Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Türk Dili Bilim Dalı

MENĀKIB-I MEKKE
(İNCELEME - METİN - DİZİN)

Ebru KARAMAN

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2018

MENĀKIB-I MEKKE

(İNCELEME - METİN - DİZİN)

Ebru KARAMAN

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Türk Dili Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2018

KABUL VE ONAY

Ebru Karaman tarafından hazırlanan "Menâkıb-ı Mekke (İnceleme-Metin-Dizin)" başlıklı bu çalışma 18/06/2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Şükrü Halûk AKALIN (Başkan)

Prof. Dr. Nesrin BAYRAKTAR ERTEN (Danışman)

Doç. Dr. Murat KÜÇÜK

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Musa Yaşar SAĞLAM
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

☒ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

☐ Tezimin/Raporumun ..... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

18.06.2018

[İmza]

Ebru Karaman

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

◉ **Tezimin/Raporumun tamamı dünya çapında erişime açılabilir ve bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir.**
(Bu seçenekle teziniz arama motorlarında indekslenebilecek, daha sonra tezinizin erişim statüsünün değiştirilmesini talep etseniz ve kütüphane bu talebinizi yerine getirse bile, teziniz arama motorlarının önbelleklerinde kalmaya devam edebilecektir)

○ **Tezimin/Raporumun .....tarihine kadar erişime açılmasını ve fotokopi alınmasını (İç Kapak, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) istemiyorum.**
(Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir, kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir)

○ **Tezimin/Raporumun.....tarihine kadar erişime açılmasını istemiyorum ancak kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisinin alınmasını onaylıyorum.**

○ **Serbest Seçenek/Yazarın Seçimi**

18./06../.2018

(İmza)

Ebru KARAMAN

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Prof. Dr., Nesrin BAYRAKTAR ERTEN** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

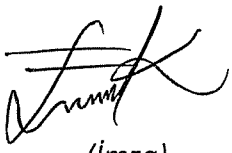

(İmza)

Ebru KARAMAN

ADAMA

CANIM ANNEME VE CANIM BABAMA...

ÖZET

KARAMAN, Ebru. *Menākıb-ı Mekke (İnceleme - Metin - Dizin)*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2018.

İslami menakıpların şiirsel bir dille anlatıldığı *Menākıb-ı Mekke* 18. yüzyıla aittir. Üç bölümden oluşan yazmanın incelendiği bu çalışma, menzil yerleri hakkında da geniş bilgiler sunmaktadır. İslami bilgiler vermesinin yanında dönemin dil özelliklerini yansıtması ve aruz vezniyle yazılan manzum bir bölüm bulundurması bakımından edebiyatımız için önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu tez üç başlık altında toplanmıştır. Birinci bölüm olan incelemede, dönemin dil özellikleri dikkate alınarak kelimelerin almış olduğu ekler tek tek incelenmiş, dil incelemesi yapılmıştır. Tezin ikinci kısmı olan metin bölümünde, Arap harfleriyle kaleme alınan bu yazmanın Latin harflerine çeviri yazısı yapılmıştır. Son bölüm olan dizinde ise, kelimelerin ait oldukları dil belirtilerek gramatikal dizin yapılmıştır. Ayrıca tezin başında bulunan giriş bölümünde ise yazmaya ait dikkat çeken hususlar üzerinde durulmuştur.

Anahtar Sözcükler

hac, mekke, menakıp, umre

ABSTRACT

KARAMAN, Ebru. Menākıb-ı Mekke (Analysis - Text - Index), Master's Thesis, Ankara, 2018.

The manuscript called *Manakıb-ı Mekke* that describes Islamic menaqıbs in a poetic way belongs to the 18th century. This study, which examines the three-part manuscript, also provides extensive information on range locations. In addition to giving Islamic information, it is an important work for our literature as it reflects the language characteristics of the period and has a verse section written by aruz prosody.

This thesis is composed of three headings. The first part is the review where language features of the period were taken into account and the suffixes that the words took were examined one by one and a language examination was conducted. In the text section, the second part of the thesis, the manuscript, which was preserved in Arabic letters, was translated into Latin letters. In the last section, the index, a grammatical indexing was made by specifying the language to which the words belong. Moreover, in the introduction at the beginning of the thesis, emphasis was put on interesting aspect of the manuscript.

Keywords

hadj, manakıb, mekke, umrah

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY……...i

BİLDİRİM…….....ii

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI…….....iii

ETİK BEYAN……..…….....iv

ADAMA.....v

ÖZET.....vi

ABSTRACT.....vii

İÇİNDEKİLER.....viii

KISALTMALAR DİZİNİ.....xii

ÖN SÖZ.....xiii

GİRİŞ.....1

TEZİN AMACI.....1

METİN HAKKINDA BİLGİLER.....2

Dil Özellikleri.....5

1. BÖLÜM: İNCELEME.....9

1.1. Çekim Ekleri.....9

1.1.1 Çokluk Eki.....9

1.1.2. İyelik Ekleri.....9

1.1.2.1. Birinci Tekil Kişi İyelik Eki.....9

1.1.2.2. İkinci Tekil Kişi İyelik Eki.....10

1.1.2.3. Üçüncü Tekil Kişi İyelik Eki.....11

1.1.2.4. Birinci Çoğul Kişi İyelik Eki.....11

1.1.2.5. İkinci Çoğul Kişi İyelik Eki.....11

1.1.2.6. Üçüncü Çoğul Kişi İyelik Eki.....12
1.1.3. Durum Ekleri.....12
1.1.3.1. Yalın Durum (Nominatif).....12
1.1.3.2. Belirtme/Yükleme Durumu Eki (Akuzatif).....12
1.1.3.3. Yönelme/Yaklaşma Durumu Eki (Datif).....13
1.1.3.4. Bulunma Durumu Eki (Lokatif).....14
1.1.3.5. Çıkma/Ayrılma Durumu Eki (Ablatif).....15
1.1.3.6. Eşitlik Durumu Eki (Ekvatif).....15
1.1.3.7. İlgi Durumu Eki (Genitif).....16
1.1.3.8. Birliktelik Durumu Eki (Enstrümantal).....17
1.1.4. Ek Eylem.....18
1.2. Yapım Ekleri.....18
1.2.1. Addan Eylem Yapma Ekleri.....18
1.2.1.1. +A-.....18
1.2.1.2. +GIr-.....19
1.2.1.3. + I-.....19
1.2.1.4. +l-.....19
1.2.1.5. +lA-.....19
1.2.1.6. +sA-.....20
1.2.2. Eylemden Ad Yapma Ekleri.....20
1.2.2.1. -A.....20
1.2.2.2. -Ak.....20
1.2.2.3. -ç.....21
1.2.2.4. -g.....21
1.2.2.5. -gA.....21
1.2.2.6. -gU.....21
1.2.2.7. - GUn.....21
1.2.2.8. - I/-U.....22
1.2.2.9. -k.....22
1.2.2.10. -m.....23
1.2.2.11. -n.....23
1.2.3. Addan Ad Yapma Ekleri 23

1.2.3.1. +ArU.....23
1.2.3.2. +CA.....23
1.2.3.3. +cIk/+cUk.....24
1.2.3.4. +cIlAyIn.....25
1.2.3.5. +gA.....25
1.2.3.6. +gAç.....25
1.2.3.7. +ıl.....25
1.2.3.8. +ki.....25
1.2.3.9. +lI/+lU.....26
1.2.3.10. +lIk/+lUk.....26
1.2.3.11. +ncI.....27
1.2.3.12. +rA.....27
1.2.3.13. +sIz.....28
1.2.4. Eylemden Eylem Yapma Ekleri.....28
1.2.4.1. -Ar-.....28
1.2.4.2. -dUr-.....28
1.2.4.3. -k-.....29
1.2.4.4. -l-.....29
1.2.4.5. -mA- (Olumsuzluk).....30
1.2.4.6. -n-.....32
1.2.4.7. -r-.....33
1.2.4.8. -ş-.....33
1.2.4.9. -t-.....34
1.2.4.10. -y-<-d-.....34
1.3. Eylemsiler.....35
1.3.1. Ad-Eylemler.....35
1.3.1.1. -mA.....35
1.3.1.2. -mAk.....36
1.3.2. Ortaçlar.....38
1.3.2.1. -AcAk.....38
1.3.2.2. -An.....38
1.3.2.3. -Ar.....39

1.3.2.4. -dUk.....39
1.3.2.5. -mIş.....41
1.3.3. Ulaçlar.....41
1.3.3.1. -A/-U.....41
1.3.3.2. -AldAn.....42
1.3.3.3. -AnA dek.....42
1.3.3.4. -AndA.....43
1.3.3.5. -dUkCA.....43
1.3.3.6. -dUkdA.....43
1.3.3.7. -IcAk.....43
1.3.3.8. -IncA 44
1.3.3.9. -ken.....44
1.3.3.10. -mAdAn.....45
1.3.3.11. -mAksIzIn.....45
1.3.3.12. -Up.....46
1.4. İkilemeler.....48
1.4.1. Aynı Kelimenin Tekrarıyla Oluşturulan İkilemeler.....48
1.4.2. Zıt Anlamlı Kelimelerin Tekrarıyla Oluşturulan İkilemeler....48
1.4.3. Eş Anlamlı Kelimelerin Tekrarıyla Oluşturulan İkilemeler.....49
1.4.4. İlaveli İkilemeler.....49

2. BÖLÜM: METİN.....51

3. BÖLÜM: DİZİN.....85

SONUÇ.....251
KAYNAKÇA.....252

Ek 1. Orijinal Metin.....255
Ek 2. Orijinallik Raporu.....328
Ek 2. Etik Kurul Muafiyet Formu.....329

KISALTMALAR DİZİNİ

Ar. Arapça

Bkz. Bakınız

EAT Eski Anadolu Türkçesi

ET Eski Türkçe

F. Farsça

İbr. İbranice

T. Türkçe

TT Türkiye Türkçesi

Yun. Yunanca

< kelimenin önceki hâli

> kelimenin sonraki hâli

/ veya

ÖN SÖZ

Toplumun sosyal yaşantısının, düşünce sisteminin, inançlarının, değerlerinin ne denli değiştiğini görmek için o dönemde kaleme alınmış eserleri incelemek gerekmektedir. İncelenen her eserde; kültür, din ve coğrafya gibi unsurlardan ufak da olsa izler bulunmaktadır.

Elimizde bulunan Menākıb-ı Mekke, İslamiyet'in etkisiyle kaleme alınmış bir eserdir. Arap harfleriyle yazılan ve dinî bilgiler ihtiva eden bu yazmada; şiirsel bir dil, öğüt verici bir üslup kullanılmıştır.

Yapılan bu çalışma inceleme, metin ve dizin olmak üzere 3 ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde ise tezin konusu, tezin amacı ve yazmayla ilgili üzerinde durulmaya değer noktalardan bahsedilmiştir.

Eserin birinci bölümü olan incelemede, şekil bilgisi ve ikilemeler üzerinde durulmuştur. Şekil bilgisi ise kendi içinde üçe ayrılmış olup, eklerin görevleri incelenmiştir. Ayrıca eserde geçen ikilemeler bu bölümde ele alınıp ne şekillerde oluşturulduğu vurgulanmıştır.

Metin bölümünde, eserin çeviri yazısı (transkripsiyon) yapılmıştır. Eserde düzeltilmeyi uygun görülen kelimeler düzeltilerek dipnotta belirtilmiştir. Metinde geçen ayetlerin Kur'an'da hangi ayette geçtiği dipnotta yazılmıştır. Metinde geçen hadisler ise Türkçe anlamlarıyla verilmiştir.

Eserin son bölümü olan dizinde ise, kelimeler alfabetik olarak sıralanmış, hangi dile ait olduğu belirtilerek anlamları yazılmış, çekim ekleri gösterilmiştir.

Menākıb-ı Mekke; hac ve umre ibadetlerinin yapılışını, Hz. Muhammed'in ahlakını ve verdiği diğer dinî bilgilerin yanında menzil yerleri hakkında verdiği ayrıntılı bilgilerle seyahatname özelliği de göstermektedir.

Hayatımın her anında bana destek olan canım annem ve canım babam başta olmak üzere tüm aileme en içten teşekkürlerimi sunarım. Bilgisiyle yol gösteren Prof. Dr. Nesrin Bayraktar Erten hocama teşekkür ederim.

Ebru KARAMAN

GİRİŞ

Arap harfleriyle yazılmış olan Menākıb-ı Mekke, dinî içerikli bir eserdir. Gerek Eski Türkçenin gerekse Batı Türkçesinin özelliklerini bünyesinde barındıran bu eser, incelenmeye değerdir. Hem verdiği dinî bilgiler hem döneminin dil özelliklerini yansıtması hem de kullanılan şiirsel dille oldukça ilgi çekicidir. İslamiyet'in etkisiyle dilimize giren Arapça ve Farsça kelimelerin fazlalığı metinde göze çarpmaktadır. Adıllar ve belli başlı eylemler haricinde Türkçe kelime oldukça azdır. Ayrıca yazma kendi içinde üç başlığa ayrılmış olup, her bölümde farklı konular ele alınmıştır.

Birinci bölümde Allah'ın emretmesiyle Kâbe'nin Hz. İbrahim ve Hz. İsmail tarafından yapılması, Mekke'nin neden mübarek bir şehir olduğu, Mekke'nin coğrafi yapısı, Zemzem suyunun bulunuşu ve kutsallığı, kıyamet günü hakkında bilgiler ayrıntılı şekilde ele alınmıştır. İşlenen her konu ayetlerle ve hadislerle desteklenmiştir.

İkinci bölüm olan Menāsik-i Manzūme bölümünde ise adından da anlaşılacağı üzere "ibadet" konusu üzerinde durulmuştur. Şiirsel bir şekilde kaleme alınan bu bölümün ilerleyen kısımlarında ise menzil yerlerinden bahsedilmiştir. Eskiden hac ve umre ibadetini yerine getirmek isteyen insanlar, kutsal topraklara yürüyerek ya da binekler üstünde uzun süre yolculuk yapmakta idiler. Bu uzun süren yolculuklar esnasında ihtiyaçlarını gidermek için bazı yerlerde durup konaklamışlardır. İşte konakladıkları bu noktalar menzil yeridir. Yazarın menzil yerlerini anlattığı bölümler ise seyahatname niteliği taşımaktadır.

Eserin son bölümü olan Ahlāk-ı Resūlu'llāh Manzūme ise, manzum şekilde yazılan sık sık ayet ve hadislerden kesitler verilen bir bölümdür.

TEZİN AMACI

Arap harfleriyle yazılmış olan Menâkıb-ı Mekke'nin Latin harflerine aktarılarak bilim dünyasına kazandırılması amaçlanmıştır. Osmanlı Türkçesi döneminde yazılan Menākıb-ı Mekke'nin yazıldığı dönemin dil özelliklerini yansıttığının aynı zamanda kendisinden önceki dönem olan Eski Anadolu Türkçesinin izlerini de taşıdığının

morfolojik incelemeler sonucunda ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. Hazırlanan dizinle, İslamiyet'in kabulüyle dilimize giren Arapça ve Farsça kelimelerin fazlalığı ortaya çıkarılırken Türkçenin söz varlığının zenginliğine de dikkat çekilmesi amaçlanmıştır.

METİN HAKKINDA BİLGİLER

Menākıb-ı Mekke, Berlin Devlet Kütüphanesi'nin dijital ortamından alınmıştır. Eserin dış ölçüleri 24x16,5 cm olup metnin sayfada kapladığı alan 17,2x10 cm'dir. Eser harekeli nesihle yazılmıştır. Son sayfalardaki resim ve şemalarla birlikte 53 varak olan yazmada, 37 varak incelenmiştir. 1b ve 31b hariç her sayfada 17 satır bulunmaktadır. 31b'de 15, 1b'de ise 13 satır bulunmaktadır.

Eserin ilk bölümünden eserin tercüme edildiği anlaşılmaktadır. Müstensihin adı Muḥammed Ebū'l-Fażıl Sencārī'dir.

faḳīr Muḥammed Ebū'l-Fażıl Sencārī Mekke-yi Müşerrefe fażlında ba'żı eḥādīs̲ tercüme ėtmek bābında (1b/07)

Müellife yönelik çalışmalarda hiçbir sonuca varılamamış, herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Eserin adı, yazmanın iç kapağında Menāḳıb-ı Mekke olarak belirtilmiştir.

Eserin ikinci bölümünün sonuna 23 Şevval 1121 tarihi düşülmüştür. Hicri takvime göre olan 1121 yılı, Miladi takvime göre 1709 yılına denk gelmektedir.

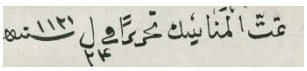

Eserin nazım bölümü olan Aḫlāḳ-ı Resūlu'llāh Manẓūme aruz vezniyle yazılmıştır. Kullanılan aruz vezni ise *feilâtün (fâilâtün) feilâtün feilâtün feilün (fa'lün)*'dür. Vezni uydurabilmek amacıyla imale ve ulamalara sıkça başvurulmuştur.

daḫı bir yėrde buyurdı 'ulemāya dėye Ḥaḳ
+ + - -/ + + - -/ + + - -/ + + -

sizi evvel bulup ėtdim yine 'ilmi i'ṭā (32b/06)
+ + - - / + + - -/ + + - -/ - -

daḫı cāhil dėme ol ṣaḫṣa ki ḳavli fi'li
+ + - -/ + + - -/ + + - -/ - -

i‘tiḳādıla ḫıṣāli şeh-i Levlāke uya (33a/09)
- + - -/ + + - -/ + + - -/+ + -

Metinde noktalama işaretlerine benzeyen şekiller vardır. Ancak aşağıda da görüldüğü üzere virgülden sonra “ve” bağlacını kullanmak veya söz aktarımı yaparken nokta kullanılması Türkçede olan bir durum değildir. Bu işaretlerin noktalama işareti olarak kullanılmadığı düşünülmektedir.

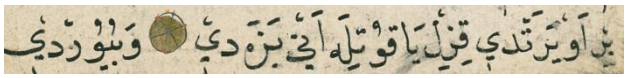

bir ev yaratdı ḳızıl yāḳūtıla anı bezedi, ve buyurdı (2a/17)

Beyte’ṣ-Ṣurāḥ dėyü aŋa ad vėrdi feriştelere buyurdı ki. (2b/01)

Eserde bölümleri belirtmek amacıyla müstensih, kırmızı mürekkep kullanmıştır. Kırmızı mürekkeple yazılan bölüm adları, tezde koyu harflerle yazılmıştır.

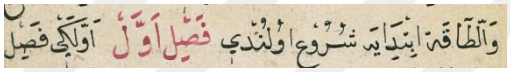

ve‘ṭ-ṭāḳar ibtidāye şürū‘ olundı **faṣl-ı evvel** evvelki faṣıl (1b/10)

Metinde bazı muhaddislerin adları da kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Tezde bu kısımlar da koyu harflerle yazılmıştır.

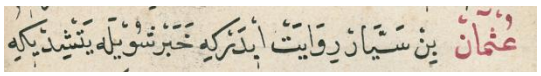

‘Oṣmān bin Seyyār rivāyet ėder ki ḫaber şöyle yėtişdi ki (3a/02)

Müstensih; menzil yerleri, haccın farz olması için gerekli şartlar gibi maddeler halinde açıklayacağında, kelimelerin altına kırmızı mürekkeple sayıları belirtmiştir. Kırmızı mürekkeple yazılan sayılar bu tezde, eğik yazı ile yazılmıştır.

(1)‘aḳıl *(2)*İslām *(3)*temeyyüzle *(4)*zamān *(5)*iḥrām *(6)*mekān

Müstensih, başlıkları ve haşiyeleri (derkenar) kırmızı mürekkeple yazmıştır. Bu tezde, başlıklar ve haşiyeler koyu harflerle yazılmıştır.

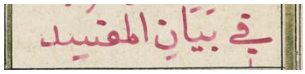

fī beyānı'l-müfsid

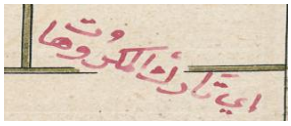

iy tārikü'l-mekrūhāt

Metin dinî bir metin olduğu için çok sayıda ayet ve hadis geçmektedir. Bu ayetler metinde eğik yazı ile yazılmış Kur'an'da hangi ayette geçtiği dipnotta belirtilmiştir. Buna ek olarak hadisler Türkçeye çevrilmiştir:

rabbenā teḳabbel minnā inneke ente's-semī'u'l-'alīmü[22] *(Bakara 127)*

'Aleyküm bi's-sevādi'l-a'ẓam. "Size sevad-ı azam olmak yakışır." Ḥadis-i Şerif

Müstensih, biten her sayfanın köşesine bir sonraki sayfanın ilk kelimesini yazmıştır. Ola ki, eser tahrip olur sayfalar birbirinden ayrılırsa, tekrar sayfaların birleştirilmesi durumunda sayfaların sıralamasında herhangi bir yanlışlık olmasın diye takip kelimesi bulunmaktadır.

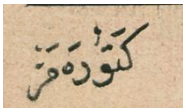

Arapça ve Farsça kelimelerin yazımında bazı yanlışlar vardır. Bu kelime yanlışlarının hepsi, metinde doğru şekilde yazılmış olup, yanlış şekilleri dipnotta belirtilmiştir.

Menzil yerlerinin adları, başka kaynaklarla karşılaştırıldığında farklılıklar görülmüştür. Bunları müstensihin yanlışı olarak değerlendirmek doğru olmaz. Örneğin 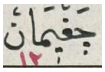 "Çaġīmān" şeklinde yazılan menzilin adının diğer çalışmalarda Cuġayman[1] olduğu görülmektedir. Bir diğer önemli örnek ise yazmada 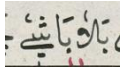 "Belābaşı" olarak geçen menzil, diğer kaynaklarda Akabebaşı[2] olarak geçmektedir. Bu örneklerden de anlaşılacağı gibi menzillerin, yöreye veya döneme göre adlarında değişmeler olduğu düşünülmektedir.

[1] KURTOĞLU 2013: 207.
[2] ARMAĞAN 2000: 94.

Dil Özellikleri

Menākıb-ı Mekke, 18. yüzyılın başlarına aittir. Tarih olarak bakıldığında Osmanlı Türkçesi döneminde yazılan bu eser, Eski Anadolu Türkçesi döneminden yaklaşık olarak iki yüz yıl sonrasına ait olmasına rağmen Eski Anadolu Türkçesinin izlerini taşımaktadır.

Sıfat yapma eki olan +lıġ/+lig, EAT döneminde /ġ/ ve /g/ sesinin düşmesiyle, ekte bulunan ünlü yuvarlaklaşarak +lU olmuştur. Menākıb-ı Mekke'de addan sıfat yapma eki bu şekildedir:

ad+lu 6b/02

ġuṣṣa+lu 4b/16

-Up ulaç eki her zaman yuvarlak ünlülü kullanılmıştır.

dėme-y-üp 32b/16

naẓm eyle-y-üp 31b/01

ḳaç-up 8b/06

gel-üp 4b/03

Bildirme ekinin tarihî seyrine bakıldığında tur- eyleminden ortaya çıktığı görülmektedir. Bu ek Menākıb-ı Mekke'de bildirme ekinin hem ekleşmiş şekli olan +dUr/+dIr hem de durur şeklinde de kullanılmıştır.

bu+dur 2b/02

var+dur 8a/05

şer durur 15b/12

müṣbet durur 19b/12

ḥālet+dir 30a/07

mezra'tü'l-āḫiret+dir 31b/03,

Eski Anadolu Türkçesinde "gövde" kelimesinde /e/ kullanılırken Menākıb-ı Mekke'de aynı kelimenin hem yuvarlak hem de düz ünlüyle yazıldığı örnekler vardır.

gövde+*si*+*n* 13a/14

gevde+*y*+*e* 19a/01

Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi yön gösterme eki daima yuvarlak ünlülüdür.

yuḳ+aru+*da* 6a/08

iç+erü 7a/13

iç+erü+*si*+*n*+*e* 11a/11

Dönüşlülük adılının sonunda bulunan ünlü, hem yuvarlak hem düz şekillerde görülmektedir:

kendü 31b/02

kendi+*ŋ*+*i* 31b/08

Ettirgenlik ekinin (-dUr/-dIr) yuvarlak ve düz ünlülü biçimleri şu şekildedir:

bil-dür-*di* 33b/03

ėn-dür-*di* 2a/16

ėn-dir-*ür* 10b/09

yetiş-dir 29b/08

EAT dönemindeki gibi birinci tekil kişi iyelik eki, yuvarlak ünlüyle kelimeye bağlanmıştır. Bunun yanı sıra düz ünlülü şekiller de mevcuttur:

ev+i+m+*i* 2b/08

ev+ü+m+*e* 4b/02

İkinci tekil kişi iyelik eki +ŋ şeklindedir.

oġlu+ŋ 5a/17

aḳlu+ŋ+*ı* 18a/10

başı+ŋ+*a* 18a/10

ḳulları+ŋ+*a* 26a/09

Üçüncü tekil kişi iyelik eki ET ve EAT dönemlerinde en belirgin eklerden biridir. Menākıb-ı Mekke'de bu ek hem yuvarlak hem düz şekilde kullanılmıştır.

göz+ü+*n*+*i* 15b/10

öz+ü+*n*+*i* 15b/11

öŋ+i+*n*+*e* 5b/03

yüz+i+*n*+*i* 28a/04

Birinci çoğul kişi iyelik ekinde de aynı şekilde hem yuvarlak hem düz ünlülü şekilleri görülmektedir:

pāye+müz 18a/11

pişvā+mız 36a/09

İkinci çoğul kişi iyelik ekinin düz şekli Menākıb-ı Mekke'de geçmemiştir.

cümle+ŋüz 32b/07

bilmedükleri+ŋüz+*i* 2a/11

İlgi durumu ekinin Menākıb-ı Mekke'de hem yuvarlak hem düz ünlülü şekilleri görülmüştür:

işim+üŋ 4a/15

yėr+üŋ 5a/08

ferişteler+iŋ 2b/05

Görülen geçmiş zaman ekinin düz ve yuvarlak ünlülü biçimleri görülmüştür.

ėt-di-*m* 37b/08

bul-dı-*m* 16b/16

ėt-dü-*m* 32b/07

ėt-dü-*k* 12a/09

EAT döneminde sıkça karşılaşılan -IsAr gelecek zaman eki de görülmüştür.

kopar-ısar-*dır* 9a/05

İkinci çoğul kişi emir kipinde şu örnek ilgi çekicidir:

ėdün 30a/17

oluŋuz 32a/08

Yani TT'de görüldüğü gibi damak n'sinin olmadığı örnek de vardır, EAT'de karşımıza çıkan -ŋUz şekli de mevcuttur.

Geniş zaman çekiminde hem düz hem yuvarlak ünlü görülmüştür.

açıl-ur 29b/03

ḳıl-ur 34a/06

baġla-r 35a/09

gir-er-*se* 7a

Artdamaksıllaşmaya örnek olarak:

saŋa 14b/05

baŋa 24a/11

Taŋrım 6a/02

ET idi-siz> ıssız[3]

Öndamaksıllaşma da görülmektedir:

yine<yana 7a/08

içün<uçun 10a/05

[3]ERTEN 2016: 50.

Söz başında bulunan /b/ ünsüzünün korunduğu bir kelimeye de rastlanmıştır:

bıŋar 22b/02

Söz başında bulunan /t/ ünsüzünün ötümlüleşerek /d/ ünsüzüne dönüştüğü örneklerin yanı sıra ötümlüleşmenin görülmediği örnekler de mevcuttur.

ṭoġrı 22b/09

ṭaġ 23a/03

tebrenir 19b/ 09

debretme 19b/09

degin 2b/04

Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi işaret adılına, zamir n'si eklenmeden çokluk eki eklenmiştir:

bu+lar+*da* 20b/04

1. BÖLÜM: İNCELEME

1.1. ÇEKİM EKLERİ

1.1.1. Çokluk Eki

+lAr çokluk eki, adlara gelerek onlara "birden fazla olma" anlamı kazandıran eklerdir.

ẓālim+ler+*e* 22b/08

ḳul+lar+*ı*+*m*+*a* 6a/16

maẓlūm+lar 4b/16

ġuṣṣalu kişi+ler 4b/16

ḥācetlü kimesne+ler 4b/16

ev+ler+*i* 3b/01

ferişte+ler 3b/11, 3b/17

ol yėr+ler+*i* 3b/14

ṭaş+lar 3b/17

Adıllara da eklenip "kişi olarak sayıca çok olma" anlamı kazandırmıştır.

a+n+lar+*ı* 2b/09, 4b/04, 23b/15...

a+n+lar+*a* 24a/07

Birinci çoğul kişi adılı çoğulluk ifade ettiği halde +lAr çokluk eki eklenerek, adıla "topluluk" anlamı kazandırılmıştır.

biz+ler+*i* 29b/08

Deyime eklenen +lAr çokluk eki deyimde bulunan eylemi çoğullaştırmıştır.

ḳan+lar dökerler 2a/09

1.1.2. İyelik Ekleri

1.1.2.1. Birinci Tekil Kişi İyelik Eki

Birinci tekil kişi iyelik eki, ünlü ile biten bir ada ekleniyorsa +m şeklindedir.

kendi+m 16b/16

Taŋrı+m 6a/04

yavrı+m 22a/02

Eğer eklenen adın son sesi ünsüzse, iyelik eki olan +m'nin önüne yardımcı ünlü eklenir. Bu eklenen yardımcı ünlü kimi zaman yuvarlakken kimi zaman düzdür.

ümīd+i+m 27b/03

mavṭın+ı+m 22b/02

Rabb+ü+m 22b/08

ümmet+ü+m+*den* 9b/02, 32b/02

ümmet+i+m 32b/04

i'tirāf+ı+m+*dır* 27b/03

cān+ı+m 21b/01

söz+ü+m 21b/07

pīr+i+m 24a/08

ev+i+m+*i* 6b/17

'arş+u+m+*a* 3b/11

Beytü'l-Ma'mūr+ı+m+*dır* 2b/03

'arş+u+m+*ı* 2b/02

1.1.2.2. İkinci Tekil Kişi İyelik Eki

İkinci tekil kişi iyelik eki olarak, İstanbul Türkçesinde yerini /n/ ünsüzüne bırakan damak n'si kullanılmıştır.

kendi+ŋ+*i* 36a/11

şeref+i+ŋ 33a/04

vücūd+u+ŋ 36b/12

'ömr+i+ŋ+*e* 31b/04

öz+ü+ŋ+*i* 30a/13

mecāl+i+ŋ 28a/06

göz+ü+ŋ 28b/08

kendi+ŋ+*e* 25b/05

senüŋ z̲ürriyet+i+ŋ+*den* 4b/02

lüṭf+ı+ŋ+*a* 28a/08

emānet+ü+ŋ 7a/05

Taŋrı+ŋ+*a* 6a/03

aḳl+u+ŋ+*ı* 18a/10

ḥācet+ü+ŋ+*se* 16b/11

yüz+ü+ŋ 22a/11

göz+ü+ŋ 21a/05

'isyān+ı+ŋ+*ı* 18b/13

ḳalb+i+ŋ+*de* 21b/13

Rabb+ü+ŋ 20b/15

ata+ŋ+*a* 6b/08

ḳat+ı+ŋ+*da* 6b/16

İkinci tekil kişi iyelik eki için damak n'sinin kullanılmadığı, /n/ ünsüzünün kullanıldığı da görülmüştür.

senüŋ üst+ü+n+*de* 2b/15

1.1.2.3. Üçüncü Tekil Kişi İyelik Eki

Üçüncü tekil kişi iyelik eki, ünlü ile biten ada ekleniyorsa +sı/+si, ünsüz ile biten ada ekleniyorsa +ı/+i şeklindedir.

Ka‘be ḳapu+sı 11a/02
yol+ı+*n*+*a* 10a/08
cezā+sı+*n*+*ı* 29a/01
güc+i 13b/09
ikisiniŋ orta+sı 9a/12
söz+i 35a/08
öŋ+i+*n*+*e* 5b/03
Mesnevī+si+*n*+*de* 36a/10
seyf+i 35b/01
ana+sı 5a/17
baş maḳṣad+ı 22a/05
yüz+i+*n*+*i* 28a/04
dest+i+*n*+*den* 35b/01
cānib+i+*n* 25b/17
ev+i 5b/14
żalālet+i+*n*+*e* 33b/15
oġ(u)l+ı 5b/07

Üçüncü şahıs iyelik ekiyle kaynaşmış ada, bir kez daha iyelik eki getirildiği örnekler de mevcuttur.

bir+i+si 4a/02
bir+i+si Cebel-i Lübnāndır 4a/02
evlerden bir+i+si 3a/15
on bėş evden bir+i+si+*dir* 3a/10

1.1.2.4. Birinci Çoğul Kişi İyelik Eki

Birinci çoğul kişi iyelik eki +mUz olarak yuvarlak ünlülü kullanılmıştır.

‘ilm+i+müz 36a/03
pāye+müz 18a/11
ilticā+muz 27a/03

1.1.2.5. İkinci Çoğul Kişi İyelik Eki

İkinci çoğul kişi iyelik eki olarak +ŋuz/+ŋüz eki kullanılmıştır.

cümle+ŋüz 32b/07

bilmedükleri+ŋüz+*i* 2a/11

1.1.2.6. Üçüncü Çoğul Kişi İyelik Eki

Üçüncü çoğul kişi iyelik eki +ları/+leri'dir.

anlaruŋ ḳanad+ları+*n*+*dan* 3a/01

ḳalb+leri+*n* 28b/05

ėtdük+leri 3a/07

1.1.3. Durum Ekleri

1.1.3.1. Yalın Durum (Nominatif)

ev 3a/10

ṭaş 6a/06

'umre 10a/11

1.1.3.2. Belirtme/Yükleme Durumu Eki (Akuzatif)

Belirtme durumu eki +ı/+i şeklindedir.

Ādem peyġāmber+i 3b/04

evim+i 2b/08

siz+i 2b/08

ṣūretiŋ+i 31b/07

gözüŋ+i 24b/16

esrār+ı 33a/16

namāz+ı 23b/12

Hācer+i 5b/04

ben+i 27b/05

ṭaşlı mevżı'+y+ı 24b/01

şeyṭān+ı 12b/17

ṭuz+ı ḳor 24a/03

yaġ+ı döker 24a/03

Mekke+y+i 5a/13

Belirtme durumu eki, üçüncü tekil veya üçüncü çoğul kişi iyelik ekini alan ada ekleniyorsa +n şeklindedir.

iki+si+n 22a/13

kira+sı+n 4a/16

tüy+i+n gövde+si+n 13a/14

ulu+sı+n 8a/15

ecniḫa+sı+n 32b/10
du‘ā+ları+n 5a/01
ḫācet+leri+n 5a/01
mübārek ayaġ+ı+n 3b/14
avāz+ı+n 3b/08
yüz+leri+n 4a/06
çūb+i+n 12b/13
rıżā+sı+n 3b/02
biribiri+n 8b/04
s̱evābı+n 3a/08
kemāli+n 22a/04
ḥaremi+n 5a/12
binā olduġı+n 1b/11
ne olduġı+n 1b/11
ṣuçları+n 2b/07

Belirtme durumu ekini alacak olan adıl ünlü ile bitiyorsa, adıl ile belirtme durumu ekini bağlamak için zamir n'si kullanılmıştır.

bu+n+ı 27b/05
a+n+ı 2b/03, 4a/04, 22a/03...

İyelik ekinin belirtme durumu ekinin yerine kullanıldığı görülmüştür.

vücūduŋ 36b/12

1.1.3.3. Yönelme/Yaklaşma Durumu Eki (Datif)

Yönelme durumu eki +a/+e'dir.

ḫāṭırıŋ+a 31b/11
ḳar(ı)n+a 28b/09
ḫamīr+e 6a/11
evüm+e 4b/02
atam+a 2a/01
ferişteler+e 2a/10
bunlar+a 2a/15
yaŋ+a 5a/07, 23a/07
yumuş+a 3a/03
şaḫṣ+a 34a/10
aşaġ+a 6a/12
kişi+y+e 2a/03
dėyen+e 27b/07
yėr+e 3a/05, 3b/04
siz+e 2b/02
ėden+e 2b/04

Batı Türkçesinde +a/+e olan yönelme durumu ekinin tarihî seyrine bakıldığında, +ġa/+ge ekin eski şeklidir. Bazı adıllarda +ġa/+ge yönelme durumu ekinin izleri bulunmaktadır.

buŋa<bu+n+ga 8b/05
aŋa<a+n+ga 2b/01, 8b/07
baŋa<ben+ge 3b/10, 4a/12, 24a/11...

saŋa<sen+ge 2a/08,28a/08

Aynı adıla yönelme durumu eki eklenirken, yalnızca zamir n'sinin kullanıldığı da görülmüştür.

a+n+a 35a/06

a+n+lar+a 4b/09

Yönelme durumu eki, adı edatlara bağlamıştır.

ḳıyāmet günin+e dek 11a/09

ḳıyāmet+e dek 12a/17

āḫirin+e dek 10a/03

Ādem+e degin 5a/02

Ḫalīlu'llāh+a degin 5a/02

Mekke+y+e degin 3b/12

Nūḥ ṭūfānın+a degin 4a/03

altmış arşūn+a degin 3b/06

ḳıyāmet+e degin 2b/04

yėr+e dek 12b/04

Dönüşlülük adılı olan "kendü", iyelik eki almadan yönelme durumu ekini almıştır.

kendü+y+e 4b/07, 13b/01

Dönüşlülük adılına yönelme durumu ekinin eklenmesiyle üçüncü çoğul kişi iyelik eki olan +ları/+leri'nin sonunda bulunan ünlünün düştüğü örnekler de vardır.

kendü+ler+e 2a/12, 3a/17

1.1.3.4. Bulunma Durumu Eki (Lokatif)

Bulunma durumu ekinin eklendiği ad, ister ötümlü ister ötümsüz ünsüzle bitsin, bu ek +da/+de şeklindedir.

yėr+de 2a/06

yėryüzin+de 2a/09

ben+de 7a/04

cennet+de 14b/11

'Arafāt+da 11a/15

ev+de 2a/02

a+n+da 14b/09, 23b/06

Yalnızca bir örnekte ötümsüz ünsüzle biten ada +te şeklinde eklenmiştir.

ḥaḳīḳat+te 37b/05

1.1.3.5. Çıkma/Ayrılma Durumu Eki (Ablatif)

Uzaklaşma, çıkma bildiren bu ek +dAn şeklindedir.

Ḥaḳ+dan 1b/09
mübārek+den 1b/13
zeberced+den 2a/16
‘Abbās+dan 2b/11
gök+den 3a/05
bėş ṭaġ+dan 4a/01
uçmaḳ+dan 3b/04
anlar+dan 4b/05
yėdi ṭaġ+dan 5a/13

Çıkma durumu eki adı edata bağlamıştır.

vaḳfe+den evvel 16a/08
ḥalḳ+dan evvel 20a/09
vaḳfe+den ṣoŋra 20a/09
Aḳşehir+den evvel 22a/17
an+dan ṣoŋra 7b/01
fenā+dan ṣoŋra 34b/14
an+dan ṣoŋra 7b/01
fenā+dan ṣoŋra 34b/14
zamān+dan ṣoŋra 5b/16

Ayrılma durumu eki, eklendiği sözcüğe “+dAn dolayı, olduğu için” anlamı kazandırmıştır.

sebeb+den 36b/13
ḥad+dan 26b/17
sebebin+den+*dir* 3b/09

1.1.3.6. Eşitlik Durumu Eki (Ekvatif)

“Gibi, benzerlik” anlamı kazandıran eşitlik durumu eki +CA şeklindedir.

bir ḳul āzād ėtmiş+ce 10a/17
bir ḳul āzād ėtmiş+çe 10b/05

Eşitlik durumu eki, miktar yönünden eşitlik anlamı kazandırmıştır.

‘adedin+ce 10b/17
çoḳ+ça 18b/01
cüz’ī+ce 15b/07, 16b/07...
ḥayli+ce 26a/13
eż‘āfın+ca 11a/06
bun+ca 35a/07

1.1.3.7. İlgi Durumu Eki (Genitif)

İlgi durumu eki, ünlü ile biten sözüklerden sonra +nUŋ, ünsüzle biten sözcüklerden sonra +Uŋ şeklindedir.

sen+üŋ 2b/15, 4b/02, 27b/04
bu+nuŋ 2b/06, 30b/01, 20a/07
şarṭ+uŋ *biri* 15a/04
ay+uŋ *on dördüne* 9a/05
atası+nuŋ *ayaġı altına* 6a/09
a+nuŋ 3b/10, 21a/03

Resūlu'llāh+uŋ *ḳızı* 2a/01
Ḥaḳ ta'ālā+nuŋ *rıżāsın* 3b/02
anlar+uŋ 3a/01, 3a/17
benim işim+üŋ *kirası* 4a/15
İbrāhīm+üŋ 6a/08
yėr+üŋ 5a/08

İlgi durumu ekinin düz biçimleri de mevcuttur.

ferişteler+iŋ 2b/05
ikisi+niŋ 22a/04
sen+iŋ 31b/07, 35b/16
anlar+ıŋ 33a/17
kilīm+iŋ *üstine* 7b/01
Beyt+iŋ 10b/09

ev+iŋ 3a/14, 3a/16
günāh+ıŋ 3b/08
gören+iŋ 23a/17
Peyġāmberiŋ+iŋ 28a/10
ġāfil+iŋ+*dir* 15a/17

"Su" kelimesi ünlü ile bittiği halde +nUŋ ilgi durumu ekini değil de +Uŋ ekini almaktadır. Bu durum istisnadır. (sub>suw>suv>suy>su)[4]

ṣu+y+uŋ 25a/03

İlgi durumu ekinin, adılları edata bağladığı örnekler de mevcuttur.

a+nun+çün 35b/15
a+nuŋ+çün 7a/06

İlgi durumu eki, +nIn ve +In şeklinde de görülmektedir.

evler+in 30a/02
ev+in 3a/16
Ḥaremeyn+in 12b/01
ḥākimler+in 30a/10

Birinci tekil kişi adılına eklenen ilgi durumu eki ise +im şeklindedir.

[4] YILMAZ 1997: 123-139.

ben+im 1b/12, 3b/09

1.1.3.8. Birliktelik Durumu Eki (Enstrümantal)

Birliktelik durumu eki, “ile” edatından oluşmuştur. Ancak +lA şeklinde ekleştiği örnekler de vardır.

şehvet+le 19b/14

gözüm+le 28a/03

benim+le 10a/14

anuŋ+la 11b/17

ḳārin+le 17a/17

Ünlü ile biten sözcüklerden sonra bu ek eklenmeden önce *y* yardımcı ünsüzünü alır.

tevbe+y+le 28b/08

ayaġı+y+la 11b/08

keremi+y+le 5a/01

‘aṣābıy+la 2b/13

oġlı+y+la 7a/01

iẕni+y+le 5b/12

Birliktelik durumu eki, ekin en eski şekli olan +*n* şeklinde de görülmüştür.

yaya+n 4b/06

Birliktelik durumu eki olarak hem +ile hem de +n’nin aynı ada eklendiği örnek de aşağıdadır.

İbrāhīm+ile+n 7b/08

Olumsuz anlam katan -mAksIzIn ulaç ekinin sonunda bulunan /*n*/ sesi de birliktelik durumu ekidir.

ictināb ėt-meksizin 19b/03

Bazı örneklerde ise “ile” edatı kelimeye bitişik yazılmıştır.

şevḳ+ıla 16b/04

nefs+ile 16a/06

sür‘at+ile 28a/04

şer‘+ile 25b/02

cemā‘at+ile 12a/02

çoḳlıġ+ıla 2b/17

anuŋ+ıla 4a/11

neseb+ile 24b/15

‘avn-ı Ḥaḳḳ+ıla 22a/11

bunuŋ+ıla 32a/07

ėtmeg+ile 12a/10

Ḥaḳḳ+ıla 27b/15

1.1.4. Ek Eylem

Ek eylem, ad ve ad soylu sözcüklere eklendiğinde o sözcüklerin yüklem olmasını, eylemlere eklendiğinde ise birleşik zamanlı kipler oluşmasını sağlar.

Ek eylemin görülen geçmiş zaman çekimi aşağıdaki örneklerde gösterilmiştir.

ḳanda idi 2a/03

var idi 35a/16

ne idik 31b/08

niçe idi 2a/03

ṭopṭolu idi 19b/08

arada idi 4b/16

mu‘ayyen idi 16a/14

berāber idi 3b/05

yėr üstinde idi 3b/06

süddden aġıdı 4a/09

yoġıdı 9a/04

Geniş/şimdiki zaman çekiminde birinci tekil kişide +Am/+Um birinci çoğul kişide ise +Uz şeklindedir.

‘āciz+em 28a/07

pür-ḳuṣūr+am 28a/07

‘āciz-i z̲erre+y+üm 25a/04

degil+em 35a/06

ḳul+uz 28a/09

1.2. YAPIM EKLERİ

1.2.1. Addan Eylem Yapma Ekleri

1.2.1.1. +A-

+A- addan eylem yapma eki, geçişsiz eylem yapmıştır.

beŋze-<beŋiz+e- 9a/06, 13b/11

+A- ekinin geçişli eylem yaptığı örnekler de vardır

yarlıga-<yarlıġ+ka- 10b/06

1.2.1.2. +GIr-

Yansıma seslere eklenerek eylem yapar. Ünlü ile biten yansıma ses olan “çı”ya ötümlü ünsüz olan +gır- şeklinde eklenmiştir.

çı-gır- 9b/07

1.2.1.3. +I-

Bu eki alan adın geçişli eylem olduğu görülmüştür.

başı agır+ı- 25b/16

1.2.1.4. +l-

2 defa kullanılmıştır. Sıfatların üzerine eklenerek yeni eylemler türetilmiştir.

yüce+l- 6a/08

kısa+l- 3b/06

1.2.1.5. +lA-

Türkiye Türkçesinde de çokça kullanılan bu ek geçişli eylemler yapmaktadır.

bag+la- 2b/13, 35a/09...

iş+le- 4a/15

yarak+la- 10a/07

söy+le-<söz+le- 25b/03...

bagışla-<bahş+la- 3a/08, 5a/06

bu+la-24b/12

+lA- ekini alıp geçişsiz olan eylemler de vardır.

ag+la-<ıg+la- 2a/14, 30a/12

+lA- ekini alan bazı adlar Türkiye Türkçesinde yalnız başlarına kullanılmayan adlardır, ekle kaynaşmışlardır.

sak+la- 10b/15, 14a/10

aŋ+la- 19b/05, 22b/17, 31b/12...

diŋ+le-<tıŋ+la- 18a/08, 18b/04

+lA- ekini alarak eylem olan bazı adlar yansıma adlardır.

ag+la-<ıg+la- 2a/14, 30a/12

1.2.1.6. +sA-

Sıfattan sonra gelerek sıfata "gibi olmak, olarak görmek" anlamı kazandırmıştır.

yük+se- 8a/11

1.2.2. Eylemden Ad Yapma Ekleri

1.2.2.1. -A

Ulaç olan -A ekidir. Ancak bu ekin eklendiği eylemler ulaç yapmak yerine kalıcı adlar yapmaktadır.

kay-a<kad-a 26a/07, 26a/12

yine<yan-a 4b/01, 5b/11, 7a/08, 17b/11....

kıs-a 3b/06

çevr-e<çevür-e 23a/17, 26a/07...

1.2.2.2. -Ak

-Ak şeklinde olan bu ek, Eski Türkçede -gAk şeklindedir.

yapraḳ<yapur-gak 9b/12

toprak<topur-gak 4a/06, 27a/13

Bu ekin araç adı yaptığı örnek aşağıda bulunmaktadır.

bin-ek 23a/08

Yapılan eylemin mekanını gösteren ad yapmıştır.

kon-ak 22a/10, 24a/12, 25b/09, 25b/11, 26b/09, 29a/04

1.2.2.3. -ç

Eylemden ad yapma eki olan -ç, soyut ad yapmıştır.

ödünc<öten-ç 13a/13

1.2.2.4. -g

Eski Türkçede sıkça kullanılan eylemden ad yapma ekidir. Verilen örnekte somut ad yapmıştır.

ba-ġ 2b/13, 35a/09

-g eylemden ad ekinin düştüğü de görülmektedir.

yayla-g<yaz+*la*-g 23a/04

1.2.2.5. -gA

Türkçede işlek şekilde kullanılan bu ek kalıcı ad yapmıştır.

böl-ge 26a/02, 26a/04

1.2.2.6. -gU

Eski Türkçede sıkça karşımıza çıkan -gU+ eylemden ad yapma eki yuvarlak ünlülü olarak kullanılmaktadır.

kaygu<ka<u>d</u>-gu 13a/01

1.2.2.7. -GUn

Tek heceli geçişli eylem köküne gelerek onu sıfat yapmıştır. Ötümlü ünsüz olan /z/ den sonra geldiği için ek, -gUn şeklindedir.

düz-gün 22b/06

1.2.2.8. -I/-U

Tek heceli geçişli eylemlere gelerek onları ad yapmıştır.

dahı<tak-ı 2b/09, 2b/10, 3a/16...

sor-u 18a/11

süri<sür-i 22b/04

kuzu sür-ü 24a/17

Bu ek hem soyut hem de somut adlar yapmıştır. Somut adlara örnek olarak:

tol-u 19b/08

koyun sür-ü+si 24a/17

Soyut adlara örnek olarak ise:

togrı<togur-ı 3a/15, 22b/09, 36a/07...

yahşi<yakşı<yakış-ı 4b/07

1.2.2.9. -k

Oldukça sık kullanılan bu ekle, Menākıb-ı Mekke'de de karşılaşılmıştır.

yo-k 16b/12, 19b/06, 20b/04...

gerek<kerge-k 31b/08, 31b/09

Somut ad yapan bu ek, Eski Türkçede olduğu gibi Türkiye Türkçesinde de sıkça kullanılır.

direk<tire-k[5] 2a/16, 29b/16, 29b/17, 30a/05

Fillere eklenerek sıfat yaptığı örnekler vardır.

yükse-k 8a/11

yumşa-k 27b/12

ıra-k 4b/17

uva-k<uva-k 24b/05

uf-ak<uva-k 26a/06

[5] EKER 2009: 298.

eksik<eksü-k 16b/06, 22b/05

Ünsüz ile biten eylemlere yuvarlak yardımcı ünlü ile bağlanmıştır.

böl-ü-k 19a/15

Eyleme eklenerek alet adı yapmıştır.

yara-k 10a/07

1.2.2.10. -m

Geçişsiz eyleme eklenip soyut ad yapmıştır.

öl-ü-m 13b/07, 13b/08

1.2.2.11. -n

Eylemde yapılan işin "sonucunu" göstermiştir.

yak-ı-n 13a/07

Bu ekin eklendiği eylemi, sıfat yapma özelliği de vardır.

uzu-n 27b/11

1.2.3. Addan Ad Yapma Ekleri

1.2.3.1. +ArU

Yön belirten adların üstüne gelmiştir. Ekin aslı +gArU'dur.

yuk+aru<yok+garu 6a/12, 7b/02, 8a/11

içerü<iç+gerü 7a/13, 11a/11

1.2.3.2. +CA

Aslında eşitlik durumu ekidir. Ekin hem eski şekli olan ötümsüz ünsüzlü hem de ötümlü ünsüzlü şekillerde kullanılmıştır.

+CA addan ad yapma eki "ne" sözcüğüne gelerek farklı anlamlar kazandırmıştır. Ne sözcüğüne eklenen +CA ekinin "sıfat" yaptığı örnekler şu şekildedir:

ni+çe kimseler 27b/17

ni+çe zamān 5b/16, 7a/07, 7a/10

ni+çe māllar 8a/02

ni+çe ḳullar 8a/03

+CA ekini alan ne sözcüğü "nasıl" anlamı kazanmıştır.

ni+çe 2a/03, 29a/13, 36b/17...

ni+ce 6b/01, 23b/04

Addan ad yapan +CA ekini alan ne sözcüğünün arkasından gelen mümkin sözcüğüyle cümleye "olumsuz" anlam kazandırılmıştır.

niçe mümkin 32a/02, 33a/07, 36a/03, 37a/07

+CA eki "zaman" anlamı da kazandırmıştır.

ni+çe 1b/11

+CA ekini alan ne sözcüğü "çok, bir hayli" anlamı da katmıştır.

ni+çe 32b/02

Akça sözcüğü Türkiye Türkçesinde özellikle *akçe* biçimiyle para anlamında kullanılır. Ses değişikliklerinin anlam farklarına yol açası, dilin ilgi çekici konularından biridir.[6]

aḳ+ça<agı+ça[7] 9b/08

Sıfatlara eklenen +ÇA eki sıfata "oldukça" anlamı kazandırmıştır.

ḫoş+ça 22a/15

ḫaylî+ce 26a/13

1.2.3.3. +cIk/+cUk

Sıfata gelerek sevgi ifade eden kelime türetmişir.

bir+i+cik 31b/11

Eklendiği sözcüğe küçültme anlamı vermiştir.

depe+cük 4b/14, 5b/06, 5b/13

[6] EKER 2009: 318.
[7] HAMILTON 2011: 130.

1.2.3.4. +cIlAyIn

Adıllara eklenerek “gibi, kadar” anlamı kazandırmıştır.

bu+n+cılayın 31b/05

sen+cileyin 4b/03

1.2.3.5. +GA

+GA addan ad yapma eki, ötümlü ünsüzden sonra geldiği için +gA şeklinde eklenmiştir. Ada “hariçlik” anlamı kazandırmıştır.

öz+ge 12b/09, 31b/03, 37a/09

1.2.3.6. +gAç

Topluluk adına eklenerek kelimenin anlamını tekilleştirmiştir.

a+gaç<ı+gaç 9b/05 9b/12, 12b/04

1.2.3.7. +ıl

Türkçede çok yaygın olmayan bu ek, renk adı yapmıştır.

kız+ıl 2a/17, 4b/14, 5b/05, 5b/13, 27b/12...

1.2.3.8. +ki

Zamana veya mekana ait kelimelere eklenerek onları sıfat yapmaktadır.

evvel+ki faşıl 1b/10

evvel+ki 7b/12

yėryüzin+de+ki 3a/05

yanın+da+ki 12b/04

1.2.3.9. +lI/+lU

Ekin aslı +lıġ/+lig'dir. +lıġ/+lig ekinin sonundaki /g/ ünsüzünün düşmesiyle ekte bulunan ünlü yuvarlaklaşmıştır. EAT döneminde görülen bu özellik Menākıb-ı Mekke'de de görülmekle birlikte ekin düz ünlülü şekli de görülmüştür.

ad+lu 6b/02
deŋ+li 34b/11
hacet+lü 4b/16
azal+lu ola 33b/05
hır+lu 24a/08

Sıfat yapma eki olan +lU, "sahip olma" anlamı katmaktadır.

ḥācet+lü kimesneler 4b/16
gussa+lu kişiler 4b/16

Eklendiği kelimeleri sıfat yapmıştır.

gussa+lu 4b/16
taş+lı 23b/11, 24b/01

+lU sıfat yapma ekini alan adlar, ek eylem alarak yüklem görevinde de kullanılmıştır.

toz+lu+durlar 12b/15
kir+li+dürler 12b/15

1.2.3.10. +lIk/+lUk

Aşağıdaki örnekte bu ekle topluluk adı yapılmıştır.

var+lık 36b/13

Sıfatlara eklenerek onları ad yaptığı görülmüştür.

uzun+luḳ 3b/06
susız+lık 14a/10, 14a/11
ıssız+lıḳ 5b/10
hor+luḳ 12b/17
güç+lik 25b/13
hakir+lık 12b/17

Meslek adına eklendiği de görülmüştür.

çavuş+lık 13a/04

Miktar belirten kelimeler de ifade eder.

çok+luk 2b/17

1.2.3.11. +ncI

Bu ek, asıl sayı adlarına eklenerek sıra sayı sıfatı yapmıştır.

iki+nci 7b/05, 11a/11, 15a/12...

üç+ü+nci 29b/01

dörd+i+nci 11a/12, 23b/09

bėş+i+nci 11a/13, 17b/01, 23b/13...

altı+ncı 11a/13, 17b/12, 17a/06

yėdi+nci 11a/13, 17a/06, 24a/14...

sekiz+i+nci 11a/14, 24a/16

ṭoḳuz+u+ncı 11a/14, 16a/09, 24b/03...

on+u+ncı 11a/15, 17a/08, 24b/03

yigirmi+nci 17b/01, 26a/08

1.2.3.12. +rA

Özellikle, yer ve zaman bildiren kim zarflara (son, *taş ‘dış’, iç vb.) gelen ET yönelme durumu eki kalıplaşarak, sonra, içre, taşra üzere gibi ancak birkaç sözcükte yaşayan yapım eki durumuna gelmiştir.[8]

ṣoŋ+ra 3b/06, 5b/17, 7a/07...

iç+re 14b/12, 16a/17, 23b/16...

Yön ile ilgili adların üstüne gelerek anlamı pekiştirir.

üze+re 8a/12, 12a/04, 16b/05, 17b/10.....

+rA addan ad yapma ekini alan “üze” kelimesi üçüncü çoğul kişi iyelik ekini alınca, +rA ekinin sonunda bulunan ünlü düştüğü görülmüştür:

[8] EKER 2009: 321.

üze+r+lerine 2a/15

"Üzere" kelimesinin üçüncü tekil kişi iyelik ekini aldığında, +rA ekinin sonunda bulunan ünlünün de düştüğü görülmüştür.

üzer+ine 2a/16, 2b/17, 6a/08, 6b/03.....

1.2.3.13. +sIz

Soyut ada gelerek "yoksunluk" anlamı vermiştir. Ek, EAT döneminin aksine daima düz ünlülü olarak kullanılmıştır.

nur+sız 24a/06

Eklendiği somut adı da anlamca olumsuz yapmıştır.

pir+siz 24a/08

su+sız 14a/10, 14a/11

taş+sız 24a/13

belürsiz<belgür+siz 7b/14

1.2.4. Eylemden Eylem Yapma Ekleri

1.2.4.1. -Ar-

Nesne yüklem bakımından bakıldığında, geçişsiz eylemlere eklenerek o eylemleri geçişli yani oldurgan yapmıştır.

kop-ar- 9a/05

çık-ar- 4a/17, 4b/14, 11b/11

gėd-er-12b/12, 12b/13

1.2.4.2. -dUr-

Aşağıda verilen örneklerde geçişsiz eylemlere -dUr- eki eklenerek bu eylemler geçişli yani oldurgan yapılmıştır.

yėtiş-dir- 26a/08, 29b/08

öl-dür- 9b/06, 35b/05

bin-dür- 5b/04

Bu ek, nesne yüklem bakımından bakıldığında geçişli eylemlere eklenip onları ettirgen eylem yapmıştır.

üleş-dür- 12b/12

bil-dir 13b/16, 24b/11, 33b/03...

dön-der- 28a/04

elini öp-dür- 35a/05

ėn-dir- 10b/09

ėn-dür- 2a/16, 3b/04, 4a/08

1.2.4.3. -k-

Eklendiği eylemi anlam olarak kuvvetlendirmektedir.

ya-k- 27a/01

1.2.4.4. -l-

-l- eylemden eylem yapma ekini alan geçişli eylem, geçişsiz olmuştur.

çak-ı-l- 26a/06

-l- eylemden eylem yapma ekinin eklendiği eylemin, dönüşlü olduğu da görülmüştür.

ayrıl-<adır-ı-l 36a/07

dök-ü-l- 9b/12

kon-ı-l- 26b/10

Eylemden eylem yapma eki olan -l- ekinin eklendiği eylemi edilgen yapma işlevi de vardır.

yaz-ı-l- 10a/04, 11b/06, 28b/07

yarad-ı-l- 4b/08

yap-ı-l- 27b/12, 29b/17, 30a/04...

vėri-l- 10b/05, 10b/14, 12a/12

urı-l- 24a/11

tuyu-l- 15b/06

tut-ı-l- 10a/04

şefa‘at vėri-l- 10a/05

magfiret vėri-l- 10a/06
kesi-l- 22b/03, 26a/12
hasenat vėr-i-l- 11a/06
haber vėr-i-l- 4a/12
gör-ü-l- 26a/05, 30a/14
gönder-i-l- 5b/02
du‘a vėr-i-l- 10a/09
açı-l- 30a/03
dėni-l-7a/06, 18b/06,27a/14 ...
dik-i-l- 29a/03, 30a/05

1.2.4.5. -mA- (Olumsuzluk)

Eklendiği eylemi olumsuz yapmıştır. Olumsuzluk eki, hem yalın eylemlere hem de yardımcı eylemlerle yapılmış birleşik eylemlere eklenmiştir. Yalın eylemler şu şekildedir:

yat-ma- 22b/10
san-ma 16b/16
kon-ma-23a/16, 26a/10, 26b/05
kal-ma- 25a/06, 28a/06, 30a/14
gör-me 12b/17, 31b/10, 34a/15
gez-me 18a/15
getür-me- 9b/07
gėt-me- 22b/09, 22b/12
gel-me- 29b/14, 30a/09...
coş-ma 25a/12
bul-ma- 23b/02, 31b/03
dė-me 33a/09, 28b/13...

Olumsuzluk ekini yalnızca yalın durumdaki eylemler almaz. Olumsuzluk ekini almadan önce edilgenlik ekini alan eylem de mevcuttur.

görü-l-me- 26a/05 o

Olumsuzluk ekini alan birleşik filler vardır. Bunlar yardımcı fillerle oluşturulan birleşik eylemlerdir. Et- yardımcı eylemiyle oluşturulan birleşik eylemler şunlardır:

zevk ėt-me- 34b/01
tesbih ėt-me- 12b/10
terk ėt-me 20a/05
tereddüd ėt-me- 28b/06
tehlil ėt-me- 12b/10
tekbir ėt-me- 12b/10

tecavüz ėt-me- 34b/07

vaz‘ ėt-me- 32b/07

‘udul ėt-me- 25a/01

sükut ėt-me 25b/03

meyl ėt-me- 22b/11

fikir ėt-me- 31b/11

fısk ėt-me- 8b/13

eza ėt- 15b/13, 17b/01

men‘ ėt-me- 13b/05

refs ėt-me- 8b/13

sa‘y ėt-me- 32a/11

lecc ėt-me 14b/13

laf ėt-me 16b/02

himmet ėt-me- 13b/11

hacc ėt-me- 13b/07

islaf ėt-me- 22b/09

izhar ėt-me 18b/01

hata ėtme 36b/04

Ol- yardımcı eylemiyle oluşturulan birleşik eylemler ise şunlardır:

habis ol-ma- 15a/09

münker ol-ma 34a/14, 36a/13

mülk ol-ma- 34b/03

mazhar ol-ma 25b/04

magrure ol-ma 24b/13

kabul ol-ma- 28b/10

iktiza ol-ma- 22b/12

kıyas ol-ma- 34a/08

karib ol-ma- 33a/17, 34b/11, 37a/16

kasdı ol-ma- 16a/07

talib ol-ma- 21b/15

fuzul ol-ma 19a/03

Eyle- yardımcı eylemi ile oluşturulan birleşik eylemler:

zann eyle-me 34b/02

sarf eyle-me- 33a/02

fahr eyle-me- 35a/14

Kıl- yardımcı eylemiyle oluşturulan birleşik eylem ise şu şekildedir:

hata ḳıl-ma 33a/13

Anlamca kaynaşmış birleşik eylemlere de gelmiştir, olumsuzluk eki.

hatırına gel-me- 31b/11

fursat bul-ma- 31b/04

ah dė-me- 26b/16

ḫor baḳ-ma 31b/04

1.2.4.6. -n-

-n- eylemden eylem yapma eki eklendiği geçişli ve geçişsiz eylemleri dönüşlü yapmaktadır. Dönüşlü yaptığı geçişli eylemler şu şekildedir:

sıhhat bul-u-n- 15a/09

oku-n- 16b/05, 16b/06

ko-n- 23b/03, 26b/05, 26b/10...

Dönüşlü yaptığı geçişsiz eylemler ise:

sıg-ı-n 2a/13, 8b/06, 33b/16

uza-n- 9a/16

tebre-n- 19b/09

debre-n- 19b/10

Özne yüklem bakımından etken eyleme, eylemden eylem yapma eki olan -n- eki eklendiğinde eylemleri edilgen yapmıştır.

sakla-n- 10b/15

döşe-n- 30a/06

diŋle-n- 18a/08

bil-i-n- 18a/07, 19b/11, 29a/01...

bul-ı-n- 26b/04, 34b/07

bul-u-n-25a/13, 32b/17...

dė-n- 17b/07, 19b/03, 26b/10, 29b/05...

-n- yapım eki eklenerek edilgen yaptığı yardımcı eylemlerle yapılmış birleşik eylemler de vardır.

zikir olu-n- 7b/16
tafṣîl olu-n- 7b/13
vaz‘ olu-n- 9a/11, 9a/15, 9a/17
şuru olu-n- 1b/10
su’al olu-n- 16b/12
nisbet ol-u-n 35b/03
mi‘rac ol-u-n- 5a/07
hisab olu-n- 12b/02
kılı-n- 28a/16
kısas olu-n- 8b/09
‘ad olu-n- 25a/16
azad ol-ı-n- 8a/03
azad ol-u-n- 13a/06
beyân olu-n- 8a/08
rivayet olu-n- 32b/05
harc ol-u-n- 8a/03
oku-n- 28a/16

1.2.4.7. -r-

Aşağıda bulunan 2 örnekte nesne eylem açısından incelendiğinde, geçişli eylemlere eklenen -r- eylemden eylem yapma eki fiilleri ettirgen yapmıştır.

geç-ür-di 4a/04
yere geç-ür-di 4a/04

Aşağıda bulunan eylemlerde ise geçişsiz eylemlere eklenerek onları geçişli yapmıştır.

toy-u-r- 14a/12, 22b/16
şiş-i-r-<şış-<sış- 14a/14

1.2.4.8. -ş-

Özne yüklem bakımından etken olan eylemleri, işteş eylem haline getirmiştir.

gör-i-ş- 30a/15
çek-iş- 7a/11
üle-ş- 12b/12
agla-ş- 2a/14

Ancak aşağıda bulunan örneklerde işteşlik anlamı katmamış, dönüşlülük anlamı kazandırmıştır.

yėt-i-ş- 3a/02, 5b/12, 7a/03, 7a/04...
ėr-i-ş- 3b/15, 9a/13, 10a/02, 10a/03...

Bu ek, aşağıdaki eylemlere karşılıklı veya birlikte yapılma anlamı vermemiş yani işteşlik anlamı kazandırmamıştır, dönüşlülük kazandırmış.

yap-ı-ş 9b/11, 33b/01, 36a/16

yak-laş-ıldı 26a/15

1.2.4.9. -t-

Ettirgenlik eki olarak bilinen -t-, ettirgenlik göreviyle kullanılmadığı da olmuştur.

göze-t- 36a/07

-t- eylemden eylem yapma eki hem geçişsiz eylemlere hem de geçişli eylemlere eklenmiştir. Eklendiği geçişsiz eylemleri geçişli yapmıştır.

yumşa-t- 8a/10

debre-t- 19b/09

yıpra-t- 27b/17

Geçişli eylemlere de eklenip onları ettirgen eylem yapmıştır.

oku-t-ur 22a/02

kak-ı-t- 22a/03

çıgır-t- 9b/07

yır-t- 4a/05

yara-t- 2a/17, 2b/07, 10b/09...

Eski Türkçede aldığı ettirgenlik ekiyle ettirgen olduğu halde, Menākıb-ı Mekke'de ettirgenlik anlamı taşımayan eylem de görülmüştür.

ey-i-t- 2a/01, 2a/04, 6b/17, 9a/04...

1.2.4.10. -y-<-d-

Ekin aslı -d- şeklindedir. Batı Türkçesine geçerken -y- olmuştur.

to-y-<to-d- 14a/12, 19b/04, 22b/16

sa-y- 10b/05

koy-<ko-d- 4b/04, 7a/11, 33b/04...

1.3. EYLEMSİLER

Eylemden türedikleri halde cümlede eylem olarak değil de, sıfat, zarf ya da ad göreviyle kullanılan sözcüklere eylemsi denir. Menākıb-ı Mekke'de de gerek Eski Türkçenin gerekse Batı Türkçesinin etkisiyle çokça eylemsi kullanılmıştır.

1.3.1. Ad-Eylemler

1.3.1.1. -mA

Eylemsilerden sonra bulunma durumu eki getirilen örnekler mevcuttur.

ishāl ėt-me-*de* 26b/15

fāsid ol-ma-*da* 18b/08

gez-me-*de* 29a/12

Bazı ad-eylemlerden sonra ise belirtme durumu eki kullanılmıştır.

yürü-me-*si* 25b/11

ṭur-ma-*sı* 25b/08

Aşağıda bulunan eylemsi ise adeta bir sıfat gibi kullanılmış ad tamlamasını nitelemiştir.

ḳayadan kesil-me *'ālī ḫāneler* 26a/12

Bazı ad-eylemler ise yüklem görevinde kullanılmıştır.

gėy-me-dür 18b/14

gir-me-dir 16a/13

Aşağıda verilen iki örnekte ise ad-eylemden sonra iyelik eki getirilmiştir.

ayaḳ ḳaldır-ma-*sı-n-a* 10b/06

canavarların öldür-me-*si-n-i* 9b/06

Ad-eylem ekini alan eylem her zaman eylemsi olarak kabul edilmez. Bazı eylemsiler kalıplaşmış ad olmuştur.

iç-me *ṣuyı* 26b/15

1.3.1.2. -mAk

Eklendiği eylemleri ad-eylem yapmaktadır.

ḥammāma gir-mek 21b/06
raḥmet um-maḳ 19b/03
ṣar-maḳ 19a/01
yürü-mek 17b/10
dė-mek 15b/12
ḳarnını şişir-mek 14a/14
cihāda gönder-mek 10a/08
oruc ṭut-maḳ 9b/14
yapış-maḳ 9b/11
kes-mek 9b/05
ṣıḥḥat bulun-maḳ 15a/09
ṣaḳız çeyne-mek 26a/03
yitir-mek 28a/15
otur-maḳ 28a/14

Et-, eyle-, kıl-, ol- yardımcı eylemlerine getirilerek birleşik eylem yapmıştır.

Et- yardımcı eylemi ile oluşturulan birleşik eylemler şu şekildedir:

emlā ėt-mek 36a/03
ibḳā ėt-mek 34b/17
inşā ėt-mek 33a/07
ḥürmeti ėt-mek 20b/15
cimā‘ ėt-mek 19b/13
kesir ėt-mek 19a/06
remī ėt-mek 19a/05
terk ėt-mek 18a/06
ṣadaḳa ėt-mek 9b/08
tercüme ėt-mek 1b/08
ṭavāf ėt-mek2a/02
ihmāl ėt-mek 13a/16
‘abā ėt-mek 21b/11

Ol- yardımcı eylemi ile oluşturulan birleşik eylem örnekleri de mevcuttur.

ḳarīb ol-maḳ 30a/12
fevti ol-maḳ 20b/17
‘iddet olma-maḳ 15a/11
ḥabs olma-maḳ 15a/09
la‘net ol-mak 25b/02
naẓım ol-maḳ 26a/13

Eyle- yardımcı eylemi ile oluşturulan birleşik eylemlere örnekler vardır.

kelimāt eyle-mek 32a/09
faḫr eyle-mek 24b/17
mesḥ eyle-mek 11b/15
ḳażā eyle-mek 18b/09

ḳışāṣ eyle-mek 8b/07

Kıl- yardımcı eylemi ile oluşturulan birleşik eylemler azdır.

naẓar ḳıl-maḳ 35b/03

ḥacc ėt-mek 10a/14

Aşağıda verilen örneklerde, eyleme eklenen -mAk ad-eylem ekinden sonra yönelme durumu eki gelmiştir. Burada dikkat çeken husus ise -mAk eylemsi ekinin son sesi olan ḳ/k, yönelme durumu eki eklendiğinde ötümlüleşmesidir.

‘urūc eylemege 37a/09

zer olmaġa 35a/13

selām vėrmege 26a/17

ėnmege 25b/15

ṣormaġa 19b/08

ėtmege 34a/17

emīn olmaġa 33b/02

Aynı şekilde -mAk ad-eylem ekinden sonra eklenen belirtme durumu ekinde de, ötümlüleşme görülmüştür.

elini öpdürmegi 35a/05

Türkiye Türkçesine aykırı olarak, bazı eylemsilerle bitişik olarak yazılmış “için” edatı da mevcuttur.

yapmaġıçün 5a/11

ḥıfẓ-ı dīn ėtmegiçün 33b/03

Aşağıda bulunan birleşik eylemlerde ise -mAk ad-eylem ekinden sonra edat getirilmiştir.

dersi ėtmegile 32a/08

ḥaccı terk ėtmegile 12a/09

vėrmekle 36b/13

Ad-eylemin cümlenin yüklemi olduğu örnekler de vardır.

ne dėmek-*dir* 32a/14

el öpmek-*dür* 36b/05

ṭurmaḳ-*dır* 16a/07

istilām ėtmek-*dir* 9b/13

delālet ėtmek-*dir* 20b/07

Ad-eylemler yapı itibariyle eylem olmaktan çıktığı için, adlar gibi durum eki alabilmektedir. Aşağıdaki örneklerde de çıkma durumu ekini almıştır.

bilinmek-*den* 18a/07

almaḳ-*dan* 8a/14

aŋlamaḳ-*dan* 19b/05

ṭaş almaḳ-*dan* 6a/09

1.3.2. Ortaçlar

1.3.2.1. -AcAk

Menākıb-ı Mekke'de -AcAk ortacı kullanılmıştır.

yėt-ecek *miḳdār ṣu* 26b/11

ibādet ėd-ecek *yėrdir* 7b/17

Ḥacer-i Esvedi yėrine ḳoy-acak *vaḳit* 7a/11

-AcAk ortaç ekini alan eylemin iyelik eki aldığı örnek ise aşağıdadır.

yarad-acaḳ-*ı-m ḳulları* 2b/07

1.3.2.2. -An

Aşağıda görülen örneklerde -An ortaç ekini alan eylemler, öznesini nitelemektedir.

ta'n eyle-y-en ehl-i şer' 33b/15

masḳaṭ-ı re'sim ol-an 23a/02

ṣarf ėd-en *cān* 27b/09

fikir ėd-en *cān* 27b/01

orada ol-an *menzil* 26b/13

ḳonıl-an *mevżı'* 26b/10

fevt ol-an *ṭālib* 32b/09

vaṣf ol-an *ḥarām* 20b/14

vāṣıl ol-an 23a/10

baş ol-an *'ālimleri* 22b/16

gel-en *yıl* 21a/06

ḳudreti ol-an *bu bāb* 13a/15

naḳl ėd-en *muḥdiṯ* 20a/02

mu'tād ol-an *ṣevb* 20a/14

bāḳī ḳal-an *vācib* 20a/12

ḳanadlarından çıḳ-an *toz* 3a/01

iḥrām ile ol-an *ḥarām* 19a/14

ẕikir ol-an *ḥarām* 19a/15

ehl-i iḥtirāz ol-an 17b/05

farż ol-an *yėrlerde* 16b/03

taṣrīḥ ėd-en *metni* 16b/02

ḥacc ėd-en *kişi* 13a/10

ṭutıl-an *aylarında* 10a/04

ḫaber vėr-en *kişi* 6b/12

yapıl-an *evi* 5b/14

- An ortaç ekini alan bazı eylemlerde, ortacın nitelediği özne düşmüştür.

var ėd-en 18a/12
berbād eyle-y-en 23b/04
ṣāḥibin żāyi‘ ėd-en 18a/14
baḥr-i ḥaḳīḳat ol-an 33b/09
pīrim dė-y-en 24a/08
esrārı gör-en 33a/16
a‘mā ol-an 33a/08
ṣarf eyleme-y-en 33a/02
nāzil ol-an 32b/01
mess ėd-en 27a/13
mehter ol-an 24a/15
ėşid-en 22a/08
mubāḥ ol-an 21b/01
ḫalḳı ṣoy-an 24a/09
rub‘ı gel-en 19b/16
żabṭ ėd-en-*dir* 16a/10
dėnil-en 18b/06
şübhe ėd-en 18a/14
‘ārif ol-an 15b/14
münāfiḳ ol-an 14a/16
vācib ol-an 20b/04
rāżı ol-an 21a/16
fehmi ol-an 19b/10
vāṣl-ı bāṭın ol-an 35a/02

Nitelediği adı yani öznesi düşen ortaçlara, çekim eklerinin eklendiği örnekler de görülmüştür.

ta‘ẓīm ėd-en-*e* 35a/06
gėd-en-*e* 23a/05
istilām ėd-en-*ler-e* 12a/01
ṭavāf ėd-en-*ler-e* 10b/10
namāz ḳıl-an-*lar-a* 11a/06
namāz ḳıl-an-*lar-a* 10b/10
ḳabż-ı rūḥa gel-en-*i* 23a/01
bā‘iṯ ol-an-*ı* 22b/17
dė-y-en-*ler* 14b/05
fevt ol-an-*ı* 13b/03
işle-y-en-*üŋ* 4a/15
gör-en-*iŋ* 23a/17
ter ṭabī‘at ol-an-*a* 27a/01

Aşağıdaki bu örnekte ise ortaç ekini alan eylem nitelediği özneden sonra kullanılmıştır.

ḫācınuŋ dīn aŋla-y-an-*ı* 23b/17

1.3.2.3. -Ar

Eylemden sıfat yapma ekini alan eylem, sıfat olarak kullanılır.

aḳ-ar *‘ayn olup* 14a/02

1.3.2.4. -dUk

Ek eylemin -dUk ortaç eki aldığı örnekler de vardır.

vācib i-düg-*i*-*n* 36b/09

‘aḳl-ı Muḥammed i-düg-*i* 35b/13

vāhid i-düg-*i*-*n* 35b/12

rūḥ-ı ‘ālem i-düg-*i* 35b/09

-dUk ortaç eki metinde çok sayıda kullanılmış, kendisinden sonra gelen adı nitelik, nicelik, zaman, mekan bakımından belirtmiştir.

ḥaşr ol-duġ-*ı vaḳit* 31b/04

ėt-düg-*i taḳdīrce* 13b/04

yüri-düg-*i yėre* 12b/04

üzerine baṣ-duġ-*ı vaḳit* 8a/10

ėndür-düg-*i vaḳit* 4a/08

yap-duḳ-*ları vaḳit* 11b/11

ḳıl-duġ-*ı ecilden* 9b/04

anasından ṭoġ-duġ-*ı gün* 8b/14

çoḳ ol-duġ-*ı ecilden* 8a/16

bildir-dig-*i fi ‘li ve ḳavli* 33a/11

çıḳar-duġ-*uŋ yėre* 4a/17

-dUk ortaç ekini alan eylem, çekim eki almıştır.

dīn olma-duġ-*ı*-*n* 24b/11

yarlıġa-duġ-*ı*-*n* 13a/03

yarlıġa-dıġ-*ı*-*m* 2b/08

iste-düg-*i*-*n*-*e* 10b/13

yumşat-duġ-*ı*-*dır* 8a/10

yap-duġ-*ı* 7a/08

ėt-dük-*leri* 3a/07

bilme-dük-*ler*-*i*-*ŋüz*-*i* 2a/11

Yardımcı eylemle kurulan birleşik eylemlere de -dUk ortaç eki eklenmiştir.

ḳıyās ėt-düg-*ü*-*ŋ*-*i* 34b/01

nāzil ol-duġ-*ı*-*n* 13a/02

bāḳī ḳal-duġ-*ı*-*dır* 8a/11

‘arż-ı ‘acz eyle-düg-*i*-*n*-*e* 35a/01

naṣīb ėt-düg-*i* 34b/17

ne ol-duġ-*ı*-*n* 14b/04

binā ol-duġ-*ı*-*n* 1b/11

ne ol-duġ-*ı*-*n* 1b/11

maḥāl ol-duġ-*u*-*n*-*ı* 34b/06

ehl-i behişt ol-duġ-*ı* 32b/08

rükn-i a‘ẓamı ol-duġ-*ı*-*n* 14b/02

yuḳaru ḳal-duġ-*ı*-*dır* 8a /11

‘aḳıl ol-duġ-*ı*-*n* 35b/11

1.3.2.5. -mIş

Menākıb-ı Mekke'de de birçok örneğine rastlanılan -mIş ortaç ekini alan eylemler, kendisinden sonra gelen adı nitelemiştir.

döşen-miş *mermer* 30a/06

ḳuru-mış *ṣuyuŋ köki* 25a/03

Ortaçların nitelediği addan sonra geldiği örneklere de rastlanılmıştır.

ol kişi Yehūdīye ve Naṣrānīye beŋze-miş *olur* 13b/11

ol kişi anadan ṭoġ-mış *gibi ola* 12b/07

cemī'-i ḫalḳı 'ibādet ėt-miş *gibidir* 11a/03

ḳırḳ maḳbūl ḥacc mebrūr ėt-miş *gibidir* 11a/01

cemī'-i mü'min ve mü'mine 'adedince 'ibādet ėt-miş *gibidir* 10b/17

her kişi kim....yėtmiş biŋ gėce iḥya ėt-miş *gibidir* 10b/16

her kişi kim ..... ėtse günāhından çıḳa anadan ṭoġ-mış *gibi ola* 10b/03

Ortaçlardan sonra eşitlik durumu eki geldiği de görülmektedir.

her kişi kim bu Beyte yėdi kez ṭavāf ėtse ṣaysa bir ḳul āzād ėtmiş-*çe* 10b/05

bir kimse Beyte yėdi kez..... namāz ḳılsa bir ḳul āzād ėtmiş-*ce* 10a/17

1.3.3. Ulaçlar

1.3.3.1. -A/-U

Birleşik eylemler oluştururken kullanılan -A ulaç eki kullanılmıştır.

ėd-e-*gör* 37a/10

gėd-e-*gör* 15b/05

Günümüzde de kullandığımız bir yapı olan -A....-A ulaç eki, eklendiği eylemin anlamını güçlendirmektedir.

ḳan-a ḳan-a *içmeye* 14a/17

telbiye ėd-e ėd-e 3a/06

-A ulaç eki ile aynı şekilde ve anlamda kullanılan bu ek, Batı Türkçesinin yuvarlak ünlüyü tercih etmesinden dolayı daha az kullanılmıştır.

ṣun-u-*vėrirdi* 5a/15, 6a/06

Dėyü zarfının ise çok farklı kullanımları vardır. Bir özel addan bir unvandan sonra gelen *diye*, "adında, adıyla, unvanıyla" gibi anlamlar verir[9]:

Beyte'ṣ-ṣurāḥ dėyü 2b/01

ehl-i ẓāhir dėyü ta'n eyleyen ehl-i şer'ün 33b/15

Başkasının sözünü aktarmak için kullanılan dėyü örnekleri de vardır.

baŋa vahiy oldı tevāżu' dėyü eylerdi nidā 35a/14

yā niçün artar 'umūmī dėyü ṣorsa 24a/02

şerr-i nās kimdür deyü ṣorsa 19b/07

ev yap dėyü 6b/12

olmasa aṣlı eger şeyḫ anı ėtmezdi dėyü 36a/15

Dė- eylemi -U ulaç ekini alarak "olduğu için" anlamı kazandığı örnek de vardır:

hep böyle dėyü cümleye münker olma 36a/13

1.3.3.2. -AldAn

Eski Türkçede -gAlI ulaç eki olarak karşımıza çıkan bu ek, Batı Türkçesinde -AlI olmuştur. -AlI ulaç eki eklenen eyleme, +dAn çıkma durumu eki eklendiğinde "-DAn beri" anlamı kazandırılır. Ancak ulaç ve çıkma durumu eki olan +dAn eki birleştiğinde -AlI'nın sonunda bulunan ünlü bazen düşmektedir. Aşağıda görülen örneklerde de aynı durum söz konusudur.

gir-elden 28b/08

Mekkeyi yap-aldan 5a/02

1.3.3.3. -AnA dek

-An ortaç ekini alan eylem arkasından yönelme durumu eki ve sonrasında da "kadar" edatını alarak ulaç olarak kullanılmış, cümledeki eylemin ne kadar sürdüğünü belirtmiştir.

gün bat-ana dek 12b/06

[9] KORKMAZ 2009: 991.

1.3.3.4. -AndA

Bugün yalnızca ağızlarda karşılaşılan -AndA ulaç eki, metinde -IncA/-DIkçA ulaç eki ile aynı işlevde kullanılmıştır.

‘ad olun-anda 25a/16

1.3.3.5. -dUkCA

-dUk ortaç ekinin +CA eşitlik durumu eki ile birleşmesinden oluşan -dUkCA ulaç eki eklendiği eyleme “-dığı müddetçe” anlamı kazandırmaktadır.

gelme-dükçe 29b/14

1.3.3.6. -dUkdA

Günümüzde pek kullanılmamasına rağmen Eski Anadolu Türkçesinde bolca kullanılan -dUkdA ulaç eki, -dUk ortaç eki ve +dA bulunma durumu ekinin birleşmesiyle oluşan zaman bildiren bir ektir. Eklendiği eyleme “-dığında, -dığı zaman” anlamı kazandırmaktadır.

gel-dükde 30a/08
ḳalḳ-duḳda 26a/14, 27a/04, 29b/09
ṭuy-duḳda 27b/06
ṣuyı deş-dükde 26b/14
ḥikmetin ṣor-duḳda 23b/01
gel-dükde 22b/03
çıḳ-dukda 12a/16
yüksek ol-duḳda 8a/11

1.3.3.7. -IcAk

Menākıb-ı Mekke’de de karşılaşılan -IcAk ulaç eki, eklendiği eyleme “-ınca,-ince” anlamı vermektedir.

aṣlına var-ıcaḳ 37a/01

ḳalḳ-ıcaḳ 27a/08

yap-ıcaḳ 4a/11

du‘ā ėd-icek 11a/11

içerüsine gir-icek 11a/11

ṭopraḳ ol-ıcaḳ 27a/13

1.3.3.8. -IncA

Eski Türkçede -ġınça/-ginçe şeklinde görülen bu ek, Menākıb-ı Mekke'de dönemi itibariyle -IncA/-UncA şeklinde kullanılmıştır. Bu ulaç ekinin en önemli noktası ise "kadar, değin, dek" gibi edatlarla kullanılmasıdır.

ḳop-unca-*ya degin* 3b/01

Zaman anlamı veren bu ek, Menākıb-ı Mekke'de de eylemlere eklenerek "-dığı zaman" işlevinde kullanılmıştır.

gel-ince 29a/08

ḳalḳ-ınca 23b/09

var-ınca 12a/12

-mA olumsuzluk ekinden sonra kullanılan -IncA ulaç eki zaman belirtmekten ziyade koşul bildirmektedir.

bil-me-y-ince 32a/02

1.3.3.9. -ken

Yalnızca *i*- ek eylemiyle kullanılan -ken ulaç eki, metinde bir ad ile i- ek eyleminin birleşmesinden oluşan örnekler barındırmaktadır.

destinde iken 35a/13

miyān-beste iken 35a/07

meyyit iken 34a/11

ḫaberiŋ hīç yogıken 31b/07

müḥrim iken 18b/07

elde iken 18a/15

Yardımcı eylemle kurulan birleşik eylemlere de eklenen i- ek eylemi, -ken ulaç ekini aldığında eyleme "olduğu zaman" anlamı kazandırmaktadır.

ṭavāf ėderken 4b/09, 11/07

Kip ekini alan eyleme -ken ulaç eki eklendiğinde, arada bulunan i- ek eylemi düşebilir.

inerken 3a/06

1.3.3.10. -mAdAn

-mAdAn ulaç eki Eski Türkçede -mAtI/-mAtIn şeklindedir. Metinde, -mAdIn şeklinde de kullanılmıştır.

mu'tād ol-madın 15b/05
ta'dād ol-madın 15b/04
ėt-medin 13b/03
bit-meden 25a/10
ḥacc ol-madan 18b/06
'umre ol-madan 18b/15
ḳonuş-madan 15a/16
ḥacc ėt-meden 13b/14
'ālimlere danış-madan 15a/15
iç-meden *ḳandum* 19b/04
yė-meden *ṭoydum* 19b/04
aḫz eyle-meden 36a/14

-mAzdAn ulaç eki ise, -mAdIn ekinin fonksiyonunda kullanılır.[10]

ṭur-mazdan *evvel* 18b/05
yaradıl-mazdan *öŋdin* 4b/08
öl-mezden *öŋürdi* 13b/02

1.3.3.11. -mAksIzIn

-mAk ad-eylem eki, +sIz addan ad yapma eki ve +n birliktelik durumu eki ile oluşturulan bu ulaç eki, olumsuz anlam ve yapısı ile -mAdAn ulaç ekine benzemektedir.

[10] GÜLSEVİN 1997: 128.

Sonunda bulunan birliktelik durumu eki ise “-mAmAklA birlikte” anlamı kazandırmaktadır.

ictināb ėt-meksizin 19b/03

1.3.3.12. -Up

Ulaç ekinin ekleneceği eylem ünlü ile bitiyorsa, eylem ile -Up ulaç ekinin arasına /*y*/ kaynaştırma harfi girer.

eẕber oḳu-y-up 33b/07
dėme-y-üp 32b/16
naẓm eyle-y-üp 31b/01
ṣoyla-y-up 30a/13
lüṭf eyle-y-üp 28a/01
teşbīh eyle-y-üp 27a/15
fikri eslāf ėtme-y-üp 22b/09
himmet ėtme-y-üp 13b/11
ḥacc ėtme-y-üp 13b/07

Eğer eylem ünsüz bir harf ile bitiyorsa -Up şeklinde yuvarlak ünlülü ulaç eki kullanılmıştır.

ḳaç-up 8b/06
gel-üp 4b/03
ḥāżır gör-üp 37a/10
ḳaḳ-up 13b/17
ma‘lūma bil-üp 37a/06
al-up 35b/01
lerze düş-üp 35b/01
ẓahīrine ur-up 35a/11
sūḳa çıḳ-up 35a/10
vėr-üp 35a/09
ḥırḳayı dik-üp 35a/07
gör-üp 33b/16
var-up 32b/10
bul-up 32b/06
ḳalbiŋ aç-up 31b/09
ġam ü hemden ḳurtıl-up 26b/12
dė-y-üp 24a/08
ḥarem-i ḳalbe var-up 36a/06
yaḳın gel-üp 13a/07
var-up 36b/05
al-up 8a/13
getür-üp 8a/07
al-up 6b/09
getür-üp 6b/07
gez-üp 6b/06
ṭur-up 6a/09

bin-üp 5b/03
gönderil-üp 5b/02
getür-üp 5a/15
gėd-üp 5a/04
iḥrām ṭut-up 3a/06
ʻālem-i berri geç-üp 34b/09
yaraḳlay-up 10a/07
ṣuçların bil-üp 2b/07
gel-üp 3a/07
götür-üp2a/13
yarad-up 2a/07

-Up ulaç eki ve bildirme ekinin bileşimi olan -UpdUr ise sanılanın aksine duyulan geçmiş zaman için kullanılmıştır.

ṭol-updur 30a/11 “dolmuştur”
ol-updur 34a/14 “olmuştur”
ḳal-updur 34a/09 “kalmıştır”
lāzım ol-updur 33a/01 “lazım olmuştur”

Yardımcı eylemlerle kurulan birleşik eylemlere de -Up ulaç ekinin kullanıldığı örnekler çoktur. Et- yardımcı eylemi ile kurulan birleşik eylemlere gelen ulaç eki şu şekildedir:

maḥv ėd-üp 37b/04
ṭaleb ėd-üp 1b/09
ġarḳa-yı nūr ėd-üp 37b/04
seni ıżlāli ėd-üp 36a/15
ekl ėd-üp 35a/09
ḫiẕmetin ėd-üp 35a/08
aḫẕ ėd-üp 36a/08
netf rīş ėd-üp 20b/12
ḥalḳ ėd-üp 20a/16
ġasl ėd-üp 21b/06
daḫl ėd-üp 19a/03
ittifāḳ ėd-üp 13b/13
mübāhāt ėd-üp 13a/08
minnet ėd-üp 8b/02
ziyāret ėd-üp 4b/17
çavuşlıḳ ėd-üp 13a/04
istiḳṣār ėd-üp 11b/11

Ol- yardımcı eylemi ile oluşturulan birleşik eylemlere eklenen ulaç örnekleri aşağıda verilmiştir.

ṭālib ol-up 31b/04
levḥ-i maḥfūẓ ol-up 36a/01
ʻālim ol-up 33a/13
tevfīḳ ol-up 19b/07
aḳar ʻayn ol-up 14a/02
iki gözi ol-up 11b/17
keffāret ol-up 9b/11
żarūrī ol-up 8b/08
rāżı ol-up 2b/05
bir ol-up 37a/11

Kıl- yardımcı eylemi meydana getirilen birleşik eylemlerde vardır.

ḳıl-up iḥsānı sezā 32b/07

ḫāk-ber-ser ḳıl-up 33a/02

namāz ḳıl-up 3a/08

1.4. İKİLEMELER

İkilemeler aynı veya zıt anlamlı kelimelerin art arda kullanılması ile oluşturulan anlamı daha kuvvetlendiren kelime gruplarıdır. Menākıb-ı Mekke'de farklı yollarla oluşturulmuş ikilemeler görülmüştür.

1.4.1. Aynı Kelimenin Tekrarıyla Oluşturulan İkilemeler

Aynı kelimenin tekrar edilmesiyle oluşturulan ikilemelere örnek olarak:

biribirin 8b/04

çoḳ çoḳ 11b/01

ba'żı ba'żı 25b/07

ṭuçdan ṭuçdan 30a/05

tüm tüm 26a/07

ardan ardan 37a/05

gūne gūne 23b/10, 27a/05

gāhī gāhī 22a/03

biŋ biŋ 12a/13

1.4.2. Zıt Anlamlı Kelimelerin Tekrarıyla Oluşturulan İkilemeler

Zıt anlamlı kelimelerin yan yana kullanılmasıyla oluşturulan ikilemeler ise:

gėce gündüz 15b/11, 22b/04, 28a/05

baḥr u berr 30a/11

subḥ u mesā 31b/13, 32a/11

şeb ü rūz 33a/02
bay u gedā 33b/04
maḫv u beḳā 36b/15
dünyā vü ‘uḳbā 21b/15
‘abd u ümm 35a/08
şāh u gedā 35a/15
ṣayf u ṣitā 36a/09
arż u semā 35b/08
ḫayrla şer 37a/02

1.4.3. Eş Anlamlı Kelimelerin Tekrarıyla Oluşturulan İkilemeler

Eş anlamlı kelimelerin art arda kullanılmasıyla da ikilemeler oluşturulmuştur.

gehī gāhī 26b/03
neşv ü nemā 36b/02
ḫayl u ḥaşem 25a/08
āhıla vā 33a/02
dīn u īmāna 36a/12
ṣıfāt u esmā 34b/08
çün ü çerā 33a/03
żālle vü mużille 33b/05
hezl ü ‘abeṣ 31b/05
ḥamd u şükür 29b/12
çayır çemen 29a/07
şems ü ḳamer 31b/13
reyb ü mirā 33b/15
‘izz ü şeref 33a/03
ġam u hem 26b/12

1.4.4. İlaveli İkilemeler

İkilemede bulunan ilk kelimenin durum eki aldığı örnekler aşağıdadır.

yoġa yoḳ 16b/17

başdan başa 25a/14

İlk kelimenin anlamlı ikinci kelimenin anlamsız olduğu ikilemeye örnek olarak ise:

çadır çedir 29a/12

2. BÖLÜM: METİN

Menāḳıb-ı Mekke[11]

1b *(1) bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm (2) el-ḥamdu li'llāhi'l-leẕī ce'ale'l-beyte'l-ḥarāma ḳıbleten li'l-enām ve ḳāle (3) fe vellu vucūhekum şaṭrehu*[12] *ve ce'alehu ḥaramen āminen ve ḥarrama fī (4) 'l-aḳṭār ḳaṭre ve ce'ale fīhi āyātun beyyinātun maḳā[m]u İbrāhīme (5) ve afāża sabrahu ve'ṣ-ṣalavātu 'alā men usriye bihi mine'l-mescidi elḥarām (6) ve şereḥe ṣadrehu ve 'alā ilāhe ve aṣḥābihi'l-leẕīne 'arefe ḳadrehü (7) ve aṭā 'ū emrehu emmā ba'du būdā'ī* faḳīr Muḥammed Ebū'l-Fażıl (8) Sencārī Mekke-yi Müşerrefe fażlında ba'żı eḥādīs tercüme (9) ėtmek bābında Ḥaḳdan isti'ānet ṭaleb ėdüp 'alā ḳadri'l-vusu' (10) ve'ṭ-ṭāḳar ibtidāye şürū' olundı **faṣl-ı evvel** evvelki faṣıl (11) Ka'benüŋ evvel niçe binā olduġın ve ṭavāfa sebeb ne olduġın (12) beyān ėder Mücāhid rivāyet ėder benim atam Ḥüseyin bin 'Alī (13) birle Ka'bede ṭavāf ėderdük Ḳudsü mübārekden bir muḥteşem **2a** (1) kişi geldi atama selām vėrdi eyitdi ki ey Resūlu'llāhuŋ (2) ḳızı oġlı baŋa ḫaber vėr ki bu evde evvel ṭavāf ėtmek neden oldı (3) ve niçün oldı ve ḳanda idi ve bu ev niçe idi atam bu kişiye (4) iki kitāb oḳuduŋ mı ya'nī Tevrīt ve İncīl kişi eyitdi ne'am (5) oḳudum atam eyitdi Allāhü ta'ālā Ḳur'ānda buyurdu ki *innī* (6) *cā'ilun fī'l-arżı ḫalīfe*[13] ma'nāsı budur ki taḥḳīḳ ben yėrde ḫalīfe (7) ėderin dėdi ferişteler dėdiler ki n'ėdersin yaradup (8) biz saŋa tahlīl ve tesbīḥ ve taḳdīs biz ėderüz ġayrī kimesne (9) ḫalīfe olsa yėryüzinde fesād ėderler ḳanlar dökerler (10) Ḥaḳ ta'ālā feriştelere cevāb vėrdi ki *innī ā'lemu mā lā ta'lemūn*[14] (11) ya'nī taḥḳīḳ ben bilürin siz bilmedükleriŋüzi ferişteler (12) eyle ṣandılar ki Ḥaḳ ta'ālā kendülere ḳaḳıdı ḫışım ėtdi (13) vardılar 'Arş altına ṣıġındılar parmaḳların götürüp (14) aġlaşdılar üç sā'at 'Arş-ı 'Aẓīmi ṭavāf ėtdiler (15) Ḥaḳ ta'ālā kemāl kerem birle bunlara naẓar ḳıldı üzerlerine (16) ėndürdi 'Arş altında zebercedden[15] dört direk üzerine (17) bir ev yaratdı ḳızıl yāḳūtıla anı bezedi ve buyurdı **2b** (1) Beyte'ṣ-Ṣurāḥ dėyü aŋa ad vėrdi feriştelere buyurdı ki (2) 'Arşumı ḳoŋ bu evi ṭavāf ėdüŋ ki size geŋez budur bu benim (3) Beytü'l-

[11] Başlık metnin sağ üst köşesine dikey şekilde yazılmıştır.
[12] Bakara 150
[13] Bakara 30
[14] Bakara 30
[15] Metinde zebercetden yazılmış.

Ma‘mūrımdır her gün yėtmiş biŋ ferişte anı ṭavāf (4) ėderler tā ḳıyāmete degin evvel ėdene nevbet degmez (5) Allāhü ta‘ālā ferişteleriŋ bu işinden rāżı[16] olup bunlara eyitdi ki (6) ėniŋ yėryüzinde bu ev gibi bunuŋ berāberinde bir ev yapıŋ ṭavāf (7) ėdüŋ tā yėryüzinde yaradacaġım ḳulları ṣuçların bilüp (8) gelseler ol evimi ṭavāf ėtseler sizi yarlıġadıġım gibi (9) anları daḫı yarlıġarın dėdi bu kişi eyitdi ey Resūlu (10) ’llāhuŋ ḳızı oġlı Tevrītde ve İncīlde daḫı sen dėdigüŋ gibi (11) buldum dėdi ve hep rivāyet ėder ‘Abdu’llāh bin ‘Abbāsdan (12) rażıya’llāhü ‘anhümā eydür Ḥażreti Cebrā’il bir gün Peyġāmber[17] Ḥażreti (13) ‘aleyhi’s-selām geldi ‘aṣābıyla başını bağlamış ve toza ġarḳ (14) olmış Peyġāmber[18] ḥażreti ṣalla’llāhü ta‘ālā ‘aleyhi ve’s-sellem[19] ṣordı ki (15) yā Rūḥu’l-Emīn bu ne tozdur ki senüŋ üstünde görürün dėdi (16) Cebrā’il ‘aleyhi’s-selām eyitdi yā Muḥammed Ka‘betu’llāhı ziyāret ėtdim (17) ferişteler Ḥacer-i Esved üzerine müzdeḫim olup ya‘nī çoḳlıġıla **3a** (1) ṭavāf ėtdiler bu toz anlaruŋ ḳanadlarından çıḳan tozdur dėdi (2) **‘Oṣmān** bin Seyyār rivāyet ėder ki ḫaber şöyle yetişdi ki (3) ḳaçan Ḥaḳ ta‘ālā bir ferişteye yėryüzinde yumuṣa[20] gönderse (4) ol ferişte destūr diler eydür ki yā Rabbi baŋa destūr (5) vėr tā yėryüzindeki eviŋi ziyāret ėdeyin dėr gökden yėre (6) ėnerken telbiye ėde ėde ėner nitekim ḥācılar iḥrām ṭutup (7) ėtdükleri gibi gelüp Beytu’llāhı ziyāret ėder iki rek‘at (8) namāz ḳılup ṣevābın īmān ehline bağışlarlar **Leyṣ** bin Ma‘āz (9) rażıya’llāhü ‘anhü eydür Resūlu’llāh ṣalla’llāhü ‘aleyhi ve’s-sellem[21] (10) ėtdi ki işbu ev Ḥaḳ ta‘ālā evlerinden on bėş evden birisidir (11) dėdi yėdisi dünyā göginden ‘Arşa degindir ve yėdisi (12) dünyā göginden ‘Arşa degindir ve bu yėdisi bu gökden yėdi (13) ḳat yėr altına degindir ġāyet de ulusı ‘Arş altında (14) Beyte’l-Ma‘mūrdır her eviŋ bu ev ḥaremi vardır eger ol (15) evlerden birisi düşeydi ṭoġrı bu eviŋ üstine düşeydi (16) ve daḫı her evin ehli vardır niteki bu eviŋ ehli Ādem oġlanlarıdır (17) anlaruŋ daḫı kendülere münāsib ehli vardır tā ḳıyāmet **3b** (1) ḳopuncaya degin ol evleri ‘imāret ṭutarlar gėce ve gündüz (2) Ḥaḳ ta‘ālānuŋ rıżāsın isterler inşā’a’llāhü ta‘ālā ḳabūl olur (3) **İbni ‘Abbās** rażıya’llāhü ‘anh rivāyet ėder vaḳtā[22] ki Allāhü ta‘ālā (4) Ādem peyġāmberi ‘aleyhi’ṣ-ṣalavātü ve’s-selām uçmaḳdan

[16] Metinde rāẓı yazılmış.
[17] Metinde Peyġamber yazılmış.
[18] Metinde Peyġamber yazılmış.
[19] Metinde ve sellem yazılmış.
[20] Metinde yumaşa yazılmış.
[21] Metinde ve sellem yazılmış.
[22] Metinde vaḳatā yazılmış.

yère ėndürdi (5) ise mübārek başı dünyā gögine berāber idi iki ayaḳları (6) yėr üstinde idi ṣoŋra uzunluġı ḳışaldı altmış arşūna (7) degin Ādem peyġāmber ‘aleyhi’ṣ-ṣalavātü ve’s-selām ėtdi ki yā Rabbi (8) baŋa n’oldı ki ferişteler avāzın ėşidimez oldum Allāhü ta‘ālā (9) eyitdi ki günāhıŋ sebebindendir var benim içün bir ev yap (10) anuŋ çevresinde ṭavāf ėt beni aŋ ve baŋa yalvar niteki (11) ferişteler ‘Arşuma ve Beyte’l-Ma‘mūruma ėtdiler dėdi Allāhü ta‘ālā (12) Ādem peyġāmbere Hindistāndan Mekkeye degin yėri ayaġı altında (13) durdı her bir deŋiz ve her bir yarı ve ṭaġları bir adım ėderdi (14) her yère ki mübārek ayaġın başdı ol yėrleri Ḥaḳ ta‘ālā ‘imāretler (15) ve şehirler eyledi çünki Mekkeye ėrişdi Cebrā’il Ḥażreti (16) ‘aleyhi’s-selām yėri ḳanadı ile urdı yėr dibinden bünyād açıldı (17) ferişteler ṭaşlar getürürlerdi her bir ṭaşı otuz kişi **4a** (1) getürmezler idi Ādem peyġāmber Mekkeyi bėş ṭaġdan yapdı (2) birisi Cebel-i Lübnāndır ve birisi Mekkede Ṭūr-ı Sīnādır ve birisi (3) Cebel-i Cūdīdir ve birisi ve birisi Mekkede Cebel-i Ḥirādır Nūḥ Ṭūfānına (4) degin ṭururdı Allāh ta‘ālā Nūḥ ṭūfānında anı yère geçürdi (5) yėri deve örgüci gibi ḳaldı seyl[23] iki yanın yırtmışdı (6) gelürlerdi ol ṭopraġa yüzlerin sürerlerdi her ne dilerse (7) Ḥaḳ ta‘ālā anı ḳabūl ėderdi **İbni ‘Abbās** razıya’llāhü ‘anhümā (8) rivāyet ėder ki Haḳ ta‘ālā Ḥacer-i Esvedi uçmaḳdan yère ėndürdügi (9) vaḳit süddden aġıdı nūrı dört yanına şu‘le vėrürdi (10) vaḳtā[24] ki Ādem peyġāmber gördi ise aldı ḳuçdı (11) yüregine başdı anuŋıla üns ṭutdı Mekkeyi yapıcaḳ (12) ṣaġ gūşesinde ḳodı **‘Oṯmān** bin Sāc eydür baŋa ḫaber (13) şöyle vėrildi ki ol zamān Ādem peyġāmbere ‘aleyhi’s-selām (14) Mekkeyi yapdı fāriġ oldı ise eyitdi ki yā Rabbi her işi (15) işleyenüŋ kirası vardır benim işimüŋ daḫı kirası var mıdır (16) dėdi Ḥaḳ ta‘ālā eyitdi ki ne‘am vardır sen ‘ameliŋüŋ kirasın (17) dile Ādem peyġāmbere eyitdi yā Rabbi diledim ki çıḳarduġuŋ yère **4b** (1) yine iletesin dėdi Ḥaḳ ta‘ālā eyitdi ki eyle olsun (2) seni daḫı ve senüŋ ẕürriyetiŋden her kişi kim bu benüm evüme (3) gelüp ziyāret ėder sencileyin günāhına iḳrār ėder ṣucın (4) diler seni daḫı anları daḫı faẓlı keremim birle uçmaġa ḳoyarın (5) ve anlardan rāżı[25] oluın dėdi Ādem peyġāmber ‘aleyhi’s-selām (6) Hindūstāndan Mekkeye yėtmiş kez yayan ḥacc ėtdi ferişteler (7) kendüye eydürler idi yā Ādem ḥaccıŋı yaḫşi eyle biz sen (8) yaradılmazdan öŋdin iki biŋ yıl ḥacc ėder[d]ük dėdiler (9) Ādem peyġāmber anlara eyitdi ṭavāf ėderken ne dėrdüŋüz ferişteler (10) *subḥāna’llāhi ve’l-ḥamduli’llāhi ve lā ilāhe illa’llāhu*

[23] Metinde sīl yazılmış.
[24] Metinde vaḳatā yazılmış.
[25] Metinde rāẓı yazılmış.

va'llāhu ekber (11) oḳurduk dėdiler Peyġāmber[26] 'aleyhi's-selām bunlara eyitdi (12) *lā ḥavle ve lā ḳuvvete illā bi'llāhi'l-'aliyyu'l-'aẕīm* ziyāde ėdüŋ (13) dėdi **Mücāhid** rivāyet ėder ki Nūḥ ṭūfānında Beytu'llāhı (14) göge çıḳardılar yėri bir ḳızıl depecük ḳaldı seyl[27] üstine (15) çıḳmaz idi illā ḫalā'iḳ bilürler idi ki Beytu'llāh şöyle (16) arada idi maẕlūmlar ve ġuṣṣalu kişiler ve ḥācetlü kimesneler (17) ıraḳ yėrlerden gelürler idi ziyāret ėdüp ṭavāf ėderlerdi **5a** (1) Ḥaḳ ta'ālā keremiyle du'āların ve ḥācetlerin ḳabūl ėderdi (2) ferişteler Mekkeyi yapaldan Ādeme degin ve Ādemden Ḫalīlu'llāha (3) degin tā ḳıyāmet günine mükerrem ve mu'aẕẓamdur egerçi bir millet (4) gėdüp yėrine bir millet daḫı gelürse ferişteler ḫod (5) Ādemden evvel ziyāret ėderlerdi ṣevābını ve ecrini īmān (6) ehline bağışlarlardı **'Oṣmān** bin Sāc rivāyet ėder İbrāhīm (7) Ḫalīlu'r-raḥmān mi'rāc olundı göklerden yaŋa naẓar ėtdi (8) yėrüŋ maşrıḳdan ve maġribine nitekim Allāh ta'ālā Ḳur'ān-ı Kerīminde buyurur (9) *ve keẕālike nurī İbrāhīme melekūte's-semāvāti ve'l-'arżı veliyekūne* (10) *mine'l-mūḳınīne*[28] elāya İbrāhīm 'aleyhi's-selām yėryüzinde (11) Mekke yėrin iḫtiyār[29] ėtdi yapmaġıçün ferişteler eyitdiler (12) yā Ḫalīlu'llāh yėryüzinde Allāh Ḥaremin iḫtiyār ėtdüŋ dėdiler (13) Ḫalīlu'llāh Mekkeyi yėdi ṭaġdan yapdı [30]ووو ferişteler ol (14) ṭaġlardan ṭaş getürürlerdi İsmā'īl 'aleyhi's-selām (15) yėni ile getürüp atasına ṣunuvėrirdi İbrāhīm (16) peyġāmber Beytu'llāhı yapardı ammā ḳıṣṣası budur ki Allāhü ta'ālā (17) İbrāhīme daḫı eyitdi kim begim yā İbrāhīm oġluŋ İsmā'īl ve anası **5b** (1) Hāceri ilet benim evimde sākin ėt ol sā'at Feres-i (2) Ḥayāt gönderilüp ḥāżır oldı İbrāhīm 'aleyhi's-selām (3) kendü binüp İsmā'īli öŋine aldı henüz süd emerdi (4) anası Hāceri ardına bindürdi Cebrā'ili buyurdu ki (5) Mekke Deresine var dėdi ol günler Beytu'llāh yėri bir ḳızıl (6) depecük gibiydi İbrāhīm Cebrā'ile eyitdi ne'am İbrāhīm (7) Hācere buyurdı ki bu yėrde oġlı ile sākin ola anda (8) İbrāhīm 'aleyhi's-selām eyitdi ki *rabbenā innī eskentu* (9) *min ẕurriyetī bi vādın ġayri ẕi zer'in 'inde beytike'l-muḥarrami*[31] elāya (10) andan bu ikisini bu ıssızlıḳ yėrde ḳodı gėtdi kendü (11) yine Şama geldi Muḥammed bin İsḥāḳ eydür baŋa ḫaber (12) yetişdi ki bir ferişte Allāh ta'ālā iẕniyle Hācere[32] geldi (13) eyitdi ki melūl olma bu ḳızıl

[26] Metinde Peyġamber yazılmış.
[27] Metinde sīl yazılmış.
[28] En'ām 75
[29] Metinde iḫtiyār yazılmış.
[30] Kırmızı mürekkeple şekil çizilmiş.
[31] İbrāhīm 37
[32] Metinde Ḫācere yazılmış.

depecük yėrini İbrāhīm ve İsmā‘īl (14) yaparlar Ḥaḳ ta‘ālānuŋ yėryüzinde evvel yapılan evi budur (15) **Sa‘id** bin Cübeyr rivāyet ėder İbni ‘Abbāsdan eydür ki (16) İbrāhīm ‘aleyhi’s-selām Şamda eglendi bir niçe zamāndan (17) ṣoŋra Mekkeye geldi İsmā‘īl gördi oturmış **6a** (1) devḥa altına oḳ demreni biler İbrāhīm İsmā‘īle selām (2) vėrdi İbrāhīm eyitdi yā İsmā‘īl Taŋrım baŋa bir iş buyurdı (3) İsmā‘īl eyitdi yā ata Taŋrıŋa muṭī‘ ol saŋa ne buyurdı ise (4) dėdi İbrāhīm eyitdi Taŋrım baŋa bir ev yap dėdi (5) ṭurı geldiler ikisi bile Ka‘benüŋ bünyādın ḳazdılar eydürdi ki (6) *rabbenā teḳabbel minnā inneke ente’s-semī‘u’l-‘alīmu*[33] İsmā‘īl ṭaş ṣunu (7) vėrirdi İbrāhīm yapardı vaḳtā[34] ki Ka‘benüŋ dīvārları (8) yüceldi ise İbrāhīmüŋ üzerine meşaḳḳat oldı yuḳaruda (9) ṭurup aşaġıdan ṭaş almaḳdan İsmā‘īl atasınuŋ (10) ayaġı altına bir ṭaş ḳodı İbrāhīm Peyġāmberüŋ[35] mübārek (11) ayaḳları ḫamīre batar gibi ol ṭaş içine batdı her yaŋa (12) meyl ėtse aşaġa ve yuḳaru bilesince ėnerdi ve çıḳardı (13) Ḫālid bin ‘Ar‘ara rivāyet ėder ‘Alī[36] İbni Ebī Ṭālibden (14) razıya’llāhü ‘anh eydür Taŋrı ta‘ālānüŋ ne vaḳit ki emri (15) vārid oldıysa İbrāhīm Peyġāmber[37] ki var benim içün bir ev yap (16) ḳullarıma çaġır niteki Kelām-ı Ḳadīminde buyurur *ve ezzin* (17) *fī’n-nāsi bi’l-ḥaccı ye’tūke*[38] İbrāhīm ‘aleyhi’s-selām ‘āciz **6b** (1) ḳaldı nice yapacaġın bilmedi Ḥaḳ ta‘ālā bir yėl gönderdi (2) Sekīne adlu başı var idi geldi Ka‘benüŋ yėrine (3) çökdi İbrāhīm anuŋ üzerine yapdı vaḳtā[39] ki Ḥacer-i (4) Esved yėrine geldi İsmā‘īle eyitdi ki var bir ṭaş (5) iste işbu yėrde ḳoyayın tā ki ḫalā’iḳ iḳtidā ėdeler (6) hidāyet bulalar dėdi İsmā‘īl ṭaġlarda gezüp ṭaş (7) isterdi Cebrā’il ‘aleyhi’s-selām Ḥacer-i Esvedi getürüp (8) İsmā‘īle vėrdi eyitdi ki yüri bu ṭaşı ataŋa (9) vėr ol yėrde ḳosun dėdi İsmā‘īl ṭaşı alup (10) İbrāhīme getürdi İbrāhīm eyitdi yā İsmā‘īl bu ṭaşı (11) saŋa kim vėrdi ḳandan alduŋ dėdi İsmā‘īl eyitdi (12) şol saŋa ve baŋa ev yap dėyü ḫaber vėren kişi vėrdi dėdi (13) ṭut bu ṭaşı ataŋa vėr ol yėre ḳosun dėdi (14) ve bir rivāyet de budur ki vaḳtā[40] ki Nūḥ ‘aleyhi’s-selām Ṭūfānı (15) oldıysa Ḥaḳ ta‘ālā Ebū Ḳube[y]s[41] Ṭaġına eyitdi bu ṭaş (16) senüŋ ḳatıŋda emānet olsun her ḳaçan kim görseŋ benim (17) dostum İbrāhīm benim

[33] Bakara 127
[34] Metinde vaḳatā yazılmış.
[35] Metinde peyġamberüŋ yazılmış.
[36] Metinde ‘Allī yazılmış.
[37] Metinde peyġamber yazılmış.
[38] Hacc 27
[39] Metinde vaḳatā yazılmış.
[40] Metinde vaḳatā yazılmış.
[41] Metinde Ebā Ḳubes yazılmış.

evimi yapar eyit kim yā İbrāhīm **7a** (1) **Ḥāẕihi emānetüke** vargil alġıl dėdi ḳaçan ki İbrāhīm oġlıyla (2) günde bir ṣaf[42] yapardı ol vaḳit ki Ḥacer-i Esved yėrine (3) yetişdi nāgāh Ebū Ḳube[y]s[43] Ṭaġı āvāz vėrdi İbrāhīmüŋ (4) mübārek sem'ine yetişdi eyitdi ki yā İbrāhīm gel bende (5) emānetüŋ vardır al dėdi bu ṭaġa Cebel-i Ebū Ḳube[y]s Ṭaġı (6) dėnildi anuŋçün ki Ḥacer-i Esvede iḳtibās olundı (7) ba'żı 'ulemādan rivāyetdür ki niçe zamāndan ṣoŋra İbrāhīm (8) Peyġāmber[44] yapduġı yıkıldı 'Amāliḳa ḳavmi yine yapdılar (9) ol daḫı yıḳıldı ṣoŋra Cürhüm[45] ḳavmi yapdı ol daḫı (10) yıḳıldı niçe zamāndan ṣoŋra Ḳureyş ḳavmi yapdılar (11) Ḥacer-i Esvedi yėrine ḳoyacak vaḳit çekişdiler eyitdiler ki (12) çünki nizā' ėder oldılar dėdiler ki evvel kim ki bu ḳapudan (13) içerü girerse Ḥacer-i Esvedi yėrine ol ḳosun (14) dėdiler nāgāh gördiler ki Ḥażreti Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhü (15) ta'ālā 'aleyhi ve's-sellem[46] geldi eyitdiler ki yā Muḥammed gel Ḥacer-i (16) Esvedi yėrine sen ḳo dėdiler Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhü (17) 'aleyhi ve's-sellem[47] buyurdı bir kilīm getürdiler Ḥacer-i Esvedi **7b** (1) ol kilīmiŋ[48] üstine ḳodılar andan ṣoŋra buyurdı ki cemī'-i (2) Ḳureyş bile ṭutalar ol vaḳit ki yuḳaru getürdiler Ḥażreti (3) Muḥammed ṣalla'llāhü 'aleyhi ve's-sellem[49] Ḥacer-i Esvedi yėrine ḳodı (4) hem Ḳureyşüŋ ḫāṭırı ḫoş heb getürmiş gibi oldılar (5) **el faṣlu's-ṣānī** ikinci faṣıl Mekke-yi Müşerrefe ve Ka'be-yi Mu'aẓẓamanuŋ (6) feżā'ilin beyān ėder nitekim Ḥaḳ celle ve 'alā Ḳur'ān-ı Mecīdinde buyurur (7) *inne evvele beytin vużi'a' li'n-nāsi lelleẕī bi bekkete mubāreken ve huden (8) lil 'ālemīne*[50] *fīhi āyātun beyyinātun maḳāmu İbrāhīme ve men deḫalehu (9) kāne āminen ve lillāhi 'ale'n-nāsi ḥiccu'l-beyti meni's-teṭā'a ileyhi (10) sebīlen ve men kefere fe innallāhe ġaniyyun 'ani'l-'ālemīne*[51] (11) bu āyet-i şerīf delālet ėder ki yėryüzinde bundan efżal ev olmaya (12) ve evvelki oldur ki evvel melā'ike binā ėtdi fażl-ı sābıḳda (13) tafṣīl olundı ve ba'żılar eyitdiler evvel Ādem Peyġāmber[52] 'aleyhi's-selām (14) yapdı ṣoŋra Nūḥ ṭufānında belürsiz oldı

[42] Metinde ṣāf yazılmış.
[43] Metinde Ebā Ḳubes yazılmış.
[44] Metinde peyġamber yazılmış.
[45] Metinde Cürhem yazılmış.
[46] Metinde ve sellem yazılmış.
[47] Metinde ve sellem yazılmış.
[48] Metinde kilimiŋ yazılmış.
[49] Metinde ve sellem yazılmış.
[50] Āli 'İmrān 96
[51] Āli 'İmrān 97
[52] Metinde peyġamber yazılmış.

İbrāhīm (15) ‘aleyhi’s-selām yapdı ṣoŋra Cürhüm[53] ṣoŋra ‘Amāliḳa ṣoŋra (16) Ḳureyş yapdı niteki ẕikr olundı ve ba‘żılar eyitdi (17) bundan evvel evler yapıldı ammā bu evvel ‘ibādet ėdecek yėrdir **8a** (1) ve Bekke Mekkenüŋ adıdur ve ba‘żılar eyitdiler Bekke Beytüŋ (2) ismidir mübāreken bereketi ẓāhirdür kim yolına niçe māllar (3) ḫarc olunur ve niçe ḳullar aẕād olınur *ve huden lil ‘ālemīn* (4) zīrā cemī‘-i ‘ālemüŋ ḳıblesidir ol sebebden hüdndür[54] fīhi (5) ya‘nī ḫareminde *āyātun beyyinātun*[55] ya‘nī ẓāhir āyetler vardur (6) *maḳāmu İbrāhīm*[56] Maḳām-ı İbrāhīmdür çünki maḳām-ı İbrāhīmüŋ (7) ciheti müte‘addid oldı āyātun dėyü cemī‘-i ‘ibādeti ile getürüp (8) müferrid[57] ile beyān olundı ya‘nī Maḳām-ı İbrāhīmilen ki (9) müferriddir[58] ve ta‘addüdi cihātı oldur ki ol ṭaşa ayaġı batmışdır (10) ve ol ṭaş yumşatduġıdır üzerine başduġı (11) vaḳit ve yuḳaru ḳalduġıdır binā yüksek olduḳda ve bāḳī (12) ḳalduġıdır mürūr ve her üzre ḫattā Ḳarāmiṭe ḳavmi Ḥacer-i (13) Esvedi alup memleketlerine iletdiler idi Ḥaḳ ta‘ālā (14) anları Maḳāmı almaḳdan ḳor[59] idi yāḫūd Allāhü ta‘ālā cins (15) āyātdan ulusın ẕikr ėtdi ki Maḳām-ı İbrāhīmdir (16) ve ḳalanınıŋ ẕikri ṭay ėtdi çoḳ olduġı ecilden ve (17) *ve men daḫalehu kāne āminen*[60] ya‘nī her kim ḫarāma dāḫil olsa **8b** (1) dünyāda emīn olur fitneler şerrinden nitekim Ḥaḳ ta‘ālā (2) Ḳureyşe minnet ėdüp dėr ki *e ve lem numekkin lehum ḥaramen āminen*[61] (3) *ve yuteḫaṭṭafu’n-nāsu min ḥavlihim*[62] eyā ben anlara ḫaremi emīn (4) vėrmedim mi ve ḫālbuki eṭrāfından biribirin ḳapardı (5) ve bu ecilden İmām Ebū Ḥanīfe rażıya’llāhü ‘anh buŋa ẕāhib (6) oldı ki bir kimse ḳan ėtse ḳaçup arż-ı Ḥareme ṣıġınsa (7) ve aŋa lāzım gelse ḳışāṣ eylemek arż-ı Ḥaremde ėtmeseler (8) tā ki żarūrī olup arż-ı Ḥaremden çıḳa ve arż-ı Ḥılda (9) ḳışāṣ oluna veyāḫūd āḫiret aẕābından emīn (10) olur niteki Ḥażreti Resūl ṣalla’llāhü ‘aleyhi ve’s-sellem[63] (11) buyurur ki *men ḥacce ve lem yerfuṯ ve lem yefsuḳ race’a*[64] *min* (12) *ẕunūbihi ke-yevme veledethu*

[53] Metinde Cürhem yazılmış.
[54] Metinde hüdendür yazılmış.
[55] Hacc 72
[56] Āli ‘İmrān 97
[57] Metinde müferred yazılmış.
[58] Metinde müferreddir yazılmış.
[59] Metinde kor yazılmış.
[60] Āli ‘İmrān 97
[61] Kasas 57
[62] ‘Ankebūt 67
[63] Metinde ve sellem yazılmış.
[64] Metinde ḫarace yazılmış.

ummuhū[65] *"Hacı efendi, ailesi ve akrabalarından dört yüz kişiye şefaat hakkına sahip olur." Hadis-i Şerif* ma'nāsı budur ki (13) bir kişi ḥacc ėtse ve refs̲[66] ve fısḳ ėtmese günāhından çıḳar (14) niçeki anasından ṭoġduġı gün gibi olur ve daḫı (15) Ḥażreti Resūlu'llāh ṣalla'llāhü 'aleyhi ve's-sellem[67] buyurur ki (16) *men māte fī iḥde'l-ḥarameyni bu'iṣe yevme'l-ḳıyāmeti āminen* (17) ma'nāsı budur ki her kim Ḥaremeyni'ş-Şerīfeyniŋ birisinde **9a** (1) olsa ḳıyāmet güninde emīn ḳopa yāḫūd muṭlaḳ ola (2) İbni **Mes'ūd** rivāyet ėder eydür Ḥażreti Resūlden ṣalla'llāhü (3) 'aleyhi ve's-sellem[68] bir gün seniyye[69] Ḥacūn[70] üstine durdı (4) ve ol gün Ḥacūnda[71] daḫı maḳbere yoġıdı ve eyitdi (5) ta'ālā bu buḳ'adan yėtmiş kişi koparısardır yüzleri ayuŋ (6) on dördüne beŋzer her birisi yėtmiş biŋ kişiye şefā'at (7) ėde ve daḫı rivāyet ėder Peyġāmber[72] ḥażretinden ṣalla'llāhü (8) ta'ālā 'aleyhi ve's-sellem[73] eydür Baḳī'[74]den ve Ḥacūndan[75] ki Mekkeniŋ (9) ve Medīneniŋ maḳbereleridir bu iki maḳberelerden cennete ṣaçalar (10) ve daḫı rivāyetdür Peyġāmber[76] ḥażreti ṣalla'llāhü 'aleyhi ve's-sellem[77] (11) buyurur ki ol mescid ki yėrde vaż' olundı Mescid-i (12) Aḳṣādur andan Mescid-i Ḥarāmdur ve ikisiniŋ ortası (13) ḳırḳ yıldır ne namāz vaḳti ėrişürse anda ḳıl ki fażīlet (14) andadur ve daḫı Peyġāmber[78] ḥażreti ṣalla'llāhü 'aleyhi ve's-sellem[79] (15) buyurur ki ol buḳ'a ki yėre ve vaż' olunmışdur Ka'be yėridür (16) ṣoŋra yėr anuŋ altında uzanmışdır ve ol ṭaġ ki yėre (17) vaż' olunmışdır Cebel-i Ebū Ḳubeysdir ṣoŋra ṭaġlar **9b** (1) anıŋ altına ve daḫı rivāyetdür Ḥażreti Peyġāmber ṣalla'llāhü (2) 'aleyhi ve's-sellem[80] buyurur ki evvel şefā'ati ben ümmetümden ehl-i (3) Medīneye ve ehl-i ve ehl-i Ṭā'ife ėderin dėdi ve daḫı (4) Allāhü ta'ālā bu evi müşerref ve mufażżal ḳılduġı ecilden (5) yaş aġacı ve yaş otın kesmek ḥarām ėtdi ve canavarların (6) öldürmesini ḥarām ėtdi ve bir kimse bir nesne

[65] Metinde evummuhu yazılmış.
[66] Metinde refes̲ yazılmış.
[67] Metinde ve sellem yazılmış.
[68] Metinde ve sellem yazılmış.
[69] Metinde s̲eliyye yazılmış.
[70] Metinde Ḫucūn yazılmış.
[71] Metinde Ḫucūnda yazılmış.
[72] Metinde Peyġamber yazılmış.
[73] Metinde ve sellem yazılmış.
[74] Metinde Baḳī'a yazılmıştır.
[75] Metinde Ḫucūndanki yazılmış.
[76] Metinde Peyġamber yazılmış.
[77] Metinde ve sellem yazılmış.
[78] Metinde Peyġamber yazılmış.
[79] Metinde ve sellem yazılmış.
[80] Metinde ve sellem yazılmış.

bulsa (7) getürmeye illā çıġırtmayınca **Ḥasan-ı** Baṣrī rażıya'llāhü 'anh (8) eydür bilmezem yėryüzinde bir yėr ki bir aḳça ṣadaḳa ėtmek (9) yüz biŋe geçe illā Mekkede ve daḫı bilmezem yėryüzinde (10) bir yėr ki bir ḥasenāt yüz biŋe geçe illā Mekkede ve daḫı (11) bilmezem bir nesne ki aŋa yapışmaḳ cemī'-i günāhlara keffāret (12) olup yapraḳlar aġaçlardan dökülür gibi illā Mekkede (13) Ḥacer-i Esved ile Rükn-i Yemānī istilām ėtmekdir ve daḫı Mekkede (14) bir gün orūc ṭutmaḳ yüz biŋ orūca geçer İbni **'Ömer** (15) rażıya'llāhü 'anh rivāyet ėder Peyġāmber[81] ḥażreti ṣalla'llāhü (16) 'aleyhi ve's-sellem[82] buyurur ki Mekkede bir ramażān efżaldır (17) biŋ ramażāndan ġayrī yėrde İbni **'Abbās** rażıya'llāhü **10a** (1) 'anhümā rivāyet ėder ki Peyġāmber[83] ḥażreti ṣalla'llāhü 'aleyhi ve's-sellem[84] (2) buyurur ki bir kişi ramażān ayına ėrişse evvelinden (3) āḫirine dek ṣıyāmına ve ḳıyāmına ėrişse ol kişiye (4) yüz biŋ ay yazılur Mekkeden ġayrīda ṭutılan ramażān (5) aylarında ve her gün içün bir maġfiret bir şefā'at (6) vėrilür ve her gėce içün bir şefā'at bir maġfiret (7) vėrilür ve her gün içün bir at yaraḳlayup Allāhü ta'ālā (8) yolına cihāda göndermek ṣevābı ḥāṣıl[85] olur ve (9) her gün içün bir müstecāb du'ā vėrilür ve daḫı rivāyetdir (10) Ḥażreti Peyġāmber ṣalla'llāhü 'aleyhi ve's-sellem[86] buyurur ki r[87] (11) ramażānda bir 'umre ḥacca berāberdir bu ḥadīṣi Buḫārī ve Müslim (12) ve Ebū Dāvud ve İbni Māce ve Tirmiẕī[88] ve Ṭaberānī ve İmām Aḥmed (13) ve 'Abdu'r-re[z]zāḳ[89] rivāyet ėtmişlerdir ve bir rivāyetde eydür (14) ramażān ayında bir 'umre benimle bir ḥacc ėtmek gibidir bu ḥadīṣi (15) Ṭaberānī ve Ḫaṭīb rivāyet ėtmişlerdir ve daḫı Peyġāmber[90] ḥażreti (16) ṣalla'llāhü 'aleyhi ve's-sellem[91] buyurur ki bir kimse Beyte yėdi kez (17) ṭavāf ėtse ve iki rek'at namāz ḳılsa bir ḳul āzād ėtmişce **10b** (1) ṣevāb vėre ve daḫı Peyġāmbere[92] ḥażreti ṣalla'llāhü 'aleyhi ve's-sellem[93] (2) eydür her kişi kim Beytu'llāhı elli kez ṭavāf ėtse günāhından (3) çıḳa

[81] Metinde Peyġamber yazılmış.
[82] Metinde ve sellem yazılmış.
[83] Metinde Peyġamber yazılmış.
[84] Metinde ve sellem yazılmış.
[85] Metinde ḥāṣīl yazılmış.
[86] Metinde ve sellem yazılmış.
[87] Metinde bu şekilde yazılmış.
[88] Metinde Termidī yazılmış.
[89] Metinde 'Abdu'r-rezāḳ yazılmış.
[90] Metinde Peyġamber yazılmış.
[91] Metinde ve sellem yazılmış.
[92] Metinde Peyġambere yazılmış.
[93] Metinde ve sellem yazılmış.

anadan ṭoġmış gibi ola ve daḫı Ḥażreti Resūl (4) ṣalla'llāhü 'aleyhi ve's-sellem[94] eydür her kişi kim bu Beyte yėdi kez (5) ṭavāf ėtse ṣaysa bir ḳul āzād ėtmişçe ṣevāb vėrile (6) ve bir ayaḳ ḳaldırmasına illā Ḥaḳ ta'ālā bir günāhın yarlıġayup (7) yėrine bir ḥasene yaza ve daḫı Ḥażreti Peyġāmber ṣalla'llāhü (8) 'aleyhi ve's-sellem[95] eydür Ḥaḳ ta'ālā bu Beyt içün yüz yigirmi raḥmet (9) yaratmışdır ki her gün her gėce bu Beytiŋ üzerine ėndirür (10) altmışı ṭavāf ėdenlere ve ḳırḳı namāz ḳılanlara ve yigirmisi (11) Ka'betu'llāhı naẓar ėdenlere ve daḫı buyurur ki her kişi kim Ka'beyi (12) yėdi kez ṭavāf ėtse her ḳademine yėtmiş biŋ derece vėre (13) ve yėtmiş biŋ şefā'at vėre istedügine Ehl-i Beytine (14) ve Müslimānlara eger isterse dünyāda vėrile ve eger isterse (15) āḫirete ṣaḳlana ve daḫı her kişi kim Ḥicrde[96] iki rek'at namāz (16) ḳılsa Rükn-i Şāmī cihetden yėtmiş biŋ gėçe iḥya ėtmiş (17) gibidir ve cemī'-i mü'min ve mü'mine 'adedince 'ibādet **11a** (1) ėtmiş gibidir ve ḳırḳ maḳbūl ḥacc mebrūr ėtmiş gibidir (2) ve daḫı her kişi kim Ka'be ḳapusı muḳābelesinde namāz ḳılsa (3) Ḥaḳ ta'ālāya cemī'-i ḫalḳı 'ibādet ėtmiş gibidir ve anuŋ (4) üzerine yėtmiş biŋ melek ṣalavāt ėde ve daḫı her kişi kim (5) Maḳām-ı İbrāhīm ardında namāz ḳılsa geçmiş günāhı yarlıġana (6) ve ardında namāz ḳılanlara eż'āfınca ḥasenāt vėrile ve Ḥaḳ (7) ta'ālā anı feza'-i ekberden emīn ėde ve Ḥaḳ sübḥānehü ve ta'ālā (8) Cebrā'ile ve Mīkā'ile ve cemī'-i melā'ikeye emr ėde ol kişiye (9) istiġfār ėdeler ḳıyāmet günine dek ve daḫı yėryüzinde (10) bir şehir yoḳdur ki on bėş yėrde du'ā ḳabūl ola illā Mekkede (11) içerüsine giricek du'ā ėdicek müstecābdur ikinci Ḥacer-i (12) Esveddür üçünci Rükn-i Yemānīde dördünci Mīzāb altında (13) bėşinci Ḥicr-i[97] İsmā'īlde altıncı da Mültezimdir yėdinci Maḳām-ı (14) İbrāhīm ardında sekizinci yėr Zemzemdir ṭoḳuzuncı Ṣafāda (15) onuncı Mervede on birinci Mevḳıf-ı 'Arafātda on ikinci (16) Meş'ari'l-Ḥarāmda on üçünci Cemerāt-i Selāşede tamām on bėş (17) yėrde tamām olur her ne du'ā ėtseler ḳabūl olur **11b** (1) ve her ne ḥācet dileseler revā ola bu maḳāmda da çoḳ (2) çoḳ du'ā ėdeler ve daḫı rivāyetdir Ḥażreti Peyġāmber ṣalla'llāhü (3) 'aleyhi ve's-sellem[98] eydür bir kişi yėdi kez ṭavāf ėtse *subḥāna* (4) *'llāhi ve'l-ḥamdulillāhi ve lā ilāhe illa'llāhu ve'llāhu ekber ve lā ḥavle* (5) *ve lā ḳuvvete illā bi'llāhi* bu tesbīḥden ġayrī söz söylemeye (6) on günāhı maḥv ola ve on ḥasene yazıla ve on derecesi (7) ref' oluna ve her kişi kim ṭavāf ėderken söz söylese

[94] Metinde ve sellem yazılmış.
[95] Metinde ve sellem yazılmış.
[96] Metinde Ḥacerde yazılmış.
[97] Metinde Ḥacer-i yazılmış.
[98] Metinde ve sellem yazılmış.

(8) raḥmete bata ayaġıyla şu içinde yüriye ve daḫı rivāyetdir (9) Peyġāmber[99] ṣalla'llāhü 'aleyhi ve's-sellem[100] eydür yā 'Ā'işe Ḥicrde[101] namāz (10) ḳıl Beyte girmek isterseŋ bir Ḥicr[102] Beytüŋ bir pāresidir (11) velākin ḳavmüŋ istiḳṣār ėdüp bunı çıḳardılar Ka'beyi (12) yapduḳları vaḳit ve daḫı Peyġāmber[103] ṣalla'llāhü 'aleyhi ve's-sellem[104] (13) eydür Ḥacer-i Esvedile Maḳām-ı İbrāhīm ikisi cennet yāḳūtlarından (14) iki yāḳūtdur ve daḫı Peyġāmber[105] ṣalla'llāhü 'aleyhi ve's-sellem[106] eydür (15) Ḥacer-i Esvedi ve Rükn-i Yemānīyi mesḥ eylemek günāhları döker (16) ve daḫı buyururlar ki bu Ḥacer-i Esved ḳıyāmet günine gelür (17) iki gözi olup anuŋla görür ve dili olur ki anuŋla söyler **12a** (1) şahādet ėder Ḥaḳḳıla istilām ėdenlere ve daḫı buyurur ki (2) bir kişi Mescid-i Ḥarāmda cemā'atile namāz ḳılsa Ḥaḳ ta'ālā (3) ol kişiye biŋ ve bėş yüz biŋ namāz yaza **Ebū Bekri**'n-Naḳḳāşi (4) 'l-Müfessir eydür bu rivāyet üzre Mescid-i Ḥarāmda bir namāz yigirmi (5) bėş biŋ ve altı ay ve yigirmi gėce 'ömür miḳdārı namāza geçer (6) ve eger bir gün bir gėce namāz ḳılsa ya'nī bėş vaḳit namāz ḳılsa (7) yüz yėtmiş yėdi yıl daḫı ṭoḳuz ay ve on gėce namāza geçer (8) ve Mekke-yi Müşerrefenüŋ feẓā'ili ġāyet çoḳdur ammā biz iḫtiṣār (9) ėtdük **el-faṣlu's-ṣāliṣ** bu faṣıl ḥaccuŋ feżā'ilin ve ḥaccı terk (10) ėtmegile vebālin beyān ėder Peyġāmber[107] ḥażreti ṣalla'llāhü (11) 'aleyhi ve's-sellem[108] eydür ki bir kişi ḥacca ve 'umreye çıḳsa her bir adımına (12) tā yėrine varınca biŋ biŋ ḥasene vėrile ve her bir adımına (13) biŋ biŋ seyyi'e maḥv ola ve biŋ biŋ derece ref' ola (14) bu ḥadīṣi İbni 'Asākir Ebū Hüreyreden rivāyet ėder ve daḫı (15) Peyġāmber[109] ḥażreti ṣalla'llāhü 'aleyhi ve's-sellem[110] buyurur ki bir kişi (16) evinden çıḳdukda ḥacc veyā 'umre niyyetine çıḳsa ve yolda ölse (17) ḳıyāmete dek anuŋ üzerine cārī ola ve her kişi **12b** (1) Ḥaremeynin birisinde ölse ḳıyāmet güninde 'arż olunmaya (2) ve ḥisāb olunmaya ve diler ki cennete gire ve daḫı buyurur ki (3) hīçbir Müslim yoḳdur telbiye ėde illā anuŋ ṣaġ yanında ve ṣol (4) yanındaki ṭaş ve aġaç

[99] Metinde Peyġamber yazılmış.
[100] Metinde ve sellem yazılmış.
[101] Metinde Ḥacerde yazılmış.
[102] Metinde Ḥacer yazılmış.
[103] Metinde Peyġamber yazılmış.
[104] Metinde ve sellem yazılmış.
[105] Metinde Peyġamber yazılmış.
[106] Metinde ve sellem yazılmış.
[107] Metinde Peyġamber yazılmış.
[108] Metinde ve sellem yazılmış.
[109] Metinde Peyġamber yazılmış.
[110] Metinde ve sellem yazılmış.

ve kesek telbiye ėde yüridügi yėre dek (5) ṣaġında ve ṣolında ve daḫı buyurur ki hīçbir maḥrem yoḳdur (6) tamām güni Allāh içün telbiye ėde gün batana dek illā gün (7) anuŋ günāhı ile bile bata ve ol kişi anadan ṭoġmış gibi (8) ola ve daḫı eydürler ki iki ‘umre mābeyninde olan günāha (9) keffāretdir ve ḥacc-ı mebrūruŋ cennetden özge cezāsı yoḳdur (10) ve hīçbir ḥacc bir tesbīḥ ve bir tekbīr ve bir tehlīl ėtmeye illā (11) anuŋla bir beşāret ola ve daḫı buyurur ki “ḥaccıla ‘umreyi (12) üleşdürüŋ bu ikisi günāhıla faḳrı gėderür niteki (13) körük demürüŋ ve altun ve gümüş çūbin[111] gėderür”[112] ve daḫı (14) buyurur ki Ḥaḳ ta‘ālā ‘arefe aḫşamında ‘arefe ehline melā’ikeye (15) mübāhāt görüŋüz kirli ve tozludurlar ve şahādet (16) ėdüŋ ki ben bunları yarlıġadım ve daḫı buyururlar ki (17) şeyṭānı görmediler hīçbir gün ḥaḳīrlıḳ ve ḫorluḳ **13a** (1) ve ḳayġularuŋ ‘arefe güni gibi ve bu ecilden böyle olur ki (2) görür Ḥaḳ ta‘ālānuŋ raḥmeti nāzil olduġın ve Ḥaḳ ta‘ālā (3) ulu günāhları yarlıġaduġın illā mükerrebdür güninde böyle oldı (4) ol vaḳit ki Cebrā’il ‘aleyhi’s-selām melā’ikeye çavuşlıḳ (5) ėdüp küffār üzerine sürerdi ve daḫı buyururlar ki (6) bir gün olmaya cehennemden çoḳ ḳul ve ḫalā’iḳ āzād oluna (7) ‘arefe güni gibi ve Ḥaḳ ta‘ālā taḥḳīḳ yaḳın gelüp ve onlarla (8) melā’ike mübāhāt ėdüp dėr ki bunlar ne ister ve daḫı (9) Biẕrānī Mūsā-yı Eṣ‘arīden rivāyet ėder ki Peyġāmber[113] ḥażreti (10) ṣalla’llāhü ‘aleyhi ve’s-sellem[114] eydür ḥacc ėden kişi şefā‘at ėder (11) ehlinden dört biŋ kişiye ve daḫı buyurur ki bir kişi (12) ḥacc ėtse farżın edā ėder ve bir kişi iki ḥacc ėtse (13) Allāhü ta‘ālāya ödünc vėrür ve bir kişi üç ḥacc ėtse Ḥaḳ ta‘ālā (14) anuŋ tüyin ve gövdesin cehennem odına ḥarām ėder (15) ammā gerekdir ki zinhār ḥaccı ta‘cīl ėde ḳudreti olan (16) bu bābı da ihmāl ėtmek ġāyet ‘aẓīm günāhdır niteki (17) ḥażreti Peyġāmber[115] ṣalla’llāhü ‘aleyhi ve’s-sellem[116] buyurur ḥaccı isti‘cāl **13b** (1) ėdüŋ hīçbiriŋüz bilmez ki kendüye ne ‘ārıż olur andan (2) bir kişi ki te’ḫīr ėtse ve ṣoŋra ḥacc ėtse ölmezden öŋürdi (3) fevt olanı tedārik ėder ve eger ėtmedin ölse gerekdür (4) vaṣiyyet ėde ėtdügi taḳdīrce emri şedīd ve günāhı (5) ekīddür ve daḫı buyururlar ki bir kişi ḥacdan men‘ ėtmese (6) bir ẓarūrī ḥācet yāḫūd bir maraż-ı ḥābis yāḫūd bir Sulṭān-ı (7) Cābir ḥacc ėtmeyüp ölse ister ise Yehūdī ölümin (8) olsun ve ister ise Naṣrānī ölümin olsun (9) bu ḥadīṯ-i şerīf işāret ėder her kimesne ḥacca güci yėtse

[111] Metinde çubin yazılmış.
[112] Nesāī ve Tirmizī rivāyet etmişlerdir.
[113] Metinde Peyġamber yazılmış.
[114] Metinde ve sellem yazılmış.
[115] Metinde Peyġamber yazılmış.
[116] Metinde ve sellem yazılmış.

(10) mevāni‘-i şer‘iyyesi olmasa ol kişi Yehūdīye ve Naṣrānīye (11) beŋzemiş olur ḥacc seferine himmet ėtmeyüp ḫor ve geŋez (12) ṭutmaḳlıḳdan Ebū Ḥuẕey[f]e ve Mücāhid ve Ṭāvūs[117] rażıya’llāhü (13) ‘anhümā ittifāḳ ėdüp eyitdiler eger bir kişiniŋ üzerine ḥacc (14) farż olsa mevāni‘-i şer‘iyyesi olmasa ḥacc ėtmeden ölse (15) biz anuŋ üstüne namāz ḳılmazuz dėdiler **ḫātime** bu ḫātime Zemzem (16) ṣuyınuŋ feżā’ilin bildürür Ḥażreti Resūl ṣalla’llāhü ‘aleyhi ve’s-sellem[118] (17) eydür Cebrā’il ‘aleyhi’s-selām ne vaḳit ki ökçesiyle ḳaḳup Zemzem **14a** (1) ṣuyı çıḳdıysa İsmā‘īliŋ anası eṭrāfına ḳum yıġdı (2) eger kendi ḥāline ḳosaydı aḳar ‘ayn olup aḳardı (3) ve daḫı Ḥażreti Peyġāmber[119] ṣalla’llāhü ‘aleyhi ve’s-sellem[120] buyurur ki (4) *mā’i zemzem limā şuribe lehu* ma‘nāsı budur ki Zemzem ṣuyı (5) ne niyyete içilür ol niyyet olur ve daḫı bir rivāyetde (6) *zemzem şifā’un min kulli dā’in* ma‘nāsı budur ki Zemzem (7) şifādur her derde ve bir ḥadīṯ-i āḫarda Zemzem ṣuyı (8) ne niyyete içilürse ol niyyet olur eger şifā içün (9) içerse Ḥaḳ ta‘ālā şifā vėre ve eger isti‘āẕe içün (10) içerse Ḥaḳ ta‘ālā ṣaḳlaya ve eger ṣusızlıḳ içün (11) içerse Ḥaḳ ta‘ālā ṣusızlıġın kese ve eger açlıḳ (12) içün içerse Ḥaḳ ta‘ālā ṭoyura ve bu Zemzem (13) Cebrā’ilüŋ hezmesi ve İsmā‘īlüŋ siḳāsıdır (14) ve bir ḥadīṯ-i āḫarda Zemzem ṣuyıla ḳarnını (15) şişirmek nifāḳdan bir yelkendir (16) ya‘nī münāfıḳ olan bu ṣudan (17) ḳana ḳana içmeye ve’s-selām

Menāsik-i Manẓūme[121]

14b (1) *bismi’llāhi’r-raḥmāni’r-raḥīm* (2) şarṭ-ı İslāmdan birinüŋ rükn-i a‘ẓamı olduġın (3) naṣ ḫaber vėrdi teyaḳḳun ėt nedür ḥacc-ı şerīf (4) her umūr-ı naḳle rabṭ ėt tā bilesin ne olduġın (5) ol vaḳitde saŋa şer‘an dėyenler taḥḳīḳ ẓarīf (6) ḥacca luġatde ḳaṣda dėrler ıṣṭılāḥısın beyān (7) eyle Seyyid cümle iḫvāna ola ẓāhir ‘ayān (8) fi‘l-i ḫāṣ ile zamān-ı ḫāṣda zā’ir olmalı (9) ol mekān-ı ḫāṣ kim sa‘y ėdüp anda olmalı (10) ḥażreti ḥacc-ı şerīfüŋ ıṣṭılāḥ ma‘nāsı bu (11) żabta ‘azim eyle ‘amel ėt bulasın cennetde bu (12) bėş gün içre tām olacaḳ cümle ef‘āl-i ḥacc (13) ba‘żı fāżıl böyle ṭaṣrīḥ eylemişdir ėtme lec **15a** (1) **fī beyān-ı vücūb-ı şerā’iṭi’l-ḥac** (2) ḳaç durur dėrseŋ vücūb-ı şarṭ-ı ḥaccı ẕū’l-ḥilmi (3) *(1)*ṭā‘at *(2)*İslām *(3)*‘aḳıl *(4)*ḥürriyet (5)bulūġ *(6)*vaḳit *(7)*‘ilim (4) bu yėdi şarṭuŋ biri olmaya farż olmaz o ḥacc (5) ‘aḳıl ile dīn olamaz var cehle tevbe ėt ḳaç (6) **fī**

[117] Metinde Ṭāvus yazılmış.
[118] Metinde ve sellem yazılmış.
[119] Metinde Peyġamber yazlmış.
[120] Metinde ve sellem yazılmış.
[121] Metinde sağ üst köşeye dikey olarak yazılmış.

beyān-ı şerā'iṭi'l-edā (7) yā ne miḳdārdur edā-yi şarṭ dėnürse fī'l-mesā (8) bėş velākin müşterek beyne'r-ricāli ve'n-nisāyı (9) emn-i rah ḥabs olmamaḳ ṣıḥḥat bulunmaḳ fī'l-beden (10) bunlar 'ām bāḳī nisāya ḫāṣ durur ṣorasın keyden (11) 'iddet olmamaḳ ikinci 'avdete maḥrem gerek (12) gėdemez şer'an bilā-maḥrem gėde ta'zīr gerek (13) böyledür şer'-i Muḥammed men'e ḳādirdir emīr (14) 'ālime i'lām-ı farż icrāsı lāzım lil emīr (15) şimdi bunlar ḳaldılar 'ālimlere danışmadan (16) el deger mi dānişe fāsid ile ḳonuşmadan (17) şimdi meydān fāsid keder ġāfiliŋdir cāhiliŋ **15b** (1) fehmi yoḳ temīz yoḳdur ḥākim olan z̲āhilüŋ (2) baḳsa eslāfuŋ[122] tevāriḫide ne idi kārları (3) 'ālim 'āmiller idi cümle Yār-ı Ġārları (4) ḳaldı ṣūret uġrusı va'llāhi ta'dād olmadın (5) gėdegör 'uḳbāya Seyyid-i z̲erre mu'tād olmadın (6) hey'ete baḳsaŋ ṭuyulmaz ḳavlü fi'l-i Bāyezīd (7) cüz'īce im'ān ėderseŋ fi'lidür fi'l-i Yezīd (8) ehl-i dünyā olunursa fehmine vėrdi kelāl (9) terk-i 'ilmi hetk-i 'ırżı cehl ile ẓulm-ı żalāl (10) āh ḥüccāc yėrde ḳalmaz ḥākim açsın gözüni (11) nuṣret ėtsün gėce gündüz ḫāliṣ ėtsün özüni (12) cümleden fāsid ne dėmek şer durur 'ācil cezā (13) mā'adāsı 'ibret alsun ėtmesün ḫalḳa ez̲ā (14) **Seyyidi** ḳaṣır ėt yėter 'ārif olan aŋlar dutar (15) aŋlamazsa ėl içün cem' oluna dīnin ṣatar (16) **fī beyān-ı şerā'iṭ-i ṣıḥḥati'l-edā** (17) yazdılar daḫı[123] ṭoḳuzdur şarṭ-ı ṣıḥḥat li'l-edā **16a** (1) ẓabṭına sa'y ėdene her kim ise cānım fidā (2) *(1)*'aḳıl *(2)*İslām *(3)*temeyyüzle *(4)*zamān *(5)*iḥrām *(6)*mekān (3) *(7)*bī-cimā' ol *(8)*yıl edā fi'le *(9)*'azīmet keyfekān (4) **fī beyān-ı şerā'iṭ-i vuḳū'-ı 'ine'l-farż** (5) mevte dek ibḳā ve İslām 'aḳıl ḥürriyet edā (6) kendi nefsile eger ḳādir ise olur edā (7) ġayrīden olmaya ḳaṣdı daḫı niyyet nāfile (8) vaḳfeden evvel cimā' olursa fāsid ġāfile (9) ṭoḳuzuncı şarṭı bulūġdur bāliġa olur ḫıṭāb (10) bu otuz şarṭı oldı cümle żabṭ ėdendir müsteṭāb (11) **fī beyānı'l-iḥrām** (12) el-iḥrām hüve'd-duḫūl fī't-tezām ḥurmetü mā yekūn aleyhi ḥilālen ḳıl iltizām (13) girmedir ma'nā-yı iḥrām iltizāmihi şol ḥarām (14) şey-i kem Ḥılli mu'ayyenidi ḳable'l-iltizām (15) **fī beyān-ı ferā'iżi'l-ḥaccı** (16) fī'l-ḥaḳīḳa farż üç iḥrām vuḳūf ile ṭavāf (17) Raḥmetu'llāhı metni içre altıdır ḥıfẓ eyle ṣāf **16b** (1) telbiye[124] niyyet vuḳūfu tertīb ṭavāfı muṭlaḳ ṭavāf (2) niyyeti taṣrīḥ ėden metni muṣannif ėtme lāf (3) farż olan yėrlerde *lebbeyk* yā anuŋ mis̲li ile (4) farż tamām olur daḫı taḳlīd-i ḳurbān şevḳıla (5) oḳuna tāmen vürūd üzre ziyād olsa ḥasen (6) bundan eksik oḳuna mekrūh olur olmaz ḥasen (7) niyyete ḳaṣd dėdiler cüz'īce ṭurmaḳdır vuḳūf (8) mā'adā tafṣīlin im'ān ile ol ṣāḥib vuḳūf

[122] Metinde islāf yazılmış.
[123] Metinde daḫı yazılmış.
[124] Metinde telbiyye yazılmış.

(9) **fī beyānı'l-vācibātı** (10) vācibāt yigirmi iki on ṭokuẕ sünnet tamām (11) ḥācetüŋse żabṭın ėt cehil ile rabṭ olmaz rümām (12) ḥācıyam dėrseŋ su'āl olunsa yoḳ şer'ī cevāb (13) cehil ile şey ḥāṣıl[125] olmaz ḳanda bulursın s̱evāb (14) otuz üç yıldır işim Ḥaḳḳa bu ḫalḳı Ḥaḳ ile (15) da'vet ammā buldum az ḥaḳḳa tābi' Ḥaḳ ile (16) ṣanma kim kendim tamām ėtdim işim buldım tamām (17) yoġa yoḳ cürmi ḳuṣūrım ḥadde geçmişdür tamām **17a** (1) evvel-i Mīḳātdan *(1)*iḥrām *(2)*sa'ydur beyne's-Ṣafā (2) daḫı ve'l-Merve üçünci ibtidāsı[126] *(3)*min Ṣafā (3) *(4)*istidāmedür[127] nehāren lil ġurūb fī'l-vuḳūf (4) olmaya vaḳfen nehāren cüz'ün *(5)*mine'l-leylde vuḳūf (5) Müzdelifede *(6)*vaḳfedur ba'de'ṭ-ṭulū' fecr-i nehār (6) budur altıncısı yėdincisidür *(7)*remy-i cimār[128] (7) ḥalḳ *(8)*taḳṣīr ṭoḳuzuncusı vedā' içün *(9)*ṭavāf (8) *(10)*fī'ṭ-ṭavāf meşy oldı onuncı *(11)*rek'atāndır li'ṭ-ṭavāf (9) on ikinci *(12)*ṭahāretdür *(13)*teyāmün on üçi (10) 'aks ėder ba'żı kilāb anlardur itiŋ ard kıçı (11) *(14)*setr-i 'avret kadr-i mayestür *(15)*ṭahāret min s̱iyāb (12) dī on altıncı *(16)*ṭavāf-ı neẕā'irin[129] oldı meş̱āb (13) on yėdincisi *(17)*ṭavāf ekş̱ere ola ziyād (14) ol ṭavāf ola *(18)*verā-yi fī'l-ḫaṭīm ėt i'tiyād (15) ḳable ḫalḳın *(19)*remy-i cemre fī'n-naḥrı ma'nāda 'ām (16) müfrid ḳārin temettü' ol durur tafṣīl 'ām (17) remyi ḥalḳ beyninde ḳārinle temettü' çün cezā **17b** (1) *(20)*ẕebḥ-i ḳurbān oldı yigirmincisi kesr ėtme eẕā (2) bu ikisiniŋ ẕebḥi yevm-i naḥr içindedür imām (3) ḥalḳ taḳṣīr fī'l-ḥarem yigirmi iki vācib tamām (4) vācibüŋ hükmi lüzūm-ı dem durur ėt iḫtirāz (5) ne olacaḳ dėmez ḥayā ėder olan ehl-i iḫtirāz (6) **fī beyān-ı süneni'l-mü'ekkede** (7) müfrid bi'l-ḥacc içün dėndi sünendendür ṭavāf (8) ḳārin āfāḳiyedür evvel ḳudūm ber iḫtilāf (9) şavṭ-ı ūlāda remli sa'y içre ėtmek hervele (10) hīne üzre yürümek bāḳīda żıddı her veleh (11) Müzdelifede oldı bėşincisi beytūtet yine (12) oldı altıncı mübeyyet[130] cānım ėşit yevmü'l-Mine (13) 'inde'l-iḥrām ġusl ile lübs-i izārıla ridā (14) rek'ate'l-iḥrām muḳaddem ṣoŋra iḥrām ėt edā (15) on biri tekrār *lebbeyk* ibtidā[131] vü istilām (16) vaż'-ı yed taḳbīl ile Rükn-i Yemānī istilām (17) fī'ṭ-ṭavāfı'l-ḥaccı 'umre ıżṭıbā'dur on bėşi **18a** (1) istilām ėt sa'y eyle beyne'ṭ-ṭavāf pāk ėt işi (2) ẕikr-i envā'-i du'ā vāriddür efżalı fī'ṭ-ṭavāf (3) sa'y-ı eşvāṭu muvālāt oldı bil beyne'ṭ-ṭavāf (4) ḫuṭbe üç mevżı'da maḫṣūṣ ġusül yevm-i

[125] Metinde ḥāṣīl yazılmış.
[126] Metinde iptidāsı yazılmış.
[127] Metinde istidāmetdür yazılmış.
[128] Metinde cemār yazılmış.
[129] Metinde nerā'irin yazılmış.
[130] Metinde mübiyet yazılmış.
[131] Metinde iptidā yazılmış.

ma‘rifet (5) ḥükm-i sünnetdir isā’et mā‘adāda evveli terk (6) farżı terk ėtmek gibidir cāhile evlāyı terk (7) ḳaldı bilinmekden aṣla hükm-i şer‘üŋ rütbesi (8) dürr-i meknūn olsa diŋlenmez yoḳ ise rütbesi (9) ẓann ėderler şimdi rütbe māl ile cāh cemāl (10) aḳluŋı başıŋa al baḳ böyle mi dėr Zū’l-Celāl (11) mālı cāhı pāyemüz var deyü bunda ṣorudan (12) yarın anda ẓāhir olur ne işlere aŋa var ėden (13) ‘ilm ü faẕl u zirve-yi taḳvāyadur anda naẓar (14) şübhe ėden ṣāḥibin żāyi‘ ėden gibi gezer (15) gezme ruḫṣat elde iken tevbe eyle yal eyle (16) Seyyidi gel ‘āmil ol iş bitmez aṣla ḳāl ile (17) **Seyyidi** dūn maḳṣada vėrme vücūdıŋa elem **18b** (1) çoḳça iẓhār ėtme Ḥaḳḳı ḫasīm elindedür ḳalem (2) **fī beyānı’l-müfsid** (3) müfsid-i haçdur cimā‘ dübr-i ḳuble bī-nizā‘ (4) ger nikāḥen yā sefāhen diŋle sen ehl-i fezā‘ (5) vaḳfeye ṭurmazdan evvel ekṣer ‘umre olmadan (6) ger ölürse bu dėnilen ḳaldı ol ḥacc olmadan (7) müḥrim iken her biri ėtse cimā‘yı keyfekān (8) her birinüŋ ḥaccı fāsid olmada yoḳdur gümān **nā-nisyān ‘ilmden mekrūhāt** (9) lāzım oldı cümlesine eylemek ḥaccın ḳażā (10) ḳārin ger mu‘temir hüküm eyledi ṣāḥib ḳażā (11) **fī beyānı’l-mekrūhāt** (12) cümle mekrūhāt ḥacca dėdiler yigirmi dört (13) naẓmına sa‘y eyle lüṭf ėt buġż u ‘isyānıŋı ört (14) eşhür-i ḥacdan muḳaddem geymedür iḥrām biri (15) ḳārinüŋ iḥrām ḥacca ‘umre soŋ mekrūh yėri (16) vėreler iḥrāma iẕn-i cāya[132] vü ‘īdine[133] (17) men‘ ėde ṣoŋra āzār eyle ridāyı ‘aḳdine **19a** (1) gevdeye bir şey ṣarmaḳ intifā‘ ile duḫūl (2) taḥt-ı estāra ḥaẕer ėt ėtme şer‘īsiz duḫūl (3) böyledür şer‘-i Muḥammed daḫl ėdüp olma fużūl (4) terk-i beytūtetle[134] ḫuṭbe daḫı te’ḫīr-i nüzūl (5) *(13)*mescidü *(14)*cemre ḥaṣasin remyi *(15)*remī ėtmek kebīr (6) *(16)*messü ṭayyib şemmi ve *(17)*fevākih daḫı *(18)*kesir ėtmek kebīr **iy fī leyālī eyyām Minā** (7) ṣevb-i neces ile *(19)*ṭavāf beytūte *(20)*fī yevmi’l-Minā (8) ḳıl müyesser yā İlāhī cümleye vėrgil muṭī‘[135] (9) *(21)*ḥalḳ rub‘ ile ṭavāf *(22)*ibtidā ġayri’l-ḥacer (10) ref‘ ü *(23)*ẕikre fī’ṭ-ṭavāf vėrmez rıżā İbni Ḥacer **el-vuḳūf ba‘de’l-cem‘ beyne’ṣ-ṣalāteyn** (11) beyne’s-Sebū‘eyn *(24)*ṭavāfuŋ cem‘i mekrūh bī-ṣalavāt (12) tārike **Seyyid** şefā‘at ėde Faḫr-i Kā’ināt (13) **fī beyān-ı māyahrümü ‘ale’l-muḥrim iy tārikü’l-mekrūhāt** (14) mührime iḥrām ile olan ḥarām ḳırḳ bėş ḥarām (15) dört bölük oldı velākin ẕikir olan ḳırḳ bėş ḥarām (16) on sekizde dem taṣadduḳ on üç on yėrde behā (17) bāḳī ḳalan üçde cānım cebr-i nāḳıṣu’lilbehā **19b** (1) dem taṣadduḳ ḳıymet ile cebr-i noḳsān her ne

[132] Metinde çāya yazılmış.
[133] Metinde ‘aydına yazılmıştır.
[134] Metinde beytūtule yazılmış.
[135] Metinde mutī yazılmış.

var (2) cümle vācib cümleye terk eylemez raḥmet umar (3) raḥmet ummaḳ ictināb ėtmeksizin dėndi muḥāl (4) içmeden ḳandum ve ṭoydum yėmeden dėnmek muḥāl (5) baba ana dilinde aŋlamaḳdan ḳaldı nās (6) ba‘iṣi ve’llāhi şek yoḳ dėnilürse şerr-i nās (7) şerr-i nās kimdür deyü tevfīḳ olup ṣorsa bir kişi (8) kütbü eslāf[136] ṭopṭolu idi ṣormaġa ḳorsa biri (9) gel Merāma Seyyidi debretme derdiŋ tebrenir (10) cüz’īce fehmi olan aŋlar murādı debrenir (11) Ḥaḳ bilinmez ḫalḳ ile bil ḫalḳ bilinir Ḥaḳ ile (12) böyledür hükm-i selef müṣbet durur bu Ḥaḳ ile (13) evvelā ėtmek cimā‘ u lems ü ḳuble ‘anḳā[137] (14) üçi şehvetle muḳayyed siyyemā[138] mu‘ānaḳa (15) ḳaṣṣ-ı liḥye rub‘u re’is ḥalḳıla lübs-i ḳamīṣ (16) vech-i re’isiŋ rub‘ı gelen kāmilen örtmek desīs (17) **fī ḥacer-i āḫar 20a** (1) taṭayyüble[139] tedehhün lübs-i ṣevb maṭbū‘[140] muṭayyib (2) meger maġsūl öle maṣbū‘ bulunmaya muṭayyib (3) daḫı terk eyleye remyi tecāvüz ėde mīḳātī (4) bilā-iḥrām tecāvüzdür geçe gün yā ekṣer evḳāti (5) ṭavāf-ı ṣadrı sa‘yuŋ ekṣerin terk ėtme on dördi (6) tedāvī terk vācib ekl-i ṭayyib te’ḫīre vėrdi (7) bu ma‘dūd on sekiz vācib bunuŋ terkinde vācib şāt (8) velākin [141] iki eylemez bil şāt (9) ṭavāfı ḥalḳdan evvel vaḳfeden ṣoŋra cimā‘ cānī (10) cünūb[142] ḥayż u nifāsıyla ziyāret oldıçün ṣānī (11) bu iki fi‘li ‘işyāna baḳarla ili olana vācib (12) ḥaẓer ėt **Seyyidi** naẓm ėt nedür bāḳī ḳalan vācib (13) [143] (14) *(1)*taṭayyüb ‘użvı noḳṣānı *(2)*gėye mu‘tād olan ṣevbi (15) yürüye *(3)*baş *(4)*vechin daḫı gündüz az ola ḫūnī (16) rub‘udan azı *(5)*ḥalḳ ėdüp daḫı ġayrīde *(6)*ḥalḳ ser (17) ve hem *(7)*ḳaṣṣ-ı eẓāfīr başdan az yāḫūd ola *(8)*ekṣer **20b** (1) ‘użuvdan azı *(9)*tedhīn[144] ve daḫı *(10)*üç ṭaş birin terk-i (2) ṭavāfı *(11)*naḳl ėden muḥdiṣ daḫı *(12)*ṣadr-ı ṭavāf terk-i (3) ṭavāfdan da *(13)*ziyāret çün aḳallı terk oldı on üç (4) taṣadduḳdur olan vācib bularda ġayrī yoḳ şey hīç (5) **fī beyān-ı mālizeme minhül-ḳıyāmeti** (6) *(1)*ḳatl-i ṣaydu birre *(2)*işāret *(3)*kesr-i beyże *(4)*netf rīş (7) daḫı ėtmekdir *(5)*delālet ger ėderse bāṭıl iş (8) *(6)*kesri *(7)*ḳaṭ‘i ü *(8)*‘użvı *(9)*cerḥ *(10)* ḳaṭ‘-ı şecer daḫı *(11)*nebāt (9) **iy kesr-i cenāḥ iy ḳaṭ‘-i ḳavā’im iy iy ‘użv minehü iy müstehleken iy şecere’l-ḥarām iy ḳaṭ-‘ı nebātü’l-ḥarām** (10) ḳıymeti vācib bu on yėrde ‘amel ėt ḳıl ṣebāt (11) **fī**

[136] Metinde islāf yazılmış.
[137] Metinde ‘ānaḳa yazılmış.
[138] Metinde siyyemā yazılmış.
[139] Metinde taṭayyible yazılmış.
[140] Metinde maṭbūġ yazılmış.
[141] Boşluk bırakılmış.
[142] Metinde cünüb yazılmış.
[143] Boşluk bırakılmış.
[144] Metinde tüdhīn yazılmış.

beyān-ı māyecibu fīhi ceyyidü'n-nokṣān (12) *(1)*cerhi netf *(2)*rīş ėdüp *(3)*ṣaġa vėre noḳṣān aŋa (13) bu üçünden vācib olur cebrü noḳṣān aŋa (14) vaṣf olan ḳırḳ bėş ḥarām oldı beyān eyler merām (15) niçe ėtmek ḥürmeti Rabbüŋ dėdi Beyti'l-Ḥarām (16) **fī beyān-ı aḥkām-ı fevtü'l-ḥaccı** (17) vuḳūf fevti olmaḳ ile fevt olur ḥacc **21a (**1) şürūṭı olmaya bāṭıl olur ḥacc (2) aŋa lāzım taḥallül ėde 'umre (3) sürer ef'āl-i 'umre āḫir 'umre (4) Minā[145] günine yetişirse ḥacc (5) ki ḳurbān vācib olmaz gel gözüŋ ac (6) gelen yıl yā daḫı ṣoŋra ḳażāsı (7) olur vācib budur Ḥaḳḳuŋ ḳażāsı (8) temettü' müfrid olursa bu aḥkām (9) ola ḳārin olur 'aksi üzre aḥkām (10) ṭavāf-ı 'umre sa'yı aydır anuŋ çün **ṭavāf lil 'umre iy sa'y-ı lehā** (11) ėder ḥaccuŋ fevātı içün ṭavāfı (12) Ḫudā mesrūd ėde ehl-i ṭavāfı (13) ikisi çün daḫı ḫalḳ ile sa'yı (14) ėder ısḳāṭ-ı[146] dem ḥalḳ ile sa'yı (15) ki ḥacdan ġayrī şey ḳalmaz ḳażāya (16) dėr āmennā olan rāżı[147] ḳażāya (17) **fī beyān-ı mā yübāḥu lil muḥrimi ve lā yelzemü bi fi'lihi şey'en 21b (**1) otuz altı oldı cānım muḥrime olan mubāḥ (2) lāzım olmaz bir cināyet budurur hükmi mubāḥ (3) ḳatl-i *(1)*ḥayye *(2)*fare *(3)*'aḳreb *(4)*kelb *(5)*ġurāb *(6)*neml[148] *(7)*ba'ūż (4) *(8)*ḥad'āt *(9)*sereṭān *(10)*ḳurāṭ *(11)*żabbü[149] *(12)*berāġīṯ *(13)*sülḥafāt[150] ***(14)*ibl *(15)*baḳar *(16)*ġanem *(17)*decāc** (5) dört şeyi ẕebḥ ile ṣayd *(18)*semek cā'iz ṣıfāt (6) *(19)*ġasl ėdüp *(20)*ḥammāma girmek daḫı cā'iz durur güddüm (7) *(21)*maḥmil-i *(22)*Fusṭāṭı *(23)*istiẓlāl Beyte yoḳ sözüm (8) *(24)*şedd-i hemyān lübs-i *(25)*ḫātem ḳaṭ'-ı *(26)*eşcār-ı *(27)*ḥaşīş (9) raṭb ü[151] yābis fī'l-ḥarem cā'iz degül olsa ḥaşīş (10) *(28)*iktiḥāli min ġayri ṭīb *(29)*dühni şiḳāḳ *(30)*ekli semīn (11) *(31)*dühn ü *(32)*laḥm ü *(33)*şaḥm ü *(34)*ilḳāyı 'abā ėtmek cebīn (12) ġasl-ı ṣevb ḳaṣd-ı neẓāfet daḫı tecdīd libās (13) **Seyyidi** 'azmi ḫulūş ėt ḳalmasın ḳalbiŋde pās (14) bu otuz altı mubāḥ oldı beyān eyle 'ayān (15) 'ilme ṭālib olmayan dünyā vü 'uḳbāda yaban (16) *bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm* (17) biŋ yüz on tārīḫine oldı muṣādif 'azm-i ḥac **22a (**1) Ḥaḳ ta'ālā vėrdi ḳudret olamaz taḳdīre lec (2) iki yavrım ḳodum evde yėr oḳur oḳudur (3) ol biri okur ol anı gāhī gāhī ḳaḳıdır (4) ikisiniŋ de kemālin göstere Ḫallāḳ-ı Hū (5) Seyyidin baş maḳṣadı Ḥaḳdan degil illā ki bu (6) daḫı sā'ir ehl-i Ḥaḳ evlādına vėr yā İlāh (7) 'ilm ü fażlı şöyle kim def' ėdeler

[145] Metinde Mīna yazılmış.
[146] Metinde esḳāṭ-ı yazılmış.
[147] Metinde rāẓı yazılmış.
[148] Metinde nemil yazılmış.
[149] Metinde zabbü yazılmış.
[150] Metinde selḥfāt yazılmış.
[151] Metinde i yazılmış.

dünyāda āh (8) Seyyidi ėder recā kim ėşiden āmīn dėye (9) az ‘amel ile anı Ḥaḳ ‘ālā maḳāma ta ḳoya (10) gel merāma şehr-i Ḳosṭanṭinden cümle ḳonaḳ (11) naẓma al her birin ‘avn-ı Ḥaḳḳıla olsun yüzüŋ aḳ (12) ḥācınuŋ baş maḳṣadı ‘ilm-i menāsik yėri bu (13) ikisin eyle beyān tā bulasın cennetde bu (14) Üsküdar Gekbūze Derbend İznik ve Lefke Ḫān (15) Sögüt Eskişehir Ḳāżī Ḫüsrev ḫoşça cān (16) fī’l-ḥaḳīḳa biri Pāyās[152] biri Bulavadin (17) Aḳşehirden evvel İsḥāḳlı bulamadım dādın **22b** (1) Ilġın Ladikle Ḳonya İsmil[153] ü Ḳarabıŋar (2) mavṭınım şehr-i Ergili andadır ‘ālī bıŋar (3) vaḳti geldükde coşar ḥācet kesilse Ṣuġla[154] (4) ni‘mete ḥad yoḳ süri çoḳ gėce gündüz ṣaġlar (5) ‘itiḳādı pāḳ ḳavm eksik degil ḳuzı ḳoyunları (6) ḥamduli’llāh şimdi pek keşretdedir düzgünleri (7) eski ḳuzġun göçdi nevbet geldi bil ‘ālimlere (8) eyleye Rabbüm hidāyet göçücek ẓālimlere (9) fikri eslāf[155] ėtmeyüp her biri ṭoġrı gėtmeye (10) Ḥaḳ kelāmı ṭutmaya bir gėce rāḥat yatmaya (11) ‘ālim istiġnāda olsa żālime meyl ėtmese (12) iḳtiżā olmasa şer‘an hīçbirine gėtmese (13) pek güzel olmaz mıydı cāhil kemāl bulmaz mıydı (14) ‘ālime cümle ‘adālet ser-te-ser ṭolmaz mıydı bir (15) bu ḫiṭābum cümleye maḫṣūṣ[156] degildür kese (16) baş olan ‘ālimleri ṭoyurmaz oldı biŋ kese (17) aŋladuŋ mı inhidāmı[157] dīne bā‘iş olanı **23a** (1) aŋlamazsaŋ nefye ‘azm ėt ḳabż-ı rūḥa geleni (2) gel Merāma masḳaṭ-ı re’sim[158] olandır Yeŋiḫān (3) altı sā‘atdir oradan ṭaġ içinde Çifteḫān (4) *(23)*Ḫān Yayla vü *(24)*Çaḳıṭ[159] ‘ālimleri çok *(25)*Adana (5) *(26)*Misis *(27)*Ḳurdḳulaġı *(28)*Payās *(29)*Beleŋ ṣor gėdene (6) *(30)*‘Anṭakya *(31)*Zenbaḳiye[160] *(32)*Şu‘ūr[161] *(33)*Madīḳ[162] *(34)*Ḥama (7) *(35)*Ḫumuṣ[163] *(36)*İkiḳapulı gir çıḳ o birinden yaŋa (8) *(37)*Nebke[164] ile daḫı *(38)*Ḳudeyfe[165] oldı otuz ṭoḳuz tamām (9) vāṣıl ol *(39)*Şām-ı Şerīfe ḳalmasın ḳalbde ẓulām (10) şehr-i Şāmda tā Merāma vāṣıl olan menzilin (11) cümlesin naẓm eyleseŋ herkes bilürdi menzilin (12) ḳalb-i ḥüccāca feraḥ ilḳāsına yoḳ

[152] Metinde pāyād yazılmış.
[153] Metinde İsmid yazılmış.
[154] Metinde ṣuġlar yazılmış.
[155] Metinde islāf yazılmış.
[156] Metinde maḥṣūṣ yazılmış.
[157] Metinde anhüdāmı yazılmış.
[158] Metinde musḳıṭ-ı re’sim yazılmış.
[159] Metinde Çıḳıṭ yazılmış.
[160] Metinde Zenbīḳa yazılmış.
[161] Metinde Şūġr yazılmış.
[162] Metinde Mīdıḳ yazılmış.
[163] Metinde Ḫamiṣ yazılmış.
[164] Metinde Binek yazılmış.
[165] Metinde Ḳadīfe yazılmış.

iştibāh (13) bā‘iṣi teẕkīr olur ėder du‘āyı iştibāh (14) nām ḫān *(1)*Tarḫana sükkān yoḳ vāsi‘ ḳaża **Tarḫana Ḫānı sā‘at: 5** (15) Menzil-i Evvel odur çaḳ[166] ṣuyı yoḳ anda āzā (16) s̱ānīyen[167] dīle dėnür biz ḳonmadıḳ geçdik anı (17) çevresi şöyle helāk kim göreniŋ titrer teni **23b** (1) ḥikmetin ṣorduḳda dėdiler ‘Arab ėtdi helāk (2) ben dėdim bulmaya ni‘met görse ṣu olsun serāb (3) ḳonılan s̱ānī Ḳuteybe arż-ı ni‘met bī-şümār[168] (4) böyle berbād eyleyen Ḥaḳdan nice raḥmet umar (5) s̱āliṣi anuŋ Müzeyrib mebde çöl bī-naẕīr (6) cümle ḫalḳ anda müsāvī ger faḳīr ü ger vezīr (7) bu üçüŋ tertīb ile sā‘at ḳaç dėrseŋ cevāb (8) bėş on iki sekiz ve’llāhi[169] a‘lem bi’ṣ-ṣavāb (9) daḫı dördinci Müzeyribden ḳalḳınca Mefraḳa (10) ẓāhir olur güne güne ol ḳonaḳda tefriḳa (11) deve otı çoḳdur anda ṭaşlı ṭaġlar arası (12) çoḳ kişi ḳılmaz namāzı daḫı yüzler ḳarası (13) mücde olsun ‘Ayn-ı Zarḳadır bėşinci ṣuyı çoḳ (14) anda da ḳılmaz namāzı dīnsiziŋ hīç nūrı yoḳ (15) ḫākimüŋ görmez gözi kim bile bula anları (16) dört meẕāhib içre şek yoḳdur mubāḥdır ḳanları (17) ḫācınuŋ dīn aŋlayanı āh ėder her günde biŋ **24a** (1) anı men‘ ėderse eger artar ‘umūmī günde biŋ (2) yā niçün artar ‘umūmī dėyü ṣorsa bir kişi (3) ṭuzı çoḳ ḳor yaġı döker ibrīk çalar bitmez işi (4) ismi ‘akkām ṣūreti insān gezer ḫayvān miṣāl (5) bunlarıŋdır bu belā ḫākimleriŋ cümle vebāl[170] (6) ba‘żı nūrsız var namāz ḳılmaz yine nāmı Velī (7) şübhe ėtme anlara dėmez Velī illā deli (8) ḫırsıza ḫırlu dėyüp pīrsizlere pīrim dėyen (9) şer‘ī münkerdür ya cāhildir odur ḫalḳı ṣoyan (10) söz budur ve’llāhi cāhil tevbe eyle gel uyan (11) baŋa ketmi el vėrmez ėtsem urılur aġza uyan (12) ‘Ayn-i Zarḳadır ḳonaḳ altıncıdır *(2)*Belḳā[171] Ovası **Belḳā Ovası sā‘at: 13** (13) ṣuyı yumuġrıḳ gibidir līki ṭaşsız ovası (14) Ḫān *(7)*Ḳaṭrāndur yėdinci ṣuyı ḫoş vāsi‘ ḳażā **Ḳaṭrān Ḫān sā‘at: 12** (15) şöyle esdi rūzigār mih-ter[172] olan çekdi āẕā (16) sekizinciye *(5)*Ḫaṣā dėnmiş ve Tābūt Ḳurusı (17) iki sā‘at ṣuyı var çoḳ ḳuzu ḳoyun sürüsi **Tābūt Ḳurusı sā‘at: 12 24b** (1) ėnişi var ėndi hüccāc ṭaşlı mevżı‘yı bī-şümār[173] (2) yalın ayaḳ ekṣeriyyā ḳavm-i cāhil ke’l-ḥımār (3) ṭokuzuncısı *(9)*‘Üneyze onuncusı *(10)*Ma‘ān (4) sehl ėde feyyāz muṭlaḳ ülūdur çün müste‘ān **‘Üneyze sā‘at: 12 Ma‘ān sā‘at: 9** (5) ḳara ṭaşı var uvaḳ yoḳ otı ṣuyı bī-emān (6) ḫoş gelür zevvāra bir ḫāletdir yoḳdur gümān (7)

[166] Metinde caḳ yazılmış.
[167] Metinde s̱āniyen yazılmış.
[168] Metinde bī-şimār yazılmış.
[169] Metinde va’llāhü yazılmış.
[170] Metinde vübāl yazılmış.
[171] Metinde Belḳ yazılmıştır.
[172] Metinde mehter yazılmış.
[173] Metinde bī-şimār yazılmış.

Beyt-i Ekrem Ṭūr-ı Sīnā Ravża-yı Faḫrı'l-Münā (8) maṭlab ola niçe ḫoş gelmez aṇa küllü ‘anā (9) ṣuyı var ḫendeḳden aḳar inciri ḫurması var (10) Ḥaḳ budur cem‘ olmış anda ḥürre cehl-i ḥürre nār (11) cehli ile dīn olmadugın bildir ān bize Resūl (12) dėr bular ḥāşā bu fi'li eyle ki bizdendir Resūl (13) dėmedi mi olma maġrūre ḳızım eyle ‘amel (14) sen anı geçdiṇ mi ḫınzīr yandır terk-i ‘amel (15) iftiḫār[174] olmaz nesebile dėdi Ḥay ü Z̲ū'l-Celāl (16) bī-‘amel aç gözüṇi ve'llāhi bu söz *kelleẕi*[175]*lāl*[176] (17) māl-ı cāh ḳuvvet ensāb[177] ile faḫr eylemek **25a** (1) fi‘l-i kāfirdir ‘udūl etmeye ḳılıc yā görüṇ (2) on birincisi *(11)*Belābaşı *(12)*Cuġaymān[178] on iki **‘Aḳabebaşı sā‘at: 18 Cuġaymān sā‘at: 14** (3) ibtilādır bu iki de ḳurumış ṣuyuṇ köki (4) ‘āciz-i z̲erreyüm bu ḥüccāc ḳuluṇa eyle naẕar (5) şübhe yoḳ z̲ū'l-ḥāne dārında ne varısa sėzer (6) münkerāt-ı ẓulm-i fısḳa ḳalmamış aṣla ‘aded (7) def‘ine yoḳ ḳudretim ‘afv eyle yā Rabbi meded (8) zīnet ü ḫayl[179] ü ḥaşem ḥākimleri ḳalmış ġarīḳ (9) pādişāh çeksin ‘aẕābın ḳaldı ayaḳda arıḳ[180] (10) rüşvet aldı ber ü baḥri bitmeden ḳaldı giyāh (11) aḳ olur yüzi yedinde varısa rüşveti siyāh (12) gel Merāma coşma Seyyid derdiṇe ara ‘ilāc (13) pādişāh uyanmaya bir derde bulunmaz ‘ilāc (14) Sürḫ-Ser[181] ėtdi iḥāṭa ‘ālemi başdan başa (15) diḳḳat ėtseṇ ġāliben andan durur beg paşa (16) ḳanda beg paşa ḫavāṣ ‘ad olunanda bī-şümār (17) şöyle üslūb ḳullanur şākird degil ehl-i ḳumār **25b** (1) Ḥaḳ cezāsın vėre her kim bile de ėde sükūt (2) la‘net olmak şer‘ile s̲ābit daḫı bulmaya ḳut (3) söyle lüṭf eyle denī dünyā içün ėtme sükūt (4) olma maẕhar la‘nete lüṭf eyle bu nuṣḥım ṭut (5) kendiṇe kendiṇ gerekse Ḥaḳda dā'im ḳıl s̲ebāt (6) tā ḳıyāmetde şefā‘at ėde Faḫr-i Kā'ināt **Peyġāmber Eşmesi daḫı dėnür laṭīf ṣuyı vardur** (7) on üçünci *(13)*Z̲āt-ı Ḥacca ba‘żı ba‘żı ḫurması (8) ḥarrı ġālib şöyle kim ḳābil degildir ṭurması **Z̲āt-ı Ḥacc sā‘at: 10** (9) ḳavmi çoḳ maḥṣūl yoḳ andan ḳonaḳ *(14)*Ḳā‘u'l-Basṭ[182] (10) Ḳā‘-i Bisrāṭ daḫı dėrler mā‘adā Ḳā‘u'l-Basṭ[183] **Ḳā‘u'l-Basṭ sā‘at: 13** (11) ṣuyı yoḳ ammā güzel yürümesi ḳolay ḳonaḳ (12) *(15)*‘Āṣī Ḫurma on bėş naẕm olsun yüzüṇ aḳ **‘Āṣī Ḫurma sā‘at: 11** (13) güçliginiṇ başı

[174] Metinde iftiḫār yazılmış.
[175] Bakara 259
[176] Yāsin 40
[177] Metinde insāb yazılmış.
[178] Metinde Çaġīmān yazılmış.
[179] Metinde hāy yazılmış.
[180] Metinde ‘arıḳ yazılmış.
[181] Metinde sürḫüser yazılmıış.
[182] Metinde ḳā‘u'l-basīṭ yazılmış.
[183] Metinde ḳā‘u'l-basīṭ yazılmış

*(16)*Muġāyir ṣuyı yoḳ hem bülġası[184] (14) on yėdinci ṣuyı çoḳdur ismi *(17)*Ḥaydar Ḳal‘esi **Muġāyir sā‘at: 16 Ḥaydar Ḳal‘esi sā‘at: 6** (15) fī’l-ḥaḳīḳa ėnmege lāyıḳ Muġāyir çoḳ ṭaşı (16) az kişi bulur selāmet ekṣerīde aġırır başı (17) iki cānibin iḥāṭa eylemiş sengi siyāh **26a** (1) ṣuyı çoḳ yaş otı yoḳ ammā ki çoḳ yābis giyāh (2) on sekiz *(18)*Bölge Mu‘aẓẓam Dārü’l-Ḥamrā[185] on ṭoḳuz **Bölge Mu‘aẓẓam sā‘at: 18** (3) āteş-i ḥaddan ziyāde çeynemek cā’iz ṣaḳız (4) bölge ṣuyı mā’-i raḥmet ile ṭolmış māl-ā-māl (5) çoḳ vaḳitde dėdiler görülmemişdir bu ne ḥāl (6) *(18)*Dārü’l-Ḥamrā[186] bir ufaḳ mermer çaḳılı bir ḳażā **Dārü’l-Ḥamrā Şaḳu’l-‘Acūz sā‘at: 18 ve Pirinç Ovası dėrler** (7) çevresi tüm tüm ḳayalar iḳtiżā ėtmiş ḳażā (8) *(19)*Medāyin-i Ṣāliḥdir yigirminci yetişdir yā Raḥīm (9) ḳıl müyesser cümle ḥācı ḳullarıŋa yā Raḥīm (10) Dārü’l-Ḥamrādan[187] ‘Ulāya[188] ḳonmadılar sürdiler **‘Ulā sā‘at: 17** (11) ins ü ḥayvāna velākin ḥaylī zaḥmet vėrdiler (12) ḳayadan kesilme ‘ālī ḫāneler var bī-a‘dād[189] (13) cümle naẓım olmaḳ olursa ḥaylice lāzım midād (14) oradan ḳalḳduḳda menzil nāmına dėnmiş ‘Ulā **ya‘nī ‘Ulāya ḳonmaḳdur** (15) yaḳlaşıldı baş merāma dėyelüm ṣalli ‘alā (16) her murāda şübhe yoḳ sensin mübelliġ ḳulları **ya‘nī Dārü’l-Ḥamrādan** (17) tā selām vėrmege tevfīḳ ile cümle dilleri **26b** (1) ḫurması ṭaġ çam gibi şöyle bitmiş ḥaddi yoḳ (2) līki bir esfel mekāna düşmiş aṣla meddi yoḳ (3) ṣuyı var aḳar yėr altından gehī gāhī çıḳar (4) ṣu bulına bir maḥalde kişi zaḥmet mi çeker (5) ḳonmadıḳ Maṭrāndan geçdik ve ḳonduḳ bir ḳıra (6) iki cānib ṭaġ ṭaşlar cümlenüŋ yüzi ḳara **Maṭrān sā‘at: 16** (7) otı ṣuyı yoḳ velākin yoḳ muġaylāna ‘aded (8) cümlesi yine ḳayırmaz çünki a‘lādır ṣaded (9) üç ḳonaḳ aldıḳ ikiden yine ol ṭaġlar medīd (10) ol ḳonılan mevżı‘a dėndi ḳarīb Bi’r-i Cedīd **ve daḫı dėrler Ṣa‘bü’n-Ni‘am bir ismine sā ‘at: 11** (11) ḥamdu’llāhi yėtecek miḳdārı ṣuyı buldılar (12) ġam ü hemden ḳurtılup her biri mesrūr oldılar (13) orada olan menzile dėrler Hediyye Eşmesi (14) ṣuyı deşdükde çıḳar içse Ṭayāsin Çeşmesi **Hediyye Eşmesi sā‘at: 18** (15) ‘aynı içme ṣuyı ishāl ėtmede yoḳ iştibāh (16) içme zinhār ṭut vaṣiyyet dėmeyesin tā-key āh (17) deve ölmiş ḥaddan efzūn lāşesi daḫı ḳoḳar **27a** (1) ter ṭabī‘at olana zaḥmet vėrir belki yaḳar (2) ben ḥaḳīr çekdim elem def‘ ėtdi Mevlā-yı Raḥīm (3) ilticāmuz aŋadur ḳullarınuŋ ḥālin ‘alīm (4) oradan ḳalḳduḳda menzil nāmına dėr

[184] Metinde balġa yazıyor.
[185] Metinde Dār-ı ḥamr yazılmış.
[186] Metinde Dār-ı ḥamrā yazılmış.
[187] Metinde Dār-ı ḥamrā yazılmış.
[188] Metinde ‘Alā yazılmış.
[189] Metinde ‘adād yazılmış.

Fuḫleteyn[190] (5) ṣuyın içdük vėrdi Rabbüm güne güne rāḥatın **Fuḫleteyn sā‘at: 18** (6) ba‘de bir menzile geldik adı Vādī’l-Ḳurā (7) ḥaddi geçmiş ḥaddi daḫı z̲āt[191]u ḥayvān bī-mirā **Vādī’l-Ḳurā sā‘at: 14** (8) ḳalḳıcaḳ andan menzil şehr-i Faḫr-i Kā’ināt (9) *ṣalli yā Rabbi ‘aleyhim ve’mḥu ‘annā seyyi’āt* **Medīne-yi Münevvere sā‘at: 15** (10) [192] (11) ne mümkin vaṣf ola ol z̲āt-i eşref böyle bir dilden (12) Velī mehmā teyessür aŋalum tā çıḳmayuḳ yoldan (13) vücūdın mess ėden ṭopraḳ olıcaḳ cümleden efżal (14) daḫı vaṣfa ne ḥācet dėnile fāżıl veyā efżal (15) Ḫudā cūdın vücūdın şemse teşbīh eyleyüp eyitdi (16) nümāyān Ravża-yı Pāki tefekkür eyle baḳ ne ėtdi (17) niçe yüz biŋ Resūlı ravżasın Ḥaḳ eyledi iḫfā **27b** (1) bu fażlı fikir ėden cāna ḳılar mı z̲errece maḫfī[193] (2) şefā‘at sendedir sende liyāḳat yoḳ durur bende (3) ümīdim i‘tirāfımdır daḫı yoḳ z̲erre şey bende (4) recāmı kesmezem Rabbüm senüŋ iḥsān-ı baḥrıŋdan (5) yüzim yoḳdur günāhım çoḳ beni ḥıfẓ eyle ḳahrıŋdan (6) niyāzım cümle hüccācdan bunı ṭuyduḳda hep āmīn (7) dėyeler dėyene cümle vėre maḳṣūdunı emīn (8) ‘amūdī Ravża-yı Pākiŋ ‘adedde üç yüz on bėş tām (9) bu mālı ṣarf ėden cāna Ḫudā iḥsānın ėde ‘ām (10) adımla iki yüz iki ėnin ol Ravża-yı Pākiŋ (11) uzunı üç yüz adımdır bėşine devlet ol ḫākiŋ (12) ḳızıl ḳumdur içi yumşaḳ yapılmış dört kenārında (13) menāre sekrini sükkān ėderler mi ola Dārende (14) ḳapusı dörtdür illā birisi cümleden fāżıl (15) ki zīrā vaḥy-i Ḥaḳḳıla gelmiş andan yārī Cebrā’il (16) yatır yanında Yār-ı Ġār ile hem Ḥażreti Fārūḳ (17) göremez niçe kimseler Velī yıpratsalar çaruḳ **28a** (1) kerem lüṭf eyleyüp Rabbüm ziyāret ni‘metin vėrdi (2) derūnımda faḳaṭ bāḳī Ḳızılbaş kāfirüŋ dėrdi (3) gözümle gördüm ey mü’min ḳaçan varsa ḳarīb yāre (4) yürür sür‘atile dīnsiz dönderir yüzini dīvāra (5) gėce gündüz niyāz eyle ḥavāle eyle Ġaffāra (6) mecāliŋ ḳalmadı Seyyid cezā-yı ḳahr-ı Ḳahhāra (7) pür-ḳuṣūram ‘ācizem hīç cürmime olmaya ‘ad (8) i‘tirāfım saŋa ma‘lūm lüṭfıŋa yā var mı ḥad (9) biz ḳuluz bizden ḫaṭā sizden ‘aṭā vaṣf-ı Ḳadīm (10) ol güzel Peyġāmberiŋiŋ[194] ḫāṭırı içün yā Ḳadīm (11) ṣad-hezārı ‘iṣyān-ı fısḳa ‘afv eyle eyle naẓar (12) ba‘de tevbe ėtsün ėtsün cümle ‘iṣyāndan ḥaz̲er (13)[195](14) o şehr-i envār-ı[196] ‘ālemde oldı bir gün oturmaḳ (15) ne mümkin def‘ ola ārzū ḥuḳūḳ yėrine yitirmek (16) ḳılındı cum‘a oḳundı

[190] Metinde Faḥleteyn yazılmış.
[191] Metinde zād yazılmış.
[192] Metinde satır boş bırakılmış.
[193] Metinde maḫfā yazılmış.
[194] Metinde Peyġamberiŋiŋ yazılmış.
[195] Boşluk bırakılmış.
[196] Metinde envur-ı yazılmış.

ḥadīṯ hükm-i inṣātı[197] (17) ḥużūrı Ḥażreti ‘Alīde[198] ‘aks ėtdiler inṣātı[199] **28b** (1) ne bilsin z̲āhil cāhil bu ḥālāte dėye münker (2) bilen daḫı ne mümkindir dėye ḥāṣā aŋa münker (3) sükūt āṣ̲ārı yoḳ ġayrī ikinci dā’-i ḥubb-i cāh (4) anı def‘ ėtmez illā Mehdī yā ḳaṣd ėde pādişāh (5) cevā yā ṣurre cürmi ḳalblerin hep eylemiş berbād (6) neden dėrseŋ çiger ḳanı tereddüd ėtmesün ‘ubbād (7) yazılmışıdır kütüblerde fırār ėtdi veliyyu’llāh (8) maẓālimler girelden aç gözüŋ tevbeyle eyle āh (9) buyurdı Ḥażreti Sa‘da gire bir loḳma bir ḳarna (10) ḳabūl olmaya dėr ḳırḳ ‘ām naẓar ėdendi bu ḳarna (11) Cenāb-ı Ḥażreti Şāri‘ dėye bir münkere münker (12) o münkerdir ‘ale’t-te’bīd görürseŋ sen daḫı fe’enker (13) cehāletdir ṣaḳın zinhār dėme kim bunda cā’iz bu (14) eger dėrseŋ sefāhetdir bulasın cennet içre bu (15) terakḳīsi muḳadderdir velākin bunda ‘işyānıŋ (16) ḥaz̲er[200] ėt imdi tecdīden eger varısa ‘işyānıŋ (17) teşekkī Ḥażreti Allāha ḳaldı ġayra yoḳ çāre **29a** (1) vėre ‘ācil cezāsını biline kim yüzi ḳara (2) dön imdi Seyyidi semt-i Merāma bāḳīyi i‘lām (3) ėde ol muntaẓır bir gün dikilür ḥażret-i i‘lām (4) şehr-i nūr-ı Faḫr-i ‘Ālemden ḳonaḳ ḳor bī-ḳubūr **Medīne-yi Münevvereden ve’l-ḥalīfe sā‘at: 2** (5) oradan Menzil-i Cedīde bulduḳ envā-yi ḥubūr (6) ṣuyı otı ḳavunı ḫurması ve ḳarpuzı çoḳ **Ḳubūr-ı Şühedā sā‘at: 12** (7) merza‘a ḥāṣıl[201] olur çayır çemen yėryüzi yoḳ (8) tā Cüdeyde menzile gelince żabṭ ėt min-ḳubūr **Cüdeyde sā‘at: 16** (9) sengi esved ṭaġ ‘alī ḳalbe hīç gelmez sürūr (10) nāmı Bedir olan mekāna ėndik andan bī-elem **nāmı Bedir sā‘at: 14** (11) oṭı ṣuyı ḳarpuzı keṣ̲retde hīç yoḳdur elem (12) gezmede çadır çedir ‘avretlerinde yoḳ ḥayā (13) cehl-i ḳasvet ‘ālemi ṭutdı niçe olsun ḥayā (14) ḳā‘a geldik oradan bir nāmı Meymūn Ovası **nāmı Meymūn sā‘at: 16** (15) ṣuyı yoḳdur gerçi ammā oṭı çoḳ düz ovası (16) oldı otuz ikinci menzil ismi Rābi‘ ṣuyı çoḳ **Rābi‘ Eşmesi sā‘at: 16** (17) girdiler iḥrāma ḥüccāc dėme kim gėymezi yoḳ **29b** (1) otuz üçünci Ḫulbaṣ daḫı Ḳudeyde dėnür aŋa (2) döndi ḥüccācıŋ yüzi maḳṣūdı Aḳṣādan yaŋa **Güzelce Birke daḫı dėrler sā‘at: 10** (3) Faḫr-i ‘Ālem ḥürmetine sehl ėde Ḫallāḳ-ı Hū (4) her ne‘am keṣ̲retde bulduḳ siyyemā ḳarpuzı ṣu (5) Menzil-i Erba‘ ṣ̲elāṣ̲īn dėndi ‘Uṣfān[202] ḳumı aḳ (6) ḳuyusına Faḫr-i ‘Ālem ėtmiş ilḳā-yi büzāḳ[203] (7) ṣıḥḥati imdi muḳarrer leẕẕetinde

[197] Metinde enṣātı yazılmış.
[198] Metinde ‘Ālīde yazılmış.
[199] Metinde enṣātı yazılmış.
[200] Metinde ḥazer yazılmış.
[201] Metinde ḥāṣīl yazılmış.
[202] Metinde ‘Iṣfān yazılmış.
[203] Metinde büzzāḳ yazılmış.

yoḳ gümān (8) Zemzeme daḫı yetişdir bizleri Rabbüm emān (9) oradan ḳalḳduḳda Menzil-i Vādī-yi şāh-ı Nisā (10) yā İlāhī ḳıl müyesser Beytiŋi ‘inde’l-mesā **Fāṭıma Vādīsi sā‘at: 16** (11) yevm-i sebt içre duḫūl oldı müyesser Ka‘beye (12) ṣad-hezārān ḥamd ü şükür ėt vāṣıl oldık Ka‘beye (13) münkere etinden sükūt ėt def‘e çün yoḳdur maḥāl (14) gelmedükçe Ḥażreti Mehdi anuŋ def‘i muḥāl (15)[204](16) direkler bėş yüz on dörtdür teyaḳḳunla kemerler (17) direkler üzre yapılmış Velī üç ḳat kemerler **30a** (1) uzunı üç yüz ondur anı iki yüz yigirmi (2) kireç ṭaş ile mebnā evlerin çoġı degirmi (3) tamām ḳırḳ yėrden açılur ḳapusı Ḥażreti Beytiŋ (4) yapılmış Ḥażreti Beyt ol Ḥarāmıŋ ortasında tā (5) otuz iki direk ṭuçdan ṭuçdan dikilmiş çevresinde tā (6) ṭavāf içün döşenmiş mermer ile her cevānīler (7) ne ḥāletdir çoġın gördüm Ḳızılbaş ecānibler (8) muḳābil bāba geldükde ayaḳların baṣar tekrār (9) vaḥiy niçün ‘Alīye gelmedi dėr ġayẓ ėder tekrār (10) yumar ḥākimlerin gözin tefārīḳ şāl ḳuşaḳ sīm zer (11) cihān rüşvetile māl-ā-māl ṭolupdur cümle baḥr ü berr (12) ḳarīb olmaḳ gerek Mehdī ḫurūcı Seyyidi aġla (13) Ḫudā vaḳtin bilür ṣabr ėt özüŋi ṣoylayup ṣaġla (14) ziyāret-gāhı ‘ālīler görüldi ḳalmadı ḥasret (15) cinān-ı lā-yezālīde görişiŋ def‘ ola ḥayret (16) menāzil bābı ḫüccācıŋ menāsik emrini icmāl (17) beyān ėdün ki ḫüccācdan du‘ā maḳsūd ‘ale’l-icmāl **30b** (1) bunuŋ tārīḫi yüz ondur işāret bā u ġayn u ḳaf (2) ḫulūṣa ülfet eyle tā ola buḳası ḳalbiŋ ṣāf (3) temmeti’l-menāsik-i taḥrīren 23 L 1121 **31a**

Aḫlāḳ-ı Resūlu’llāh Manẓūme[205]

31b (1) gūş-i[206] hūşuŋ ṭut āyā cevher hikmet cūyā / saŋa bu dürleri naẓm eyleyüp ėtdim ihdā (2) kimi āyāt u ḥadīṯ ü kimi aḫbār-ı kirām / yoḳ durur bunda benim kendü kelāmım ḳaṭ‘en (3) dünyā kim mezra‘tü’l-āḫiretdir ḳaleme hebā / özge furṣatdır anı bulmayasın bir dem ola (4) bir nefes ‘ömriŋe ḫor baḳma ki ḥaşr olduġı vaḳit / ins ü cin ṭālib olup bulmayalar furṣat aŋa (5) ne revā buncılayın ‘ömür girān-māye[207] gėy sen / ėdesin hezl ü ‘abeṯ yėrlere ṣarf u ifnā (6*) inne’l-insāne le fī ḫusrin*[208] ni gūş ėtmesen / a‘ẓamu’l-ḫusri mażiyü’l-vaḳit Behzli hevā (7) raḥm-i māderde seniŋ ṣūretiŋi ėtdi dürüst / ḫaberiŋ hīç yogıken ḳıldı ġaybdan peydā (8) andan evvel ne idik ḫāṭırıŋa geldi mi hīç / merci‘iŋ

---

[204] Boş bırakılmış.
[205] Metinde sağ üst köşeye dikey olarak yazılmıştır.
[206] Metinde gūş yazılmış.
[207] Metinde girān-i māye yazılmış.
[208] Asr 2

n'olsa gerek kendiŋi bildiŋ mi ola (9) baṣar ḳalbiŋ açup gör ne dėr evvel nefsiŋ / ba'de eyle naẓar nolsa gerekdir dünyā (10) nūr-ı Ḥaḳḳıla cihān pür-nūr ola sen görmeyesin / gėdesin böyle hemān şeş-cihetiŋ ġaflet ola (11) niye geldik biricik 'ālime fikir ėtmeyesin / gelmeye ḫātırıŋa mebde-i[209] merci' ḳaṭ'en (12) ne durur sem'i baṣar şemm ü kelāmı sende / aŋladuŋ mı ne durur 'ālem-i nevm ü rü'yā (13) devr ėder seb'-i ṭabāḳ üstüne pervāne miṣāl / saŋa ḫiẕmet ėdeyor şems ü ḳamer ṣubḥ u mesā (14) seni *fī aḥsen-i taḳvīmin*[210] ile ta'ẓīm ėtdi / geldi ḥaḳḳıŋda Kelām *ve leḳad kerremnā*[211] (15) ol ġanīmet ki aŋa reşk ėder aṣḥāb-ı kubūr / ḥamduli'llāhi ki müyesserdir o dem şimdi saŋa **32a** (1) ṭaleb 'ilme anı ṣarf ėdüp evvel cehd ėt / ḳıldıŋ i'lāmı[212] imāmü'l-'amele çün ışfā (2) iḳtidādır 'amel āyāt ü ḥadīṯse ṣaḥbe / bilmeyince niçe mümkin teba'iyyet āyā (3) **daḳḳ-ı ebvāb-ı ferādīs/ 'ulūm ile müdām** (4) ***udḫulūhā biselāmin*[213] / dėyeler bir gün ola** (5) göz sevādıyla beyāżından eşedd-i aḳreb / cehli ile'l-küfr ḫaber vėrdi şeh ü *ev ednā*[214] (6) 'ilmile çün bilinür Ḥażreti Ḳur'ān-ı 'Aẓīm / bunuŋile bilinür mucize-yi şems-i Hüdā (7) bunuŋıla bulur Allāhını her yėrde kişi / bunuŋıla görür evṣāf-ı Ḫudāyı beyyinā (8) 'ilm ü Ḳur'ānı ta'allüm daḫı dersi ėtmegile / baŋa mensūb oluŋuz bunlarıla dėdi Ḫudā (9) ne şerefdür buŋı Ḳur'ān u ḥadīṯsüŋ şuġlı / kelimāt eylemek Allāhü ve Resūlıla ola (10) ḥabl ü Ḳur'ānü ve eḥadīṯse teşebbüṯ ḳıldı / kümmel-i ehl-i ṣafā ḫulūṣı[215] aṣḥābı vefā (11) nevm-ü 'ālim yėg ola cāhilüŋ iḥyāsından / ne revādır aŋa sa'y ėtmeyesin ṣubḥ u mesā (12) *uṭlubū'l-'ilme mine'l-mehdi ile'l-laḥdi "İlmi beşikten mezara kadar talep ediniz." Hadis-i Şerif* daḫı / ṭaleb 'ilmin ėder saŋa vücūbın inhā (13) rūze-yi rūz-i ḳıyām şöyle bir sineden / naẓarü'l-'ālim ḫayır dėdi maḥbūb-ı Ḫudā (14) ol sa'ādet saŋa besdir ki ėde Ḥaḳ 'ilm naṣīb / ne dėmekdir naẓar ėt *yulhihimu*[216] *li's-su'edā* (15) ẕāt-ı pākiyle ulu'l-'ilmi ma'an ẕikir ėtdi / şehida'llāhüye ḳıl sem' şühūduŋ ilḳā (16) *Rabbi zidnī* [217]'amelen gelmedi ta'līm-i du'ā / naṣṣ-ı ḳāṭı'dır anuŋ fażlına *zidnī 'ilmen* [218](17) zümre-yi mürde nihād-i cühelā 'ālim ile / hīç mesāvī ola mı dėdi Kelāmında Ḫudā **32b** (1) evvelā nāzil olan āyet-i İḳrādur kim / ism-i Rab üzre anı ḳıldı muḳaddem Mevlā (2) fażl-ı 'ālim

[209] Metinde mibdā-ı yazılmış.
[210] Tîn 4
[211] İsrā 70
[212] Metinde il'āmı yazılmış.
[213] Hicr 46
[214] Necm 9
[215] Metinde ḫuluṣı yazılmış.
[216] Hicr 3
[217] Tâhâ 114
[218] Tâhâ 114

niçedür ‘ābid ile dėdi Resūl / ümmetümden recl-i aḥḳar ile ben meṣelā (3) dėdi a‘māl-i keṣīre ola cehlile ḳalīl / ‘amel cüz’ī bulur ‘ilmile teksīr-i behā (4) bā‘iṣ-i ‘iṣmet-i ümmetün ‘ulemādır dėdi hem / ümmetim hālik olur olmasa ṣınf-ı ‘ulemā (5) hem rivāyet olunur vezn ola yevmü’l-mīzān / şu midād-ı ‘ulemāyla dimā-yı şühedā (6) daḫı bir yėrde buyurdı ‘ulemāya dėye Ḥaḳ / sizi evvel bulup ėtdim yine ‘ilmi i‘ṭā[219] (7) sizde vaż‘ ėtmedim ‘ilmiŋi ‘aẕāb eyleyem / cümleŋüz maġfiret ėtdüm ḳılup iḥsānı sezā (8) oldı āṣārıla ṣābit ‘ulemā-yı ümmet / eşref-i ehl-i behişt[220] olduġı mı reyb ü mirā[221] (9) ba‘ṣ[222] olur iki melek ḳabrine ta‘līm eyler / fevt olan ṭālib ilme dėdi tā rūz-i cezā (10) taḥt-ı aḳdāmına ferş eyleyeler ecniḥasın / rāh-ı ṭullāba varup ḫayl-i melegi lā (11) ki ‘ilimdir sebeb ḫalḳ niẓāmı’d-dāreyn / bā‘iṣ neşr-i kütüb merdümek arż u semā (12) **ne şerefdür ki ṣabī / vaḳt-i şürū‘ında aŋa** (13) **vālideyninden olur / cümleten āṣām cüdā** (14) ‘ulemādır çü nübüvvet Benī İsrā’il / enbiyānuŋ dėdi vārişleridir hem ‘ulemā (15) mā-ḫılḳat āyetine ḳıl begim im‘ān-ı naẓar / *ya‘rifūneyile*[223] beyān oldı ‘ibādet ammā (16) *ya‘rifūni* dėmeyüp lafẓ-ı ‘ibādetle ġaraż / sebeb ma‘rifeti ṭālibe eyler īmā (17) imdi ‘ilmiŋ ‘amele eyle muḳārin sa‘y ėt / ikisile bulunur āyīne-yi ẕāt-ı Ḫudā **33a** (1) ikisi birbirine lāzım olupdur kim / birisile yalıŋuz maṣlaḥat olmaz cidden (2) ‘ömrini ‘ilm ü ‘amel cem‘ine ṣarf eylemeyen / ḫāk-ber-ser[224] ḳılup ėtsün şeb ü rūz āhıla vā (3) bā‘iṣ ü ‘izz ü şeref ‘ilim ü ‘ameldir taḥḳīḳ / *kunt u kenz*e *“Ben gizli bir hazineydim.” Hadis-i Şerif* naẓar ėt ḳılama ṣaḳın çün ü çerā (4) şerefiŋ kālıbdır heykel ve ṣūretle ise / iki kez rāh-ı bevlden çıḳup olduŋ peydā (5) mālıla olsa şeref Aḥmed ü Mūsādan e‘azz / ki Ebū Cehlile Fir‘avun olurdı ḫāṣā (6) baḫṣ-ı zād eyledi Ḳārūna ve ėdirse ‘ulūm / (6) biri taḥte’l-arżın ve biri mā-fevḳe semā (7) ḥāṣıl-ı mā daḫı Allāh ve Resūlı ola çün / niçe mümkindir anuŋ faẕlını ėtmek inşā (8) ‘ālim oldur ki aŋa ẓāhir ola ‘ayn-ı Ḳadīm / bunda a‘mā olan oldur yine anda a‘mā (9) daḫı cāhil dėme ol şaḫṣa ki ḳavli fi‘li / i‘tiḳādıla ḫışāli şeh-i Levlāke uya (10) i‘tikadıŋ ṣaḳın āṣārını ḳıldı beyān / yėtmiş üç fırḳadan ancaḳ biridir ehl-i Hüdā (11) bize ol fırḳayı bildirdigi fi‘li ve ḳavli / i‘tiḳād ü ‘ameli ḫaṭṭ-ı şer‘ içre ola (12) daḫı isneyn ve seb‘īniŋ içinde sünneti / fıraḳ-ı żāllenüŋ ḫayline

[219] Metinde a‘ṭā yazılmış.
[220] Metinde bihişt yazılmış.
[221] Metinde merā yazılmış.
[222] Metinde be‘aṣ yazılmış.
[223] En‘ām 20
[224] Metinde ḥāk-berün-ser yazılmış.

oldı rü'esā (13) *fe huve*[225] redd ḫaberi anları ta'yīn ėtdi / el-ḥaẕer her birine 'ālim olup ḳılma ḫaṭā (14) mü'min-i mu'temed şer'i pür-eṣām olsa / Menzil-i Āḫar-ı 'Uḳbāda cinān-ı 'ulyā (15) i'tiḳād-ı sünen şer'e muḫālif olsa / kendi kāfir 'ameli laġv ve yėri nār-ı ebeden (16) ḳad ẕer'enā'l-cehennemdeki esrārı gören / kim durur *bel hum eżallu*[226] bilüp ėtmez ifṣā (17) bir ḳabīle gele ki īmāna ḳārib olmayalar / anlarıŋ ṣavmı ṣalavātı dėdi çoḳ ola **33b** (1) geldi ol dem ki dėnildi keṣre'd-Decālün / el-ḥaẕer pek yapışıŋ şer'e daḫı ki odurur rāh-ı tāma[227] (2) āḫir sūre-i Kehfi[228] oḳusun dėdi Resūl / her kim anlardan emīn olmaġa eylerse recā (3) daḫı bildürdi *'Aleyküm bi's-sevādi'l-a'ẓam."Size sevad-ı azam olmak yakışır." Ḥadis-i Şerif* ḥıfẓ-ı dīn ėtmegiçün ümmete şāh-ı 'uḳbā (4) hem beyān ėtdi bize kim 'ulemāyı ḳoya nās / bir zamān ola ki cühhāle[229] uya bay ü gedā (5) vėreler cehlile fetvāyı olalar żālle ü mużille / gör meşārıḳda *fażallu*[230] ve *ażallu*[231] kim ola (6) dėmedi mi Ḥażreti Allāh Resūlı asḥābı / ol kelāmı ki taṣavvuf dėyi söyler cühelā (7) ne şerī'at ne ṭarīḳat ne ḥaḳīḳatde ḫabīr / (7) küfri eẕber oḳuyup dėr ki ḥaḳīḳatde rehā (8) **muḥarrıḳ nārı tecellide / vücūd olmaz hīç** (9) **māhī-yi baḥr-i ḥaḳīḳat / olan ölmez gūyā** (10) pīri pür-ḥikmet ve müsteġrıḳdur[232] yay-ı şühūd / dėdi ḥaḳḳında anuŋ küll-i lisān-ı dānā (11) dėdi Ḥażret ki ḥaḳīḳat benim aḥvālimdir / daḫı aḳvālim olur şer'-i mübīne baḥra (12) ḳavl-i meşrū' ü ḥaḳīḳate olur aḥvāl ḳamū / terk-i ḳāl eyler anuŋ tābi'i ḳılmaz da'vā (13) ḳīl ü ḳāl ile o kim baḥṣ ḥaḳīḳat eyler / bī-ḫaberdir dili ḫālīdir anıŋ ṭabıl-āsā (14) bu nuḳūş-ı siyeh eylerdi sevdā dėme kim / kelimi tīrededir āb u ḥayāt ü ma'nā (15) ehl-i ẓāhir dėyü ta'n eyleyen ehl-i şer'ün / yoḳdur ilḥād ü żalāletine hīç reyb ü mirā (16) şerlerinden ṣıġın Allāha reh-i şer'i görüp / dīni īmānıŋı ḥıfẓ eyleye tā kim Mevlā (17) vecd-i ḥālāt taḫalluḳa şühūd ü cürde / ḳīl ü ḳāl oldı bugün ḫırḳa eyle tāc ü 'abā **34a** (1) vecd ü ḥāle bu ṣıfātlarla vuṣūl-ı emr-i maḥāl / kibr ü buġuż u ḥased ü ḥırṣ u cehl ü 'ucb u riyā (2) ḥarem 'ālem Lāhūte ėrer kimde ola / 'ilm ü ḥilm ü edeb ḫalḳ ü seḫā ve cid[233] ü ṣafā (3) vaṣl ėder 'ālem-i Ḳudsa bu ḫıṣāl-ı ḫamse / ḳıllet-i ekli ü nevm ü 'uzlete ṣamt ü rıżā (4) baṭnı Cāyi'de durur hikmet o nur-ı

[225] Şu 'ara 78
[226] A'raf 179
[227] Metinde tamā yazılmış.
[228] Kuran-ı Kerim'in 18. suresi.
[229] Metinde cehhāle yazılmış.
[230] Furkān 9
[231] Furkān 42
[232] Metinde müsteġraḳdur yazılmış.
[233] Metinde ced yazılmış.

Ḫudā / hem ėşitdiŋ ki tecevvü‘de durur va‘d-i liḳā (5) hīç bu mümkin mi ki ten-perveri[234] ḥammāl ḥabs[235] / ola şāyeste-yi[236] envār-ı ṣıfāt ü āsimā (6) ehl-i Ḳārūda ve encās bu emṯāli olımaz / çün melek cāna ḳılur mā’ideyi nūr-ı ġıdā (7) naẓar eyleŋ daḫı *la ya‘rifuhum ġayrīye / evliyā taḥt ḳıbāb*[237] *“Velilerim kubbelerimin altındadır. Onları benden başkası kimse bilemez.” Kutsi Hadis* içre olurlar iḥfā (8) **girür ol ziyye**[238] **ki / hīç ḳıyās olmayasın** (9) **‘uḳalā bilmez anı ḳanda / ḳalupdur ḥumḳa** (10) imdi her şaḫṣa ṣaḳın ḳılma ḥaḳāretle naẓar / şāyed[239] ıḳlīm-i beḳānuŋ o da bir şāhı ola (11) bir nefesde seni meyyit iken iḥyā eyler / nefes-i mürşid kāmil durur enfās-ı[240] Ḫudā (12) saŋa iẓhār ėder aḥvāl-i ḳıyām ḥaşrı / çü ẓuhūr eyleye ‘Īsā ṭoġa maġribden zekā (13) dāḫil-i cennet firdevs ėde dünyāda seni / çünki iḥyā olasın ba‘de ḳıyāmü’l-Mevlā (14) līki bundan haşr ėt münker olmayasın / ḳatı çoḳ kimse bu tenhāda[241] olupdur helāka[242] (15) her biri āyīnedir āḫara iz̲‘ān eyle / birin inkār ėdüp ilḥādı[243] ṣaḳın görme revā (16) melekūt felek ve arża duḫūl ėtmeziseŋ / defi‘yyetile tevellüd eger ėtmezseŋ aḫā (17) şeş-cihet[244] cümle füyūżāt-ı İlāhiyye durur / ḳıl hemān aḫz̲ füyūż ėtmege taḥṣīl-i du‘ā **34b (**1) şöyle kim cem‘i ma‘a’l-fıraḳla zevk ėtmeyesin / ola tevḥīdi ḳıyās ėtdügüŋi ilḥādi hevā[245] (2) bāb u tevhīde ‘ubūdiyyeti ẓann eyleme żıd[246] / ‘Abda oldı Resūl üzre muḳaddem īnā (3) ‘Abd odur k’anda taṣarruf eyle mülk olmaya hīc / rızḳ-ı melbūs ve vücūdı daḫı Mevlānıŋ ola (4) şol ki taḳlīd ile ḳal eyler Ene’l-Ḥaḳ sırrın / hem ‘ubūdiyyeti kendinden ėder devir ü cüdā (5) bī-edebdir aŋa bī-şek ve mirā oldı ḥarām / ḥarem-i ḫāṣ serā perde-yi şāh-ı a‘lā (6) bu enāniyyet ve ‘aklıla maḥāl olduġunı / *ḫarre Mūsā ṣa‘iḳan*[247] āyeti eyler inhā (7) ėtmedi sidreyi bir zerre tecāvüz Cibrīl / Refrefile bulınur mertebe-yi *Ev Ednā*[248] (8) şeh-i esrārı ma‘nā-yı ṣıfāt ü esmā / Ravża-yı Terk dü-

[234] Metinde ten-pürvārı yazılmış.
[235] Metinde ḫabs yazılmış.
[236] Metinde şāyiste-yi yazılmış.
[237] Metinde ḳubāb yazılmış.
[238] Metinde zeyye yazılmış.
[239] Metinde şāyid yazılmış.
[240] Metinde infās yazılmış.
[241] Metinde tebhāda yazılmış.
[242] Metinde helekā yazılmış.
[243] Metinde elḥādı yazılmış.
[244] Metinde şeş-cehet yazılmış.
[245] Metinde hüvā yazılmış.
[246] Metinde żad yazılmış.
[247] A‘raf 143
[248] Necm 9

‘ālemden olur cehr-güşā (9) ‘ālem-i berri geçüp baḥra duḫūl eylerseŋ / ṣaḳın emvāc ḳıyās eyleme ‘ayn-ı deryā (10) çünki ol baḥra nihāyet daḫı ġāyet yoḳdur / ‘ayn-ı deryādan anı bil degil ‘aynı ḫāṣā (11) ittiḥādıla ḥulūle ḥaẕer ėt olma ḳarīb / ol deŋli kim ola müstelzim iṡbāt-ı sivā (12) **cümle ẕerrāt-ı cihān / maẓharı esmā ü ṣıfāt** (13) **‘aynı ve ġayrı degil / ẕāta ṣıfāt ü esmā** (14) çün beḳāya ėresin yine fenādan ṣoŋra / saŋa lābüd durur[249] elbetde beḳā içre fenā (15) *ve’s-cüd*[250] ile ‘amel ėt bundadır ol ḫavf-ı ‘aẓīm / *inne’l-insāne le yeṭġā en raāhustaġnā*[251] (16) *in şeker tum le ezīdennekum in ‘āminden*[252] / behre-dār ol aŋa iẓhār-ı ‘acizden zīrā (17) saŋa ol şükri naṣīb ėtdügi bir ni‘metdir / şükrin anıŋ daḫı vācīd durur ėtmek ibḳā **35a (**1) lāzım ol şükre yine şükür ẕikr-i *ṡumme fe’ṡumme* / ‘arż-ı ‘acz eyledügine sebeb oldurur ‘urefā (2) vāṣl-ı bāṭın Ḥażrete olan oldur mürşid / çeşmine *fe’ttebi‘ūnī* [253] bī ḳıla keḫl-i celā (3) saŋa aḫlāḳ-ı Resūlı dėyeyim bir miḳdār / kimde ol ḫulḳı bulursaŋ teba‘iyyet ol aŋa (4) bu Hüreyre buyurur on sene ḫiẕmet ėtdim / niçün ėtdiŋ bu işi dėmedi bir kerre baŋa (5) elini kimseye öpdürmegi men‘ eyleridi / nerede olsa cülūs eylerdi bī-pervā (6) aŋa ta‘ẓīm ėdene dėr idi ana İbni İmrān / degilem mīr-i melek belki de bir ‘abd-i Ḫudā (7) bunca eşrāfı miyān-beste iken ḫıdmetine / ḥırḳayı kendi diküp ġusl ėdüp ėtmezdi ‘abā[254] (8) herkesiŋ ḫiẕmetin ėdüp sözi *lebbeyk* idi hep / da‘vet anı aṣḥāb ü ṣabī ‘abd ü ümme[255] (9) ‘alefin nāḳasına kendi vėrüp baġlar idi / ekl ėdüp ḫādimle eyleridi kenz-i[256] fenā (10) meclis gelse ḳılup ṣaffı ta‘ālā bir ḥac / yalıŋuz sūḳa çıḳup eyler idi bey‘ ü şirā[257] (11) sūḳdan ḥamlini ẓahīrine urup ḫāmildi / kimseye vėrmez idi her ne ḳadar ėtse recā (12) hem nübüvvet sāde ḥimāra daḫı eylerdi redīf / birisi bizde bunuŋ var mıdır Ebū Derdā (13) aŋa zer olmaġa ‘arż oldı cibāl-i Mekke / daḫı destinde iken cümle ġanā’im[258] cem‘ān (14) ümmetim hīçbirisi birine faḫr eylemesün / baŋa vahiy oldı tevāżu‘ dėyü eylerdi nidā (15) iftiḫār eylemeŋüz *el mu’minūne*[259] [260]*iḫvetun*[261] / cümle bir pādişāhıŋ

[249] Metinde lābid durur yazılmış.
[250] Alak 19
[251] Alak 6-7
[252] İbrahim 7
[253] Ali İmran 31
[254] Metinde abā yazılmış.
[255] Metinde ammā yazılmış.
[256] Metinde kens-i yazılmış.
[257] Metinde bey‘-i şirā yazılmış.
[258] Metinde ġanāyim yazılmış.
[259] Metinde el mū’minü yazılmış.
[260] Metinde küllü yazılmış.

ḳullar sīre şāh ü gedā (16) bu tevāżu‘la yine şöyle mehābet var idi / Ra‘da aḫz eyleridi kem naẓar ėtseydi aŋa (17) ḳaṣd ėdüp bahs ile gelmişdi aŋa bir kāfir / sell-i seyf eyledi ol Ḥażrete bir kūh-ı tenhā **35b (**1) cismine lerze düşüp seyfi düşer destinden / Ḥażret alup ḳılıcın yine ḳılur aŋa ‘aṭā (2) bu ḫıṣāl ile taḫalluḳ ėdüp aṣḥāb-ı ‘iẓām / buldılar devlet-i ‘uẓemā[262] derecāt-ı ‘ulyā (3) ẕātına nisbet olunsaydı anuŋ ṣūreti ger / hīç bu maḳdūr-ı beşer miydi naẓar ḳılmaḳ aŋa (4) bilür ol kimse ki Yāsin ile Ṭāhāyı bilür / aŋlar ol kimse ki *nūn ve’l-ḳalemi*[263] aŋlar ola (5) öldürür māḥīyi[264] mevtīyi ḥaḳīḳat çoyın[265] / āb u ḥayvānda ‘aṭşān feyāfī-yi fenā (6) maḫzen-i[266] kenz ü cūdı ü ḳalem levḥ-i ẓuhūr / maṭla‘-ı şems-i ḥaḳīḳat şeye ıḳlīm-i[267] beḳā (7) İsm-i A‘ẓam odur ol nūr ile Ḫāliḳ bilinür / k’oldu ol nūrıla mecmū‘-ı ḫalā’ik peydā (8) munḳaṭı‘ olsa anuŋ nūrı cihāndan bir ān / maḥv olur şems ü ḳamer insile cinnü arż u semā (9) **rūḥ-ı ‘ālem idügi / şems ü żuḥādan eẓher** (10) **hele bir zerresin i‘lām / ėdeyim ḳıl ışfā**[268] (11) dėdi bir gün ki ḳalem evvel maḫlūḳ oldı / yine bir def‘ada ‘aḳıl olduġın ėtdi inhā (12) def‘a-yı sālişede rūḥını ta‘yīn ėtdi / cümle vāhid idügin bildiler ol dem ‘uḳalā[269] (13) ‘ālim-i ekber rūḥ oldı çü ‘aḳl-ı evvel / ol ise ‘aḳl-ı Muḥammed idügi dėndi saŋa (14) nefs-i külliye daḫı ‘ālime ḳalb olmışdır / oldı hem nefs fürūzende-yi[270] şāh-ı ‘uḳbā (15) anunçün dėdiler ‘ālime insān-ı kebīr / rūḥ-ı ‘ālem odur anuŋla durur arż u semā (16) eger ol mihr-i ḥaḳīḳat seniŋ ey Ḥaḳ ṭālib[271] / maṭla‘-ı ḳalbiŋe bir gün ki żiyā göster ola (17) rūḥı ‘aḳlıla müsemmā olasın Ümm-i Kitāb / levḥ-i maḥfūẓ olasın ḳalbiŋe ni‘me’l-büşrā **36a** (1) hem olup nefsile mecmū‘a-yı maḥve’l-benān / rūḥ-ı taḳvāyı ḳaḳu ey dünyā (2) āşinā Neccārī[272]-şeref nefsi anuŋ / müntehā-yı Rüsül ve kemmel erbāb-ı ṣafā (3) ‘ilmimüz ḳaṭre degil ol daḫı gelmez ḳāle / niçe mümkindir anuŋ faẓlını ėtmek emlā (4) imdi ol nūrı ‘ilmidir ki odur çeşm-i ḥabīb / künhini kimse anuŋ bilmedi illā ki Ḫudā (5) bildi emn odur dāḫl-i mes‘ūdine Ḥaḳ / kāne amen ile taḥkīḳ aŋa eyler īmā (6) ṣıdḳ-ı

---

[261] Hucurāt 10
[262] Metinde ‘uẓmā yazılmış.
[263] Kalem 1
[264] Metinde maḥīyi yazılmış.
[265] Metinde çoyan yazılmış.
[266] Metinde maḫzen-i yazılmış.
[267] Metinde ıḳlim-ı yazılmış.
[268] Metinde aṣfā yazılmış.
[269] Metinde ‘uḳlā yazılmış.
[270] Metinde fürūzinde yazılmış.
[271] Metinde ṭālīb yazılmış.
[272] Metinde Necārī yazılmış.

iḫlāṣıla ‘azim eylersiŋ ol belde / ḥarem-i ḳalbe varup ‘Arş-ı Mu‘allāda ara (7) **ṭoġrı yoldan ṣaḳın / ayrılma reh-i şer‘i gözet** (8) **seni ḳuṭṭā‘-ı ṭarīḳ[273] / aḫẕ ėdüp eyler eşyā** (9) pişvāmız yeze ber nehc mu‘ayyen ḳaldı / aŋa bu yoldan ėrer ḳāfileler ṣayf ü şitā[274] (10) şeyḫ nāḳışdur o ḳuṭṭā‘-ı ṭarīḳüŋ[275] birisi / Mesnevīsinde beyān eyledi çün Mevlānā (11) kendiŋi ḳaṭ‘-ı merātibde ḳıyās eylerseŋ / devr ėderseŋ yine bir ‘arṣada çün baġel rāḥı (12) i‘tiḳādında ḫalel[276] varısa ḫod[277] ḫavf-ı ‘aẓīm / dīn ü īmāna vedā eyler anuŋla süfehā (13) līki hep böyle dėyü cümleye münker olma / iḳtidā ḳıl aŋa her kim ėre sevk-i ḥüsnā (14) kavl ü fi‘linde eger şer‘e muḫālif görseŋ / iḥtirāz ėt seni aḫẕ eylemeden nār-ı laẓā (15) olmasa aṣlı eger şeyḫ anı ėtmezdi deyü / seni ıżlāli ėdüp iblīs ḳılur ehl-i şeḳā (16) pek yapış şer‘-i mübīne kim odur ḥabl-i metīn / ol durur ‘urve-yi vuṯḳa[278] o ḥudūda Mevlā (17) anı emr ėtdi Ḫudā ḳıldı vaṣiyyet ol şāh / anadan inḳā‘[279] eger olsaydı ḳılurdı īṣā **36b (**1) kim şerī‘at durur a‘żānı ṭarīḳat dėdi hem / varaḳ-ı ma‘rifet eṯmār ḥaḳīḳile rıżā (2) ġuṣn-ı[280] evrāḳı ṯemer bī-şecer olmaz taḥḳīḳ / cümleye līk vėren ṣāhibidir neşv ü nemā [281] (3) **bāṭın şer‘ī ṭarīḳat / anuŋ içre ‘irfān** (4) **ma‘rifet içre ḥaḳīḳat / bunu bil ėtme ḫaṭā** (5) ẓann ėder ṣūfī ṭarīḳat varup el öpmekdür / ol durur ehl-i ṭarīḳat k’ėde şer‘ī icrā (6) cümlenüŋ maẓharıdır Ḥażreti Ḳur’ān-ı ‘Aẓīm / ki ilā *seb‘ati ebṭunin “Kuran zahir ve batındır. Batının içinde de yėdi batın vardır.” Hadis-i Şerif* saŋa vėrmez mi şifā (7) imtiṯāl ile bugün āyet-i *fe’l-yebkū*[282] / gelmek isterseŋ eger ṭurma hemān eyle bükā (8) seyyi’ātıŋ ḥasenāta tebdīl ḳıla ol ān / tevbe-yi ‘abd ile lerzān olur ‘Arş-ı ‘Ulā (9) *feẕkurū’llāhe ḳıyāmen ve ḳu‘ūden*[283] emri / ẕikri vācib idügin her nefs eyler īmā (10) göze çek *fa‘tebirū*[284] keḥlini Maḥbūbuŋ olur / cümleyi fikir ėt *fī enfusikum*[285]den peydā (11) ‘āmil ol *men yetevekkel*[286] ile sa‘ādete

[273] Metinde ḳuṭā‘-ı ṭarīḳ yazılmış.
[274] Metinde ṯetā yazılmış.
[275] Metinde ḳuṭṭā‘-ü ṭarīḳüŋ yazmış
[276] Metinde ḥalel yazılmış.
[277] Metinde ḥod yazılmış.
[278] Metinde ‘irve-i veṯeḳī yazılmış.
[279] Metinde enḳa‘ yazılmış.
[280] Metinde ġaṣn-ı yazılmış.
[281] Metinde neşv-i nümā yazılmış.
[282] Tevbe 82
[283] Nisā 103
[284] Haşr 2
[285] Zāriyāt 21
[286] Tālāk 3

ėresin / fārigˇ ol *ḳad ce'ale'l-Allāhu li kulli şey'in ḳadren*[287] (12) *iz̲ rameyte*[288] āyeti ile tedebbür her ān / çek vücūduŋ aradan ālet-i Ḥaḳ ol ser ü pā (13) varlıġıŋ ṣāḥibine vėrmekle tebdīl ėt / ol sebebden dėnilür vāṣıl-ı Ḥaḳḳa budalā (14) oldı *lā ḥavle ve lā ḳuvvete illā bi'llāhi* / 'adem-i ḳudreti nābūd-i vecdiŋ gūyā (15) ṭaleb-i 'ilm ü 'amel cümle anuŋ iḥsānı / cezbe ü vecd-i[289] ṣafā keşf-i 'aṭā maḥv ü beḳā (16) ġarre olma 'amel ü 'ilm ü kerāmāte ṣaḳın / emr-i iblīs ile vėrmez mi şifā Bā'ūrā (17) niçe maġrūr olasın sende vücūd olamıcaḳ / *mā zekā min eḥadin*[290] āyeti yėtmez mi saŋa **37a (**1) 'ameliŋ rūḥıla dudruḥ ise ḫod emr-i Ḫudā / aṣlına varıcaḳ ol gör hele sen kimsin (2) cümle maḫlūḳi anuŋ 'ilm ü 'amel ḫayrla şer / ḳādir ü Fā'il-i Muṭlaḳdır ėder keyfe yeşā (3) līki bundan ḥaz̲er ėt mā'il-i cebr olmayasın / ki füyūżāt-ı[291] İlāhiyyede yoḳdur ibṭā'[292] (4) feyż-i Ḥaḳ vāḥid ve farḳ eyler anı isti'dā / mār semmü ve ṣadaḳadur olur aḳṭār-ı ḥayā (5) bezr kendim yine kendüm olur ardan ardan / muḳtażāsı ne ise herkesiŋ eyler ibda (6) 'ilm-i metbū' ḳażā bil anı metbū'-ı ḳader / 'ilmi sen tābi'-i ma'lūma bilüp ėtme ḫaṭā (7) 'ilm ü ma'lūm Ḫudā hīçbiri mechūle degil / niçe mümkindir ėde cebri taṣavvur 'uḳalā (8) gör ve *lā yey'esu*[293] *lā ye'menu mekra'llāhi*[294] / el-ḥaz̲er ye's ve emnden ki budur emr-i Ḫudā (9) sekr ü maḥva Ḥażreti Ḳudsa 'urūc eylemege / mü'minüŋ özge cenāḥın durur ḫavf-ı recā (10) buŋa sa'y eyle ki *lā e'budu Rabben lem erahu "Görmediğim Rabb'e ibadet etmem, görüyorum ki ibadet ediyorum." Hz.Ali'nin sözü* / Ḥaḳḳı ḥāżır görüp andan ėde gör ṭā'at aŋa (11) ṭā'at u savm u ṣalavātıŋ eger olsaydı pez̲īr / rūḥı vü nefsiŋ bir olup ḳalmaz idi sende hevā (12) Ḥaḳ ta'ālā dėdi Ḳur'ān-ı Mecīdinde ṣalavāt / ṣāḥibin münker ü faḫşādan ėder nehiy ü dehā (13) nehy-i faḫşā ile münker eger ėtmezse ṣalavāt / buyurur Ḥażret aŋa *lem necid*[295] *illā bu'den* (14) ger müyesser ola 'irfān ve ḫulūṣ-ı niyyet / ekli şürbile menāmıŋ 'amel-i ṣālih ola (15) *niyyetu'l-mu'minu ḫayrun "Müminin niyeti amelinden daha hayırlıdır." Hadis-i Şerif* ile *nevmu'l-'ālimu "Alimin uykusu dahi ibadettendir."Hadis-i Şerif* / bāġı 'irfān ve ḫulūṣ içre olur cilve-nümā (16) muḫliṣ ve 'ārif o durur olmaya yā nezdiŋ ḳarīb / ḥaremi ḫāṣı süveydāsına eşkāli sivā

---

[287] Tālāk 3
[288] Enfāl 17
[289] Metinde vücd-i yazılmış.
[290] Nūr 21
[291] Metinde feyūżāt yazılmış.
[292] Metinde ebṭā yazılmış.
[293] Yūsuf 87
[294] A'rāf 99
[295] Metinde nezid yazılmış.

(17) **dili ‘Adnda**[296] **‘ayān / olsa eger ‘ayn-ı Ḳadīm 37b** (1) **ki yarın Cennet-i ‘Adn / içre olur keşf-i ‘aṭā** (2) nuru ses bu cihān sāye ü hemsāye nūr / ḳıl bu hemsāyeŋi envāra mübeddil ser ü pā[297] (3) bildi sen nūr-ı āyet-i *medde’ẓ-ẓıllī*[298] / degil ol nūrına ẓann eyler anı ehl-i ġıṭā (4) maḥv ėdüp ẓulmet ẓıllīyi gözinde devr ėt / ġarḳa-yı nūr ėdüp ol nūrıla olsun (5) cem‘ü ve temkīn ile mūcibiyyetin ifnā eyle / lücce-yi baḥr-ı ḥaḳīḳatte vėr asayiş aŋa (6) meyi bī-cürmile lā yā ki ü hūş-yār[299] ile eyle / bezmi bī-vaḳit ve mekānı aŋa ḳıl cāy-ı ṣafā (7) dėr ġarreyi ṣūrdan anı teb‘īd eyle / deriyi bī-sūret ve bī-renge anı ḳıl ilḳā (8) cümleden fażlu umūrın saŋa tefvīż[300] ėtdim / iḫtiyādı[301] ile irādāti ḳıl vefḳ-i rıżā (9) s̲āniyi ***inne me‘a’l-‘usur***[302] **/ ile şerḥ-i ṣadır ėt** (10) **fānī fi’llāh olana / lāzım olur yüsr-i beḳā**

[296] Metinde ‘Adnīda yazılmış.
[297] Metinde bā yazılmış.
[298] Furkān 45
[299] Metinde heş-yār yazılmış.
[300] Metinde taġvīż yazılmış.
[301] Metinde iḫtiyādı yazılmış.
[302] İnşirāh 5

3. BÖLÜM: DİZİN

A

āb: [*F.*] Su, mā.

āb u ḥayāt [*F.+Ar.*] ‘İçeni ölümsüzleştirdiğine inanılan ve nerede olduğu bilinmeyen bir kaynağın suyu, bengi su’ Bkz. āb u ḥayvān

ā.+ü 33b/14

āb u ḥayvān [*F.+Ar.*] Bkz. āb u ḥayāt

ā.+da 35b/05

‘abā: [*Ar.*] Dervişliğin simgesi olmuş önü açık hırka.

‘a. 21b/11, 33b/17

‘abd: (1) [*Ar.*] Allah’ın kulu.

‘abd-i Ḫudā [Ar.+F.] ‘Allah’ın kulu’

‘a. 35a/06, 35a/08

‘Abd: (2) [*Ar.*] Rab, Allah.

‘A. 34b/03

‘A.+a 34b/02

‘Abdu’llāh bin ‘Abbās: Ravi.

‘A.+dan 2b/11

‘Abdu’r-rez[z]āḳ: Ravi.

‘A. 10a/13

‘abe̲s: [*Ar.*] Şaka, asılsız söz.

‘a. 31b/05

‘ābid: [*Ar.*] Tapan, tapınan, ibadet eden.

‘ā. 32b/02

‘ācil: [*Ar.*] Acil, ivedisi olan, acele eden, aceleci.

‘ā. 15b/12, 29a/01

‘āciz: [*Ar.*] Aciz, güçsüz, iktidarsız, zayıf, gevşek, elinden iş gelmez.

‘ā.+em 28a/07

‘āciz ḳal-[Ar.+T.] ‘güçsüz kalmak, güçsüz düşmek’

‘ā.-dı 6a/17

‘āciz-i z̲erre [Ar.] ‘son derece zavallı’

‘ā.+yüm 25a/04

açıl-: Açılmak, görünmek, ortaya çıkmak, aşikār olmak.

a.-dı 3b/16

a.-ur 30a/03

açlıḳ: Açlık, karnı aç olan kimsenin durumu.

a. 14a/11

‘ad: (1) [*Ar.*] Sayma, sayılma.

‘ad ol- [Ar.+T.] ‘saymak’

‘a.-maya 28a/07

‘ad olun- [Ar.+T.] ‘sayılmak’

‘a.-anda 25a/16

ad: (2) Ad, bir kimseyi veya nesneyi anlatmaya, açıklamaya veya çağırmaya yarayan söz, ad.
a.+ı 27a/06
a.+ıdur 8a/01
ad vėr- ‘adlandırmak, tesmiye etmek’
a.-di 2b/01

‘adālet: [*Ar.*] Adalet, hak ve hukuku gözetme, doğruluk, türe.
‘a. 22b/14

Adana: Adana.
A. 23a/04

‘aded: [*Ar.*] Adet, rakam, miktar beyan eden kelime veya işaret.
‘a. 25a/06, 26b/07
‘a.+de 27b/08
‘a.+ince 10b/17

ādem: (1) [*Ar.*] İnsan, er, kişi.
ādemoġlanları [Ar.+T.] ‘insan, kimse’
ā.+dır 3a/16

Ādem: (2) [*Ar.*] Bkz. Ādem Peyġāmber
Ā. 4b/07
Ā.+den 5a/02
Ā.+denevvel 5a/05
Ā.+edegin 5a/02
Ādem Peyġāmber [Ar.] ‘ilk insan, ilk peygamber’. Bkz. Ādem
Ā. 3b/07, 4a/01, 4a/10, 4a/17, 4b/05, 4b/09, 7b/13
Ā.+e 3b/12, 4a/13
Ā.+i 3b/04

‘adem: [*Ar.*] Yokluk, bilinmezlik.
‘adem-i ḳudret [Ar.] ‘gücün yokluğu, kuvvetsizlik’
‘a.+i 36b/14

adım: Adım, yürümek için atılan ayak.
a.+dır 27b/11
a.+ına 12a/11, 12a/12
a.+la 27b/10
adım ėt- ‘adım atmak’
a.-erdi 3b/13

‘Adn: [*Ar.*] Peygamberlere ve şehitlere mahsus olan cennet.
‘A.+da 37a/17

āfāḳī: [*Ar.*] Mekke’ye gidip de orada kalmayan (kimse).
ā.+yedür 17b/08

‘afv: [*Ar.*] Af, bağışlama.
‘afv eyle- [Ar.+T.] ‘af eylemek, bağışlamak, birinin suçunu görmemek, kabahate bakmamak’
‘a. 25a/07, 28a/11

aġaç: Ağaç, uzun yaşayabilen, yüksek gövdeli, sapları iri ve dalları geniş bitki.
a. 12b/04
a.+lardan 9b/12

aġız: Ağız, yüzde yemek yemeye, soluk alıp vermeye ve ses çıkarmaya yarayan organ.
a.+a 24a/11

aġla-: Ağlamak, gözyaşı dökmek.

a. 30a/12

aġlaş-: Ağlaşmak, birlikte ağlamak, karşılıklı ağlamak.

a.-dılar 2a/14

āh: [*F.*] Maddi ve manevi bir acı hissedildiğinde kullanılır.

ā. 15b/10, 22a/07

ā.+ıla 33a/02

āh dė-[F.+T.] ‘acı ile içini çekmek’

ā.-meyesin 26b/16

āh ėt- [F.+T.] ‘yakınmak, inlemek’

ā.-er 23b/17

āh eyle- [F.+T.] ‘üzgün, pişman şekilde iç çekmek’

ā. 28b/08

aḫ: [*Ar.*] Kardeş, dost.

a.+a 34a/16

āḫar: [*Ar.*] Başka, diğer, özge, gayrı.

a.+a 34a/15

aḫbār: [*Ar.*] Haberler.

aḫbār-ı kirām [Ar.] ‘ulların haberleri’

a. 31b/02

āḫir: [*Ar.*] Son.

a. 21a/03, 33b/02

a.+inedek 10a/03

āḫiret: [*Ar.*] Öteki dünya, ahiret.

ā.+e 10b/15

āḫiret az̲ābı [Ar.] ‘ebedî alemde, işlenen günahların karşılığında çekilecek ceza’

ā.+ndan 8b/09

aḥkām: [*Ar.*] Hükümler.

a. 21a/09

aḥkām ol- [Ar.+T.] ‘hüküm olmak’

a.-a 21a/08

aḫlāḳ: [*Ar.*] İnsanın yaratılışında var olan ruhsal ve zihinsel güzellikler.

aḫlāḳ-ı Resūl [Ar.] ‘Hz. Muhammed’in ahlakı’

a.+ı 35a/03

Aḥmed: Hz. Muhammed.

A. 33a/05

aḥsen: [*Ar.*] Çok güzel, daha güzel.

aḥsen-i taḳvīm [Ar.] ‘en mükemmel zaman’

a.+inile 31b/14

aḫşam: Akşam.

a.+ında 12b/14

aḥvāl: [*Ar.*] Haller, durumlar.

a. 33b/12

a.+imdir 33b/11

aḥvāl-i ḳıyām [Ar.] ‘ayağa kalkma halleri’

a. 34a/12

aḫz̲: [*Ar.*] Alma, ele geçirme.

a. 34a/17

aḫz̲ ėt- [Ar.+T.] ‘ele geçirmek’ Bkz. aḫz̲ eyle-

a.-üp 36a/08

aḫz̲ eyle-[Ar.+T.] Bkz. aḫz̲ ėt-

a.-meden 36a/14

a.-ridi 35a/16

‘Ā’işe: Hz. Muhammed’in hanımı.

‘Ā. 11b/09

aḳ: Ak, beyaz, siyah ve kara karşıtı.

a. 29b/05

a.+ıdı 4a/09

aḳ-: Akmak, bir yerden bir yere doğru gitmek.

a.-ar 26b/03, 24b/09

a.-ardı 14a/02

aḳar ‘ayn ol- [T.+Ar.+T.] ‘akar su pınar olup yeryüzüne çıkmak’

a.-up 14a/02

‘Aḳabebaşı: Menzil yeri.

‘A. 25a/02

aḳal: [*Ar.*] Pek az, çok az.

a.+i 20b/03

aḳça: Bir paranın üçte biri kıymetinde, gümüşten yapılmış, eski Osmanlı sikkesi.

a. 9b/08

‘aḳd: [*Ar.*] Sözleşme.

a.+ine 18b/17

‘aḳıl: [*Ar.*] Akıl, insana özgü olan düşünme ve anlama yetisi, us, zihin.

‘a. 15a/03, 15a/05, 16a/02, 16a/05

‘a.+ı oldugın 35b/11

‘a.+ıla 34b/06

‘aḳl-ı evvel [Ar.] ‘yaradılışla ilgili olan akıl ve zekâ’

‘a. 35b/13

‘aḳl-ı Muḥammed idügi [Ar.+Ar.++T.] ‘Hz. Muhammed’in aklı olduğu’

‘a. 35b/13

‘aḳlını başına al- [Ar.+T.+T.] ‘akılsızca davranışlarda bulunmaktan kendini kurtarmak’

a. 18a/10

‘akkām: [*Ar.*] Hacca insan ve eşya taşıyan kafilenin hizmetçisi.

‘a. 24a/04

‘aks: [*Ar.*] Yansıma.

‘aks ėt- [Ar.+T.] ‘yansımak, bir yere çarpıp geri dönmek’

‘a.-diler 28a/17

‘a.-er 17a/10

aḳṣā: [*Ar.*] En son, uç, zirve.

a.+dan 29b/02

‘aksi: [*Ar.*] Ters, zıt, muhalif, mugayir.

‘a. 21a/09

Aḳşehir: Konya ilinin bir ilçesi.

A.+denevvel 22a/17

aḳṭār: [*Ar.*] Taraflar, yönler.

aḳṭār-ı ḥayā [Ar.] ‘namusun her yönü’

a. 37a/04

aḳvāl: [*Ar.*] Sözler.

a.+im 33b/11

al-: Almak, ele geçirmek, elde etmek, yakalamak.

a. 7a/05

a.-dı 4a/10, 5b/03

a.-dık 26b/09
a.-dun 6b/11
a.-gıl 7a/01
a.-makdan 6a/09, 8a/14
a.-up 6b/09, 8a/13, 35b/01

a‘lā: [*Ar.*] En yüksek, en üst.
a. 1b/09, 22a/09
a.+dır 26b/08
a.+ya 26a/10

‘ale: [*Ar.*] “Üst, üzre, fevk” anlamlarda ön ek olarak kullanılanve yeni kelimeler oluşturan bu sözle, Osmanlıca Türkçesinde de sıkça karşılaşılmaktadır.
‘ale’l-icmāl [Ar.] ‘toplu olarak, topluca’
‘a. 30a/17
‘ale’l-muḥrim [Ar.] ‘muhrim, hac veya umre ibadetini yapmak için ihrama giren (niyet edip telbiye getiren) kimseye ihramda bulunduğu sürede verilen ad’
‘a. 19a/13
‘ale’t-te’bīd [Ar.] ‘ebedîleştirerek, ölümsüzleştirerek’
‘a. 28b/12

‘alef: [*Ar.*] Basit ve bayağı duygular.
‘a.+in 35a/09

‘ālem: [*Ar.*] Evren, kâinat.
‘ā. 34a/02
‘ā.+i 25a/14, 29a/13
‘ālem-i berr [Ar.] ‘toprak âlemi’
‘ā.+i 34b/09
‘ālem-i Ḳuds [Ar.] ‘Tanrı âlemi’
‘ā.+a 34a/03
‘ālem-i nevm [Ar.] ‘uyku âlemi’
‘ā. 31b/12
‘ālem-i rü’yā [Ar.] ‘rüya âlemi’
‘ā. 31b/12

a‘lem: [*Ar.*] Çok bilen, bilgili.
a. 23b/08

ālet: [*Ar.*] Vasıta.
ālet-i Ḥaḳ [Ar.] ‘Allah’ın vasıtası’
ā. 36b/12

‘aleyhi’ṣ-ṣalavātü ve’s-selām: [*Ar.*] Allah’ın salat ve selamı onun üzerine olsun.
‘a. 3b/04, 3b/07

‘aleyhi’s-selām: [*Ar.*] Allah’ın selamı onun üzerine olsun.
‘a. 2b/16, 3b/16, 4a/13, 4b/05, 4b/11, 5a/10, 5a/14, 5b/02, 5b/08, 5b/16, 6a/17, 6b/07, 6b/14, 7b/13, 7b/15, 13a/04, 13b/17

‘ālī: [*Ar.*] Yüksekte, yüce.
‘ā. 22b/02, 29a/09, 26a/12
‘ā.+ler 30a/14

‘Alī: [*Ar.*] Hz. Ali.
‘A.+ye 30a/09
‘Alī İbni Ebī Ṭālib ‘Hz. Ali’ Bkz. ḥażret-i ‘Ālī
‘A.+den 6a/13

‘ālim: [*Ar.*] Bilgin, bilgili kimse, bilgiç.
‘ā. 15b/03, 22b/11, 27a/03, 33a/08

‘ā.+e 15a/14, 22b/14, 31b/11, 35b/14, 35b/15
‘ā.+ile 32a/17
‘ā.+lere 15a/15, 22b/07
‘ā.+leri 22b/16, 23a/04
‘ālim-i ekber [Ar.] ‘en büyük âlim’
‘ā. 35b/13
‘ālim ol- [Ar.+T.] ‘bilgin olmak’
‘ā.-up 33a/13

Allāh: [*Ar.al(harf-i tarif)+ilāh*] Tanrı, Allah.
A. 12b/06, 33a/07
A.+a 33b/16
A.+ını 32a/07
A.+ü 32a/09
Allāh Ḥaremi [Ar.] ‘Mekke’
A.+n 5a/12
Allāh ta‘ālā [Ar.] ‘yüce Allah’ Bkz. Allāhü ta‘ālā
A. 4a/04, 5a/08, 5b/12
Allāhü ta‘ālā Bkz. Allāh ta‘ālā
A. 2a/05, 2b/05, 3b/03, 3b/08, 3b/11, 5a/16, 8a/14, 9b/04, 10a/07
A.+ya 13a/13
Allāhü ta‘ālā yolı [Ar.+T.] ‘Allah’ın yolu, Hak yolu’
A.+na 10a/07

alt: Alt, aşağı, üst karşıtı.
a.+ına 6a/10, 9b/01
a.+ında 3b/12, 6a/01, 9a/16, 11a/12

altı: Altı, beş ile yedi arasındaki sayı.
a. 12a/05, 23a/03
a.+dır 16a/17

altıncı: Altıncı, beşinciden sonra gelen.
a. 17b/12
a.+da 11a/13
a.+dır 24a/12
a.+sı 17a/06

altmış: Altmış, elli dokuzdan sonra gelen sayı.
a. 3b/06
a.+ı 10b/10

altun: Altın, yüksek değerli, yumuşak ve kolay işlenen bir maden.
a.+un 12b/13

‘ām: [*Ar.*] Herkese özgü, halka ait.
‘ā. 15a/10, 17a/15, 17a/16, 28b/10
‘ām ėt-[Ar.+T.] ‘yaygınlaştırmak’
‘ā.-e 27b/09

a‘mā: [*Ar.*] Kör, gözleri görmeyen.
a. 33a/08, 33a/08

a‘māl: [*Ar.*] Ameller, işler.
a‘māl-i ḳalīl [Ar.] ‘namazı kılan bir kimsenin, namaz içinde yapılması uygun olmayan davranışta bulunması’
a. 32b/03
a‘māl-i keşīr [Ar.] ‘namazı bozan çok hareket’
a.+e 32b/03

‘Amāliḳa: [*Ar.*] En eski Arap kabilesi olduğu kabul edilen yarı efsanevi göçebe topluluk. Bkz. ‘Amāliḳa ḳavmi

‘A. 7b/15

‘Amāliḳa ḳavmi [Ar.] Bkz. ‘Amāliḳa

‘A. 7a/08

‘amel: [*Ar.*] İş, eylem, kâr, fiil.

‘a. 22a/09, 32a/02, 32b/03, 33a/02, 36b/16, 37a/02

‘a.+dir 33a/03

‘a.+e 32b/17

‘a.+i 33a/11, 33a/15

‘a.+in 37a/01

‘a.+inün 4a/16

‘amel ėt- [Ar.+T.] ‘ibadet etmek’ Bkz.‘amel eyle-

‘a.14b/11, 20b/10, 34b/15

‘amel eyle- [Ar.+T.] Bkz. ‘amel ėt-

‘a. 24b/13

‘amel-i ṣāliḥ ol- [Ar.+Ar.+T.] ‘iyi, güzel, faydalı, sevaba ve Allah’ın rızasına sebep olacak davranışlar yapmak’

‘a.-a 37a/14

‘amelen: [*Ar.*] Fiilen, işleyerek, çalışarak.

‘a. 32a/16

āmennā: [*Ar.*] “İnandık ve onayladık” anlamında bir söz.

ā. 21a/16

‘āmil: [*Ar.*] İşleyen, yapan, fail.

‘ā. 18a/16

‘ā.+leridi 15b/03

‘āmil ol-[Ar.+T.] ‘bir işi yapan kişi olmak’

‘ā. 36b/11

āmīn: [*Ar.*] Dua sonunda, “Olsun, Allah versin.” anlamında söylenir.

a. 22a/08, 27b/06

ammā: [*Ar.*] Fakat, lakin, ancak, ne var ki.

a. 5a/16, 7b/17, 12a/08, 13a/15, 16b/15, 25b/11, 26a/01, 29a/15, 32b/15

amūdī: [*Ar.*] Dikey, dikine, dik.

a. 27b/08

ān: [*Ar.*] Bir an.

a. 24b/11, 35b/08, 36b/08, 36b/12

aŋ-: Anmak, hatıra getirmek, yâd eylemek.

a. 3b/10

a.-a 32b/12

a.-alum 27a/12

ana: Anne.

a. 24b/08

a.+dan 10b/03, 12b/07, 36a/17

a.+sı 5a/17, 5b/04, 14a/01

a.+sından 8b/14

anadan ṭoġmış gibi ol- ‘günahsız olmak’ Bkz. *anasından ṭoġduġı gün gibi ol-*

a.-a 10b/03, 12b/07

ana dili ‘bir kimsenin annesinden öğrendiği dil’

a.+nde 19b/05

anasından ṭoġduġı gün gibi ol- Bkz. anadan ṭoġmış gibi ol-

a.-ur 8b/14

ancaḳ: Ancak, lakin, fakat, amma.

a. 33a/10

‘ānḳa: [*Ar.*] Uzun boyun.

a. 19b/13

aŋla-: Anlamak, akıl erdirmek, idrak etmek, zihin almak.

a.-dunmı 22b/17, 31b/12

a.-makdan 19b/05

a.-mazsa 15b/15

a.-mazsan 23a/01

a.-r 15b/14, 19b/10, 35b/04

a.-yanı 23b/17

‘Anṭakya: Hatay ilinin ilçesi.

‘A. 23a/06

ara: Ara, meydan, orta, iç.

a.+daidi 4b/16

a.+dan 36b/12

a.+sı 23b/11

ara-: Aramak, maddi, manevi bulmaya çalışmak.

a. 25a/12, 36a/06

‘Arab: [*Ar.*] Arap kavminin genel adı.

‘A. 23b/01

ard: Sırt, arka, geri, son, pest, kıç, pes, ön karşıtı.

a.+ına 5b/04

a.+ında 11a/05, 11a/06, 11a/14

ardan ‘sonradan’

a.+ardan 37a/05

‘arefe: [*Ar.*] Bayramdan önceki gün. Bkz.‘arefe güni

‘a. 12b/14

‘arefe aḫşamı [Ar.+T.] ‘bayramdan önceki günün akşamı’

‘a.+nda 12b/14

‘arefe ehli [Ar.] ‘arife gününde cemaat’

‘a.+ne 12b/14

‘arefe güni [Ar.+T.] Bkz. ‘arefe

‘a. 13a/01, 13a/07

arıḳ: Bakımsız, zayıf, cılız.

a. 25a/09

‘ārıż: [*Ar.*] Sonradan ortaya çıkan.

‘ārıż ol- [Ar.+T.] ‘sonradan ortaya çıkmak’

‘ā.-ur 13b/01

‘ārif: [*Ar.*] Bilen, bilgili, söz anlar.

‘ā. 37a/16

‘ārif ol- [Ar.+T.] ‘bilgili olmak’

‘ā.-an 15b/14

‘arṣa: [*Ar.*] Yer, zemin, toprak.

‘a.+da 36a/11

‘Arş: [*Ar.*] Allah’ın dokuzuncu kat gökte tasavvur olunan kudret ve azamet tahtı.

‘A. 2a/13, 2a/16

‘A.+adegindir 3a/11

‘A.+adegindir 3a/12

‘A.+uma 3b/11

‘A.+umı 2b/02

‘Arş altı [Ar.+T.] ‘yeryüzü’

‘A.+na 2a/13

‘A.+nda 2a/16, 3a/13

ʿArş-ı ʿAẓīm [Ar.] ‘en büyük arş’
‘A.+i 2a/14
ʿArş-ı Muʿallā [Ar.] ‘büyük arş’
‘A.+da 36a/06
ʿArş-ı ʿUlā [Ar.] ‘gökyüzünün en üst katı’
‘A. 36b/08

arşun: Arşın, kol miktarı yapılan ve orta parmak ucundan omuza kadar olan ölçü.
a.+adegin 3b/06

art-: Artmak, üremek, çoğalmak**.**
a.-ar 24a/01, 24a/02

arż: (1) [*Ar.*] Yer, yeryüzü.
a. 32b/11, 35b/08, 35b/15
a.+a 34a/16
arż-ı Ḥarem [Ar.] ‘Harem-i Şerif’
a.+de 8b/07
a.+den 8b/08
a.+e 8b/06
arż-ı Ḥıl [Ar.] ‘Hac zamanında Mekke dışında ihrama girilen yerin dışında bulunan saha’
a.+de 8b/08
arż-ı niʿmet [Ar.] ‘iyilik memleketi’
a. 23b/03

ʿarż: (2) [*Ar.*] Büyük bir zata ifade eme, anlatma.
ʿarż eyle- [Ar.+T.] ‘sunmak, takdim etmek’
‘a.-dügine 35a/01
‘*arż ol- [Ar.+T.]* ‘sunulmak’
‘a.-dı 35a/13
ʿarż olun-[Ar.+T.] ‘ifade edilmek’
‘a.-maya 12b/01
ʿarż-ı ʿacz eyle- [Ar.+Ar.+T.] ‘âcizliğini ifade etmek’
‘a.-dügine 35a/01

ārzū: [*F.*] Arzu, istemek, özleme, meyl, talep, heves, temenni.
ā. 28a/15

ʿaṣāb: [*Ar.*] İplikçik.
a.+ıyla 2b/13

āṣām: [Ar.] Günahlar.
ā. 32b/13

āṣār: [*Ar.*] Nişanlar, alametler.
ā.+ı 28b/03
ā.+ıla 32b/08
ā.+ını 33a/10

āsāyiş: [*F.*] Huzur, güven.
ā. 37b/05

aṣḥāb: [*Ar.*] Sahipler.
a. 35a/08
a.+ı 33b/06
aṣḥāb-ı ʿiẓām [Ar.] ‘ileri gelenler’
a. 35b/02
aṣḥāb-ı ḳubūr [Ar.] ‘kabirdekiler’
a. 31b/15

aṣıl: [*Ar.*] Gerçek.
a.+ına 37a/01

ʿĀṣī Ḫurma: Menzil yeri.
‘Ā. 25b/12, 25b/12

āsimā: [*F.*] Akılsızlık, beyinsizlik.
a. 34a/05

aṣla: [*Ar*.] Hiçbir vakit.
a. 18a/07, 18a/16, 25a/06, 26b/02

aṣlī: [*Ar*.] Gerçek, hakiki.
a. 36a/15

aşaġa: Bkz. aşağı
a. 6a/12

aşağı: Aşağı, alt, alt taraf, yukarı karşıtı. Bkz. aşaġa
a.+dan 6a/09

āşinā: [*F*.] Tanıdık, haberli.
ā. 36a/02

at: Binek, yük ve koşu amacıyla yetiştirilen ve beslenen evcil hayvan.
a. 10a/07

ata: Ata, baba.
a. 6a/03, 28a/09
a.+m 1b/12, 2a/03, 2a/05
a.+ma 2a/01
a.+na 6b/08, 6b/13
a.+sına 5a/15
a.+sınun 6a/09

‘aṭā: [*Ar*.] Bağışlama, vergi, ihsan.
‘aṭā ḳıl- [Ar.+T.] ‘bağışlamak’
‘a.-ur 35b/01

āteş: [*F*.] Yakıcı, parlayıcı.
āteş-i ḥad [F.+Ar.] ‘şeriat hükümlerine göre verilen cezanın yakıcılığı’
ā.+dan 26a/03

‘aṭşān: [*Ar*.] Susuzluk, susama.
‘a. 35b/05

āvāz: [*F*.] Ses, seda.
ā.+ın 3b/08
āvāz vėr- [F.+T.] ‘ses çıkarmak’
ā.-di 7a/03

‘avdet: [*Ar*.] Dönme, dönüş.
‘a.+e 15a/11

‘avn: [*Ar*.] Yardım, destek.
‘avn-ı Ḥaḳḳ [Ar.] ‘Allah’ın yardımı’
‘a.+ıla 22a/11

‘avret: [*Ar*.] Seks organı, avret mahalli.
‘a.+lerinde 29a/12

ay: Ayın dünya etrafında bir tur atması ile ölçülen zaman dilimi.
a. 10a/04, 12a/05, 12a/07
a.+dır 21a/10
a.+ına 10a/02
a.+ında 10a/14
a.+larında 10a/04
a.+un 9a/05
ayuŋ on dördü ‘yüzü çok güzel (kadın veya kız)’
a.+ne 9a/06

āyā: [*F*.] Şaşma ve soru ile beraber iyi dilek ifade eder.
ā. 31b/01, 32a/02

ayaḳ: Ayak, insan ve hayvanın yürümesine yarayan uzuv, kadem.
a. 10b/06
a.+da 25a/09
a.+ı 3b/12, 6a/10, 8a/09
a.+ın 3b/14
a.+ıyla 11b/08

a.+ları 3b/05, 6a/11

ayaḳ ḳaldır- ‘adım atmak’

a.-masına 10b/06

ayaḳların bas- ‘bir yere varmak’

a.-ar 30a/08

‘ayān: [*Ar.*] Açık, belli.

‘a. 21b/14

‘ayān ol- [Ar.+T.] ‘belli olmak’

‘a.-a 14b/07

‘a.-sa 37a/17

āyāt: [*Ar.*] Ayetler.

ā. 31b/02, 32a/02

āyet: [*Ar.*] Kur’an’da her bir surede bulunan cümlelerin her biri.

ā.+i 34b/06, 36b/07, 36b/12, 36b/17

ā.+ine 32b/15

ā.+ler 8a/05

āyet-i İḳrā [Ar.] ‘Alak suresi 1. ayet’

a.+dur 32b/01

āyet-i şerīf [Ar.] ‘şerefli ayet’

a. 7b/11

āyīne: [*F.*] Ayna, gözgü.

ā.+dir 34a/15

āyīne-yi z̲āt-ı Ḫudā [F.+T.+F.] ‘Allah’ın zatının aynası, mürşidin kalbi’

ā. 32b/17

‘ayn: (1) [*Ar.*] Pınar, kaynak.

‘a. 19a/11

‘ayn-ı deryā [Ar.+F.] ‘denizin kaynağı’

‘a. 34b/09

‘a.+dan 34b/10

‘ayn: (2) [*Ar.*] Bir şeye çok benzeyen.

‘ayn-ı Ḳadīm [Ar.] ‘Allah’ın benzeri’

‘a. 33a/08, 37a/17

‘Ayn-i Zarḳa: Menzil yeri.

‘A.+dır 23b/13, 24a/12

‘aynı: [*Ar.*] Aynı, tıpkı.

‘a. 26b/15, 34b/10, 34b/13

ayrıl-: Ayrılmak, biri diğerinden uzaklaşmak, uzak kalmak.

a. -ma 36a/07

az: Az, eksik olan, çok karşıtı.

a. 16b/15, 22a/09, 25b/16

a.+ı 20a/16, 20b/01

az ol- ‘miktarca eksik olmak’

a.-a 20a/15, 20a/17

a‘żā: [*Ar.*] Üyeler

a‘żā-yı ṭarīḳat [Ar.] ‘tarikat üyeleri’

a. 36b/01

‘az̲āb: [*Ar.*] Ahirette günahkarlara , şirk ve küfür sahibine verilecek ceza ve eziyet.

‘az̲āb eyle- [Ar.+T.] ‘cezalandırmak’

‘a.-yem 32b/07

‘az̲ābın çek- [Ar.+T.] ‘eziyet görmek’

‘a.-sin 25a/09

āzād: [*F.*] Özgür, hür**.**

āzād ėt- [F.+T.] ‘özgür bırakmak’

ā.-mişce 10a/17

ā.-mişçe 10b/05

āzād olın- [F.+T.] ‘özgür bırakılmak’ Bkz. āzād olun-

ā.-ur 8a/03

āzād olun- [F.+T.] Bkz. āzād olın-

ā.-a 13a/06

ażallu: [*Ar.*] Dalalete düşen.

ażallu ol- [Ar.+T.] ‘dalalete düşmüş olmak, doğru yoldan sapmak’

a.-a 33b/05

a‘ẓam: [*Ar.*] En büyük.

a‘ẓamu’l-ḫusr [Ar.] ‘en büyük zarar’

a.+i 31b/06

azar: [*F.*] Tekdir, paylama.

azar eyle- [F.+T.] ‘çıkışmak, paylamak’

a. 18b/17

‘azim: [*Ar.*] Kesin niyet.

‘a+i 21b/13

‘azim ėt- [Ar.+T.] ‘niyet etmek’ Bkz.‘azim eyle-

‘a. 23a/01

‘azim eyle- [Ar.+T.] Bkz.‘azim ėt-

‘a. 14b/11

‘a.-rsin 36a/06

‘azm-i ḥac [Ar.] ‘hac niyeti’

‘a. 21b/17

‘aẓīm: [*Ar.*] Ulu, iri, kocaman.

‘aẓīm günāh [Ar.+F.] ‘büyük günah’

‘a.+dır 13a/16

‘azīmet: [*Ar.*] Bir yere doğru hareket, yola çıkma, gitme.

‘a. 16a/03

B

bā: [*Ar.*] Resmi evraklarda ve mektuplarda Recep ayı için kullanılır. Ebced hesabına göre 2.

b. 30b/01, 37b/02

bāb: (1) [*Ar.*] Kapı.

b. 34b/02

b.+a 30a/08

b.+ı 30a/16

bāb: (2) [*Ar.*] Tür, kategori.

b.+da 13a/16

b.+ında 1b/09

baba: Ata, peder.

baba dili ‘bir kimsenin babasından öğrendiği dil’

b.+nde 19b/05

ba‘de: [*Ar.*] Sonra.

b. 27a/06, 28a/12, 31b/09, 34a/13

ba‘de’l-cem‘ [Ar.] ‘cem olduktan sonra’

b. 19a/10

ba‘de’ṭ-ṭulū‘ [Ar.] ‘zuhur ettikten sonra’

b. 17a/05

bāġ: [*F.*] Bahçe.

bāġ-ı ‘irfān [F.+Ar.] ‘kültür bahçesi’

b. 37a/15

bagel: [*F.*] Ilık su.

b. 36a/11

bağışla-: Bağışlamak, karşılıksız vermek, bahşetmek.

b.-rlar 3a/08

b.-rlardı 5a/06

baġla-: Bağlamak, ip ve benzeri şeyler dolayarak düğüm yapmak.

b.-mış 2b/13

b.-ridi 35a/09

baḥir: [*Ar.*] Deniz veya büyük göl.

b. 30a/11

b.+a 33b/11, 34b/09, 34b/10

baḥiṣ: [*Ar.*] Sözü edilen konu.

b. 33b/13, 35a/17

baḫş: [*F.*] Bağışlama, armağan, hibe.

b.+ı 33a/06

bā'iṣ: [*Ar.*] Sebep, neden.

b. 32b/11, 33a/03

b.+i 19b/06, 23a/13

bā'iṣ ol- [Ar.+T.] 'sebep olmak'

b.-anı 22b/17

bā'iṣ-i 'iṣmet-i ümmet [Ar.] 'ümmetin masumluğunun nedeni'

b.+ün 32b/04

baḳ-: Bakmak, görmek, özenle gözden geçirmek.

b. 18a/10, 27a/16

b.-sa 15b/02

b.-san 15b/06

baḳar: [*Ar.*] Sığır veya sığır cinsi.

b. 21b/04

b.+la 20a/11

bāḳī: [*Ar.*] Sonsuz, ebedî.

b. 15a/10, 28a/02

b.+da 17b/10

b.+yi 29a/02

bāḳī ḳal- [Ar.+T.] 'sonsuz olmak'

b-an 19a/17, 20a/12

b.-dugıdır 8a/11

Baḳī': [*Ar.*] (Cennetü'l-Bakī) Medine'de Müslümanların kurduğu ilk mezarlık.

B.+dan 9a/08

bāliġ: [*Ar.*] Erkeklik çağına erişmiş olan.

b.+a 16a/09

ba'ṣ: [*Ar.*] Diriltme, yeniden can verme.

ba'ṣ ol- [Ar.+T.] 'dirilmek'

b.-ur 32b/09

baṣ-: Basmak, ayakla çiğnemek.

b.-ar 30a/08

b.-dı 3b/14, 4a/11

b.-dugı 8a/10

baṣar: [*Ar.*] Görmeklik, görüş, görme.

b. 31b/09, 31b/12

baş: Baş, insan ve hayvanların en yukarı kısmı, göz, kulak, ağız, burun gibi organların bulunduğu vücudun en önemli yeri.

b. 20a/15, 22a/05, 22a/12, 26a/15

b.+dan 20a/17, 20a/17

b.+ı 3b/05, 6b/02, 25b/13

b.+ını 2b/13

başdanbaşa 'baştan sona'

b. 25a/14

başı ağırı- 'bir sorunu olmak'

b.-r 25b/16

baş ol- ‘iktidar olmak’
b.-an 22b/16

bat-: Batmak, içine girmek, dalmak.
b.-ar 6a/11
b.-dı 6a/11
b.-mışdır 8a/09

bāṭıl: [*Ar.*] Hakk’ın dışında olan varlıklar.
b. 20b/07
bāṭıl ol- [Ar.+T.] ‘Allah katında geçerli olmamak’
b.-ur 21a/01

bāṭın: [*Ar.*] İç, dâhilî, gizli.
b. 36b/03

baṭnı: [*Ar.*] Soy, nesil, kuşak.
b. 34a/04

Bā‘ūrā: Önceleri iyi bir müminken daha sonra Hz. Musa ve kavmi aleyhine hile tertiplediği için cezalandırıldığı rivayet edilen kişi.
B. 36b/16

bay: Zengin, varlıklı.
b. 33b/04
bay ü gedā [T.+F.] ‘zengin ve yoksul’
b. 33b/04

ba‘żı: [*Ar.*] Bazı, birkaç, birtakım.
b. 1b/08, 7a/07, 14b/13, 17a/10, 24a/06
b.+lar 7b/13, 7b/16, 8a/01
ba‘żı ba‘żı [Ar.] ‘arada sırada’
b. 25b/07

Bedir: [*Ar.*] Menzil yeri.
B. 29a/10, 29a/10

beg: Dost, efendi, arkadaş.
b. 25a/15, 25a/16
b.+im 5a/17, 32b/15

behā: [*Ar.*] Güzellik, zarafet.
b. 19a/16

behre-dār: [*F.behre+dār*] Hissedar.
behre-dār ol- [F.behre+dār+T.] ‘hissedar olmak’
b. 34b/16

Behz: [*Ar.*] Benu Selim kabilesinden bir cemaatin adı.
B.+li 31b/06

beḳā: [*Ar.*] Ölmezlik, ebedîlik.
b. 34b/14, 36b/15
b.+ya 34b/14

Bekke: [*Ar.*] Mekke’nin eski adı.
B. 8a/01, 8a/01

belā: [*Ar.*] Bela, gam, keder, tasa.
b. 24a/05, 25a/02

Belābaşı: Menzil yeri.
B. 25a/02

belde: [*Ar.*] Belde, yer, ülke, memleket.
b. 36a/06

Beleŋ: Hatay’ın bir ilçesi.
B. 23a/05

Belḳā Ovası: Menzil yeri.
B. 24a/12, 24a/12

belki: [*F.*] Belki, ihtimal, muhakkak, olabilir, umulur.

b. 27a/01
b.+de 35a/06

belürsiz: Belirsiz.
belürsiz ol- ‘belirsiz olmak, belli olmamak’
b.-dı 7b/14

ben: Ben, birinci tekil kişi adılı.
b. 2a/06, 2a/11, 8b/03, 9b/02, 12b/16, 23b/02, 27a/02, 32b/02
b.+bana 2a/02, 3a/04, 3b/08, 3b/10, 4a/12, 5b/11, 6a/02, 6a/04, 6b/12, 24a/11, 32a/08, 35a/04, 35a/14
b.+de 7a/04, 27b/02, 27b/03
b.+i 3b/10, 27b/05
b.+im 1b/12, 2b/02, 3b/09, 4a/15, 5b/01, 6a/15, 6b/16, 6b/17, 31b/02, 33b/11
b.+imle 10a/14
b.+üm 4b/02

Benī İsrā’il: [*Ar.*] İsrail oğulları.
B. 32b/14

beŋze-: Benzemek, iki nesne veya kişi arasında ortak yönler bulunmak, birbirini andırmak.
b.-mişolur 13b/11
b.-r 9a/06

ber: (1) [*Ar.*] Kara toprak, toprak, bahr karşıtı.
b. 30a/11, 36a/09
ber ü baḥr [Ar.] ‘kara ve deniz’
b.+i 25a/10

ber: (2) [*F.*] Alan, götüren, çeken.
b.17b/08

berāber: [*F.*] Beraber, birlikte bulunan, yan, huzur.
b.+dir 10a/11
b.+idi 3b/05
b.+inde 2b/06

berāġīs: [*Ar.*] Pireler.
b. 21b/04

berbād: [*F.*] Berbat, viran.
berbād eyle- [F.+T.] ‘berbat eylemek, yıkmak, altüst etmek, bozmak’
b.-miş 28b/05
b.-yen 23b/04

bereket: [*Ar.*] Bereket, nimet, bolluk.
b.+i 8a/02

bes: [*F.*] Elverir, yeter, kâfi.
b.+dir 32a/14

bėş: Beş, dörtten sonra gelen sayı.
b. 4a/01, 12a/06, 14b/12, 15a/08, 23b/08
b.+ine 27b/11
bėş yüz biŋ ‘beş yüz bin’
b. 12a/03
bėş yüz on dört ‘beş yüz on dört’
b.+dür 29b/16

beşāret: [*Ar.*] Müjde.
beşāret ol- [Ar.+T.] ‘müjde olmak’
b.-a 12b/11

bėşinci: Beşinci, beş sayısının sıra sıfatı, sırada dördüncüden sonra gelen.

b. 11a/13, 23b/13
b.+si 17b/11

bey‘: [*Ar*.] Küçük ticaret, satma, satış.
bey ü şirā [Ar.] ‘alışveriş’
b. 35a/10

beyān: [*Ar*.] Açıklama, bildirme.
beyān ėt- [Ar.+T.] ‘açıklamak’ Bkz. beyān kıl-, beyān eyle-
b.-er 1b/12, 7b/06, 12a/10
b.-ün 30a/17
b.-di 33b/04
beyān eyle- [Ar.+T.] Bkz. beyān ėt-
b. 14b/06, 21b/14, 22a/13
b.-di 36a/10
beyān kıl- [Ar.+T.] Bkz. beyān ėt-
b.-dı 33a/10
beyān ol- [Ar.+T.] ‘açıklanmak’
b.-dı 20b/14, 21b/14, 32b/15
beyān olun- [Ar.+T.] ‘açıklanılmak’
b.-dı 8a/08

beyāz: [*Ar*.] Beyaz, aklık.
b.+ından 32a/05

beyn: [*Ar*.] Arada, araya.
b.+inde 17a/17
beyne’r-ricāli ve’n-nisā [Ar.] ‘erkekler ve kadınlar arasında’
b.+yı 15a/08
beyne’ṣ-Ṣafā ve’l-Merve [Ar.] ‘Safa ve Merve dağları arasında’
b. 17a/01
beyne’ṣ-ṣalāteyn [Ar.] ‘iki namaz arasında’
b. 19a/10
beyne’s-Sebū‘eyn [Ar.] ‘iki Sebu arasında’
b. 19a/11
beyne’ṭ-ṭavāf [Ar.] ‘tavaf sırasında’
b. 18a/01, 18a/03

Beyt: [*Ar*.] Kâbe.
B. 10b/08
B.+e 10a/16, 10b/04, 11b/10, 21b/07
B.+in 10b/09
B.+ini 29b/10
B.+üŋ 8a/01, 11b/10
Beyte’l-Ma‘mūr [Ar.] ‘Kâbe’
B.+dır 3a/14
B.+ımdır 2b/03
B.+uma 3b/11
Beyte’ṣ-Ṣurāḥ [Ar.] ‘temiz ev’
B. 2b/01
Beyt-i Ekrem [Ar.] ‘Hz. Muhammed’in evi’
B. 24b/07
Beyti’l-Ḥarām [Ar.] ‘Kâbe’nin bulunduğu sahadaki mescidin adı’
B. 20b/15
Beytu’llāh [Ar.] ‘Kâbe’
B. 4b/15, 5b/05
B.+ı 3a/07, 4b/13, 5a/16, 10b/02

beytūte: [*Ar*.] Geceleme, gece kalma, geceyi bir yerde geçirme. Bkz. beytūtet
b. 19a/07

beytūtet: [*Ar*.] Bkz. beytūte

beytūtet ol- [Ar.+T.] ‘gece olmak’
b.-dı 17b/11

beyyine: [*Ar.*] Delil, kanıt.
b. 32a/07

beze-: Bezemek, süslemek, donatmak, tezyin etmek.
b.-di 2a/17

bezir: [*Ar.*] Baharat, keten tohumu.
b.+i 37a/05

bezm: [*F.*] İçki meclisi, dostlar toplantısı, meclis.
b.+i 37b/06

bıŋar: Pınar, yerden çıkan su, çeşme.
b. 22b/02

bi: [*Ar.*] Ön takı olan bu edat, başına eklendiği söz veya söz öbeğine ile, için anlamı veya ikileme kavramı kazandırarak zarf grubu oluşturur.
bi’l-ḥacc [Ar.] ‘hac ile’
b. 17b/07
bi’ṣ-ṣavāb [Ar.] ‘doğrulukla, dürüstlükle’
b. 23b/08

bī: [*F.*] Olumsuzluk edatı.
bī-a‘dād [F.+Ar.] ‘sayısızca’
b. 26a/12
bī-‘amel [F.+Ar.] ‘amelsiz, amel olmadan’
b. 24b/16
bī-cimā‘ [F.+Ar.] ‘cinsel münasebetsiz’
b. 16a/03
bī-cürm [F.+Ar.] ‘suçsuz’
b.+ile 37b/06
bī-edeb [F.+Ar.] ‘edepsiz’
b.+dir 34b/05
bī-elem [F.+Ar.] ‘dertsiz’
b. 29a/10
bī-emān [F.+Ar.] ‘emin olmadan’
b. 24b/05
bī-ḫaber [F.+Ar.] ‘habersiz.
b.+dir 33b/13
bī-ḳubūr [F.+Ar.] ‘dar olmayan, geniş’
b. 29a/04
bī-mekān [F.+Ar.] ‘mekânsız’
b+ı 37b/06
bī-mirā [F.+Ar.] ‘iki yüzlülük olmaksızın’
b. 27a/07
bī-naẓīr [F.+Ar.] ‘benzersiz, eşsiz’
b. 23b/05
bī-nizā‘ [F.+Ar.] ‘kavgasız, çekişmesiz’
b. 18b/03
bī-pervā [F.] ‘korkusuz’
b. 35a/05
bī-renk [F.] ‘renksiz’
b.+e 37b/07
bī-ṣalavāt [F.+Ar.] ‘salavatsız’
b. 19a/11
bī-ṣūret [F.+Ar.] ‘kılıksız’
b. 37b/07

bī-şecer [F.+Ar.] ‘ağaçsız’
b. 36b/02
bī-şek [F.+Ar.] ‘şüphesiz’
b. 34b/05
bī-şümār [F.] ‘sayısız’
b. 23b/03, 24b/01, 25a/16
bī-vaḳt [F.+Ar.] ‘vakitsiz, zamansız’
b. +i 37b/06
bil-: Bilmek, anlamak, tanımak, bilgisi olmak.
b. 18a/03, 19b/11, 20a/08, 22b/07, 34b/10, 36b/04, 37a/06
b.-di 36a/05, 37b/03
b.-diler 35b/12
b.-dinmi 31b/08
b.-e 7b/02, 23b/15
b.-ede 25b/01
b.-en 28b/02
b.-esin 14b/04
b.-medi 6b/01, 36a/04
b.-medüklerinüzi 2a/11
b.-meyince 32a/02
b.-mez 13b/01, 34a/09
b.-mezem 9b/08, 9b/09, 9b/11
b.-sin 28b/01
b.-üp 2b/07, 33a/16, 37a/06
b.-ür 30a/13, 35b/04, 35b/04
b.-ürdi 23a/11
b.-ürin 2a/11
b.-ürleridi 4b/15
bilā: [*Ar.*] Olumsuzluk edatı.
bilā-iḥrām [Ar.] ‘ihramsız’
b. 20a/04
bilā-maḥrem [Ar.] ‘gizli olmayan’
b. 15a/12
bildir-: Bildirmek, anlatmak, haber vermek. Bkz. bildür-
b. 24b/11
b.-digi 33a/11
bildür-: Bkz. bildir-
b.-di 33b/03
b.-ür 13b/16
bile: Beraber, birlikte.
b. 6a/05, 12b/07
bile-: Bilemek, keskinleştirmek, keskin hale getirmek.
b.-r 6a/01
bilesince: Beraberinde, yanına alarak, birlikte.
b.+since 6a/12
bilin-: Adı bilinmek, adı çıkmak.
b.-e 29a/01
b.-ir 19b/11
b.-mekden 18a/07
b.-mez 19b/11
b.-ür 32a/06, 32a/06, 35b/07
biŋ: On kere yüz, dördüncü hanede yazılan rakam.
b. 9b/17, 12a/03, 22b/16, 23b/17, 24a/01
biŋ biŋ ‘binlerce, pek çok’
b. 12a/12, 12a/13, 12a/13
biŋ yüz on ‘bin yüz on’
b. 21b/17

bin-: Binmek, hayvanın üstüne çıkmak.
b.-üp 5b/03
binā: [*Ar.*] Yapı yapma, kurma, tesis.
b. 8a/11
binā ėt- [Ar.+T.] ‘yapıyı kurmak’
b.-di 7b/12
binā ol- [Ar.+T.] ‘yapılmak, kurulmak’
b.-dugın 1b/11
b.-sun 37b/04
bindür-: Bindirmek, binmesini sağlamak.
b.-di 5b/04
bir: (1) Sayının en küçüğü, yek.
b. 1b/13, 2a/17, 2b/06, 2b/12, 3a/03, 3b/09, 3b/13, 4b/14, 5a/03, 5a/04, 5b/05, 5b/12, 5b/16, 6a/02, 6a/04, 6a/10, 6a/15, 6b/01, 6b/04, 6b/14, 7a/02, 7a/17, 8b/06, 8b/13, 9a/03, 9b/06, 9b/06, 9b/08, 9b/08, 9b/10, 9b/10, 9b/11, 9b/14, 9b/16, 10a/02, 10a/05, 10a/05, 10a/06, 10a/06, 10a/07, 10a/09, 10a/11, 10a/13, 10a/14, 10a/14, 10a/16, 10a/17, 10b/05, 10b/06, 10b/06, 10b/07, 11a/10, 11b/03, 11b/10, 11b/10, 12a/02, 12a/04, 12a/06, 12a/06, 12a/11, 12a/11, 12a/12, 12a/15, 12b/10, 12b/10, 12b/10, 12b/11, 13a/06, 13a/11, 13a/12, 13a/13, 13b/02, 13b/05, 13b/06, 13b/06, 13b/06, 13b/13, 14a/05, 14a/07, 14a/14, 14a/15, 19a/01, 19b/07, 21b/02, 22b/10, 24a/02, 24b/06, 25a/13, 26a/06, 26a/06, 26b/02, 26b/04, 26b/05, 26b/10, 27a/06, 27a/11, 28a/14, 28b/09, 28b/09, 28b/11, 29a/03, 29a/14, 31b/03, 31b/04, 32a/04, 32a/13, 32b/06, 33a/17, 33b/04, 34a/10, 34a/11, 34b/07, 34b/17, 35a/03, 35a/04, 35a/06, 35a/10, 35a/15, 35a/17, 35a/17, 35b/08, 35b/10, 35b/11, 35b/11, 35b/16, 36a/11
b.+i 15a/04, 18b/07, 18b/14, 19b/08, 22a/03, 22a/16, 22a/16, 22b/09, 26b/12, 33a/06, 33a/06, 34a/15
b.+idir 33a/10
b.+in 20b/01, 22a/11, 34a/15
b.+inden 23a/07
b.+ine 33a/13, 35a/14
b.+inün 14b/02, 18b/08
b.+isi 3a/15, 4a/02, 4a/02, 4a/02, 4a/03, 27b/14, 35a/12, 36a/10
b.+isidir 3a/10
b.+isile 33a/01
b.+isinde 8b/17, 12b/01
bir ol- ‘toplanmak’
b.-up 37a/11
bir: (2) [*Ar.*] İyilik, ihsan, bağış.
b.+e 20b/06
Bi’r-i Cedīd: [*Ar.*] Yeni kuyu.
B. 26b/10
birbirin: Bir öbürünü, diğerini.

b. 8b/04
b.+e 33a/01

biricik: Kıymetli, sevgili.
b. 31b/11

birle: Beraber.
b. 1b/13, 2a/15, 4b/04

bit-: Bitmek, sona ermek, tamam olmak, hitam bulmak.
b.-meden 25a/10
b.-mez 18a/16, 24a/03
b.-miş 26b/01

biz: Biz, birinci çoğul kişi adılı.
b. 2a/08, 2a/08, 4b/07, 12a/08, 13b/15, 23a/16, 28a/09
b.+de 35a/12
b.+den 28a/09
b.+dendir 24b/12
b.+e 24b/11, 33a/11, 33b/04
b.+leri 29b/08

Bi̲zrānī: Özel ad.
B. 13a/09

bölge: Bölge, sınırları idari, ekonomik birliğe, toprak, iklim ve bitki özelliklerinin benzerliğine veya yaşayan insanların aynı soydan gelmiş olmalarına göre belirlenen toprak parçası, mıntıka.
b. 26a/02, 26a/04

Bölge Mu‘a̤z̤z̤am: Menzil yeri.
B. 26a/02

bölük: Parça, kısım, grup.
bölük ol- ‘parça haline gelmek’
b.-dı 19a/15

böyle: Böyle, bu türlü, bu tarzda, bunun gibi.
b. 13a/01, 13a/03, 14b/13, 23b/04, 27a/11, 31b/10, 36a/13
b.+dür 15a/13, 19a/03, 19b/12
b.+mi 18a/10

bu: İşaret sıfatı.
b. 2a/02, 2a/03, 2a/03, 2b/02, 2b/02, 2b/05, 2b/06, 2b/09, 2b/15, 3a/01, 3a/12, 3a/12, 3a/14, 3a/15, 3a/16, 4b/02, 5b/07, 5b/10, 5b/10, 5b/13, 6b/08, 6b/10, 6b/13, 6b/15, 7a/05, 7a/12, 7b/11, 7b/17, 8b/05, 9a/05, 9a/09, 9b/04, 10a/11, 10a/14, 10b/04, 10b/08, 10b/09, 11b/01, 11b/05, 11b/16, 12a/04, 12a/09, 12a/14, 12b/12, 13a/01, 13a/16, 13b/09, 13b/15, 14a/12, 14a/16, 14b/10, 14b/11, 15a/04, 16a/10, 16b/14, 17b/02, 18b/06, 19b/12, 20a/07, 20a/11, 20b/10, 20b/13, 21a/08, 21b/14, 22a/05, 22a/12, 22a/13, 22b/15, 23b/07, 24a/05, 24b/12, 24b/16, 25a/03, 25a/04, 25b/04, 26a/05, 27b/01, 27b/09, 28b/01, 28b/10, 28b/13, 28b/14, 30b/02, 31b/01, 33b/14, 34a/01, 34a/03, 34a/05, 34a/06, 34a/14, 34b/06, 35a/04, 35a/04, 35a/16, 35b/02, 35b/03, 36a/09, 37b/02, 37b/02

b.+dur 2a/06, 2b/02, 5a/16, 5b/14, 6b/14, 8b/12, 8b/17, 14a/04, 14a/06, 17a/06, 21a/07, 24a/10, 24b/10, 37a/08
b.+durur 21b/02
b.+larda 20b/04
b.+na 8b/05, 37a/10
b.+nda 18a/11, 28b/13, 28b/15, 31b/02, 33a/08
b.+ndadır 34b/15
b.+ndan 7b/11, 7b/17, 16b/06, 34a/14, 37a/03
b.+nı 11b/11, 27b/06, 32a/09
b.+nlar 13a/08, 15a/10, 15a/15
b.+nlara 2a/15, 2b/05, 4b/11
b.+nları 12b/16
b.+nlarıla 32a/08
b.+nlarındır 24a/05
b.+nu 36b/04
b.+nun 2b/06, 20a/07, 30b/01, 35a/12
b.+nunıla 32a/07, 32a/07
b.+nunile 32a/06
bugün 'bugün, içinde bulunulan gün'
b. 33b/17, 36b/07

budala: Akılsız, ahmak, bön.
b. 36b/13

buġuż: [*Ar.*] Gizli kin, geriden geriye nefret etme. Bkz. buġż
b. 34a/01

buġż: Bkz. buġuż
b.+u 18b/13

Buḫārī: Kur'an'dan sonra en güvenilir kitap kabul edilen el-Cāmi'u'ṣ-ṣaḫīḥ adlı eseriyle tanınmış büyük muhaddis.
B. 10a/11

buḳ'a: [*Ar.*] Ülke, memleket.
b. 9a/15
b.+dan 9a/05

bul-: Bulmak, arayarak veya tesadüfen elde etmek.
b.-a 22a/16, 23b/15
b.-amadım 22a/17
b.-asın 14b/11, 22a/13, 28b/14
b.-dılar 26b/11, 35b/02
b.-dım 16b/16
b.-duk 29a/05, 29b/04
b.-dum 2b/11, 16b/15
b.-maya 23b/02
b.-mayasın 31b/03
b.-sa 9b/06
b.-up 32b/06
b.-ur 32a/07, 32b/03
b.-ursan 35a/03
b.-ursın 16b/13

bula-: Bulamak, lekeletmek, kirletmek.
b.-r 24b/12

bulın-: Bulunmak, ararken ele geçirmek. Bkz. bulun-
b.-a 26b/04
b.-ur 34b/07

bulūġ: [*Ar.*] Erin olma.
b. 15a/03

b.+dur 16a/09

bulun-: Bkz. bulın-

b.-maya 20a/02

b.-maz 25a/13

b.-ur 32b/17

bunca: Bunca, bu denli, bu kadar.

b. 35a/07

buncılayın: Böyle, bu tarzda, bu hâlde.

b. 31b/05

buyur-: Buyurmak, emretmek, hükmetmek.

b.-dı 2a/17, 2b/01, 5b/07, 6a/02, 7a/17, 7b/01, 28b/09, 32b/06

b.-dıise 6a/03

b.-du 2a/05, 5b/04

b.-ur 5a/08, 6a/16, 7b/06, 8b/11, 8b/15, 9a/11, 9a/15, 9b/02, 9b/16, 10a/02, 10a/10, 10a/16, 10b/11, 12a/01, 12a/15, 12b/02, 12b/05, 12b/11, 12b/14, 13a/11, 13a/17, 14a/03, 35a/04, 37a/13

b.-urlar 11b/16, 12b/16, 13a/05, 13b/05

bükā: [*Ar*.] Ağlama, girye.

bükā eyle- [Ar.+T.] ‘ağlamak’

b. 36b/07

bülġa: [*Ar*.] Varlık.

b.+sı 25b/13

bünyād: [*F*.] Temel, esas.

b. 3b/16

b.+ın 6a/05

C

cāh: [*Ar*.] Yüksek makam, onurlu mevki.

c. 18a/09

c.+ı 18a/11

cāhil: [*Ar*.] Cahil, bilmeyen, bilmez.

c. 22b/13, 24a/10, 28b/01, 33a/09

c.+dir 24a/09

c.+e 18a/06

c.+iŋ 15a/17

c.+ün 32a/11

cā’iz: [*Ar*.] İşlenmesinde veya yapılmasında sakınca olmayan, uygun, mübah, müsaadeli, ruhsatlı.

c. 21b/05, 21b/09, 26a/03, 28b/13

c.+durur 21b/06

cā’iz ol- [Ar.+T.] ‘işlenmesinde dinen bir sakınca bulunmamak’

c.-sa 21b/09

cān: (1) [*F*.] Derviş, ermiş.

c. 22a/15

c.+a 27b/01, 27b/09, 34a/06

c.+ım 17b/12, 19a/17, 21b/01

cān: (2) [*F*.] Hayat.

cānım fidā [F.+Ar.] ‘can kurban’

c. 16a/01

canavar: [*F*.] Hayvan.

c.+ların 9b/05

cānī: [*Ar*.] Katil, adam öldüren, cinayet işleyen (kimse).

c. 20a/09

cānib: [*Ar*.] Yön, taraf.

c. 26b/06

c.+in 25b/17

cārī: [*F.*] Yürürlükte olan, geçmekte olan, hazır.

cārī ol- [F.+T.] ‘yürürlükte olmak’

c.-a12a/17

cāy: [*F.*] Yer, mahal, mevki.

cāy-ı şafā [F.+Ar.] ‘eğlence yeri’

c. 37b/06

Cāyi‘: Yer adı.

C.+dedurur 34a/04

cebel: [*Ar.*] Dağ, tepe, zirve.

Cebel-i Cūdī [Ar.] ‘Cudi dağı’

C.+dir 4a/03

Cebel-i Ebā Kubeys [Ar.] ‘Ebu Kubeys Dağı’

C.+dir 9a/17

Cebel-i Ebā Kubeys Ṭağı [Ar.+Ar.+T.] ‘Ebu Kubeys Dağı’

C. 7a/05

Cebel-i Lübnān [Ar.] ‘Lübnan Dağı’

C.+dır 4a/02

cebīn: [*Ar.*] Cesaretsiz, yüreksiz, korkak.

c. 21b/11

cebir: [*Ar.*] Zor, kahır, zorlama.

c.+i 37a/07

c.+ü 20b/13

cebr-i noḳṣān [Ar.] ‘eksiği tamamlama’

c. 19b/01

cebr-i nāḳış [Ar.] ‘eksikliğin zorluğu’

c. 19a/17

Cebrā’il: [*İbr.*] Allah ile Hz. Muhammed arasında iletişimi kuran en büyük meleklerden biri. Bkz. Cibrīl

C. 2b/16, 6b/07, 13a/04, 13b/17, 27b/15

C.+e 5b/06, 11a/08

C.+i 5b/04

C.+ün 14a/13

Cebrā’il Ḥażreti [İbr.+Ar.] Bkz. Cebrā’il

C. 3b/15

ced: [*Ar.*] Ata, dede.

c. 34a/02

cehālet: [*Ar.*] Bilmezlik, cahillik, ümmilik.

c.+dir 28b/13

cehd: [*Ar.*] Gayret, çalışma.

cehd ėt- [Ar.+T.] ‘gayret etmek, çalışıp çabalamak, azmetmek’

c. 32a/01

cehennem: [*Ar.*] Cehennem, tamu.

c. 13a/14

c.+den 13a/06

cehennem odı [Ar.+T.] ‘cehennem ateşi’

c.+na 13a/14

cehil: [*Ar.*] Bilmezlik, bilgisizlik. Bkz. cehl

c.+ile 16b/11, 16b/13

cehl: Bkz. cehil

c. 34a/01
c.+e 15a/05
c.+i 32a/05
c.+iile 24b/11
c.+ile 15b/09, 32b/03, 33b/05
cehl-i ḳasvet [Ar.] ‘acımasızlığın bilgisizliği’
c. 29a/13
cehl-i ḥürre [Ar.] ‘cariye olmayan kadının bilgisizliği’
c. 24b/10

cehr: [*Ar.*] Yüksek sesle konuşma.
cehr-güşā [Ar.] ‘yüksek sesle söyleten’
c. 34b/08

cem‘: [*Ar.*] Toplama, biriktirme, devşirme, yığma.
c.+i 19a/11, 34b/01
c.+ine 33a/02
c.+ü 37b/05
cem‘ ol- [Ar.+T.] ‘toplanmak’
c.-mış 24b/10
cem‘ olun- [Ar.+T.] ‘toplanılmak’
c.-a 15b/15

cemā‘at: [*Ar.*] Bir yere toplanmış insanlar, güruh, takım, bölük.
c.+ile 12a/02

cemāl: [*Ar.*] Yüz güzelliği, hüsün.
c. 18a/09

cem‘ān: [*Ar.*] Bir yerde toplanarak.
c. 35a/13

cemerāt: [*Ar.*] Cemreler.
cemerāt-i s̲elās̲e [Ar.] ‘(Cemre-i Ūlā, Cemre-i Vüstā, Cemre-i Kübrā) Üç cemre.’
c.+de 11a/16

cemī‘: [*Ar.*] Bütün, hep, cümle.
c.+i 9b/11, 10b/17, 11a/08
cemī‘-i ‘ālem [Ar.] ‘bütün âlem’
c.+ün 8a/04
cemī‘-i ḫalḳ [Ar.] ‘yaratılanların hepsi’
c.+ı 11a/03
cemī‘-i ‘ibādet [Ar.] ‘ibadetlerin tümü’
c.+i 8a/07
cemī‘-i Ḳureyş [Ar.] ‘Kureyş’in hepsi’
c. 7b/01

cemre: [*Ar.*] Hacıların Kurban Bayramı günlerinde Mina’da attıkları küçük taşların her birini ve bu taşların atıldığı üç ayrı yeri ifade eder.
c. 19a/05

Cenāb-ı Ḥażreti Şāri‘: Şeriat hükümlerini uygulayan ve uygulamaya koyan, kanun koyan (kimse), Hz.Muhammed.
C. 28b/11

cenāḥ: [*Ar.*] Yön, taraf.
c.+ındurur 37a/09

cennet: [*Ar.*] Cennet, ahirette müminler için ayrılan yüce mekân, uçmak, behişt, firdevs.
c. 11b/13, 28b/14
c.+de 14b/11, 22a/13
c.+den 12b/09
c.+e 9a/09, 12b/02
Cennet-i ʻAdn [Ar.] ‘peygamberler, şehitler ve sıddıkların gireceği cennet’
C. 37b/01

cerḥ: [*Ar.*] Yaralama.
c. 20b/08
c.+i 20b/12

cevā: [*Ar.*] Aşk acısı.
c. 28b/05

cevāb: [*Ar.*] Bir soruya karşı söylenilen söz, karşılık, soru karşıtı.
c. 16b/12, 23b/07
cevāb vėr- [Ar.+T.] ‘soruya karşılık olarak söz söylemek’
c.-di 2a/10

cevānī: [*F.*] Gençlik.
c.+ler 30a/06

cevher: [*Ar.*] Kendi nefsi olan şey, öz, zat.
c. 31b/01

cezā: [*Ar.*] Suç, kabahat ve cinayet sahibine yasalara göre verilen hüküm, azap.
c. 15b/12, 17a/17
c.+sı 12b/09
c.+sın 25b/01
c.+yı 28a/06
cezā-yı ḳahr-ı Ḳahhār [Ar.] ‘Kahhar’ın kahrediciliğinin yerine gelmesi’
c.+a 28a/06
cezāsını vėr- [Ar.+T.] ‘müstahak olanın cezasını tertip ve icra etmek’
c.-e 29a/01

cezbe: [*Ar.*] Kendini dine verenlerin hayrete dalma durumu.
c. 36b/15

cibāl-i Mekke: [*Ar.*] Mekke dağları.
c. 35a/13

Cibrīl: Bkz. Cebrā’il
C. 34b/07

cid: [*Ar.*] Bir işi ciddiyetle yerine getirme, işe sıkı sarılma.
c. 34a/02

cidden: [*Ar.*] Gerçekten, hakikaten, ciddi olarak.
c. 33a/01

cihād: [*Ar.*] Din uğruna savaşma.
c.+a 10a/08

cihān: [*Ar.*] Dünya, âlem.
c. 30a/11, 31b/10, 37b/02
c.+dan 35b/08

cihāt: [*Ar.*] Yönler.
c.+ı 8a/09

cihet: [*Ar.*] Yer, mahal, hat, semt.
c.+den 10b/16

c.+i 8a/07

cilve-nümā: [*Ar.cilve+ F.nümā*] Cilve gösteren veya yapan (kimse).

c. 37a/15

cimā‘: [*Ar.*] İnsanda çiftleşme.

c. 18b/03, 20a/09

c.+yı 18b/07

cimā‘ ėt- [Ar.+T.] ‘cinsel ilişkiye girmek’

c.-mek 19b/13

cimā‘ ol-[Ar.+T.] ‘cinsel ilişkide bulunmak’

c.-ursa 16a/08

cin: [*Ar.*] İns yani insandan farklı olarak görünmez bir cins yaratık. Bkz. cinn

c. 31b/04

cinān: [*Ar.*] Cennetler, uçmaklar.

cinān-ı lā-yezālī [Ar.] ‘sonu olmayan cennetler’

c.+de 30a/15

cinān-ı ‘ulyā [Ar.] ‘yüce cennetler’

c. 33a/14

cināyet: [*Ar.*] Hac veya umrede, vacip olan ibadetlerden birinin terk edilmesi, zamanında yapılmaması veya ihramlı iken yasak olan fiil ve davranışların yapılmasına denir.

c. 21b/02

cinn: Bkz. cin

c.+ü 35b/08

cins: [*Ar.*] Tür.

cins āyāt [Ar.] ‘çeşitli ayetler’

c.+dan 8a/14

cism: [*Ar.*] İnsan ve hayvan bedeni.

c.+ine 35b/01

coş-: Coşmak, heyecan ve galeyana gelmek.

c.-ar 22b/03

c.-ma 25a/12

cūd: [*F.*] El açıklığı, cömertlik.

c.+ı 35b/06

c.+ın 27a/15

Cuġaymān: Menzil yeri.

C. 25a/02, 25a/02

cum‘a: [*Ar.*] Cuma, haftanın altıncı günü.

c. 28a/16

cūyā: [*F.*] Arayan, arayıp soruşturma.

c. 31b/01

cüdā: [*F.*] Ayrı, ayrılmış.

c. 32b/13

cüdā ėt- [F.+T.] ‘ayrılmak’

c.-er 34b/04

Cüdeyde: Cüdeyde höyüğü.

C. 29a/08, 29a/08

cühelā: [*Ar.*] Bilgisizler, bilmezler.

c. 33b/06

cühhāl: [*Ar.*] Cahiller, bilgisizler.

c.+e 33b/04

cülūs: [*Ar.*] Oturma.

cülūs eyle- [Ar.+T.] ‘oturmak’

c. -rdi 35a/05

cümle: [*Ar.*] Cümle, bütün, hep, birlikte.
c. 14b/07, 14b/12, 15b/03, 16a/10, 18b/12, 19b/02, 22a/10, 22b/14, 23b/06, 24a/05, 26a/09, 26a/13, 26a/17, 27b/06, 27b/07, 28a/12, 30a/11, 34a/17, 34b/12, 35a/13, 35a/15, 35b/12, 36b/15, 37a/02
c.+den 15b/12, 27a/13, 27b/14
c.+nün 26b/06, 36b/06
c.+nüz 32b/07
c.+si 26b/08
c.+sin 23a/11
c.+sine 18b/09
c.+ye 19a/08, 19b/02, 22b/15, 36a/13, 36b/02
c.+yi 36b/10

cümleten: [*Ar.*] Bütün, hep, hep birlikte.
c. 32b/13, 37b/08

cünūb: [*Ar.*] Boy abdesti alma durumu.
c. 20a/10

cürde: [*Ar.*] Çıplak vücut.
c. 33b/17

Cürhüm: [*Ar.*] Kahtaniler'e mensup eski bir Arap kabilesi. Bkz. Cürhüm Ḳavmi
C. 7b/15
Cürhüm ḳavmi [Ar.] Bkz. Cürhüm
C. 7a/09

cürm: [*Ar.*] Kabahat, günah, suç.
c.+i 28b/05
c.+im 16b/17
c.+ime 28a/07

cüz: [*Ar.*] Kısım, parça.
c.+ün 17a/04

cüz'ī: [*Ar.*] Kısmi, küçük, önemsiz.
c. 32b/03
c.+ce 15b/07, 16b/07, 19b/10

Ç

çadır: [*F.*] Deri, kıl dokuma veya keçeden yapılmış yaygıların direklere tutturulmasıyla kurulan barına, otağ, oba.
ç.+çedir 29a/12

çaġır-: Bağırmak, haykırmak.
ç. 6a/16

çaḳ: Tam, kesinlikle.
ç. 23a/15

çaḳıl-: Mıhlanıp yerleşmek.
ç.-ı 26a/06

Çaḳıṭ: Menzil yeri.
Ç. 23a/04

çal-: Vurmak, çarpmak.
ç.-ar 24a/03

çam: Çam, dikenden ibaret olan yaprağını kışın da dökmez ağaç.
ç. 26b/01

çāre: [*F.*] İlaç, deva, tedbir.
ç. 28b/17

çaruḳ: Çarık, köylülerin giydikleri ayakkabı, sığır derisinden olup kenarlarındaki deliklerine

geçirilen deri şeritlerle veya kınnapla ayağa bağlanır.
ç. 27b/17

çavuş: Şeyhe yardımcı olan ve manevi olgunluğa ermiş bulunan kimse.
çavuşlık ėt- 'Şeyhe yardımcı olmak'
ç.-üp 13a/04

çayır: Çayır, gerek tabii gerek suni olarak üzerinde gür ot biten yer.
ç. 29a/07

çek-: Çekmek, bir ucundan tutup uzatmak veya yükseltmek.
ç. 36b/12
ç.-di 24a/15

çekiş-: Çekişmek, tutuşmak, kavga etmek, mücadele etmek.
ç.-diler 7a/11

çemen: [*F.*] Otlarla örtülü yer, çimen.
ç. 29a/07

çeşm: [*F.*] Göz.
ç.+ine 35a/02
çeşm-i ḥabīb [F.+Ar.] 'sevgilinin gözü'
ç. 36a/04

çeşme: [*F.*] Pınar, su kaynağı.
ç.+si 26b/14

çevre: Çevre, etraf, civar, kenarlar.
ç.+si 23a/17, 26a/07
ç.+sinde 3b/10, 30a/05

çığırt-: Çağırtmak.
ç.-mayınca 9b/07

çıḳ-: Çıkmak, içeriden dışarıya gitmek, huruç etmek.
ç. 23a/07
ç.-a 8b/08, 10b/03
ç.-an 3a/01
ç.-ar 8b/13, 26b/03, 26b/14
ç.-ardı 6a/12
ç.-dıysa 14a/01
ç.-dukda 12a/16
ç.-mazidi 4b/15
ç.-sa 12a/11, 12a/11, 12a/16
ç.-up 33a/04, 35a/10

çıḳar-: Çıkarmak, dışarı atmak, kovmak, ihraç etmek.
ç.-dılar 11b/11
ç.-dugun 4a/17

Çifteḫān: Menzil yeri.
Ç. 23a/03

çiger: [*F.*] Ciğer, bağır.
ç. 28b/06

çoḳ: Ölçüsü fazla olan, bol, az karşıtı.
ç. 13a/06, 22b/04, 23a/04, 23b/12, 23b/13, 24a/03, 24a/17, 25b/09, 25b/15, 26a/01, 26a/01, 26a/05, 29a/06, 29a/15, 29a/16, 33a/17, 34a/14
ç.+ça 18b/01
ç.+çok 11b/01
ç.+dur 12a/08, 23b/11, 25b/14, 27b/05
ç.+ı 30a/02
ç.+ın 30a/07

çoḳ ol- ‘sayıca fazla olmak’
ç.-dugı 8a/16

çoḳluḳ: Bir şeyin çok olması, ziyadelik, bolluk.
ç.+ıla 2b/17

çoyın: İşlenmemiş dökme demir.
ç. 35b/05

çök-: Çökmek, yere oturmak, çömelmek.
ç.-di 6b/03

çöl: Kumluk ve susuz ova, beyaban.
ç. 23b/05

çūb: [*F.*] Saman, ot vesaire parçacığı.
ç.+in 12b/13

çü: [*F.*] Bağlandığı ana cümledeki eylemin zamanını bildiren edat.
ç. 32b/14, 34a/12, 35b/13

çün: (1) [*F.*] Eklendiği cümleye madem, -dığı için anlamı veren edat.
ç. 24b/04, 29b/13, 32a/01, 33a/07, 36a/11

çün: (2) [*F.*] Eklendiği cümleye -ınca, -dığında anlamlarını veren edat.
ç. 17a/17, 20b/03, 21a/13, 32a/06, 34a/06, 34b/14, 36a/10
çün ü çerā kıl- [F.+T.] ‘nasıl ve niçin demek’
ç.-ama 33a/03

çünki: (1) [*F.*] Cümleye -ınca, -dığı zaman anlamları kazandıran edat.
ç. 3b/15, 7a/12, 8a/06, 34a/13

çünki: (2) [*F.*] Madem, -dığı için anlamları veren edat.
ç. 26b/08, 34b/10

D

da: Kendinden önceki ve sonraki söz veya söz öbeği ile bağ kurar.
d. 11b/01, 23b/14, 34a/10

dā: [*Ar.*] Hastalık.
dā’-i ḥubb-i cāh [Ar.] ‘makam arzusu hastalığı, şöhret düşkünlüğü hastalığı’
d. 28b/03

dād: [*F.*] Doğruluk, adalet.
d.+ın 22a/17

daḫı: Başka, diğer, özge.
d. 2b/09, 2b/10, 3a/16, 3a/17, 4a/15, 4b/02, 4b/04, 4b/04, 5a/04, 5a/17, 7a/09, 7a/09, 8b/14, 9a/04, 9a/07, 9a/10, 9a/14, 9b/01, 9b/03, 9b/09, 9b/10, 9b/13, 10a/09, 10a/15, 10b/01, 10b/03, 10b/07, 10b/11, 10b/15, 11a/02, 11a/04, 11a/09, 11b/02, 11b/08, 11b/12, 11b/14, 11b/16, 12a/01, 12a/07, 12a/14, 12b/02, 12b/05, 12b/08, 12b/11, 12b/13, 12b/16, 13a/05, 13a/08, 13a/11, 13b/05, 14a/03, 14a/05, 15b/17, 16a/07, 16b/04, 17a/02, 19a/04, 19a/06, 20a/03, 20a/15, 20a/16, 20b/01, 20b/02, 20b/07, 20b/08, 21a/06, 21a/13, 21b/06,

21b/12, 22a/06, 23a/08, 23b/09, 23b/12, 25b/02, 25b/06, 25b/10, 26b/10, 26b/17, 27a/07, 27a/14, 27b/03, 28b/02, 28b/12, 29b/01, 29b/02, 29b/08, 32a/08, 32a/12, 32b/06, 33a/07, 33a/09, 33a/12, 33b/01, 33b/03, 33b/11, 34a/07, 34b/03, 34b/10, 34b/17, 35a/12, 35a/13, 35b/14, 36a/03

dāḫil: [*Ar.*] Giren, duhul eden.

dāḫil ol- [Ar.+T.] 'girmek'

d.-sa 8a/17

dāḫil ėt-[Ar.+T.] 'müdahale etmek, içine sokmak'

d.-üp 19a/03

dāḫil-i cennet [Ar.] 'cennetlik'

d. 34a/13

dāḫl-i mes'ūd [Ar.] 'mutluluğa dâhil'

d.+ine 36a/05

dā'im: [*Ar.*] Devam eden, devam üzere olan, eksik ve kesintisi olmayan sürekli.

d. 25b/05

daḳḳ: [*Ar.*] Vurmak, çalmak.

daḳḳ-ı ebvāb-ı ferādīs [Ar.] 'cennetin kapılarının çalınması'

d. 32a/03

danış-: Danışmak, bir iş hakkındaki niyeti birine söyleyip onun da düşünce ve görüşünü sormak, istişare ermek.

d.-madan 15a/15

dāniş: [*F.*] Bilgi.

d.-e 15a/16

dār: [*F.*] İdama mahkûm olanları asmak için dikilen direk, darağacı.

d.+ında 25a/05

Dārü'l-Ḥamrā: Menzil yeri.

D. 26a/02, 26a/06, 26a/06

D.+dan 26a/10, 26a/16

da'vā: [*Ar.*] İnsanın haiz olmadığı sıfat ve fazileti taşıdığını iddia etmesi.

d. 33b/12

da'vet: [*Ar.*] Çağırma, celp, bir yerde bulunmayı teklif etme.

d. 16b/15, 35a/08

de: Bkz. da

d. 6b/14

dė-: Demek, söylemek, ağızdan bir söz çıkarmak.

d.-di 2a/07, 2b/09, 2b/11, 2b/15, 3a/01, 3a/11, 3b/11, 4a/16, 4b/01, 4b/05, 4b/13, 5b/05, 6a/04, 6a/04, 6b/06, 6b/09, 6b/11, 6b/12, 6b/13, 7a/01, 7a/05, 9b/03, 20b/15, 24b/15, 32a/08, 32a/13, 32a/17, 32b/02, 32b/03, 32b/04, 32b/09, 32b/14, 33a/17, 33b/02, 33b/10, 33b/11, 35b/11, 36b/01, 37a/12

d.-digün 2b/10

d.-diler 2a/07, 4b/08, 4b/11, 5a/12, 7a/12, 7a/14, 7a/16, 13b/15, 16b/07, 18b/12, 23b/01, 26a/05, 35b/15

d.-dim 23b/02
d.-me 33a/09, 28b/13, 29a/17, 33b/14
d.-medi 35a/04
d.-medimi 24b/13, 33b/06
d.-mek 15b/12
d.-mekdir 32a/14
d.-meyüp 32b/16
d.-mez 17b/05, 24a/07
d.-r 3a/05, 8b/02, 13a/08, 18a/10, 21a/16, 24b/12, 27a/04, 28b/10, 30a/09, 31b/09, 33b/07, 37b/07
d.-rdi 28a/02
d.-rdünüz 4b/09
d.-ridi 35a/06
d.-rler 14b/06, 25b/10, 26a/06, 26b/10, 26b/13, 29b/02
d.-rseŋ 15a/02, 16b/12, 23b/07, 28b/06, 28b/14
d.-ye 22a/08, 28b/01, 28b/02, 28b/11, 32b/06
d.-yeler 27b/07, 32a/04
d.-yelüm 26a/15
d.-yen 24a/08
d.-yene 27b/07
d.-yenler 14b/05
d.-yeyim 35a/03
d.-yi 33b/06
d.-yüp 24a/08

debren-: Kımıldanmak, hareket etmek, çabalamak. Bkz. tebren-
d.-ir 19b/10

debret-: Kımıldatmak, hareket ettirmek.
d.-me 19b/09

decāc: [*Ar.*] Tavuk, horoz gibi evcil hayvanlar.
d. 21b/04

def‘: [*Ar.*] Savma, savuşturma, men etme.
d.+e 29b/13
d.+i 29b/14
d.+ine 25a/07
def‘ ėt- [Ar.+T.] ‘kovmak’
d.-di 27a/02
d.-eler 22a/07
d.-emez 28b/04
def‘ ol-[Ar.+T.] ‘savuşmak’
d.-a 28a/15, 30a/15

def‘a: [*Ar.*] Defa, kere, kez, nevbet.
d.+da 35b/11
def‘a-yı sāliṣe [Ar.] ‘üçüncü kez’
d.+de 35b/12

defi‘yyet: [*Ar.*] Defalar.
d.+ile 34a/16

degil: Değil, isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olmsuzluk anlamı veren kelime, olumsuzluk edatı. Bkz. degül
d. 22a/05, 22b/05, 25a/17, 34b/10, 34b/13, 36a/03, 37a/07, 37b/03
d.+dir 25b/08
d.+dür 22b/15
d.+em 35a/06

degirmi: Yuvarlak, müdevver.
d. 30a/02
degül: Bkz. degil
d. 21b/09
dehā: [*Ar.*] Kavrayışı yüksek, kavrayışı derin.
d. 37a/12
delālet: [*Ar.*] Yol gösterme, rehberlik.
delālet ėt- [Ar.+T.] 'şahitlik etmek'
d.-er 7b/11
d.-erse 20b/07
d.-mekdir 20b/07
deli: Akıl ve bilinci yerinde olmayan, çılgın, mecnun, divane, meczup.
d. 24a/07
dem: [*F.*] Soluk, nefes.
d. 19a/16, 19b/01, 31b/03, 31b/15, 33b/01, 35b/12
demür: Demir, çok bilinen sert maden.
d.+ün 12b/13
dėn-: Denmek, konuşulmak.
d.-di 17b/07, 19b/03, 26b/10, 29b/05, 35b/13
d.-mek 19b/04
d.-miş 24a/16, 26a/14
d.-ür 23a/16, 25b/06, 29b/01
d.-ürse 15a/07
denī: [*Ar.*] Alçak, zelil.
denī dünyā [Ar.] 'alçak dünya'
d. 25b/03
dėnil-: Denilmek, sözü edilmek.
d.-di 7a/06, 33b/01
d.-e 27a/14
d.-en 18b/06
d.-ür 36b/13
d.-ürse 19b/06
deŋiz: Deniz, yeryüzünün su ile kaplı yerleri.
d. 3b/13
deŋli: Kadar, dek.
d. 34b/11
depecük: Tepecik, küçük tepe.
d. 4b/14, 5b/06, 5b/13
Derbend: Menzil yeri.
D. 22a/14
derd: [*F.*] Dert, keder, acı, tasa, gussa.
d.+e 14a/07, 25a/13
d.+in 19b/09
d.+ine 25a/12
derecāt: [*Ar.*] Dereceler.
derecāt-ı 'ulyā [Ar.] 'çok yüce dereceler, mertebeler'
d. 35b/02
derece: [*Ar.*] Derece, mertebe, paye.
d. 10b/12, 12a/13
d.+si 11b/06
deri: Deri, insan ve hayvan etini kaplayan ve bütün bedenini örten kabuk, cilt, post.
d.+yi 37b/07
ders: [*Ar.*] Ders, bir bilimin veya bilginin öğrenilmesi için her gün alınan eğitim.
dersi ėt- [Ar.+T.] 'eğitim almak'

d.+mekile 32a/08

derūn: [*F.*] Gönül, kalp, yürek.

d.+ımda 28a/02

desīs: [*Ar.*] Gizli.

d. 19b/16

dest: [*F.*] El.

d.+indeiken 35a/13

d.+inden 35b/01

destūr: [*F.*] İzin, müsaade.

destūr dile- [F.+T.] ‘izin istemek’

d.-r 3a/04

destūr vėr- [F.+T.] ‘izin vermek’

d. 3a/04

deş-: Deşmek, yarmak, delip çıkarmak.

d.-dükde 26b/14

deve: Deve, boynu uzun, sırtında hörgücü bulunan yük hayvanı.

d. 26b/17

deve otı ‘bir bitki’

d. 23b/11

deve örgüci ‘develerin sırtında bulunan çıkıntı’

d. 4a/05

devḥa: [*Ar.*] Ulu ağaç, görkemli yapı.

d. 6a/01

devir: [*Ar.*] Bazı tarikat dervişlerinin dönerek zikir ve semah etmesi.

devir ėt- [Ar.+T.] ‘zikir ve semah etmek’

d.-er 34b/04

devr ėt- [Ar.+T.] ‘devretmek, dönmek, dolaşmak’

d. 37b/04

d.-er 31b/13

d.-ersen 36a/11

devlet: [*Ar.*] Mutluluk, baht, talih, saadet.

d. 27b/11

devlet-i ‘uẓemā [Ar.] ‘büyüklerin devleti’

d. 35b/02

dėyü: Diye, diyerek.

d. 2b/01, 6b/12, 8a/07, 18a/11, 19b/07, 24a/02, 33b/15, 35a/14, 36a/13, 36a/15

dik-: Dikmek, iğne ve iplikle derz etmek.

d.-üp 35a/07

dikil-: Dikilmek, ayakta durmak, dik durmak.

d.-miş 30a/05

d.-ür 29a/03

diḳḳat: [*Ar.*] Önem vermek.

diḳḳat ėt- [Ar.+T.] ‘inceden inceye düşünmek veya bakmak’

d.-sen 25a/15

dil: (1) İnsan ve hayvanların ağızlarında bulunan gıda yutmaya ve konuşmaya yarayan organ.

d.+den 27a/11

d.+i 11b/17, 33b/13, 37a/17

d.+leri 26a/17

dil: (2) [*F.*] Gönül, yürek, kalp

d.+e 23a/16

dile-: Dilemek, istemek, arzu etmek.
d. 4a/17
d.-dim 4a/17
d.-r 4b/03, 12b/02
d.-rse 4a/06

dimā: [*Ar.*] Kanlar.
dimā-ı şühedā [Ar.] ‘şehitlerin kanları’
d. 32b/05

dīn: [*Ar.*] Allah’a inanma ve ibadet etme konusunda herkesin veya her milletin tuttuğu yol.
d. 15a/05, 22a/16, 23b/17, 36a/12
d.+e 22b/17
d.+i 33b/16
d.+in 15b/15
dīn ol- [Ar.+T.] ‘din haline gelmek’
d.-madugın 24b/11

diŋle-: Dinlemek, işitmek üzere kulak vermek.
d. 18b/04

diŋlen-: Dinlenmek.
d.-mez 18a/08

dīnsiz: [*Ar.+T.*] Hiçbir dinle mütedeyyin olmayan veya dinin ahkâmına riayet etmeyen, mülhit.
d. 28a/04
d.+in 23b/14

direk: Düz ve uzun ağaç.
d. 2a/16, 30a/05
d.+ler 29b/16, 29b/17

dīvār: [*F.*] Duvar, binalarda bölümleri ayırmaya yarayan yapı unsuru.
d.+a 28a/04
d.+ları 6a/07

dost: [*F.*] Sevilen kimse, yakın arkadaş, muhip, yâr.
d.+um 6b/17

dök-: (1) Düşürmek, ıskat etmek.
d.-er 11b/15

dök-: (2) Bir sıvıyı veya bir maddeyi bulunduğu kap veya yerden diğer bir kaba boşaltmak.
d.-er 24a/03

dökül-: Dökülmek, düşmek, akmak.
d.-ür 9b/12

dön-: Dönmek, arkaya doğru geri gelmek, avdet etmek.
d. 29a/02
d.-di 29b/02

dönder-: Geri çevirmek, kabul etmemek.
d.-ir 28a/04

dördinci: Dört derecesinde bulunan, üçüncü ile beşinci arasında bulunan. Bkz. dördünci
d. 23b/09

dördünci Bkz. dördinci
d. 11a/12

dört: Dört, üç ile beş arasında bulunan sayı.
d. 2a/16, 4a/09, 19a/15, 21b/05, 27b/12

d.+dür 27b/14

dört biŋ ‘dört bin’

d. 13a/11

dört mez̲āhib [T.+Ar.] ‘4 mezhep: Hanefi, Maliki, Şafii, Hanbeli’

d. 23b/16

döşen-: Zemini kaplanmak.

d.-miş 30a/06

du‘ā: [*Ar.*] Allah’a yakarma ve yalvarma.

d. 10a/09, 11a/10, 30a/17

d.+ların 5a/01

d.+yı 23a/13

du‘ā ėt- [Ar.+T.] ‘Tanrı’ya yakarmak’

d.-eler 11b/02

d.-icek 11a/11

d.-seler 11a/17

dudruḥ: Tutulmak.

d. 37a/01

duḫūl: [*Ar.*] İçine girme, dâhil olma.

d. 19a/01

duḫūl ėt- [Ar.+T.] ‘dâhil etmek’ Bkz. duḫūl eyle-

d.-me 19a/02

d.-mezisen 34a/16

duḫūl eyle- [Ar.+T.] Bkz. duḫūl ėt-

d.-rsen 34b/09

duḫūl ol- [Ar.+T.] ‘dâhil olmak’

d.-dı 29b/11

dūn: [*Ar.*] Bayağı, aşağılık.

d. 18a/17

dur-: Durmak, bulunmak, kalmak, devam etmek, ebedî olmak.

d.-dı 3b/13, 9a/03

d.-ur 34a/04, 35b/15

dut-: Tutmak, sahip ve maliki olmak.

d.-ar 15b/14

dü: [<*F.do*] İki.

dü-‘ālem [F.do+ Ar.‘ālem] ‘dünya ve ahiret, iki cihan’

d.+den 34b/08

dübür: [*Ar.*] Bir işin sonu.

dübr-i ḳuble [Ar.] ‘öpücüğün arkası’

d. 18b/03

dühn: [*Ar.*] Güzel koku, rayiha.

d. 21b/11

d.+i 21b/10

dünyā: [*Ar.*] içinde yaşadığımız âlem, yerküre, kâinat.

d. 3a/11, 3a/12, 3b/05, 31b/03, 31b/09, 36a/01

d.+da 8b/01, 10b/14, 21b/15, 22a/07, 34a/13

dür: [*Ar.*] İnci.

d.+leri 31b/01

dürr-i meknūn ol- [Ar.] ‘parlak inci olmak’

d.-sa 18a/08

dürüst: [*F.*] Doğru, düzgün, sağlam.

dürüst ėt- [F.+T.] ‘sağlamlaştırmak’

d.-di 31b/07

düş-: Düşmek, yukarıdan aşağıya birdenbire inmek, atlamak.

d.-er 35b/01

d.-eydi 3a/15, 3a/15

d.-miş 26b/02

d.-üp 35b/01

düz: Düz, inişi, yokuşu, çukuru, tepesi olmayan.

d. 29a/15

düzgün: Doğru.

d.+leri 22b/06

dārende: [*F.*] Saklayan, koruyan.

d. 27b/13

E

e‘azz: [*Ar.*] Pek aziz ve kıymetli olan, saygın (kimse).

e‘azz ol- [Ar.+T.] ‘saygın kişi olmak’

e.-urdı 33a/05

Ebū Bekri’n-Naḳḳāşi’l-Müfessir: Tefsir âlimi.

E. 12a/03

Ebū Cehl: Hz. Muhammed’in ve İslam’ın azılı düşmanlarından biri.

E.+ile 33a/05

Ebū Dāvud: Ravi.

E. 10a/12

Ebū Derdā: Dımaşk kadılığı ve Kur’an muallimliği yapan sahabe.

E. 35a/12

Ebū Ḥuẕey[f]e: Sahabe.

e. 13b/12

Ebū Hüreyre: Muhaddis.

E.+den 12a/14

Ebū Ḳube[y]s Ṭağı: [*Ar.+T.*] Ebu Kubeys Dağı.

E. 7a/03

E.+na 6b/15

ecānib [*Ar.*] Yabancılar, ecnebiler.

e.+ler 30a/07

ecil: [*Ar.*] Sebep, illet.

e.+den 8a/16, 8b/05, 9b/04, 13a/01

ecir: [*Ar.*] Mükâfat, sevap.

e.+ini 5a/05

ecniḥa: [*Ar.*] Cenahlar, kanatlar.

e.+sın 32b/10

edā: [*Ar.*] Tarz, üslup.

e. 16a/03, 16a/05, 17b/14

edā ėt-[Ar.+T.] ‘dinî buyrukları yerine getirmek’

e.-er 13a/12

edā ol- [Ar.+T.] ‘yapılmak’

e.-ur 16a/06

edā-yı şarṭ [Ar.] ‘şartın yerine getirilmesi’

e. 15a/07

edeb: [*Ar.*] Edep, terbiye.

e. 34a/02

ef‘āl: [*Ar.*] Fiiller.

ef‘āl-i ḥacc [Ar.] ‘haccın fiilleri’

e. 14b/12

ef‘āl-i ‘umre [Ar.] ‘umrenin fiilleri’

e. 21a/03

efżal: [*Ar.*] Daha faziletli, daha üstün.

e. 7b/11, 27a/13, 27a/14

e.+dır 9b/16

e.+ı 18a/02

efzūn: [*F.*] Fazla, çok, yukarı, aşkın.

e. 26b/17

eğer: Eğer, şart edatı, şayet.

e. 3a/14, 10b/14, 10b/14, 12a/06, 13b/03, 13b/13, 14a/02, 14a/08, 14a/09, 14a/10, 14a/11, 16a/06, 24a/01, 28b/14, 28b/16, 34a/16, 35b/16, 36a/14, 36a/15, 36a/17, 36b/07, 37a/11, 37a/13, 37a/17

egerçi: Her ne kadar… olsa da, vakıa… ise de…

e. 5a/03

eglen-: Durmak, konaklamak, kalmak.

e.-di 5b/16

eḥādīṯ: [*Ar.*] Hadisler.

e. 1b/08

e.+e 32a/10

ehil: [*Ar.*] Sahip, malik, mutasarrıf.

e.+i 3a/16, 3a/16, 3a/17, 9b/03

e.+inden 13a/11

e.+ine 3a/08

Ehl-i Beyt [Ar.] 'Hz. Muhammed'in yakın akrabası'

E.+ine 10b/13

ehl-i dünyā olun- [Ar.] 'dünyada adamı olmak, dünya işlerine kendisini kaptıran kimse olmak'

e.-ursa 15b/08

ehl-i fezā' [Ar.] 'feza ehli'

e. 18b/04

ehl-i ġıṭā [Ar.] 'örtü sahibi, örtülü'

e. 37b/03

ehl-i Ḥaḳ [Ar.] 'Hak ehli'

e. 22a/06

ehl-i Hüdā [Ar.] 'Kur'an ehli'

e. 33a/10

ehl-i iḥtirāz ol- [Ar.] 'günah işlemekten sakınan kişi olmak'

e.-an 17b/05

ehl-i ḳārūd ?

e.+a 34a/06

ehl-i ḳumār [Ar.] 'kumarbaz'

e. 25a/17

ehl-i Medīne [Ar.] 'Medine halkı'

e.+ye 9b/02

ehl-i şeḳā [Ar.] 'alçaklık ehli'

e. 36a/15

ehl-i şer' [Ar.] 'şeriata uyan'

e.+ün 33b/15

ehl-i Ṭā'if [Ar.] 'Taif halkı'

e.+e 9b/03

ehl-i ṭarīḳat [Ar.] 'tarikat ehli'

e. 36b/05

ehl-i ṭavāf [Ar.] 'tavaf ehli, tavaf yapan kimse'

e.+ı 21a/12

ehl-i ẓāhir [Ar.] 'zuhur edenin ehli'

e. 33b/15

ekīd: [*Ar.*] Açık ve kati.

e.+dür 13b/05

ekl: [*Ar.*] Yeme.

e.+i 21b/10, 37a/14

ekl ėt- [Ar.+T.] 'yemek yemek'

e.-üp 35a/09

ekl-i ṭayyib [Ar.] ‘güzel, sağlıklı yemek’

e. 20a/06

ekṣer: [*Ar.*] En çok, daha ziyade.

e. 18b/05, 20a/04

e.+e 17a/13

e.+in 20a/05

ekṣer ol- [Ar.+T.] ‘çok olmak’

e.-a 20a/17

ekṣerī: [*Ar.*] En ziyade, çoklukla.

e.+de 25b/16

ekṣeriyyā: [*Ar.*] En çok, en ziyade.

e. 24b/02

eksik: Eksik, bütün olmayan, nakıs, tam karşıtı.

e. 16b/06, 22b/05

el: (1) İnsanın tutmak, işlemek, asılmak gibi işlerde kullandığı iki uzvun beheri, sapı, dest.

e.+deiken 18a/15

e.+indedür 18b/01

el deg- ‘ el ile dokunmak’

e.-er 15a/16

el öp- ‘saygı gösterilen yaşlı kimselerin sağ elinin üstünü önce dudağa değdirip sonra alna götürmek’

e.-mekdür 36b/05

elini öpdür- ‘bir kişinin, elinin başka kişiler tarafından öpülmesini sağlaması’

e.-megi 35a/05

ėl: (2) Halk, insanlar, herkes.

ė. 15b/15

el: (3) Arapça *“harf-i ta’rif”* olup kelimelerin başında bulunur.

el-faṣlu’s-sāliṣ [Ar.] ‘üçüncü fasıl’

e. 12a/09

el-faṣlu’ṣ-ṣānī [Ar.] ‘ikinci fasıl’

e. 7b/05

el-vuḳūf [Ar.] ‘vukuf’

e. 19a/10

elbetde: [*Ar.*] Mutlaka, kuşkusuz, şüphesiz.

e. 34b/14

elem: [*Ar.*] Sıkıntı, ızdırap, keder, dert.

e. 29a/11

elem çek- [Ar.+T.] ‘sıkıntı yaşamak’

e.-dim 27a/02

elem vėr- [Ar.+T.] ‘sıkıntı yaşatmak’

e.-me 18a/17

el-ḥazer: [*Ar.el+hazer*] Sakıncalı.

e. 33a/13, 33b/01, 37a/08

elli: Elli, beş defa on, yüzün yarısı.

e. 10b/02

elver-: Yetmek, kâfi olmak, kifayet etmek.

e.-mez 24a/11

emān: [*Ar.*] Emin olma durumu.

e. 29b/08

emānet: [*Ar.*] Emanet, birine güvenerek bir şeyi bırakma.

e.+ün 7a/05

emānet ol- [Ar.+T.] ‘birine emanet edilmek’
e.-sun 6b/16

emīn: (1) [*Ar.*] Şüphe etmeyen, kesin bilen.
e. 27b/07
e.+den 37a/08
emīn ėt-[Ar.+T.] ‘şüphelerden arındırmak’
e.-e 11a/07
emīn ol- [Ar.+T.] ‘şüphe etmemek’
e.-maga 33b/02
e.-ur 8b/01, 8b/09

emīn: (2) [*Ar.*] Korkusuz, güvenilir.
e. 9a/01
emīn vėr- [Ar.+T.] ‘güvenilir hâle getirmek’
e.-medimmi 8b/03

emir: [*Ar.*] Buyurma, buyruk, ferman.
e.+i 6a/14, 13b04, 36b/09
e.+ini 30a/16
emir ėt- [Ar.+T.] ‘buyurmak’
e.-e 11a/08
e.-di 36/17
e.+i 6a/14, 13b04, 36b/09
e.+ini 30a/16
emr-i Ḫudā [Ar.+F.] ‘Allah’ın emri’
e. 37a/01, 37a/08
emr-i iblīs [Ar.] ‘şeytanın emri’
e. 36b/16

emīr: [*Ar.*] Bir ülkenin başı, bey, reis.
e.15a/13

emlā: [*Ar.*] Topluluklar, cemaatler.
emlā ėt- [Ar.+T.] ‘toplamak’
e.-mek 36a/03

emn: [*Ar.*] Korkusuzluk, eminlik.
emn-i rāh [Ar.+F.] ‘güvenli yol’
e. 15a/09

emsāl: [*Ar.*] Benzerler, örnekler.
emsāli ol- [Ar.+T.] ‘benzeri olmak’
e.-ımaz 34a/06

emvāc: [*Ar.*] Dalgalar.
e. 34b/09

ėn: En, genişlik, arz, boy karşıtı.
e.+in 27b/10

ėn-: İnmek, yukarıdan aşağı doğru gelmek, çıkmak karşıtı.
ė.-di 24b/01
ė.-dik 29a/10
ė.-er 3a/06
ė.-erdi 6a/12
ė.-erken 3a/06
ė.-in 2b/06
ė.-işi 24b/01
ė.-mege 25b/15

enāniyyet: [*Ar.*] Benlik, gurur, hodbinlik.
e. 34b/06

enbiyā: [*Ar.*] Nebiler, peygamberler.
e.+nun 32b/14

encās: [*Ar.*] Pis şeyler.
e. 34a/06

ėndir-: İndirmek, yüksekten, sarp ve kötü yerden veya yukarıdan

aşağıya inmesini sağlamak. Bkz. ėndür-

ė.-ür 10b/09

ėndür-: Bkz. ėndir-

ė.-di 2a/16

ė.-diise 3b/04

ė.-dügi 4a/08

Enel-Ḥaḳ: [*Ar.*] Hallac-ı Mansur'un söylediği "Ben Hakkım!" anlamındaki bu söz, sonradan terimleşmiş ve yaygınlaşmıştır.

E. 34b/04

enfās: [*Ar.*] Nefesler.

enfās-ı Ḫudā [Ar.+F.] 'Allah'ın nefesleri'

e. 34a/11

ensāb: [*Ar.*] Nesepler, soylar.

e.+ile 24b/17

envā': [*Ar.*] Türler.

envā'-yi ḥubūr [Ar.] 'çeşitli âlimler, türlü bilginler'

e. 29a/05

envār: [*Ar.*] Nurlar.

e.+a 37b/02

ėr-: Yetişmek, vasıl olmak.

ė.-e 36a/13

ė.-er 34a/02, 36a/09

ė.-esin 34b/14, 36b/11

erbāb: [*Ar.*] Ehil, muktedir.

erbāb-ı ṣafā [Ar.] 'temizlik ustası'

e. 36a/02

ėriş-: Erişmek, yetişmek.

e.-di 3b/15

e.-se 10a/02, 10a/03

e.-ürse 9a/13

es-: Esmek, 'hava' oynamak, 'yel' hareket etmek.

e.-di 24a/15

esfel: [*Ar.*] En aşağı, alçak, bayağı.

e. 26b/02

eski: Yaşlı, ihtiyar.

e. 22b/07

Eskişehir: Menzil yeri.

E. 22a/15

eslāf: [*Ar.*] Geçmişler.

e.+un 15b/02

eslāf ėt- [Ar.+T.] 'eskitmek'

e.-meyüp 22b/09

esmā: [*Ar.*] İsimler.

e. 34b/13

esmār: [*Ar.*] Ürünler.

e. 36b/01

esrār: [*Ar.*] Sırlar, gizemler, gizlilikler.

e.+ı 33a/16

esved: [*Ar.*] Kara, siyah.

e. 29a/09

eşed: [*Ar.*] Çok şiddetli.

eşedd-i aḳreb [Ar.] 'çok yakın'

e. 32a/05

eşhür: [*Ar.*] Aylar.

eşhür-i ḥac [Ar.] 'hac ayları'

e.+dan 18b/14

ėşit-: İşitmek, kulakla algılamak, duymak.

ė. 17b/12
ė.-din 34a/04
ė.-en 22a/08
ėşidimez ol- ‘duyamayacak hâle gelmek’
ė.-dum 3b/08

eşkāl: [*Ar.*] Şekiller.
eşkāl-i sivā [Ar.] ‘başka şekiller’
e. 37a/16

eşrāf: [*Ar.*] Şerifler, saygınlar.
e.+ı 35a/07

eşref: [*Ar.*] En şerefli.
eşref-i ehl-i behişt [Ar.+Ar.+F.] ‘cennetliklerin en şereflileri’
e. 32b/08

eşyā: [*Ar.*] Yük, hamule.
e. 36a/08

et: Canlıların bedeninde kemik ile deri arasındaki madde.
e. 21b/04
e.+inden 29b/13

ėt-: Etmek, eylemek, yapmak, kılmak, fiile getirmek.
ė. 37b/09
ė.-di 27a/16
ė.-dim 35a/04
ė.-e 34a/13
ė.-er 37a/02, 37a/12
ė.-erin 2a/07
ė.-mek 21b/11
ė.-meseler 8b/07
ė.-mezdi 36a/15
ė.-miş 29b/06
ė.-se 18b/07
ė.-sem 24a/11
ė.-üp 36a/15, 37b/04
ėdegör- ‘yapmaya devam etmek’
ė. 37a/10

eṭrāf: [*Ar.*] Etraf, taraflar, yanlar.
e.+ına 14a/01
e.+ından 8b/04

ev: Ev, toplumda her ailenin ayrı olarak oturması ve yerleşmesi için yapılmış yer, hane, beyt, mesken.
e. 2a/03, 2a/17, 2b/06, 2b/06, 3a/10, 3a/14, 3b/09, 6a/04, 6a/15, 6b/12, 7b/11
e.+de 2a/02, 22a/02
e.+den 3a/10
e.+i 2b/02, 5b/14, 9b/04
e.+imde 5b/01
e.+imi 6b/17
e.+in 3a/14, 3a/15, 3a/16, 3a/16
e.+inden 12a/16
e.+ini 3a/05
e.+ler 7b/17
e.+lerden 3a/15
e.+leri 3b/01
e.+lerin 30a/02
e.+lerinden 3a/10
e.+üme 4b/02

evḳāt: [*Ar.*] Vakitler, zamanlar, çağlar.
e.+i 20a/04

evlā: [*Ar.*] Daha iyi, uygun.

e.+yı 18a/06

evlād: [*Ar.*] Çoluk, çocuk.

e.+ına 22a/06

evliyā: [*Ar.*] Veliler, velayet ve keramet sahibi, Allah'a yakın kimseler.

e. 34a/07

evṣāf: [*Ar.*] Vasıflar, sıfatlar.

evṣāf-ı Ḫudā [Ar.+F.] 'Allah'ın sıfatları'

e.+yı 32a/07

evvel: [*Ar.*] Birinci, ilk.

e. 1b/11, 2a/02, 2b/04, 5b/14, 7a/12, 7b/12, 7b/13, 7b/17, 7b/17, 9b/02, 17b/08, 30b/03, 31b/09, 32a/01, 32b/06, 35b/11

e.+i 18a/05

e.+inden 10a/02

evvel-i Mīḳāt [Ar.] 'Mikat'tan önce'

e.+dan 17a/01

evvelā: [*Ar.*] Birinci olarak, birinci derecede, her şeyden evvel, iptida, en evvel.

e. 19b/13, 32b/01

evvelki: [*Ar.*] Birinci, ilk.

e. 7b/12

evvelki faṣıl [Ar.] 'birinci fasıl'

e. 1b/10

ey: Ünlem, nida sözü. Bkz. iy

e. 2a/01, 2b/09, 28a/03, 35b/16

eyā: [*F.*] Hey, ey!

e. 8b/03

eyit-: Söylemek, demek. Bkz. eyt-

e. 6b/17

e.-di 2a/01, 2a/04, 2a/05, 2b/05, 2b/09, 2b/16, 3b/07, 3b/09, 4a/14, 4a/16, 4a/17, 4b/01, 4b/09, 4b/11, 5a/17, 5b/06, 5b/08, 5b/13, 6a/02, 6a/03, 6a/04, 6b/04, 6b/08, 6b/10, 6b/11, 6b/15, 7a/04, 7b/16, 9a/04, 27a/15

e.-diler 5a/11, 7a/11, 7a/15, 7b/13, 8a/01, 13b/13

eyle: Onun gibi.

e. 2a/12, 4b/01, 24b/12

eyle-: Eylemek, yapmak, inşa etmek.

e. 4b/07

e.-mez 20a/08

e.-r 33b/13, 34b/04, 36a/08

e.-rdi 33b/14, 35a/12

e.-ridi 35a/09, 35a/10

eyt-: Bkz. eyit-

e.-di 3a/10

e.-ür 2b/12, 3a/04, 3a/09, 4a/12, 5b/11, 5b/15, 6a/14, 9a/02, 9a/08, 9b/08, 10a/13, 10b/02, 10b/04, 10b/08, 11b/03, 11b/09, 11b/13, 11b/14, 12a/04, 12a/11, 13a/10, 13b/17

e.-ürdi 6a/05

e.-ürler 12b/08

e.-ürleridi 4b/07

ez̲ā: [*Ar.*] Eziyet, cefa, cevir, incitme, can yakma.

e. 23a/15, 24a/15

ez̲ā ėt- [Ar.+T.] ‘eziyet etmek’
e.-me 17b/01
e.-mesün 15b/13

eż‘āf: [*Ar.*] Katlar, fazlalıklar.
e.+ınca 11a/06

ezber: [*F.*] Ezber, bakmadan okuma ve buna alışma, hıfz.
e. 33b/07

ezher: [*Ar.*] Pek beyaz ve parlak.
e. 35b/09

F

faḫr: [*Ar.*] Övünme, büyüklenme.
faḫr eyle- [Ar.+T.] ‘övünmek, kıvanç duymak’
f.-mek 24b/17
f.-mesün 35a/14
Faḫr-i ‘Ālem [Ar.] ‘Hz. Muhammed’ Bkz. Faḫr-i Kā’ināt
F. 29b/03, 29b/06
Faḫr-i Kā’ināt [Ar.] Bkz. Faḫr-i ‘Ālem
F. 19a/12, 25b/06

faḥşā: [*Ar.*] Akla ve mantığa aykırı söz veya iş.
f.+dan 37a/12

Fā‘il-i Muṭlaḳ: [*Ar.*] Allah.
F.+dır 37a/02

faḳaṭ: [*Ar.*] Yalnız, ancak, lakin, ama, şu da var ki.
f. 28a/02

faḳīr: (1) [*Ar.*] Kimsesiz, zavallı, bîçare.
f. 23b/06

faḳīr: (2) [*Ar.*] Fenafillah mertebesi, yani varlıktaki her olgunun Allah’a ait olduğu inancını ifade eden söz.
f. 1b/07

faḳr: [*Ar.*] Yoksulluk, züğürtlük.
f.+ı 12b/12

fānī fi’llāh: [*Ar.*] Allah’ın varlığı içinde yok olma.
fānī fi’llāh ol- [Ar.+T.] ‘Allah’ın varlığı içinde yok olan kişi olmak’
f.-ana 37b/10

fāriġ: [*Ar.*] Mutlu, rahat, huzur içinde, asude (kimse).
fāriġ ol- [Ar.+T.] ‘mutlu olmak’
f. 36b/11
f.-dıise 4a/14

farḳ: [*Ar.*] Anlama.
farḳ eyle- [Ar.+T.] ‘kavramak, sezmek, anlamak’
f.-r 37a/04

farż: [*Ar.*] İslam dinince özür olmadıkça yapılması zorunlu olan namaz, oruç, hac, zekât gibi ibadet.
f. 16a/16, 16b/04
f.+ı 18a/06
f.+ın 13a/12
farż ol- [Ar.+T.] ‘yapılması dinen zorunlu olan şeyler’
f.-an 16b/03

f.-maz 15a/04

f.-sa 13b/14

faşıl: [*Ar.*] Bir kitabın bölümleri.

f. 7b/05, 12a/09

faṣl-ı evvel [Ar.] ‘ilk bölüm’

f. 1b/10

fāsid: (1) [*Ar.*] Karıştıcı, münafık, fesat çıkaran.

f. 15a/16, 15a/17, 15b/12

f.+indir 15a/17

fāsid ol- [Ar.+T.] ‘fesatlık çıkaran kişi olmak’

f.-mada 18b/08

fāsid: (2) [*Ar.*] Yanlış, bozuk.

f. 16a/08

Fāṭıma Vādīsi: Menzil yeri.

F. 29b/10

fāżıl: [*Ar.*] Faziletli, erdemli**.**

f. 14b/13, 27a/14, 27b/14

fażīlet: [*Ar.*] İnsanda olan güzel vasıf, onun yaradılışındaki iyilik, iyi huy, erdem.

f. 9a/13

fażl: [*Ar.*] İyilik, erdem, lütuf.

f. 4b/04, 18a/13, 37b/08

f.+ı 22a/07, 27b/01

f.+ına 32a/16

f.+ında 1b/08

f.+ını 33a/07, 36a/03

fażl-ı ‘ālim [Ar.] ‘âlimin hüneri, marifeti’

f. 32b/02

fażl-ı sābıḳ [Ar.] ‘önce olanın fazlı’

f.+da 7b/12

fecir: [*Ar.*] Tan yerinin ağarması.

fecr-i nehār [Ar.] ‘gecenin başlaması’

f. 17a/05

fe’enker: [*Ar.*] Nekir ile**.**

f. 28b/12

fehm: [*Ar.*] Anlama, kavrama, idrak etme.

f.+i 15b/01

f.+ine 15b/08

fehmi ol-[Ar.+T.] ‘anlayışı olmak’

f.-an 19b/10

felek: [*Ar.*] Evren, dünya, âlem.

f. 34a/16

fenā: [*Ar.*] Yokluk, yok olma, geçip gitme.

f. 34b/14, 35b/05

fenādan soŋra [Ar.+T.] ‘kulun nefsi ile ilgili duygularından arındıktan sonraki hâli, beka’

f. 34b/14

feraḥ: [*Ar.*] Şen, şakrak sıkıntıda olmayan, sevinçli.

f. 23a/12

Feres-i Ḥayāt: [*Ar.*] Cebrail’in atı.

F. 5b/01

ferişte: [*F.*] Melek.

f. 2b/03, 3a/04, 5b/12

f.+ler 2a/07, 2a/11, 2b/17, 3b/08, 3b/11, 3b/17, 4b/06, 4b/09, 5a/02, 5a/04, 5a/11, 5a/13
f.+lere 2a/10, 2b/01
f.+lerin 2b/05
f.+ye 3a/03

ferş: [*Ar.*] Serme, döşeme, yayma.
ferş eyle- [Ar.+T.] 'sermek, döşemek, yaymak'
f.-yeler 32b/10

fesād: [*Ar.*] Fenalık, kötülük, karışıklık.
fesād ėt- [Ar.+T.] 'fenalık etmek, kötülük yapmak'
f. -erler 2a/09

fetvā: [*Ar.*] Şeyhülislam ve müftü tarafından verilen şeriate uygunluk veya aykırılık hükmü veya kararı.
fetvāyı vėr- [Ar.+T.] 'dinî konularda hüküm vermek'
f.-eler 33b/05

fevākih: [*Ar.*] Meyveler.
f. 19a/06

fevāt: [*Ar.*] Hac yapmak üzere ihrama girmiş olan bir kimsenin herhangi bir sebeple Arafat vakfesine yetişememesidir.
f.+ı 21a/11

fevt: [*Ar.*] Ölüm.
fevt ol- [Ar.+T.] 'ölmek' Bkz. fevti ol-
f.-an 32b/09
f.-anı 13b/03
f.-ur 20b/17
fevti ol- [Ar.+T.] Bkz. fevt ol-
f.-makile 20b/17

feyāfī: [*Ar.*] Susuz çöller, sahralar.
f.+yi 35b/05

feyyāż: [*Ar.*] Çok cömert, eli açık.
f. 24b/04

feyż: [*Ar.*] Görünme, tecelli.
feyż-i Ḥaḳ [Ar.] 'Allah'ın tecellisi'
f. 37a/04

feza': [Ar.] Korkma.
feza'-i ekber [Ar.] 'büyük korku, ümitsizlik'
f.+den 11a/07

feżā'il: [*Ar.*] Erdemler, faziletler.
f.+i 12a/08
f.+in 7b/06, 12a/09, 13b/16

fıraḳ: [*Ar.*] Gruplar.
fıraḳ-ı żālle [Ar.] 'İslam dininin belirlediği yoldan ayrılan, ondan uzaklaşan topluluklar'
f.+nün 33a/12

fırḳa: [*Ar.*] Bölük, takım, halk.
f.+dan 33a/10
f.+yı 33a/11

fısḳ: [*Ar.*] Doğru yoldan çıkma.
fısḳ ėt- [Ar.+T.] 'doğru yoldan çıkmak, Allah'a karşı isyan etmek'
f.-mese 8b/13

fī: [*Ar.*] Arapça prepozisyon olarak "-da, -de, içinde, bulunma vb." anlamlarıyla eklendiği söz ile birleşik söz varlıkları oluşturur.
f. 15a/01, 15a/06, 15b/16, 16a/04, 16a/11, 16a/15, 16b/09, 17b/06, 18b/02, 18b/11, 19a/07, 19a/13, 19b/17, 20b/05, 20b/11, 20b/16, 31b/14
fī beyān-ı aḥkām-ı fevtü'l-ḥacc [Ar.+Ar.+T.+Ar.] 'haccı bozan hükümlerin beyanında'
f.+ı 20b/16
fī beyān-ı ferā'iżi'l-ḥacc [Ar.] 'haccın farzlarının beyanı içinde'
f.+ı 16a/15
fī beyānı'l-iḥrām[Ar.] 'ihramın açıklanması hakkında'
f. 16a/11
fī beyānı'l-mekrūhāt [Ar.] 'mekruhların açıklanması hakkında'
f. 18b/11
fī beyānı'l-müfsid [Ar.] 'bozucunun açıklanması hakkında'
f. 18b/02
fī beyānı'l-vācibāt [Ar.] 'vaciplerin açıklanması hakkında'
f.+ı 16b/09
fī beyān-ı māyahrümü 'ale'l-muḥrim [Ar.] 'ihramlı iken haram olmayaların beyanı hakkında'
f. 19a/13
fī beyān-ı māyecibu fīhi ceyyidü'n-noḳṣān [Ar.] 'eksik olan güzelliğe dair gerekmeyenlerin beyanı hakkında'
f. 20b/11
fī beyān-ı mālizeme minhü'l-ḳıyāmet 'kıyamette gerekli olmayanların beyanı hakkında'
f.+i 20b/05
fī beyān-ı süneni'l-mü'ekked [Ar.] 'sağlam sünnetlerin açıklanması hakkında'
f.+e 17b/06
fī beyān-ı şerā'iṭi'l-edā [Ar.] 'yerine getirme şartlarının açıklanması hakkında'
f. 15a/06
fī beyān-ı şerā'iṭ-i ṣıḥḥati'l-edā [Ar.] 'eda etmenin geçerliliğinin şartlarının beyanı hakkında'
f. 15b/16
fī beyān-ı şerā'iṭ-i vuḳū'-ı 'ine'l-farż [Ar.] 'farzın düşmesinin şartlarının beyanı hakkında'
f. 16a/04
fī beyān-ı vücūb-ı şerā'iṭi'l-ḥac [Ar.] 'hac şartlarının vaciplerinin beyanı hakkında'
f. 15a/01
fī'l-beden [Ar.] 'bedende'
f. 15a/09

fī'l-ḥaḳīḳa [Ar.] 'gerçekte, hakikatte, gerçekten, doğrusu'
f. 16a/16, 22a/16, 25b/15
fī'l-ḥarem [Ar.] 'haremde'
f. 17b/03, 21b/09
fī'l-ḫaṭīm [Ar.] 'Kâbe'nin kuzeybatı duvarının karşısında yarım daire şeklindeki duvar'
f. 17a/14
fī'l-mesā [Ar.] 'akşamüstü, akşam'
f. 15a/07
fī'l-vuḳūf ol- [Ar.+Ar.+T.] 'arife günü Arafat'ta durmak'
f.-maya 17a/03
fī'n-naḥr [Ar.] 'hayvan kesmede'
f.+ı 17a/15
fī'ṭ-ṭavāf [Ar.] 'tavafta'
f. 17a/08, 18a/02, 19a/10
fī'ṭ-ṭavāfı'l-ḥacc [Ar.] 'hac tavafı sırasında'
f.+ı 17b/17

fīh: [*Ar.*] Onun içine veya içinde, ona dair.
f.+i 8a/05, 20b/11

fikr: [*Ar.*] Fikir, tefekkür.
f.+i 22b/09
fikir ėt- [Ar.+T.] 'düşünme, tefekkür, endişe'
f. 36b/10
f.-en 27b/01
f.-meyesin 31b/11

fi'l: [*Ar.*] İş, davranış, amel.
f.+e 16a/03
f.+i 24b/12, 33a/09, 33a/11
f.+idür 15b/07
f.+inde 36a/14
fi'l-i Bāyezīd [Ar.] 'Bayezid'in hareketi'
f. 15b/06
fi'l-i ḫāṣ [Ar.] 'eren, ermiş kişinin fiilleri'
f.+da 14b/08
fi'l-i 'iṣyān [Ar.] 'isyan hareketi'
f.+a 20a/11
fi'l-i kāfir [Ar.] 'kâfirin davranışı'
f.+dir 25a/01
fi'l-i Yezīd [Ar.] 'Yezid'in ameli'
f. 15b/07

firār: [*Ar.*] Kaçış.
firār ėt- [Ar.+T.] 'kaçmak, savuşmak, izinsiz ve gizliden kaçmak'
f.-di 28b/07

Fir'avun: [*Ar.*] Allah olduğu iddia ettiği için Hz.Musa'nın mücadele ettiği Mısır hükümdarı.
F. 33a/05

firdevs: [*Ar.*] Cennet, uçmak.
f. 34a/13
firdevs ėt- [Ar.+T.] 'cennet hâline getirmek'
f.-e 34a/13

fitne: [*Ar.*] Kötülük, bela, mihnet, sıkıntı.

f.+ler 8b/01

Fuḫleteyn: Menzil yeri.

F. 27a/04, 27a/05

furṣat: [*Ar.*] Uygun zaman, elverişli durum, elden kaçırılmayacak faydalı vakit, durum ve şart.

f.+dır 31b/03

furṣat bul- [Ar.+T.] ‘uygun, elverişli zaman bulmak’

f.-mayalar 31b/04

fużūl: [*Ar.*] Lüzumsuz, fazla şey veya sözler.

fużūl ol- [Ar.+T.] ‘gereksiz olmak’

f.-ma 19a/03

fürūzende: [*F.*] Yanıcı.

fürūzende-yi şāh-ı ‘uḳbā [F.+F.+Ar.] ‘ceza şahının yakıcılığı’

f. 35b/14

füyūż: [*Ar.*] Feyizler, erdemler.

füyūż ėt- [Ar.+T.] ‘erdem göstermek’

f.-mege 34a/17

füyūżāt: [*Ar.*] Feyizler, erdemler.

füyūżāt-ı İlāhiyye [Ar.] ‘Tanrı’nın feyizleri’

f.+de 37a/03

f.+durur 34a/17

G

Ġaffār: [*Ar.*] Kulların suç ve günahlarını bağışlayan Allah (Allah’ın sıfatlarından).

Ġ.+a 28a/05

ġāfil: [*Ar.*] Yapacağını ve bundan dolayı başına geleceğini önceden düşünmeyip ihmal eden, gaflette bulunan (kimse).

ġ.+e 16a/08

ġ.+indir 15a/17

ġaflet: [*Ar.*] Kulun Allah’tan habersiz olması hâli.

ġaflet ol- [Ar.+T.] ‘dalgın, habersiz olmak’

ġ.-a 31b/10

gāhī: [*F. gāh + Ar. ī*] Bazı kere, bazen de ara sıra.

g.+gahi 22a/03

ġālib: [*Ar.*] Yenen, üstün, galebe çalan.

ġ. 25b/08

ġāliben: [*Ar.*] Üstünlükle, galip olarak.

ġ. 25a/15

ġām: [*Ar.*] Tasa, kaygı, keder, dert.

ġ.+dan 26b/12

ġanā’im: [*Ar.*] Ganimetler.

ġ. 35a/13

ġanem: [*Ar.*] Koyun.

ġ. 21b/04

ġanīmet: [*Ar.*] Emek ürünü olmayan kazanç.

ġ. 31b/15

ġaraż: [*Ar.*] Maksat, niyet, sebep.

ġ. 32b/16

ġarīḳ: [*Ar.*] Gark olmuş, suya batmış.

ġ. 25a/08

ġarḳ: [*Ar.*] Suya batma.

ġarḳ ol- [Ar.+T.] ‘boğulmak, batmak, öldürülmek’
ġ.-mış 2b/13
ġarḳa-yı nūr [Ar.] ‘nura batma’
ġ. 37b/04

ġarre: [*Ar.*] Gafil kişi.
ġ.+yi 37b/07
ġarre ol- [Ar.+T.] ‘gafil olmak’
ġ.-ma 36b/16

ġasl: [*Ar.*] Yıkama, yıkanma.
ġasl ėt- [Ar.+T.] ‘ölüyü yıkamak’
ġ.-üp 21b/06
ġasl-ı sevb [Ar.] ‘kıyafet yıkama’
ġ. 21b/12

ġayb: [*Ar.*] Göz önünde olmayan, bilinmeyen, gizli.
ġ.+dan 31b/07

ġāyet: [*Ar.*] Gayet, son, bitim, nihayet.
ġ. 12a/08, 13a/16, 34b/10
ġ.+de 3a/13

ġayn [*Ar.*] Osmanlı Türkçesi alfabesinin yirmi ikinci harfi olup ebced düzeninde bin sayısının karşılığıdır.
ġ. 30b/01

ġayr: [*Ar.*] Özge, başka, gayrı, değil.
ġ.+a 28b/17

ġayrı: [*Ar.*] Başka, özge, farklı, diğer.
ġ. 2a/08, 9b/17, 10a/04, 11b/05, 20b/04, 21a/15, 21b/10, 28b/03
ġ.+da 10a/04
ġ.+de 20a/16
ġ.+den 16a/07
ġ.+ya 34a/07
ġayri’l-ḥacer [Ar.] ‘başka taş’
ġ. 19a/09

ġayrī: [*Ar.*] Başkasıyla ilgili, başkasına özgü.
ġ. 34b/13

ġayẓ: [*Ar.*] Öfke, kızgınlık, hiddet.
ġayẓ ėt- [Ar.+T.] ‘öfkelenmek’
ġ.-er 30a/09

gėce: Gece, akşam güneşin batımından gün ağarıncaya kadar geçen süre. Bkz. gėçe
g. 3b/01, 10a/06, 10b/09, 12a/05, 12a/06, 12a/07, 22b/04, 22b/10
g.+gündüz 28a/05
gėce gündüz ‘bütün gün’
g. 15b/11

geç-: Geçmek, bir yerden başka bir yere gitmek.
g.-dik 23a/16, 26b/05
g.-dinmi 24b/14
g.-e 9b/09, 9b/10, 20a/04
g.-er 9b/14, 12a/05, 12a/07
g.-miş 11a/05, 27a/07
g.-mişdür 16b/17
g.-üp 34b/09
geçmiş günāh [T.+F.] ‘önce işlenen günahlar’
g.+ı 11a/05

gėçe Bkz. gėce
g. 10b/16

geçür-: Geçirmek, takmak, koymak, yerleştirmek.
g.-di 4a/04
gedā: [*F.*] Dilenci, yoksul, bay karşıtı.
g. 33b/04, 35a/15
gėder-: Gidermek, yok etmek, ortadan kaldırmak, izini bırakmamak.
g.-ür 12b/12, 12b/13
gehī: [*F. geh +Ar. ī*] Bazen, ara sıra.
g.+gahi 26b/03
Gekbūze: Gebze.
G. 22a/14
gel-: Gelmek, öne doğru çıkmak, beriye hareket etmek.
g. 7a/04, 7a/15, 18a/16, 19b/09, 21a/05, 22a/10, 23a/02, 24a/10, 25a/12
g.-di 2a/01, 2b/13, 5b/11, 5b/12, 5b/17, 6b/02, 6b/04, 7a/15, 31b/14, 33b/01
g.-dik 27a/06, 29a/14, 31b/11
g.-dükde 22b/03, 30a/08
g.-e 33a/17
g.-en 19b/16, 21a/06
g.-eni 23a/01
g.-ince 29a/08
g.-medi 30a/09, 32a/16
g.-medükçe 29b/14
g.-mek 36b/07
g.-mez 29a/09, 36a/03
g.-miş 27b/15
g.-mişdi 35a/17
g.-se 35a/10
g.-seler 2b/08
g.-üp 3a/07, 4b/03
g.-ür 11b/16
g.-ürlerdi 4a/06
g.-ürleridi 4b/17
g.-ürse 5a/04
geŋez: Kolay, asan.
g. 2b/02, 13b/11
genez tutmaklık ‘kolay sanmak’
g.+dan 13b/12
ger: Eğer.
g. 18b/04, 18b/06, 18b/10, 20b/07, 23b/06, 23b/06, 35b/03, 37a/14
gerçi: Her ne kadar ise de.
g. 29a/15
gerek: Lazım, yarar.
g. 15a/11, 15a/11, 15a/12, 30a/12, 31b/08
g.+dir 13a/15, 31b/09
g.+dür 13b/03
g.+se 25b/05
gėt-: Gitmek, yürümek, yürüyerek uzaklaşmak.
g.-di 5b/10
g.-e 15a/12
g.-emez 15a/12
g.-ene 23a/05
g.-esin 31b/10
g.-mese 22b/12
g.-meye 22b/09
g.-üp 5a/04

gėdegör- ‘gidiver’
g. 15b/05

getür-: Getirmek, uzak yerden yakına sevk ve nakletmek.
g.-di 6b/10
g.-diler 7a/17, 7b/02
g.-meye 9b/07
g.-mezleridi 4a/01
g.-miş 7b/04
g.-üp 5a/15, 6b/07, 8a/07
g.-ürlerdi 3b/17, 5a/14

gevde: Vücut, beden, ceset, cüsse, gövde. Bkz. gövde
g.+ye 19a/01

gėy-: Elbise, fes, kavuk, çizme benzeri giysileri vücuda geçirmek, giymek.
g.-e 20a/14
g.-mezi 29a/17

gez-: Gezmek, yürümek, dolaşmak, devretmek, hareket etmek.
g.-er 18a/14, 24a/04
g.-me 18a/15
g.-mede 29a/12
g.-üp 6b/06

gibi: Benzetme ve örnek ifade eder.
g. 2b/06, 2b/08, 2b/10, 3a/07, 4a/05, 6a/11, 7b/04, 9b/12, 10b/03, 12b/07, 13a/01, 13a/07, 26b/01, 33a/16
g.+dir 10a/14, 11a/03, 24a/13
g.+ydi 5b/06
gibi ol- ‘bir duruma yaklaşmak, benzemek’
g.-ur 8b/14

gir-: Girmek, içeri varmak, sokulmak, çıkmak karşıtı.
g. 23a/07
g.-e 12b/02, 28b/09
g.-elden 28b/08
g.-erse 7a/13
g.-icek 11a/11
g.-medir 16a/13
g.-mek 11b/10, 21b/06
g.-ür 34a/08

girān-māye: [*F.girān+māye*] Değeri yüksek, kıymetli, değerli.
g. 31b/05

giyāh: [*F.*] Bitki, taze ot, yeni bitki, nebat.
g. 25a/10

göç-: Göçmek, bir yerden bir başka yere gitmek, yurt değiştirmek.
g.-di 22b/07
g.-ücek 22b/08

gök: Gök, yerin göze görülebilen ufuklardan itibaren yukarıda kubbenin içi gibi görülen kısmı, sema.
g.+den 3a/05, 3a/12
g.+inden 3a/11, 3a/12
g.+ine 3b/05
g.+lerdenyana 5a/07
göğe çıkar- ‘gökyüzüne yükseltmek’

g.-dılar 4b/14
gönder-: Göndermek, yollamak, salmak, yöneltmek.
g.-di 6b/01
g.-mek 10a/08
g.-se 3a/03
gönderil-: Gönderilmek, yollanılmak.
g.-üp 5b/02
gör-: Görmek, görme gücü ile varlıkları bütünüyle algılamak.
g. 31b/09, 33b/05, 37a/01, 37a/08
g.-di 5b/17
g.-diise 4a/10
g.-diler 7a/14
g.-düm 28a/03, 30a/07
g.-emez 27b/17
g.-en 33a/16
g.-enin 23a/17
g.-me 34a/15
g.-mediler 12b/17
g.-meyesin 31b/10
g.-mez 23b/15
g.-se 23b/02
g.-sen 6b/16, 36a/14
g.-ün 25a/01
g.-ünüz 12b/15
g.-üp 33b/16, 37a/10
g.-ür 11b/17, 13a/02, 32a/07
g.-ürsen 28b/12
g.-ürün 2b/15
göriş-: Görüşmek, iki veya ziyade adam birbirini görmek, buluşmak, mülakat etmek.
g.-in 30a/15
görül-: Bir varlık olarak göz yardımıyla algılanmak.
g.-di 30a/14
g.-memişdir 26a/05
göster-: Göstermek, gördürmek.
g. 35b/16
g.-e 22a/04
götür-: Götürmek, yakından uzağa alıp gitmek, nakletmek.
g.-üp 2a/13
gövde: Bkz. gevde
g.+sin 13a/14
göz: Göz, insanda ve hayvanda görme organı, ayn.
g. 32a/05
g.+i 11b/17, 23b/15
g.+in 30a/10
g.+inde 37b/04
g.+ümle 28a/03
göze kehlini çek- [T.+Ar.+T.] ‘göze sürme çekmek’
g. 36b/10
gözün ac- ‘gerçeklerin farkına varmak’ Bkz. gözüni aç-
g. 21a/05, 28b/08
gözüni aç- Bkz. gözün ac-
g. 24b/16
g.-sın 15b/10

gözet-: Gözetmek, korumak, saklamak, destek vermek.
g. 36a/07
gūne-gūne: [*F.*] Çeşit çeşit, rengârenk, türlü türlü.
g. 23b/10, 27a/05
ġurūb: [*Ar.*] Yok etme, zeval bulma, zail olma.
ġ. 17a/03
ġusül: [*Ar.*] Cünüp olduktan sonra veya hayız ve lohusalıktan arınmak için bütün bedeni abdest alarak yıkama durumu.
ġ. 18a/04
ġ.+ile 17b/13
ġusül ėt- [Ar.+T.] 'bütün bedeni abdest alarak yıkamak'
ġ.-üp 35a/07
ġuṣn: [*Ar.*] Ağaç dalı.
ġuṣn-ı evrāḳ-ı semer [Ar.] 'meyve yapraklarının dalı'
ġ. 36b/02
ġuṣṣalu: Acılı, sıkıntılı.
ġ. 4b/16
gūş: [*F.*] Dinleme, işitme.
gūş ėt- [F.+T.] 'dinlemek'
g.-me 31b/06
gūş-i hūş [F.] 'dikkatle dinleme'
g.+un 31b/01
gūşe: [*F.*] Köşe, bucak.
g.+sinde 4a/12
gūyā: [*Ar.*] Sanki, diyelim ki.
g. 33b/09, 36b/14
güç: Güç, kuvvet, takat, kudret.
güci yėt- 'istenilen fiili gerçekleştirmek için gerekli kuvvete sahip olmak'
g.-se 13b/09
güçlik: Zahmet.
g.+inin 25b/13
güd-: Gözetmek, gözlemek.
g.-düm 21b/06
gümān: [*F.*] Şüphe, kuşku.
g. 18b/08, 24b/06, 29b/07
gümüş: Gümüş, parlak, beyaz renkte, kolay işlenebilen kıymetli bir maden.
g.+ün 12b/13
gün: (1) Dünyanın kendi ekseni üzerinde bir kere dönmesinden oluşan yirmi dört saatlik zaman.
g. 2b/12, 8b/14, 9a/03, 9a/04, 9b/14, 10a/05, 10a/07, 10a/09, 10b/09, 12a/06, 12b/06, 12b/17, 14b/12, 20a/04, 28a/14, 29a/03, 32a/04, 35b/11
g.+de 7a/02, 23b/17, 24a/01
g.+i 12b/06
g.+inde 13a/03
g.+ki 35b/16
g.+ler 5b/05
gün: (2) Güneş.
gün bat- 'gündüzün bitip, akşamın olması'

g.-a 12b/07
g.-ana dek 12b/06

günāh: [*F.*] Dinin kurallarını yerine getirmemek veya bu kurallara aykırı hareket etmekle oluşan suç.
g.+a 12b/08
g.+ı 11a/05, 11b/06, 12b/07, 13b/04
g.+ıla 12b/12
g.+ım 27b/05
g.+ın 3b/09, 10b/06
g.+ına 4b/03
g.+ından 8b/13, 10b/02
g.+lara 9b/11
g.+ları 11b/15
günāhın yarlıġa- [F.+T.] 'günahı bağışlamak'
g.-yup 10b/06
günāhları dök- [F.+T.] 'günahlardan arındırmak'
g.-er 11b/15

gündüz: Günün aydınlık olan yani güneşle aydınlanan kısmı, gece karşıtı.
g. 3b/01, 20a/15, 22b/04

güzel: Güzel, göze iyi görünen.
g. 25b/11, 28a/10
güzel ol- 'göze hoş görünmek'
g.-mazmıydı 22b/13

Güzelce Birke: Menzil yeri.
G. 29b/02

H

ḫaber: [*Ar.*] Haber, yeni bilgi, son olarak duyulan söz veya hadis.
ḫ. 3a/02, 5b/11
ḫ.+i 33a/13
ḫ.+in 31b/07
ḫaber vėr- [Ar.+T.] 'bildirmek'
ḫ. 2a/02
ḫ.-di 14b/03, 32a/05
ḫ.-en 6b/12
ḫaber vėril- [Ar.+T.] 'bildirilmek, duyurulmak'
ḫ.-di 4a/12

ḫabīr: [*Ar.*] Haber ile ilgili.
ḫ. 33b/07

ḥabis: [*Ar.*] Tutma, tutuklama, alıkoyma.
ḥ. 34a/05
ḥabs ol- [Ar.+T.] 'tutuklu olmak, baskı altında bulunmak'
ḥ.-mamak 15a/09

ḫabl: [*Ar.*] İp, urgan, halat.
ḫ. 32a/10
ḫabl-i metīn [Ar.] 'İslam dini'
ḫ. 36a/16

ḥac: [*Ar.*] İslam'ın beş şartından biri olan Zilhicce ayında, Mekke'de Kâbe'yi ziyaret ve tavaf etmeyi öngören ibadet.
ḥ. 35a/10
ḥ.+dan 21a/15

ḥacc: Bkz. ḥac

ḥ. 12a/16, 12b/10, 13b/11, 13b/13, 15a/04, 20b/17, 21a/01, 21a/04
ḥ.+a 10a/11, 12a/11, 13b/09, 14b/06, 18b/12, 18b/15
ḥ.+dan 13b/05
ḥ.+ı 12a/09, 13a/15, 13a/17, 18b/08
ḥ.+ıla 12b/11
ḥ.+ın 18b/09
ḥ.+ını 4b/07
ḥ.+un 12a/09, 21a/11
ḥacc ėt- [Ar.+T.] 'hac ibadetini yerine getirmek'
ḥ.-en 13a/10
ḥ.-erdük 4b/08
ḥ.-di 4b/06
ḥ.-dügi 13b/04
ḥ.-meden 13b/14
ḥ.-medin 13b/03
ḥ.-mek 10a/14
ḥ.-meyüp 13b/07
ḥ.-se 8b/13, 13a/12, 13a/12, 13a/13, 13b/02
ḥacc ol- [Ar.+T.] 'hac vazifesini yerine getirmek'
ḥ.-madan 18b/06
ḥacc-ı mebrūr [Ar.] 'şartlarına dikkat ederek hiç günah işlemeden yapılan ve kabul edilen hac'
ḥ.+un 12b/09
ḥacc-ı şerīf [Ar.] 'şerefli hac'
h. 14b/03

ḥacer: [*Ar.*] Taş.
ḥacer-i āḫar [Ar.] 'diğer taş, başka taş'
ḥ. 19b/17
Ḥacer-i Esved [Ar.] 'Kâbe'nin duvarında bulunan ve cennetten geldiği rivayet olunan meşhur kara taş'
Ḥ. 2b/17, 6b/03, 7a/02, 9b/13, 11b/16
Ḥ.+dür 11a/11
Ḥ.+e 7a/06
Ḥ.+i 4a/08, 6b/07, 7a/11, 7a/13, 7a/15, 7a/17, 7b/03, 8a/12, 11b/15
Ḥ.+ile 11b/13
Hācer: [*Ar.*] Hz. İbrahim'in ikinci karısı, Hz. İsmail'in annesi.
H.+e 5b/07, 5b/12
H.+i 5b/01, 5b/04
ḥācet: [*Ar.*] İhtiyaç, lüzum, iktiza.
ḥ. 13b/06, 22b/03, 27a/14
ḥ.+lerin 5a/01
ḥ.+ünse 16b/11
ḥācet dile- [Ar.+T.] 'gerekli olan şeyi istemek'
ḥ.-seler 11b/01
ḥācetlü [Ar.+T.] 'gerekli'
ḥ. 4b/16
ḥācı: [*Ar.*] Hac ibadetini yerine getirmiş kimse.
ḥ. 26a/09
ḥ.+lar 3a/06

ḥ.+nun 22a/12, 23b/17

ḥ.+yam 16b/12

Ḥacūn: Mekke'de bir dağ.

Ḥ. 9a/03

Ḥ.+da 9a/04

Ḥ.+dan 9a/08

ḥad: (1) [*Ar.*] Sınır, iki ülkenin veya iki beldenin kesiştiği yer, hudut.

ḥ. 22b/04

ḥ.+di 26b/01, 27a/07, 27a/07

ḥad: (2) [*Ar.*] Şeriat hükümlerine göre verilen ceza.

ḥ. 28a/08

ḥ.+dan 26b/17

ḥ.+e 16b/17

ḥad'āt: Bir hayvan.

ḥ. 21b/04

ḫādim: [*Ar.*] Hizmet eden, hizmetçi, hizmetkâr.

ḫ.+le 35a/09

ḥadīs̱: [*Ar.*] Hz. Muhammed'in söz ve davranışları.

ḥ. 28a/16, 31b/02

ḥ.+e 32a/02

ḥ.+i 10a/11, 10a/14, 12a/14

ḥ.+ün 32a/09

ḥadīs̱-i āḫar [Ar.] 'başka hadis'

ḥ.+da 14a/07, 14a/14

ḥadīs̱-i şerīf [Ar.] 'Hz. Muhammed'in sözleri'

ḥ. 13b/09

ḫāk: [*F.*] Toprak.

ḫ+in 27b/11

ḫāk-ber-ser kıl- [F.+Ar.+F.] 'Fars edebiyatında "Toprak başına" anlamında kullanılan kargış söylemek'

ḫ.-up 33a/02

Ḥaḳ: [*Ar.*] Allah.

Ḥ. 16b/14, 19b/11, 22a/09, 22b/10, 24b/10, 25b/01, 27a/17, 32a/14, 32b/06, 35b/16, 36a/05

Ḥ.+da 25b/05

Ḥ.+dan 1b/09, 22a/05, 23b/04

Ḥ.+ıla 12a/01

Ḥ.+ile 16b/15, 19b/11, 19b/12

Ḥ.+ka 16b/14, 16b/15

Ḥ.+kı 18b/01, 37a/10

Ḥ.+in 27b/11

Ḥ.+un 21a/07

Ḥaḳ celle ve 'alā [Ar.] 'yüce ve ulu Allah'

Ḥ. 7b/06

Ḥaḳ subḥānehu ve ta'ālā [Ar.] 'Allah, her türlü kusur ve eksiklikten uzak ve yüce olan Allah'

Ḥ. 11a/07

Ḥaḳ ta'ālā [Ar.] 'yüce Allah'

Ḥ. 2a/10, 2a/12, 2a/15, 3a/03, 3a/10, 3b/14, 4a/07, 4a/08, 4a/16, 4b/01, 5a/01, 6b/01, 6b/15, 8a/13, 8b/01, 10b/06, 10b/08, 11a/06, 12a/02, 12b/14, 13a/02, 13a/07, 13a/13,

14a/09, 14a/10, 14a/11, 14a/12, 22a/01, 37a/12

Ḥ.+nun 3b/02, 5b/14, 13a/02

Ḥ.+ya 11a/03

ḥaḳāret: [*Ar.*] Hakaret, saygısızca davranma, hürmetsizlik etme, hor ve hakir görme.

ḥ.+le 34a/10

ḥaḳīḳat: [*Ar.*] Allah yolunda "beka-billah (iradelerini Allah ile ebedîleştiren) mertebesine ulaşan kullar veya sufiler için kullanılan bir söz.

ḥ. 33b/11, 33b/13, 35b/05, 36b/04

ḥ.+de 33b/07, 33b/07

ḥ.+e 33b/12

ḥaḳīḳī: [*Ar.ḥaḳīḳ+ī*] Gerçekle ilgili, hakikate mensup, gerçekten.

ḥ.+le 36b/01

ḥākim: [*Ar.*] Yüksek rütbeli memur, kadı, vali.

ḥ. 15b/10

ḥ.+leri 25a/08

ḥ.+lerin 24a/05, 30a/10

ḥ.+ün 23b/15

ḥākim ol- [Ar.+T.] 'hükmetmek'

ḥ.-an 15b/01

ḥaḳīr: [*Ar.*] Hor, bayağı, adi, kişiliksiz.

ḥ. 27a/02

ḥakirlıḳ 'bayağılık, kişiliksizlik'

ḥ. 12b/17

ḥaḳḳında: İlgili, dair, müteallik.

ḥ.31b/14, 33b/10

ḥāl: [*Ar.*] Oluş, bulunuş, suret, heyet, keyfiyet.

ḥ. 26a/05

ḥ.+e 34a/01

ḥ.+in 27a/03

ḥ.+ine 14a/02

ḫalā'iḳ: [*Ar.*] Esir olarak alınan hizmetçi kız veya kadın.

ḫ. 4b/15, 6b/05, 13a/06

ḥālāt: [*Ar.*] Hâller.

ḥ.+e 28b/01

ḥālbuki: Hâlbuki, öyle iken, şu da var ki.

ḥ. 8b/04

ḫalel: [*Ar.*] Bozukluk.

ḫ. 36a/12

ḥālet: [*Ar.*] Keyfiyet, nitelik, durum, hâl.

ḥ.+dir 24b/06, 30a/07

ḫālī: [*Ar.ḫāl+ī*] Açık yer, boş, içinde bir şey olmayan.

ḫ.+dir 33b/13

Ḫālid bin 'Ar'ara: (Hālid b. Velīd) Hz. Muhammed'in Seyfullah unvanı verdiği meşhur kumandan sahabe.

Ḫ. 6a/13

ḫalīfe: [*Ar.*] Hz. Muhammed'in ölümünden sonra İslam'ın koruyucusu ve dinî lideri olan kimse.

ḫ. 2a/06

ḫalīfe ol-[Ar.+T.] ‘dinî lider olmak’
ḫ.-sa 2a/09

hālik: (1) [*Ar.*] Helak olan, yokluk içinde ölen.
hālik ol- [Ar.+T.] ‘helak olmak’
h.-ur 32b/04

Ḫāliḳ: (2) [*Ar.*] Allah’ın adlarından.
Ḫ. 35b/07

Ḫalīlu’llāh: [*Ar.*] Hz. İbrahim.
Ḫ. 5a/12, 5a/13
Ḫ.+adegin 5a/02

ḫāliṣ: [*Ar.*] Karışık ve sahte olmayan, safi, temiz, doğru, hilesiz.
ḫāliṣ ėt-[Ar.+T.] ‘temizlemek, saflaştırmak’
ḫ.-sün 15b/11

ḫalḳ: (1) [*Ar.*] Aynı soydan gelen insanlar.
ḫ. 17a/07, 17a/17, 17b/03, 19a/09, 19b/11, 20a/16, 21a/13, 21a/14, 23b/06, 32b/11, 34a/02
ḫ.+a 15b/13
ḫ.+ı 16b/14, 24a/09
ḫ.+ın 17a/15
ḫ.+ile 19b/11
ḫalḳ ėt-[Ar.+T.] ‘yaratmak’
ḫ.-üp 20a/16

ḫalḳ: (2) [*Ar.*] Tıraş etme.
ḫ+danevvel 20a/09
ḫ.+ıla 19b/15

Ḫallāḳ-ı Hū: [*Ar.*] Yaratıcı Allah.
Ḫ. 22a/04, 29b/03

Ḫama: Menzil yeri.
Ḫ. 23a/06

ḫamd: [*Ar.*] Şükür.
ḫamd ėt- [Ar.] ‘şükretmek’
ḫ. 29b/12
ḫamduli’llāh [Ar.] ‘Allah’a hamd olsun’ Bkz. ḫamduli’llāhi
ḫ. 22b/06, 26b/11
ḫamduli’llāhi [Ar.] Bkz. ḫamduli’llāh
ḫ. 31b/15

ḫāmil: [*Ar.*] Taşıyan yükleyen.
ḫ.+di 35a/11

Ḫamīr: [*Ar.*] Hamur.
Ḫ.+e 6a/11

ḫaml: [*Ar.*] Anne karnındaki çocuk.
ḫ.+ini 35a/11

ḫammāl: [*Ar.*] Taşıyıcı, hamal.
ḫ. 34a/05

ḫammām: [*Ar.*] Hamam, banyo.
ḫ.+a 21b/06

Ḫān: (1) [*F.*] Gerek yol üzerinde gerek şehrin içinde yolcu, misafir ve yabancıların konaklamakları için yapılmış ayrı ayrı odaları bulunan büyük bina.
Ḫ. 23a/14

Ḫān: (2) Menzil yeri.
Ḫ. 22a/14, 23a/04, 24a/14

Ḫāne: [*F.*] Ev, beyit, mesken.
Ḫ.+ler 26a/12

ḫarām: [*Ar.*] Dince yasak olan.

ḥ. 16a/13, 19a/14, 19a/15, 20b/14
ḥ.+a 8a/17
ḥ.+ın 30a/04
ḥarām ėt-[Ar.+T.] ‘yasak etmek’
ḥ.-er 13a/14
ḥ.-di 9b/05, 9b/06
ḥarām ol- [Ar.+T.] ‘dince yasak olmak’
ḥ -an 19a/14
ḥ.-dı 34b/05

ḫarc: [*Ar.*] Sarfedilen para, masraf.
ḫarc olun- [Ar.+T.] ‘masraf yapılmak’
ḫ.-ur 8a/03

ḥarem: [*Ar.*] Girişi herkese açık olmayan saygın veya kutsal yer.
ḥ. 34a/02
ḥ.+i 3a/14, 8b/03, 37a/16
ḥ.+inde 8a/05
ḥarem-i ḫāṣ [Ar.] ‘özel ev, oda’
ḥ. 34b/05
ḥarem-i ḳalb [Ar.] ‘kalbin gizliliği’
ḥ.+e 36a/06

Ḥaremeyn: [*Ar.*] Mekke ve Medine.
Ḥ.+in 12b/01
Ḥaremeyni’ş-Şerīfeyn [Ar.] ‘Kâbe ile Ravza-yı Mutahharayı içine alan Mekke ile Medine’
Ḥ.+in 8b/17

ḥarr: [*Ar.*] Hararet, sıcaklık, sıcak.
ḥ.+ı 25b/08

ḫāṣ: [*Ar.*] Özgü, özel, mahsus.
ḫ. 37a/16
ḫ.+durur 15a/10

Ḫaṣā: Menzil yeri.
Ḫ. 24a/16

Ḥasan-ı Baṣrī: İslam âlimi.
Ḥ. 9b/07

ḥaṣāsın: ?
h. 19a/05

ḥased: [*Ar.*] Buğuz, çekemezlik, kıskançlık.
ḥ. 34a/01

ḥasen: [*Ar.*] Güzel.
ḥ. 16b/05
ḥasen ol-[Ar.+T.] ‘güzel olmak’
ḥ.-maz 16b/06

ḥasenāt: [*Ar.*] İyilikler, güzellikler.
ḥ. 9b/10
ḥ.+a 36b/08
ḥasenāt vėril-[Ar.+T.] ‘güzelliklerin verilmesi’
ḥ.-e 11a/06

ḥasene: [*Ar.*] İyilik, güzellik, hayırlı iş.
ḥ. 10b/07, 11b/06, 12a/12

ḥāṣıl: [*Ar.*] Ortaya çıkan, biten, türeyen.
ḥāṣıl-ı mā [Ar.] ‘suyun çıkışı’
ḥ. 33a/07
ḥāṣıl ol- [Ar.+T.] ‘ortaya çıkmak’
ḥ.-maz 16b/13
ḥ.-ur 10a/08, 29a/07

ḫaṣım: [*Ar.*] Düşman, rakip, yağı.
ḫ. 18b/01

ḥasret: [*Ar.*] Özlem, tutku.

ḫ. 30a/14

ḫāşā: (1) Uzak dursun.

ḫ. 24b/12, 28b/02

ḫāşā: (2) [*Ar.*] Asla, hiçbir zaman.

ḫ. 33a/05, 34b/10

ḫaşem: [*Ar.*] Aile, aile bireyleri.

ḫ. 25a/08

ḫaşīş: [*Ar.*] Kuru ot.

ḫ. 21b/09

ḫaşır: [*Ar.*] Toplama, bir araya getirme.

ḫ.+ı 34a/12

ḫaşr ėt-[Ar.+T.] ‘toplamak’

ḫ. 34a/14

ḫaşr ol- [Ar.+T.] ‘toplanmak’

ḫ.-dugı 31b/04

ḫaṭā: [*Ar.*] Yanlış, kusur.

ḫ. 28a/09

ḫaṭā ėt- [Ar.+T.] ‘yanlış yapmak’

Bkz. ḫaṭā ḳıl-

ḫ.-me 36b/04, 37a/06

ḫaṭā ḳıl-[Ar.+T.] Bkz. ḫaṭā ėt-

ḫ.-ma 33a/13

ḫāṭır: [*Ar.*] Hatır, gönül, kalp.

ḫ.+ı 7b/04, 28a/10

ḫāṭırına gel- [Ar.+T.] ‘hatırlamak’

ḫ.-dimi 31b/08

ḫ.-meye 31b/11

ḫatırı ḫoş getür- [Ar.+F.+T.] ‘güzel şekilde hatırlamak’

ḫ.-mişgibioldılar 7b/04

ḫaṭīb: [*Ar.*] Camide vaaz veren veya hutbe okuyan kimse.

ḫ. 10a/15

ḫātime: [*Ar.*] Yazma eserlerin son bölümü.

ḫ. 13b/15, 13b/15

ḫaṭ: [*Ar.*] Sınır, çizgi.

ḫaṭṭ-ı şer‘ [Ar.] ‘din kuralları sınırı’

ḫ. 33a/11

ḫattā: [*Ar.*] Bundan da öte, daha kötüsü.

ḫ. 8a/12

ḫavāle: [*Ar.*] Gönderme.

ḫavāle eyle- [Ar.+T.] ‘göndermek, ulaştırmak’

ḫ. 28a/05

ḫavāş: [*Ar.*] Bir ülkede bilim, fen, mevki ve asalet bakımından ileri gelenler.

ḫ. 25a/16

ḫavf: [*Ar.*] Korku, korkma.

ḫavf-ı ‘aẓīm [Ar.] ‘büyük korku’

ḫ. 34b/15, 36a/12

ḫavf-ı recā [Ar.] ‘rücu etme korkusu’

ḫ. 37a/09

Ḥay: [*Ar.*] Diri, canlı, meyyit karşıtı. Allah’ın adlarından.

Ḥ. 24b/15

ḫayā: [*Ar.*] Utanma, utanma duygusu.

ḫ. 29a/12, 29a/13

ḫayā ėt- [Ar.+T.] ‘utanmak’

ḫ.-er 17b/05

Ḥaydar Ḳal‘esi: Menzil yeri.

Ḥ. 25b/14, 25b/14

ḫayır: [*Ar.*] İyilik, iyi, faydalı iş, fayda, şer karşıtı. Bkz. ḫayr

ḫ. 32a/13

ḫayl: [*Ar.*] Grup.

ḫ. 25a/08

ḫ.+ine 33a/12

ḫayl-i melek [Ar.] 'melek grubu'

ḫ.+i 32b/10

ḫaylī: [*F.*] Çok, birçok.

ḫ. 26a/11

ḫaylīce: [*F.*] Çokça, epeyce.

ḫ. 26a/13

ḫayr [*Ar.*] Bkz. ḫayır

ḫ.+la 37a/02

ḥayret: [*Ar.*] Şaşma, şaşakalma, ne yapacağını bilmeme.

ḥ. 30a/15

ḥayvān: [*Ar.*] Hayvan, duygu, duyu ve hareket yeteneği olan canlı yaratık.

ḥ. 24a/04

ḥ.+a 26a/11

ḥayż: [*Ar.*] Kadınlarda aybaşı, âdet görme.

ḥ. 20a/10

ḥaẕer: [*Ar.*] Sakınma.

ḥaẕer ėt- [Ar.+T.] 'sakınmak'

ḥ. 19a/02, 20a/12, 28b/16, 34b/11, 37a/03

ḥ.-sün 28a/12

ḥāżır: [*Ar.*] Hazır, huzurda bulunan, göz önünde olan.

ḥ. 37a/10

ḥāżır ol- [Ar.+T.] 'hazır durumda bulunmak'

ḥ.-dı 5b/02

ḥażret: [*Ar.*] Kutsal ve saygın değer veya kimselerin adlarının başlarına getirilen unvan.

ḥ. 33b/11, 35b/01, 37a/13

ḥ.+e 35a/02, 35a/17

ḥ.+i 29a/03

Ḥażreti 'Alī Bkz.'Alī İbni Ebī Ṭālib

Ḥ.+de 28a/17

Ḥażreti Allah 'Allahü ta'ala'

Ḥ.+a 28b/17

Ḥażreti Allah Resūlı 'Hz. Muhammed'

Ḥ. 33b/06

Ḥażreti Beyt [Ar.] 'Kâbe'

Ḥ. 30a/04

Ḥ.+in 30a/03

Ḥażreti Cebrā'il' [*İbr.; "Allah'ın kulu"*] Allah ile Hz. Muhammed arasında iletişimi kuran en büyük meleklerden biri'

Ḥ. 2b/12

Ḥażreti Fārūḳ 'Hz.Ömer'

Ḥ. 27b/16

ḥażreti ḥacc-ı şerīf [Ar.] 'şerefli hac'

ḥ.+ün 14b/10

Ḥażreti Ḳuds[Ar.] ‘şerefli Kudüs’
Ḥ.+a 37a/09
Ḥażreti Ḳur’ān-ı ‘Aẓīm [Ar.] ‘Kur’an-ı Kerim’
Ḥ. 32a/06, 36b/06
Ḥażreti Mehdī [Ar.] ‘Dünyanın son zamanlarında ortaya çıkıp doğru inancı ve adaleti yeryüzüne hâkim kılacağına inanılan kurtarıcı’
Ḥ. 29b/14
Ḥażreti Muḥammed [Ar.] ‘Hz. Muhammed’
Ḥ. 7b/02
Ḥażreti Muḥammed Muṣṭafā [Ar.] ‘Hz. Muhammed’
Ḥ. 7a/14
Ḥażreti Peyġāmber [Ar.+F.] ‘Hz. Muhammed’
Ḥ. 9b/01, 10a/10, 10b/07, 11b/02, 14a/03
Ḥażreti Peyġāmber ‘aleyhi’s-selām ‘Hz. Muhammed’
Ḥ. 2b/12
Ḥażreti Resūl [Ar.] ‘Hz. Muhammed’
Ḥ. 8b/10, 10b/03, 13b/16
Ḥ.+den 9a/02
Ḥażreti Resūlu’llāh ‘Hz. Muhammed’
Ḥ. 8b/15
Ḥażreti Sa‘d ‘(Sad bin Ebi Vakkas) Hz. Muhammed’in okçusu’
Ḥ.+a 28b/09

hebā: [*Ar.*] İsraf ve telef.
h. 31b/03
Hediyye Eşmesi: Menzil yeri.
H. 26b/13, 26b/14
helāk: [*Ar.*] Ölme, geberme, fevt, mort.
h. 23a/17
helāk ėt- [Ar.+T.] ‘yok etmek’
h.-di 23b/01
helāk ol- [Ar.+T.] ‘mahvolmak’
h.-updur 34a/14
hele: Hele, özellikle.
h. 35b/10, 37a/01
hem: [*F.*] Hem, iki veya daha çok unsurun birlikte söylenmesi durumunda atıf yerinde ikilemeli olarak kullanılır.
h. 7b/04, 20a/17, 25b/13, 27b/16, 32b/04, 32b/05, 32b/14, 33b/04, 34a/04, 34b/04, 35a/12, 35b/14, 36a/01, 36b/01
h.+den 26b/12
hemān: [*F.*] Derhâl, çabucak.
h. 31b/10, 34a/17, 36b/07
hem-sāye: [*F. hem+ sāye*] Komşu.
h. 37b/02
h.+ni 37b/02
ḫendeḳ: Kale, yol, tarla vb. çevresinde, geçmeye engel olacak biçimde, uzunlamasına kazılmış derin çukur.
ḫ.+den 24b/09

henüz: [*F.*] Henüz, bu ana dek, daha, yeni, ancak.
h. 5b/03

hep: Hep, her vakit, daima, sürekli.
h. 2b/11, 7b/04, 27b/06, 28b/05, 35a/08, 36a/13

her: [*F.*] Her, cümle, hep, beher.
h. 3a/14, 3a/16, 4a/06, 4b/02, 6a/11, 6b/16, 8a/12, 10a/05, 10a/06, 10a/07, 10a/09, 10b/02, 10b/04, 10b/09, 10b/09, 10b/11, 10b/12, 10b/15, 11a/02, 11a/04, 11a/17, 11b/01, 11b/07, 12a/11, 12a/12, 12a/17, 13b/09, 14a/07, 14b/04, 17b/10, 18b/07, 18b/08, 19b/01, 22a/11, 22b/09, 23b/17, 26a/16, 26b/12, 29b/04, 30a/06, 32a/07, 33a/13, 33b/02, 34a/10, 34a/15, 35a/11, 36b/09, 36b/12
h.bir 3b/13, 3b/13, 3b/17
h.+birisi 9a/06
h.+gün 2b/03
h.+yere 3b/14
her iş [F.+T.] ‘işlerin hepsi’
h.+i 4a/14

herkes: [*F. her+ kes*] Herkes, bütün insanlar, sıradan kimseler, halkın tamamı.
h. 23a/11
h.+in 35a/08, 37a/05

her kim: [*F.+T.*] Kim olursa olsun.
h. 8a/17, 8b/17, 25b/01, 36a/13
h.+ise 16a/01

hervele: [Ar.] Hac ve umrede Safa ve Merve arasında say yaparken belli bir mesafenin süratli ve canlı bir yürüyüşle geçilmesini ifade eder.
h. 17b/09

hetk: [*Ar.*] Yırtmak.
hetk-i ‘ırż [Ar.] ‘ırza saldırma’
h.+ı 15b/09

hevā: [*Ar.*] İstek, arzu.
h. 31b/06, 37a/11, 34b/01

hey’et: [*Ar.*] Görünüş, şekil, suret, kıyafet.
h.+e 15b/06

heykel: [*Ar.*] Taştan veya tunç ve benzeri maddeden yapılan insan ya da hayvan sureti, put, sanem.
h. 33a/04

hezl: [*Ar.*] Eğlence, şaka, alay.
h. 31b/05

hezme: Elle basıldığında veya sıkıldığında oluşan çukur.
h.+si 14a/13

ḫıdmet: [*Ar.*] Görev, iş.
ḫ.+ine 35a/07

ḥıfẓ: [*Ar.*] Saklama, koruma.
ḥıfẓ eyle- [Ar.+T.] ‘saklamak, korumak’
ḥ. 16a/17, 27b/05
ḥ.-ye 33b/16
ḥıfẓ-ı dīn ėt-[Ar.+Ar.+T.] ‘dini ezberlemek’

ḫ.-megiçün 33b/03

Ḥıll: [*Ar.*] Harem bölgesi ile Mikat sınırları arasında kalan yerlere denir.

Ḥ.+i 16a/14

ḫınzīr: [*Ar.*] Pis ve katı yürekli, gaddar, hain.

ḫ. 24b/14

ḫırḳa: [*Ar.*] Dervişlerin giydikleri üst libası.

ḫ. 33b/17

ḫ.+yı 35a/07

ḫırlu: Düzenli.

h. 24a/08

ḫırş: [*Ar.*] Hırs, açgözlülük, şiddet ve tamahla bir şeyin üzerine düşme.

ḫ. 34a/01

ḫırsız: Hırsız, başkalarının malını çalan adam, uğru.

ḫ.+a 24a/08

ḫışāl: [*Ar.*] Hasletler, huylar.

ḫ.+i 33a/09

ḫ.+ile 35b/02

ḫışāl-i ḫamse [Ar.] ‘beş huy’

ḫ. 34a/03

ḫışım: [*F.*] Kızgınlık, öfke.

ḫışım ėt- [F.+T.] ‘kızmak, öfkelenmek’

ḫ.-di 2a/12

ḫıṭāb: [*Ar.*] Birine söz söyleme, sözü bir adama söyleme.

ḫ.+um 22b/15

ḫıṭāb ol- [Ar.+T.] ‘birine söz söylemek’

ḫ.-ur 16a/09

hīc: [*F.*] Hiç, olumsuz cümlelerde fiilin anlamını pekiştirir. Bkz. hīç

h. 34b/03

Ḥicr: [*Ar.*] Kâbe ile Kâbe’nin karşısında bulunan duvar arasındaki boşluk. Bkz. Ḥicr-i İsmā‘īl

Ḥ. 11b/10

Ḥ.+de 10b/15, 11b/09

Ḥicr-i İsmā‘īl [Ar.] Bkz. Ḥicr

Ḥ.+de 11a/13

hīç: [*F.*] Bkz. hīc

h. 20b/04, 23b/14, 28a/07, 29a/09, 29a/11, 31b/07, 31b/08, 32a/17, 33b/08, 33b/15, 34a/05, 34a/08, 35b/03

h.+bir 12b/03, 12b/05, 12b/10, 12b/17

h.+biri 37a/07

h.+birine 22b/12

h.+birinüz 13b/01

h.+birisi 35a/14

hidāyet: [*Ar.*] Doğru yolu arama, doğru yola girme.

hidāyet bul- [Ar.+T.] ‘doğru yola ulaşmak’

h.-alar 6b/06

hidāyet eyle- [Ar.+T.] ‘doğru yolu göstermek’

h.-ye 22b/08

ḥikmet: [*Ar.*] Sır, ne olduğu anlaşılmaz sebep ve hakikat.

ḥ. 31b/01, 34a/04

ḥ.+in 23b/01

ḥilm: Tabiat yavaşlığı, mülayimlik, usluluk, sert, hiddetli olmayış, sabırlılık, tahammülsüzlük.

ḥ. 34a/02

ḥimār: [*Ar.*] Erkek eşek.

ḥ.+a 35a/12

himmet: [*Ar.*] İyilik, kerem.

himmet et- [Ar.+T.] 'lütfetmek, iyilikte bulunmak, yardımcı olmak'

h.-meyüp 13b/11

Hindistān: Hindistan. Bkz. Hindūstān

H.+dan 3b/12

Hindūstān: Bkz. Hindistān

H.+dan 4b/06

hīne: [*Ar.*] Onurluluk, şerefli olma durumu.

h. 17b/10

ḥisāb: [*Ar.*] Defter tutma, alacak vereceğin kaydı.

ḥisāb olun- [Ar.+T.] 'hesap sorulmak'

ḥ.-maya 12b/02

ḫizmet: [*Ar.*] Hizmet, iş görme, vazife, memurluk.

ḫizmet ėt- [Ar.+T.] 'çalışmak' Bkz. ḫizmetin ėt-

ḫ.-dim 35a/04

ḫ.-eyor 31b/13

ḫizmetin ėt- [Ar.+T.] Bkz. ḫizmet ėt-

ḫ.-üp 35a/08

ḫod: [*F.*] Kendi.

ḫ. 5a/04, 36a/12, 37a/01

ḫor: [*F.*] Hakir, zelil, müptezel.

ḫ. 13b/11

ḫor bak- [F.+T.] 'küçük görmek'

ḫ.-ma 31b/04

ḫor ṭutmaḳlıḳ [F.+T.] 'küçük sanmak, aşağı görmek'

ḫ.+dan 13b/12

ḫorluḳ: Hakaret.

ḫ. 12b/17

ḫoş: [*F.*] Hoş, iyi, tayyip.

ḫ. 7b/04, 24a/14

ḫoş gel- [F.+T.] 'iyi bir etki yaratmak'

h.-mez 24b/08

h.-ür 24b/06

ḫoşça: Hoş bir tarzda, iyice, güzelce, zararsız.

ḫ. 22a/15

Ḫudā: [*F.*] Allah.

Ḫ. 21a/12, 27a/15, 27b/09, 30a/13, 32a/08, 32a/17, 36a/04, 36a/17, 37a/07

ḥudūd: [*Ar.*] Hatlar, sınırlar.

ḥ.+a 36a/16

ḫuḳūḳ: [*Ar.*] Haklar, toplumda insanın yaşama güvencesini sağlayan değerler bütünü.
ḫ. 28a/15

Ḫulbaṣ: Menzil yeri.
Ḫ. 29b/01

ḫulḳ: [*Ar.*] İyi veya kötü huy.
ḫ.+ı 35a/03

ḫulūl: [*Ar.*] İçe doğma.
ḫ.+e 34b/11

ḫulūṣ: [*Ar.*] Halislik, saflık, doğruluk, yalan ve hileden uzak olma.
ḫ. 37a/15
ḫ.+a 30b/02
ḫulūṣ ėt- [Ar.+T.] ‘saflaştırmak’
ḫ. 21b/13
ḫulūṣ-ı aṣḥāb-ı vefā [Ar.] ‘vefa ashabını saflaştırma’
ḫ. 32a/10
ḫulūṣ-ı niyyet [Ar.] ‘iyi niyet, niyetin temizliği’
ḫ. 37a/14

ḫumḳ: [*Ar.*] Ahmaklık, bönlük, budalalık.
ḫ.+a 34a/09

Ḫumuṣ: Menzil yeri.
Ḫ. 23a/07

ḫūnī: [*F.hūn+Ar.ī*] Kanlı, kan dökmeye meyilli.
ḫ. 20a/15

ḫurma: [*F.*] Sıcak iklimde yetişen tatlı bir meyve türü.
ḫ.+sı 24b/09, 25b/07, 26b/01, 29a/06

ḫurūc: [*Ar.*] Çıkma, dışarıya doğru yönlenme.
ḫ.+ı 30a/12

hūş-yār: [*F. hūş+yār*] Akıllı, bilinci yerinde olan, aklıyla hareket eden (kimse), mest karşıtı.
h.+ile 37b/06

ḫuṭbe: [*Ar.*] İslam’da cuma ve bayram namazları sırasında hutbede imamın verdiği öğüt ve okuduğu dua.
ḫ. 18a/04, 19a/04

ḫużūr: [*Ar.*] Huzur, rahat, asayiş.
ḫ.+ı 28a/17

ḫüccāc: [*Ar.*] Hacılar.
ḫ. 15b/10, 24b/01, 25a/04, 29a/17
ḫ.+dan 27b/06, 30a/17
h.+ın 29b/02, 30a/16

hüdn: [*Ar.*] Barış.
h.+dür 8a/04

ḫükm: [*Ar.*] Güç, kuvvet, ehemmiyet, nüfuz, hâkimiyet.
ḫ.+i 17b/04, 21b/02
ḫüküm eyle- [Ar.+T.] ‘hâkim olmak, egemenliği altında bulundurmak’
ḫ.-di 18b/10
ḫükm-i inṣāt [Ar.] ‘suskunluk emri’
ḫ.+ı 28a/16
ḫükm-i selef [Ar.] ‘eski hüküm’
ḫ. 19b/12

ḥükm-i sünnet [Ar.] ‘sünnetin hükmü’
ḥ.+dir 18a/05
ḥükm-i şer‘ [Ar.] ‘İlahî kanunların hükmü’
ḥ.+ün 18a/07

Hüreyre: Çok hadis rivayet etmesiyle tanının sahabe.
H. 35a/04

ḥürmet: [*Ar.*] Şeref, haysiyet.
ḥ.+ine 29b/03
ḥürmeti ėt- [Ar.+T.] ‘saygı göstermek’
ḥ.-mek 20b/15

ḥürre: [*Ar.*] Köle olmayan kadın.
ḥ. 24b/10

ḥürriyet: [*Ar.*] Hürriyet, özgür olma, esir ve köle olmama, hürlük, azatlık, esaret karşıtı.
ḥ. 15a/03, 16a/05

Ḥüseyin bin ‘Alī: Hz. Ali’nin ikinci oğlu.
Ḥ. 1b/12

I

ıḳlīm: [*Ar.*] Ülke, memleket.
ıḳlīm-i beḳā [Ar.] ‘sonsuz yer’
ı. 35b/06
ı.+nun 34a/10

Ilġın: Konya velayet ve sancağında kaza.
I. 22b/01

ıraḳ: Uzakta bulunan, uzak.
ı. 4b/17

ışfā: [*Ar.*] Saflaştırma, ayıklama, temizleme.
ı. 32a/01
ışfā ḳıl- [Ar.+T.] ‘temizlemek’
ı. 35b/10

ısḳāṭ: [*Ar.*] Düşürme.
ısḳāṭ-ı dem [Ar.] ‘kan dökmek’
ı. 21a/14

ıssızlıḳ: Tenhalık.
ıssızlıḳ yėr ‘tenha yer’
ı.+de 5b/10

ışṭılāḥ: [*Ar.*] Herkesin anlamadığı ve yaygın kullanım dışında garip ve kapalı söz.
ı.+ısın 14b/06
ı. 14b/10

ıżlāl: [*Ar.*] Doğru yoldan sapma, dalalete düşme.
ı.+i 36a/15

ıżṭıbā: [*Ar.*] Hac ibadetini yerine getirirken ihrama sarınma.
ı.+dur 17b/17

İ

ibā: [*Ar.*] Çekinme.
ibā et- [Ar.+T.] ‘kabul etmeme, çekinme, kaçınma, içtinap etme’
i.-mezdi 35a/07

‘ibādet: [*Ar.*] İbadet, Tanrı buyruklarını yerine getirme, tapınma.
‘i. 32b/15

'ibādet ėt- [Ar.+T.] 'din buyruklarını yerine getirmek'
'i.-ecek 7b/17
'i.-miş 11a/03
'ibādet ėtmiş gibi [Ar.+T.+T.] 'ibadet etmişçesine'
'i.+dir 10b/17
ibdā: [*Ar.*] Yoktan var etme.
ibdā eyle- [Ar.+T.] 'yoktan var etmek, icat etmek'
i.-r 37a/05
ibḳā: [*Ar.*] Ebedî kılma, sürekli ve devamlı olma.
i. 16a/05
ibḳā ėt- [Ar.+T.] 'ebedî kılmak'
i.-mek 34b/17
ibl: [*Ar.*] Deve.
i. 21b/04
iblīs: [*Ar.*] Şeytan.
i. 36a/15
ibn: [*Ar.*] Oğul, veled.
İbni 'Abbās 'Hz. Muhammed'in tefsir ve fıkıh alanlarında otorite kabul edilen ve çok sayıda hadis rivayet eden sahabe'
İ. 3b/03, 4a/07, 9b/17
İ.+dan 5b/15
İbni 'Asākir 'ünlü tarihçi ebū'l-Kāsım İbn Asākir'in oğlu, tarihçi, muhaddis'
İ. 12a/14
İbni Ḥacer 'muhaddis'
İ. 19a/10
İbni Māce 'Kütüb-i Sitte'nin altıncı kitabı olduğu kabul edilen es-Sünen'in müellifi, muhaddis'
İ. 10a/12
İbni Mes'ūd 'ilk Müslümanlardan biri'
İ. 9a/02
İbni 'Ömer '(Abdullah bin Ömer) Hz. Ömer'in ikinci oğlu'
İ. 9b/14
İbni İmrān 'kelam, fıkıh ve hadis âlimi'
İ. 35a/06
İbrāhīm: Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam'ın kabul ettiği büyük peygamber. Bkz. İbrāhīm peygamber
İ. 5a/10, 5a/17, 5b/02, 5b/06, 5b/06, 5b/08, 5b/13, 5b/16, 6a/01, 6a/02, 6a/04, 6a/07, 6a/17, 6b/03, 6b/10, 6b/17, 6b/17, 7a/01, 7a/04, 7b/14
İ.+e 5a/17, 6b/10
İ.+ün 6a/08, 7a/03
İbrāhīm Ḫalīlu'r-raḥmān 'Hz. İbrahim'
İ. 5a/06
İbrāhīm peygamber Bkz. İbrāhīm
İ. 5a/15, 7a/07
İ.+e 6a/15
İ.+ün 6a/10

‘ibret: [*Ar.*] Yanlış veya kötü davranışlardan alınması gereken sonuç, ders.
‘ibret al- [Ar.+T.] ‘ders almak, herhangi bir yaşanan olaydan ders çıkarmak’
‘i.-sun 15b/13
ibrīḳ: [*Ar.*] Su ve sulu maddeler koymaya ve saklamaya yarayan kulplu ve emzikli kap.
i. 24a/03
ibṭā‘: [*Ar.*] Gecikme, geciktirme.
i. 37a/03
ibtidā: [*Ar.*] Başlangıç, ilk, ilklik.
i. 17b/15, 19a/09
i.+sı 17a/02
i.+ye 1b/10
ibtilā: [*Ar.*] Müridin Allah’a kavuşma sürecindeki tecrübesi.
i.+dır 25a/03
icmāl: [*Ar.*] Özet, kısaltma, hülasa.
i. 30a/16
icrā: [*Ar.*] Uygulama, uyarlama.
i. 36b/05
i.+sı 15a/14
ictināb: [*Ar.*] Çekinme, uzaklaşma.
ictināb ėt- [Ar.+T.] ‘tereddüt etmek, çekinmek, uzaklaşmak’
i.-meksizin 19b/03
iç: İç, herhangi bir durumun, cismin veya alanın sınırları arasında bulunan bir yer, dâhil, dış karşıtı.
i.+i 27b/12
i.+inde 11b/08, 33a/12
i.+indedür 17b/02
i.+ine 6a/11
iç-: İçmek, bir sıvıyı ağza alıp yutmak, yudumlamak.
i.-dük 27a/05
i.-erse 14a/09, 14a/10, 14a/11, 14a/12
i.-me 26b/16
i.-meden 19b/04
i.-se 26b/14
içerü ‘içeri, iç bölüm’
i. 7a/13
i.+sine 11a/11
içme suyı ‘içilecek su’
i. 26b/15
içil-: İçmek eylemine konu olmak.
i.-ür 14a/05
i.-ürse 14a/08
içre: İçinde.
i. 14b/12, 16a/17, 17b/09, 23b/16, 28b/14, 29b/11, 34a/07, 34b/14, 36b/03, 36b/04
içre ol- ‘içinde olmak’
i.-a 33a/11
i.-ur 37a/15, 37b/01
içün: İçin, sebep ve sonuç belirtir.
i. 3b/09, 6a/15, 10a/05, 10a/06, 10a/07, 10a/09, 10b/08, 12b/06, 14a/08, 14a/09, 14a/10, 14a/12,

15b/15, 17a/07, 17b/07, 21a/11, 25b/03, 28a/10, 30a/06

‘iddet: [*Ar.*] Şeriata göre kocasından ayrılan veya eşi ölen kadının yeniden evlenebilmesi için beklemek zorunda bulunduğu üç defa hayız görüp temizlenmeyi kapsayan bekleme süresi.

‘iddet ol- [Ar.+T.] ‘boşandıktan sonra beklenen sürenin doldurulması’

‘i.-mamak 15a/11

ifnā: [*Ar.*] Bitirme.

ifnā ėt- [Ar.+T.] ‘ortadan kaldırmak, yok etmek, öldürmek’

i.-esin 31b/05

ifnā eyle- [Ar.+T.] Bkz. ifnā ėt-

i. 37b/05

ifşā: [*Ar.*] Yayma.

ifşā ėt- [Ar.+T.] ‘açıklamak, herkese duyurmak, yaymak’

i.-mez 33a/16

iftiḫār: [*Ar.*] Övünme, kıvanma.

iftiḫār eyle- [Ar.+T.] ‘övünmek, kıvanmak, kıvanç, övünç’

i.-menüz 35a/15

iftiḫār ol-[Ar.+T.] ‘övülmek’

i.-maz 24b/15

iḥāṭa: [*Ar.*] Kuşatmak, çevrelemek.

iḥāṭa ėt- [Ar.+T.] ‘çevirmek, çevrelemek, kuşatmak, sarmak, etrafını almak’ Bkz. iḥāṭa eyle-

i.-di 25a/14

iḥāṭa eyle- Bkz. iḥāṭa ėt-

i.-miş 25b/17

ihdā: [*Ar.*] Hediye verme.

ihdā ėt- [Ar.+T.] ‘sunmak, hediye vermek’

i. -dim 31b/01

iḫfā: [Ar.] Gizleme, saklama.

iḫfā eyle- [Ar.+T.] ‘gizlemek, saklamak, saklı kalmak’

i. -di 27a/17

iḫfā ol-[Ar.+T.] ‘gizlenmek’

i.-urlar 34a/07

ihmāl: [*Ar.*] Önem vermeme.

ihmāl ėt- [Ar.+T.] ‘gereken ilgiyi göstermemek, boşlamak, savsaklamak, savsamak, önem vermemek’

i.-mek 13a/16

iḥrām: [*Ar.*] Kâbe’ye girerken hacıların örtündükleri dikişsiz bürgü.

i. 16a/02, 16a/16, 17a/01, 18b/15, 19a/14

i.+a 18b/16

iḥrām ėt- [Ar.+T.] ‘ihrama bürünmek’ Bkz. iḥrām gir-

i. 17b/14

iḥrām gir- [Ar.+T.] Bkz. iḥrām ėt-

i.-diler 29a/17

iḥrām gey- [Ar.+T.] ‘ihram kıyafetini giyme’ Bkz. iḥrām tut-

i.-medür 18b/14

iḥrām tut- [Ar.+T.] Bkz. iḥrām gey-
i.-up 3a/06

iḥsān: [*Ar.*] İyilik etme, iyi davranma.
i.+ı 32b/07, 36b/15
i.+ın 27b/09
iḥsān-ı baḥr [Ar.] 'yüce yaratıcının ilminin, feyzinin ve tecellisinin sonsuzluğunun güzelliği'
i.+ından 27b/04

iḫtilāf: [*Ar.*] Ayrılık, anlaşmazlık, aykırılık, uyuşmazlık.
i. 17b/08

iḫtirāz: [*Ar.*] Tereddüt etme, çekinme.
iḥtirāz ėt- [Ar.+T.] 'sakınmak, çekinmek'
i. 17b/04, 36a/14

iḫtişār: [*Ar.*] Kısaltma.
iḫtişār ėt- [Ar.+T.] 'kısaltmak, bir yazıyı sözü kısa kesmek'
i.-dük 12a/08

iḫtiyār: [*Ar.*] Seçme, tercih etme.
iḫtiyār ėt- [Ar.+T.] 'seçmek, üstün görmek, tercih etmek'
i.-di 5a/11
i.-dün 5a/12

iḫtiyāṭ: [*Ar.*] Herhangi bir konuda ileriyi düşünerek ölçülü davranma, sakınma.
i.+ı 37b/08

iḫvān [*Ar.*] Aynı tarikatten olan arkadaşlar, yoldaşlar.
i.+a 14b/07

iḥyā: [*Ar.*] Canlandırma, diriltme.
i.+sından 32a/11
iḥyā ėtmiş gibi [Ar.+T.+T.] 'canlandırmışçasına'
i.+dir 10b/16
iḥyā eyle-[Ar.+T.] 'canlandırmak'
i.-r 34a/11
iḥyā ol- [Ar.+T.] 'diriltilmek'
i.-asın 34a/13

iki: İki, birden sonra gelen sayının adı ve bu sayıyı gösteren rakam.
i. 2a/04, 3a/07, 3b/05, 4a/05, 9a/09, 10a/17,10b/15, 11b/14, 11b/17, 12b/08, 13a/12, 20a/08, 20a/11, 22a/02, 23b/08, 24a/17, 25b/17, 26b/06, 32b/09, 33a/04
i.+de 25a/03
i.+den 26b/09
i.+si 6a/05, 11b/13, 12b/12, 21a/13, 33a/01
i.+sile 32b/17
i.+sin 22a/13
i.+sini 5b/10
i.+sinin 9a/12, 17b/02
i.+sininde 22a/04
iki biŋ 'iki bin'
i. 4b/08
iki yüz iki 'iki yüz iki'
i. 27b/10
iki yüz yigirmi 'iki yüz yirmi'
i. 30a/01

ikinci: İkinci, iki sayısının sıra sıfatı.

i. 7b/05, 11a/11, 15a/11, 28b/03

İkiḳapulı: Menzil yeri.

İ. 23a/07

iḳrār: [*Ar.*] Söyleme, bildirme.

iḳrār ėt- [Ar.+T.] ‘söylemek, dile getirmek, itiraf etmek’

i.-er 4b/03

iḳtibās: [*Ar.*] Geçici olarak edinme.

iḳtibās olun- [Ar.+T.] ‘ödünç alınmak, geçici olarak edinilmek’

i.-dı 7a/06

iḳtidā: [*Ar.*] Uyma, uyum gösterme, tabi olma.

i.+dır 32a/02

iḳtidā ėt- [Ar.+T.] ‘uymak’ Bkz. iḳtidā ḳıl-

i.-eler 6b/05

iḳtidā ḳıl- [Ar.+T.] Bkz. iḳtidā ėt-

i. 36a/13

iktiḥāl: [*Ar.*] Sürme çekme, çekinme.

i.+i 21b/10

iḳtiżā: [*Ar.*] Gerekli olma, gerekme

iḳtiżā ėt- [Ar.+T.] Gerekmek.

i.-miş 26a/07

iḳtiżā ol-[Ar.+T.] ‘gerekmek’

i.-masa 22b/12

il: Belde, ülke, memleket.

i.+i 20a/11

ilā: [*Ar.*] -den,…- kadar.

i. 36b/06

‘ilāc: [*Ar.*] İlaç, bir hastalığı iyi etmek veya önlemek için türlü yollardan kullanılan madde, em, deva.

i. 25a/12, 25a/13

İlāh: [*Ar.*] Tanrı.

İ. 22a/06

İlāhī [Ar.ilāh+-ī] ‘Tanrı’ya özgü, Tanrısal’

İ. 19a/08, 29b/10

i‘lām: [*Ar.*] Duyurma, bildirme, anlatma.

i. 29a/03

i.+ı 32a/01

i‘lām ėt- [Ar.+T.] ‘duyurmak’

i.-e 29a/02

i.-eyim 35b/10

i‘lām-ı farż [Ar.] ‘farzın duyurulması’

i. 15a/14

ile: Cümlenin içinde aynı görevde bulunan iki ögeyi birbirine bağlamaya yarar.

i. 3b/16, 5b/07, 8a/07, 9b/13, 12b/07, 14b/08, 15a/05, 15a/16, 16a/16, 16b/03, 16b/14, 17b/16, 18a/09, 18a/16, 19a/01, 19a/07, 19a/09, 19a/14, 21a/13, 21a/14, 21b/05, 22a/09, 23a/08, 23b/07, 26a/04, 27b/16, 30a/02, 30a/06, 32a/03, 32b/02, 33b/13, 33b/17, 35a/17, 35b/07, 36a/05, 36b/07,

36b/11, 36b/12, 36b/16, 37a/13, 37b/05, 37b/08, 37b/09

ile'l-küfr: [*Ar.*] Küfür üzerine.

i. 32a/05

ilet-: İletmek, götürmek, vardırmak, ulaştırmak, nakletmek.

i. 5b/01

i.-dileridi 8a/13

i.-esin 4b/01

ilḥād: [*Ar.*] Allah'ı inkâr, Allah'ın birliğine inanmama, itikatsızlık.

i. 33b/15

i.+ı 34a/15

i.+i 34b/01

'ilim: [*Ar.*] İlim, bilme, biliş, bilgi, bilim. Bkz. 'ilm

i. 15a/03

i.+dir 32b/11

ilḳā: [*Ar.*] Kovma, defetme, bırakma.

i. 21b/11, 32a/15

i.+sına 23a/12

ilḳā ḳıl- [Ar.+T.] 'kovmak'

i. 37b/07

ilḳā-yi büzāḳ [Ar.] 'tükürük atma'

i. 29b/06

illā: [*Ar.*] İlle, mutlaka.

i. 4b/15, 9b/07, 9b/09, 9b/10, 9b/12, 10b/06, 11a/10, 12b/03, 12b/06, 12b/10, 13a/03, 24a/07, 27b/14, 28b/04, 36a/04

illāki: [*Ar. illā+ F. ki*] Muhakkak ki, ille.

i. 22a/05

'ilm: Bkz. 'ilim

'i. 18a/13, 22a/07, 32a/14, 33a/02, 34a/02, 36b/16, 37a/02, 37a/07

'i.+den 18b/08

'i.+dür 33a/03

'i.+e 21b/15, 32a/01, 32b/09

'i.+i 32b/06, 37a/06

'i.+idir 36a/04

'i.+ile 32a/06, 32b/03

'i.+imüz 36a/03

'i.+in 32a/12, 32b/17

'i.+ini 32b/07

'i.+ü 32a/08

'ilm-i metbū' [Ar.] 'uyulan, tabi olunan ilim'

'i. 37a/06

'*ilm-i menāsik [Ar.]* 'ibadetlerin ilmi'

'i. 22a/12

'ilmen: [*Ar.ilm+-en*] İlim bakımından, ilim yoluyla, bilimsel olarak.

'i. 32a/16

iltiḍā: [*Ar.*] Güvenilir bir yere sığınma, korunmak için bir yere girme.

i.+muz 27a/03

iltizāmihi: [*Ar.*] Onların gereklilikleri.

i. 16a/13

īmā: [*Ar.*] Dolaylı olarak anlatma.

īmā eyle- [Ar.+T.] 'işaret etmek, dolaylı anlatmak'

ī.-r 32b/16, 36a/05, 36b/09

imām: [*Ar.*] Müslümanlıkta mezhep kuran kimse.
i. 17b/02
İmām Aḥmed ‘(Ahmed bin Hanbel) Hanbeli mezhebinin reisi’
İ. 10a/12
İmām Ebū Ḥanīfe ‘(İmam-ı A‘zam) Hanefi mezhebinin kurucusu’
İ. 8b/05
İmāmü’l-‘Amele ?
i. 32a/01

īmān: [*Ar.*] İman, İslam dinine inanma.
ī. 3a/08
ī.+a 33a/17, 36a/12
ī.+ını 33b/16
ī.+ile 16b/08
īmān ėt- [Ar.+T.] ‘İslam dinine inanmak’
ī.-ersen 15b/07
īmān ehli [Ar.] ‘iman sahibi’
ī.+ne 3a/08, 5a/05

im‘ān: [*Ar.*] Dikkati inceden inceye araştırma.
im‘ān-ı naẓar [Ar.] ‘dikkatlice bakma, inceleme’
i. 32b/15

imāret: [*Ar.*] Bayındır, mamur.
imāretler eyle- [Ar.+T.] ‘yerleşim yeri yapmak’ Bkz. imāret tut-
i.-di 3b/14
imāret tut- [Ar.+T.] Bkz. imāretler eyle-
i.-arlar 3b/01

imdi: Şimdi.
i. 28b/16, 29a/02, 29b/07, 32b/17, 34a/10, 36a/04

imtiṣāl: [*Ar.*] Verilen emre veya alınan buyruğa bütünüyle uyma.
i. 36b/07

īnā: [*Ar.*] Bekletme, geciktirme, alıkoyma.
ī. 34b/02

İncīl: [*Ar.*] İncil, Hz. İsa’ya indirildiğine inanılan kutsal kitap.
İ. 2a/04
İ.+de 2b/10

incir: [*F.*] İncir, dutgillerden, asıl yurdu Akdeniz kıyıları olan, yaprakları geniş dilimli bir ağaç.
i.+i 24b/09

‘ind: [*Ar.*] Yan, canip.
‘ind’el-iḥrām [Ar.] ‘ihram ile beraber’
‘i. 17b/13
‘ind’el-mesā [Ar.] ‘akşamın içinde’
‘i. 29b/10

inhā: [*Ar.*] Yetiştirme, eriştirme.
i. 32a/12
inhā ėt- [Ar.+T.] ‘yetiştirmek’ Bkz. inhā eyle-
i.-di 35b/11
inhā eyle- [Ar.+T.] Bkz. inhā ėt-
i.-r 34b/06

inhidām: [*Ar.*] Çökme, yıkılma, yerle bir olma, tahrip olma, viranlaşma.
i.+ı 22b/17

inḳā‘: [*Ar.*] Temizlenme, arınma.
i. 36a/17

inkār: [*Ar.*] Yadsıma, ahde vefa etmeme.
inkār ėt- [Ar.+T.] ‘yaptığını veya söylediğini saklamak, gizlemek’
i.-üp 34a/15

ins: [*Ar.*] İnsan, beşer, cin ve melek karşıtı.
i. 26a/11, 31b/04
i.+ile 35b/08

insān: [*Ar.*] İnsan, insanoğlu, adam, Allah’ın yarattığı varlıklar içinde akıl ve düşünme yeteneği olan en gelişmiş canlı, beşer.
i. 24a/04
insān-ı kebīr [Ar.] ‘büyük insan’
i. 35b/15

inṣāt: [*Ar.*] Suskunluk, susma, susup dinleme, konuşmama.
i.+ı 28a/17

inşā’a’llāhü ta‘ālā: [*Ar.*] Allah isterse, Allah nasip etti ise.
i. 3b/02

inşā: [*Ar.*] Yapı kurma, yapı yapma, kurma.
inşā ėt- [Ar.+T.] ‘yapı yapmak, kurmak’
i.-mek 33a/07

inṭıfā: [*Ar.*] Sönme.
i. 19a/01

irādāt: [*Ar.*] İradeler, fermanlar, buyruklar.
i.+i 37b/08

‘irfān: [*Ar.*] Bilme, kavrama, anlama, sezme, kültür.
‘i. 36b/03, 37a/14

īṣā: [*Ar.*] Vasiyet etme.
īṣā ḳıl- [Ar.+T.] ‘vasi tayin etmek’
i.-urdı 36a/17

‘Īsā: [*Ar.*] Dört büyük peygamberden biri olup kendisine vahiy yoluyla İncil gönderilmiştir.
‘Ī. 34a/12

isā’et [*Ar.*] Kötülük etme, zarar verme.
i. 18a/05

iṣbāt: [*Ar.*] Kanıt.
iṣbāt-ı sivā [Ar.] ‘diğerinin kanıtı’
i. 34b/11

ise: Edat.
i. 33a/04, 35b/13, 37a/01, 37a/05

İsḥāḳlı: Menzil yeri.
İ. 22a/17

ishāl: [*Ar.*] Sürgün, iç sürme.
ishāl ėt- [Ar.+T.] ‘sürdürür, bağırsaktan dışarı atar’
i.-mede 26b/15

isim: [*Ar.*] Ad.
i.+i 24a/04, 25b/14, 29a/16
i.+idir 8a/02
i.+ine 26b/10

İsm-i A'ẓam [Ar.] '(en büyük ad) Allah'
İ. 35b/07
ism-i Rab [Ar.] 'Allah'ın adı'
i. 32b/01

İslām: [*Ar.*] İslamiyet, Müslümanlık.
İ. 15a/03, 16a/02, 16a/05

İsmā'īl: Hz. İbrahim'in oğlu.
İ. 5a/14, 5a/17, 5b/13, 6a/02, 6a/03, 6a/06, 6a/09, 6b/06, 6b/09, 6b/10, 6b/11
İ.+e 6a/01, 6b/04, 6b/08
İ.+i 5b/03, 5b/17
İ.+in 14a/01
İ.+ün 14a/13

İsmil: Menzil yeri.
İ.+ü 22b/01

isneyn: [*Ar.*] İkinci.
i. 33a/12

iste-: İstemek, istek duymak, arzulamak.
i. 6b/05
i.-dügine 10b/13
i.-r 13a/08
i.-rdi 6b/07
i.-rise 13b/07, 13b/08
i.-rler 3b/02
i.-rse 10b/14, 10b/14
i.-rsen 11b/10, 36b/07

isti'ānet: [*Ar.*] Yardım isteme, destek talep etme.
i. 1b/09

isti'āze: [*Ar.*] "*e'ūzu bi'llāhi mine'ş-şeytāni'r-racīm*" veya "*ne'ūzu bi'llāh*", "*el-iyāzu bi'llāh*" gibi dualar okuyarak Allah'a sığınma ve yakarma.
i. 14a/09

isti'cāl: [*Ar.*] Çabuklandırma.
isti'cāl ėt- [Ar.+T.] 'acele etmek, çabuklandırmak'
i.-ün 13a/17

isti'dā: [*Ar.*] Yardım etme, yardıma hazır olma, el uzatma.
i. 37a/04

istidāme: [*Ar.*] Devamını isteme.
i.+dür 17a/03

istiġfār: [*Ar.*] Tövbe etme.
istiġfār ėt- [Ar.+T.] 'Tanrı'dan suçlarının bağışlanmasını dilemek; tövbe etmek'
i.-eler 11a/09

istiġnā: [*Ar.*] İstemez görünme, nazlanma, nazlı davranma.
i.+daolsa 22b/11

istikṣār: [*Ar.*] Fazla bulma, çok görme.
istikṣār ėt- [Ar.+T.] 'fazla bulmak, çok görmek, çoğumsamak'
i.-üp 11b/11

istilām: [*Ar.*] Kâbe'nin tavafı sırasında Hacer-i Esved'in elle okşanması veya kalabalıktan dolayı uzaktan okşama işaretinin yapılması.
i. 17b/15, 17b/16

istilām ėt-[Ar.+T.] ‘tavaftayken Hacer-i Esved’i elle okşamak’
i. 18a/01
i.-enlere 12a/01
i.-mekdir 9b/13

istiẓlāl: [*Ar.*] Gölgelik yere girme, gölgelenme, kuytu bir yere çekilme.
i. 21b/07

‘işyān: [*Ar.*] Bir düzene veya emre boyun eğmeme, uymama, itaat etmeme.
‘i.+dan 28a/12
‘i.+ın 28b/15, 28b/16
‘i.+ını 18b/13
‘işyān-ı fısḳ [Ar.] ‘Allah’a karşı isyan’
‘i.+a 28a/11

iş: İş, bir sonuç elde etmek, herhangi bir şey ortaya koymak için güç harcayarak yapılan etkinlik, çalışma.
i. 6a/02, 18a/16, 20b/07
i.+i 18a/01, 24a/03, 35a/04
i.+im 16b/14, 16b/16
i.+imün 4a/15
i.+inden 2b/05
i.+lere 18a/12

işāret: [*Ar.*] İşaret, anlam yükletilen şey, anlamlı iz, im.
i. 20b/06, 30b/01
işāret ėt-[Ar.+T.] ‘göstermek’
i.-er 13b/09

işbu: Bu, özellikle bu.
i. 3a/10, 6b/05

işle-: İşlemek, yapmak, nakışlamak.
i.-yenün 4a/15

iştibāh: [*Ar.*] Şüphe, kuşku.
i. 23a/12, 26/15
iştibāh ėt-[Ar.+T.] ‘şüphe etmek’
i.-er 23a/13

it: Köpek.
itin ardı ‘köpeğin arka kısmı’ Bkz. itin kıçı
i.17a/10
itin kıçı Bkz. itin ardı
i.17a/10

i‘ṭā: [*Ar.*] Verme, ödeme.
i‘ṭā ėt- [Ar.+T.] ‘vermek, ödemek’
i.-dim 32b/06

i‘tiḳād: [*Ar.*] İnanç, iman.
i. 33a/11
i.+ı 22b/05
i.+ıla 33a/09
i.+ın 33a/10
i.+ında 36a/12
i‘tiḳād-ı sünen [Ar.] ‘sünnetlere inanma’
i. 33a/15

i‘tirāf: [*Ar.*] Başkalarınca bilinmesi sakıncalı görülen bir gerçeği saklamaktan vazgeçip açıklama, söyleme, bildirme.
i.+ım 28a/08

i.+ımdır 27b/03

i‘tiyād: [*Ar*.] Alışkanlık, huy.

i‘tiyād ėt- [Ar.+T.] ‘alışkanlık etme, huy edinme’

i. 17a/14

ittifāḳ: [*Ar*.] Uyuşma, anlaşma.

ittifāḳ ėt- [Ar.+T.] ‘anlaşmak, uyuşmak’

i.-üp 13b/13

ittiḥād: [*Ar*.] Birleşme, birlik kurma, bir olma.

i.+ıla 34b/11

iy Bkz. ey

iy fī leyālī eyyām [Ar.] ‘günler geceler içinde’

i. 19a/06

iy iy uẕv-ı minhü [Ar.] ‘uzuvların içi’

i. 20b/09

iy ḳaṭ‘-ı ḳavā’im [Ar.] ‘sayfaların kesilmesi’

i. 20b/09

iy ḳaṭ‘ı nebātü’l-ḥarām [Ar.] ‘yasaklı ağaçların kesilmesi’

i. 20b/09

iy kesr-i cenāḥ [Ar.] ‘kanatların kırılması’

i. 20b/09

iy müstehleken [Ar.] ‘sarf edilip tüketilen’

i. 20b/09

iy sa‘y-ı lehā [Ar.] ‘yararına yapılan say’

i. 21a/10

iy şecere’l-ḥarām[Ar.] ‘haram ağaç’

i. 20b/09

iy tārikü’l-mekrūhāt [Ar.] ‘mekruhların terk edilmesi’

i. 19a/13

iz‘ān: [*Ar*.] Uyma, bağlanma.

iz‘ān eyle- [Ar.+T.] ‘uymak, bağlanmak’

i. 34a/15

iẓhār: [*Ar*.] Gösterme.

iẓhār ėt- [Ar.+T.] ‘belirtmek, göstermek, ortaya çıkarmak, açığa vurmak’

i.-er 34a/12

i.-me 18b/01

iẓhār-ı ‘aciz [Ar.] ‘güçsüzlüğün ortaya çıkması’

i.+den 34b/16

izin: [*Ar*.] Bir şey yapmak için verilen veya alınan özgürlük, müsaade, ruhsat, icazet, mezuniyet.

i.+iyle 5b/12

izn-i cā [Ar.+F.] ‘yer izni, izin verilen yer’

i. +ya18b/16

izn-i ‘īd [Ar.] ‘bayram izni, tatili’

i.+ine 18b/16

İznik: Menzil yeri.

İ. 22a/14

‘izz: [*Ar*.] Değer, kıymet, itibar.

i. 33a/03

K

ḳā‘: [*Ar.*] Ova, yazı, geniş alan.
ḳ.+a 29a/14
Ḳā‘u’l-Basṭ ‘menzil yeri’ Bkz. Ḳā‘-i Bisrāṭ
Ḳ. 25b/09, 25b/10, 25b/10
Ḳā‘-i Bisrāṭ Bkz. Ḳā‘u’l-Basṭ
Ḳ. 25b/10

Ka‘be: [*Ar.*] Arabistan’da Mekke’de bulunan mukaddes bina.
K. 9a/15, 11a/02
K.+de 1b/13
K.+nün 1b/11, 6a/05, 6a/07, 6b/02
K.+ye 29b/11, 29b/12
K.+yi 10b/11, 11b/11
Ka‘be-yi Mu‘aẓẓama [Ar.] ‘Kâbe’
K.+nuŋ 7b/05
Ka‘betü’llāh [Ar.] ‘Kâbe’
K.+ı 2b/16, 10b/11

ḳābil: [*Ar.*] Alan, kabul eden.
ḳ. 25b/08

ḳabīle: [*Ar.*] Bir soydan türemiş ve bir reis veya beyin liderliğinde birlikte yaşayan topluluk, boy, göçebe halk, aşiret, oymak.
ḳ. 33a/17

ḳabir: [*Ar.*] Mezar, metfen, sin.
ḳ.+ine 32b/09

ḳabl: [*Ar.*] Ön, önceki.
ḳ.+e 17a/15
ḳable’l-iltizām [Ar.] ‘saymadan önce’
ḳ. 16a/14

ḳabūl: [*Ar.*] İzin, onay.
ḳabūl ėt- [Ar.+T.] ‘izin vermek’
ḳ.-erdi 4a/07, 5a/01
ḳabūl ol-[Ar.+T.] ‘uygun bulunmak’
ḳ.-a 11a/10
k.-maya 28b/10
k.-ur 3b/02, 11a/17

ḳabż: [*Ar.*] Almak.
ḳabż-ı rūḥ [Ar.] ‘ruhun alınması’
k.+a 23a/01

ḳaç: Kaç, adet hakkında soru sıfatı.
ḳ. 23b/07
ḳ.+durur 15a/02

ḳaç-: Kaçmak, biraz bir tarafa gitmek.
ḳ. 15a/05
ḳ.-up 8b/06

ḳaçan: “*Ne zaman*” sorusu.
ḳ. 3a/03, 7a/01, 28a/03

ḳaçan kim: Ne zaman ki.
ḳ. 6b/16

ḳad: [*Ar.*] Boy, endam.
ḳ. 33a/16

ḳadar: [*Ar.*] Nicelik ve derece.
ḳ. 35a/11

ḳadem: [*Ar.*] Adım, bir ayak mesafesi.
ḳ.+ine 10b/12

Ḳadīm: [*Ar.*] Allah’ın adlarından.
Ḳ. 28a/10

ḳādir: [*Ar.*] Kudret ve kuvvet sahibi, gücü yeter, muktedir (kimse).
ḳ. 37a/02

ḳ.+dir 15a/13
ḳ.+ise 16a/06

ḳadir: [*Ar.*] Değer, kıymet, itibar.
ḳadr-i māyestür [Ar.] ‘örtenin önemi’
ḳ. 17a/11

ḳaf: [*Ar.*] Kaf (ق) harfinin adı.
k. 30b/01

ḳāfile: [*Ar.*] Birlikte seyahat eden atlılar takımı.
ḳ.+ler 36a/09

kāfir: [*Ar.*] Allah’ın birliğine ve yaratıcılığına inanmayan, Allah’a ortak koşan kimse.
k. 33a/15, 35a/17
k.+ün 28a/02

ḳahır: [*Ar.*] Aşırı derecede ruhen acı çekme, keder etme, müteessir olma.
ḳ.+ından 27b/05

ḳaḳ-: Kakmak, vurmak, çalmak.
ḳ.-up 13b/17

ḳaḳı-: Azarlamak, paylamak.
ḳ.-dı 2a/12

ḳaḳıt-: Sinir bozmak, rahatsız etmek.
k.-ır 22a/03

ḳāl: [*Ar.*] Söz, lakırdı, laf, hâl karşıtı.
k. 18a/16
ḳ. 34b/04
ḳ.+e 36a/03

ḳal-: Kalmak, olduğu yerde durmak.
ḳ.-dı 4a/05, 4b/14, 15b/04, 18a/07, 18b/06, 19b/05, 25a/09, 25a/10, 28b/17, 36a/09
ḳ.-dılar 15a/15
ḳ.-dugıdır 8a/11
ḳ.-madı 28a/06, 30a/14
ḳ.-mamış 25a/06
ḳ.-masın 21b/13, 23a/09
ḳ.-maz 15b/10, 21a/15
ḳ.-mazidi 37a/11
ḳ.-mış 25a/08
ḳ.-updur 34a/09

ḳalan: Bulunan, elde mevcut olan.
ḳ.+ının 8a/16

ḳalb: (1) [*Ar.*] Kalp, göğüs boşluğunda, iki akciğer arasında bulunan ve vücutta kan dolaşımını sağlayan organ, yürek.
ḳ.+de 23a/09
ḳ.+e 29a/09
ḳ.+in 30b/02
ḳ.+inde 21b/13
ḳ.+ine 35b/17
ḳ.+lerin 28b/05
ḳalbin aç- [Ar.+T.] ‘niyetini anlamak’
ḳ.-up 31b/09
ḳalb-i ḥüccāc [Ar.] ‘hacıların kalbi, niyeti’
ḳ.+a 23a/12

ḳalb: (2) [*Ar.*] Değişmek.
ḳalb ol- [Ar.+T.] ‘değişmek’

ḳ.-mışdır 35b/14

ḳaldır-: Kaldırmak, yukarı çıkarmak, refetmek.

ḳ.-masına 10b/06

ḳalem: [*Ar.*] Kalem, yazma veya çizme işlerinde kullanılan kamış veya kömürden yapılan alet, kılıç karşıtı.

ḳ. 18b/01, 35b/06, 35b/11

ḳ.+e 31b/03

kālıb: [*Ar.*] Bir şekil vermeye veya eski durumunu korumaya yarayan araç veya alet.

k.+dır 33a/04

ḳalḳ-: Kalkmak, ayak üzere durmak, vaziyeti almak, ayağa kalkmak.

ḳ.-dukda 26a/14, 27a/04, 29b/09

ḳ.-ıcak 27a/08

ḳ.-ınca 23b/09

ḳamer: [*Ar.*] Ay.

ḳ. 31b/13, 35b/08

kāmil: [*Ar.*] Eksiksiz, bütün, tam, noksansız, mükemmel, kusursuz, tekmil olmuş, noksan karşıtı.

k.+durur 34a/11

kāmilen: [*Ar. kāmil*+*-en*] Eksiksiz olarak, tamamen, bütünüyle.

k. 19b/16

ḳamu: Kamu, hep, bütün, cemi, dükeli.

ḳ. 33b/12

ḳan: İnsan ve hayvanların bedeninde damarların içinde akan ve hücrelerde özlümleme, enerji oluşturma görevini sağlayan kırmızı renkli sıvı, dem.

ḳ. 16a/03

ḳ.+ı 28b/06

ḳ.+ları 23b/16

ḳanlar dök- ‘öldürmek’

ḳ.-erler 2a/09

ḳan ėt- ‘cinayet işlemek, adam öldürmek’

k.-se 8b/06

ḳan-: Kanmak, yeterince yemek veya içmek, doymak.

k.-dum 19b/04

ḳana ḳana iç- ‘doyasıya içmek’

k.-meye 14a/17

ḳanat: Kanat, kuşlarda ve böceklerde uçmayı sağlayan organ.

ḳ.+ı 3b/16

ḳ.+larından 3a/01

ḳanda: Nerede.

ḳ. 16b/13, 25a/16, 34a/09, 34b/03

ḳ.+idi 2a/03

ḳandan: Nereye, nereden.

ḳ. 6b/11

kāne: [*Ar.*] “Oldu, husule geldi” anlamında kullanılır.

k. 36a/05

ḳapa-: Kapamak, açık bir şeyi, bir menfezi kapalı etmek, kapıyı, pencereyi örtmek.

ḳ.-rdı 8b/04

ḳapu: Kapı, ev, konak, dire ve her tür binanın girilip çıkılacak yeri.
ḳ.+dan 7a/12
ḳ.+lı 23a/07
ḳ.+sı 11a/02, 27b/14, 30a/03

kār: [*F.*] Kazanç, fayda.
k.+ları 15b/02

ḳara: Siyah.
ḳ. 24b/05

Ḳarabıŋar: Menzil yeri.
Ḳ. 22b/01

Ḳarāmiṭe ḳavmi: [*Ar.*] İyilik Allah'tan kötülük şeytandan şeklinde ikili bir sapıklığa kapılan ve kişisel mülklerin ve kadınların cemiyetin ortak malı olduğuna inanan bozuk bir fırkadır.
Ḳ. 8a/12

ḳarın: Mide.
ḳ.+a 28b/09
ḳ.+ını 14a/14

ḳarīb: [*Ar.*] Yakın, yakın olan, uzak olmayan.
ḳ. 26b/10, 28a/03
ḳarīb ol- [Ar.+T.] 'yakın olmak'
ḳ.-ma 34b/11
ḳ.-mak 30a/12
ḳ.-maya 37a/16
ḳ.-mayalar 33a/17

ḳārin: [*Ar.*] Kıran haccı yapan kişi.
ḳ. 17a/16, 17b/08, 18b/10
ḳ.+le 17a/17
ḳ.+ün 18b/15
ḳārin ol- [Ar.+T.] 'Kıran haccı yapan kişi olmak'
ḳ.-ur 21a/09

ḳarn: [*Ar.*] Çağ, vakit, zaman.
ḳ.+a 28b/10

Ḳārūn: [*Ar.*] Beni İsrail'de pek çok malı ve servetiyle tanınmış bir kimse.
Ḳ.+a 33a/06

ḳarpuz: Karpuz, yuvarlak, dışı yeşil ve bazen yollu ve içi ekseriya kırmızı ve pek sulu meyve.
ḳ.+ı 29a/06, 29a/11, 29b/04

ḳaş: [*Ar.*] Kesmek.
ḳaṣṣ-ı eẓāfīr [Ar.] 'tırnakları kesmek'
ḳ. 20a/17
ḳaṣṣ-ı liḥye [Ar.] 'sakalı kesmek'
ḳ. 19b/15

ḳaṣd: [*Ar.*] Hedef, amaç, niyet, kurgu.
ḳ. 16b/07
ḳ.+a 14b/06
ḳaṣd ėt- [Ar.+T.] 'niyet etmek'
ḳ.-e 28b/04
ḳ.-üp 35a/17
ḳaṣdı ol- [Ar.+T.] 'amacı olmak'
ḳ.-maya 16a/07
ḳaṣd-ı neẓāfet [Ar.] 'temizliğe niyet etmek'
k. 21b/12

ḳaṣır: [*Ar.*] Kısa kesme, küçültme.

ḳaṣır ėt- [Ar.+T.] ‘kısa kesmek, küçültmek, kısmak, kesmek’
ḳ. 15b/14

ḳāsī: [*Ar.*] Acımasız, duygusuz, hissiz.
ḳ. 30b/02

ḳat: (1) Sıra, tabaka, biribiri üstüne dizilen sıraların beheri.
ḳ. 3a/13, 29b/17
ḳ.+ında 6b/16

ḳaṭ‘: (2) [*Ar.*] Kesme, kesilme, biçme, ayırma.
ḳ.+i 20b/08
ḳaṭ‘-ı eşcār-ı ḥaşīş [Ar.] ‘kuru otların kesilmesi’
ḳ. 21b/08
ḳaṭ‘-ı merātib [Ar.] ‘mertebeleri aşıp geçme’
ḳ.+de 36a/11
ḳaṭ‘-ı şecer [Ar.] ‘ağaç kesimi’
ḳ. 20b/08

ḳaṭ‘en: [*Ar. kāt*+*-en*] Asla, hiçbir zaman.
ḳ. 31b/02, 31b/11

ḳatı: Çok.
ḳ. 34a/14

ḳatil: [*Ar.*] Öldürme, yok etme, helak etme.
ḳatl-i ‘aḳreb [Ar.] ‘akrebin öldürülmesi’
ḳ. 21b/03
ḳatl-i ba‘ūż [Ar.] ‘sivrisineğin öldürülmesi’
ḳ. 21b/03
ḳatl-i fare [Ar.] ‘farenin katli’
ḳ. 21b/03
ḳatl-i ġurāb [Ar.] ‘karganın katli’
ḳ. 21b/03
ḳatl-i ḥayye [Ar.] ‘yılanın öldürülmesi’
ḳ. 21b/03
ḳatl-i kelb [Ar.] ‘köpeğin öldürülmesi’
ḳ. 21b/03
ḳatl-i neml [Ar.] ‘karıncanın öldürülmesi’
ḳ. 21b/03
ḳatl-i ṣayd [Ar.] ‘av hayvanının katli’
ḳ.+u 20b/06

Ḳaṭrān: Menzil yeri. Bkz. Ḳaṭrān Ḫān
Ḳ.+dur 24a/14
Ḳaṭrān Ḫān Bkz. Ḳaṭrān
Ḳ. 24a/14

ḳaṭre: [*Ar.*] Damla, damlayan nesne.
ḳ. 36a/03

ḳavim: [*Ar.*] Kavim, bir peygamberin gönderildiği topluluk.
ḳ. 22b/05
ḳ.+i 25b/09
ḳ.+ün 11b/11
ḳavm-i cāhil [Ar.] ‘bilgisiz kavim’
ḳ. 24b/02

ḳavl [*Ar.*] Söz.
ḳ. 33a/09

ḳ.+inde 36a/14

ḳ.+ü 15b/06

ḳavl-i meşrū‘ [Ar.] ‘meşru söz’

ḳ. 33b/12

ḳavlī: [*Ar.*] Söz ile ilgili, söz olarak.

ḳ. 33a/11

ḳavun: Kavun, kabak gibi yerde uzanarak hasıl olan büyük meyve.

ḳ.+ı 29a/06

ḳaya: Kaya, iri ve sert taş.

ḳ.+dan 26a/12

ḳ.+lar 26a/07

ḳayġu: Kaygı, hüzün, keder, gam, tasa.

ḳ.+larun 13a/01

ḳayır-: Kayırmak, kakmak, korumak, himaye etmek, kaygısını çekmek.

ḳ.-maz 26b/08

ḳaz-: Kazmak, kazma ve benzeri aletlerle toprağı eşmek, açmak.

ḳ.-dılar 6a/05

ḳażā: (1) [*Ar.*] Bütün varlıkların oluşumunu ve yok olması Allah’ın takdirinin oluşması.

ḳ. 18b/10, 37a/06

ḳażā: (2) [*Ar.*] Kadının hükmü, kadılık vazifesi.

ḳ. 23a/14, 24a/14, 26a/06, 26a/07

ḳażā: (3) [*Ar.*] Vaktinde eda olunmayan namaz ve oruç gibi bir ibadetlerin sonradan yerine getirilmesi.

k.+sı 21a/06, 21a/07

k.+ya 21a/15, 21a/16

ḳażā eyle- [Ar.+T.] ‘kılınamayan namazı veya tutulamayan orucu daha sonraki bir zamanda yerine getirmek’

ḳ.-mek 18b/09

Ḳāżī Ḫüsrev: Menzil yeri.

Ḳ. 22a/15

kebīr: [*Ar.*] Büyük, ulu, yüce.

k. 19a/05, 19a/06

keder: [*Ar.*] Keder, tasa, kaygı, gam, dert.

k. 15a/17

keffāret: [*Ar.*] Bir günahı affettirmek için verilen sadaka veya tutulan oruç ya da bunların yerine verilen diyet.

k.+dir 12b/09

keffāret ol- [Ar.+T.] ‘kefaret yerine gelmek’

k.-up 9b/11

keḥl: [*Ar.*] Göze sürme çekme.

keḥl-i celā [Ar.] ‘parlak sürme’

k. 35a/02

kelāl: [*Ar.*] Bezginlik, yorgunluk, bıkkınlık, kırgınlık.

k. 15b/08

kelām: (1) [*Ar.*] Söz, deyiş.

k.+ı 22b/10, 31b/12, 33b/06

k.+ım 31b/02

Kelām: (2) [*Ar.*] Kur’an.

K. 31b/14

K.+ında 32a/17

Kelām-ı Ḳadīm [Ar.] ‘Kur’an’
K.+inde 6a/16

ke’l-ḥımār: [*Ar.*] Örtü gibi.
k. 24b/02

kelim: [*Ar.*] Sözler.
k.+i 33b/14

kelimāt: [*Ar.*] Kelimeler, sözler.
kelimāt eyle- [Ar.] ‘kelimeler söylemek’
k.-mek 32a/09

kem: [*F.*] Kötü, fena.
k. 35a/16

kemāl: [*Ar.*] Olgunluk, pişkinlik, ergenlik.
k. 2a/15
k.+in 22a/04
kemāl bul-[Ar.+T.] ‘olgunluğa ulaşmak’
k.-mazmıydı 22b/13

kemer: [*F.*] Kapı ve pencere gibi bir açıklığın üstünde yarım daire biçiminde oluşturulan mimari yapı.
k.+ler 29b/16, 29b/17

kenār: [*F.*] Kenar, uç, kıyı, çevre.
k.+ında 27b/12

kendi: Kendi, öz, zat, nefis. Bkz. kendü
k. 14a/02, 16a/06, 33a/15, 35a/07, 35a/09
k.+m 16b/16, 37a/05
k.+n 25b/05
k.+nden 34b/04
k.+ne 25b/05
k.+ni 31b/08, 36a/11

kendü: Bkz. kendi
k. 5b/03, 5b/10, 31b/02
k.+lere 2a/12, 3a/17
k.+m 37a/05
k.+ye 4b/07, 13b/01

kenz: [*Ar.*] Gömü, hazine.
kenz-i fenā [Ar.] ‘fena hazinesi’
k. 35a/09

kerāmāt: [*Ar.*] Kerametler, lütuflar.
k.+a 36b/16

kerem: [*Ar.*] Soyluluk, büyüklük, asalet, cömertlik.
k. 2a/15
k.+im 4b/04
k.+iyle 5a/01
kerem eyle- [Ar.+T.] ‘iyilik etmek’
k.-yüp 28a/01

kerre: [*Ar.*] Kez, kere, defa.
k. 35a/04

kes: [*F.*] Kimse, kişi.
k.+e 22b/15

kes-: Kesmek, kesici bir alet ile ayırmak.
k.-e 14a/11
k.-mek 9b/05
k.-mezem 27b/04

kese: [*F.*] Kese, cepte taşınan ve para koymaya yarayan küçük torba.
k. 22b/16

kesek: Bir yere sıralanıp çemen yapılmak üzere üstündeki otla beraber kesilip çıkarılmış dört köşeli çayır parçası.
k. 12b/04

kesil-: Kesilmek, kesmek işi yapılmak.
k.-me 26a/12
k.-se 22b/03

kesir: (1) [*Ar.*] Kırma, kırılma, parlama.
k. 17b/01
k.+i 20b/08
kesir ėt- [Ar.+T.] 'bozmak, dağıtmak'
k.-mek 19a/06
kesr-i beyże [Ar.] 'yumurtanın kırılması'
k.+e 20b/06

keşir: (2) [*Ar.*] Fazla, çok.
keşre'd-Decāl [Ar.] 'Deccal'in çokluğu'
k.+ün 33b/01

keşret: (1) [*Ar.*] Çokluk, bolluk, ziyadelik, fazlalık.
k.+de 29a/11, 29b/04

keşret: (2) [*Ar.*] Varlıkların var oluşlarını kendilerinden bilme, vahdet karşıtı.
k.+dedir 22b/06

keşf: [*Ar.*] Ortaya çıkarma.
keşf-i 'aṭā [Ar.] 'bağışlamanın keşfi'
k. 36b/15, 37b/01

k'ėt-: Ki etmek.
k.-e 36b/05

ketim: [*Ar.*] Bir sözü, bir haberi saklama, gizli tutma.
k.+i 24a/11

key: (1) [*F.*] Ne vakit, ne zaman.
k. 15a/10,

key: (2) İyi, makbul.
k. 31b/05

keyfe: [*Ar.*] Her nasıl.
keyfekān [Ar.] 'keyif kaynaklı olarak'
k. 16a/03, 18b/07

keyfe-mā-yeşā: [*Ar.*] Her nasıl isterse.
k. 37a/02

kez: Kere.
k. 4b/06, 10a/16, 10b/02, 10b/04, 10b/12, 11b/03, 33a/04

ḳıbāb: [*Ar.*] Kubbeler.
ḳ. 34a/07

ḳıble: [*Ar.*] Namazda Kâbe'ye doğru yönelme.
ḳ.+sidir 8a/04

ḳıl-: Kılmak, etmek, yapmak.
ḳ. 32b/15, 34a/17, 37b/02, 37b/06, 37b/08
ḳ.-a 35a/02
ḳ.-dın 32a/01
ḳ.-maz 33b/12
ḳ.-up 35a/10
ḳ.-ur 34a/06, 36a/15

ḳılıc: Kılıç, delici ve kesici savaş aleti olan silahlardan en bilineni ve yaygın olanı.
ḳ. 25a/01
ḳ.+ın 35b/01

ḳılın-: Yapılmak, edilmek.
ḳ.-dı 28a/16

ḳıllet: [*Ar.*] Azlık.
ḳıllet-i ekl [Ar.] ‘yemeğin azlığı’
ḳ.+i 34a/03

ḳır: Kır, oturulmayan yer, şehir ve köy dışı, sahra.
ḳ.+a 26b/05

ḳırḳ: Kırk, dört kere on.
ḳ. 9a/13, 11a/01, 28b/10, 30a/03
ḳ.+ı 10b/10
ḳırḳ bėş ‘kırk beş’
ḳ. 19a/14, 19a/15, 20b/14

ḳışal-: Kısalmak, kısa olmak, boy azalmak, boy azalmak, kısa gelmeye başlamak, çekilmek.
ḳ.-dı 3b/06

ḳışāş: [*Ar.*] Öldüreni öldürmek, yaralayanı yaralamak cezası.
ḳışāş eyle-[Ar.+T.] ‘bir suçluya başkasına yaptığı kötülüğü aynı biçimde uygulamak’
ḳ.-mek 8b/07
ḳışāş olun-[Ar.+T.] ‘bir suçluya, başkasına yaptığı kötülüğün aynı biçimde uygulanılması’
ḳ.-a 8b/09

ḳışşa: [*Ar.*] Anlatılan gerçek veya uydurma hikâye, rivayet.
ḳ.+sı 5a/16

ḳıyām: [*Ar.*] Genellikle namaz, ibadet.
ḳ.+ına 10a/03
ḳıyāmu’l-Mevlā [Ar.] ‘Allah’ın ayağa kaldırması’
ḳ. 34a/13

ḳıyāmet: [*Ar.*] Kıyamet, öteki dünyada bütün ölülerin kalkıp dirilmesi.
ḳ.+de 25b/06
ḳ.+edegin 2b/04
ḳ.+edek 12a/17
ḳıyāmet güni [Ar.+T.] ‘kıyamet günü, ölülerin dirileceği gün’
ḳ.+nde 9a/, 12b/01
ḳ.+ne 5a/03, 11b/16
ḳ.+nedek 11a/09
ḳıyāmet ḳop-[Ar.+T.] ‘fâni yaşamın sona ermesi’
ḳ.-uncayadegin 3a/17

ḳıyās: [*Ar.*] Bir şeyi diğer şeye benzeterek veya onu ölçü alarak değerlendirmek.
ḳıyās ėt- [Ar.+T.] ‘karşılaştırmak, benzetmek bir başkasını örnek almak’
ḳ.-dügüni 34b/01
ḳıyās eyle- [Ar.+T.] Bkz. ḳıyās ėt-
ḳ.-me 34b/09
ḳ.-rsen 36a/11

ḳıyās ol- [Ar+T.] ‘bir şeyle karşılaştırılmak’
ḳ.-mayasın 34a/08
ḳıymet: [*Ar.*] Kıymet, değer, paha, bedel, semen.
ḳ.+i 20b/10
ḳ.+ile 19b/01
ḳız: Kız, dişi olarak doğan çocuk, erkek karşıtı.
ḳ.+ı 2a/02, 2b/09
ḳ.+ım 24b/13
ḳızıl: Kızıl, kırmızı, parlak kırmızı (renk).
ḳ. 4b/14, 5b/05, 5b/13, 27b/12
ḳızıl yāḳūt [T.+Ar.] ‘kırmızı renkli değerli taş’
ḳ.+ıla 2a/17
Ḳızılbaş: Şia mezhebinin bir kolu.
Ḳ. 28a/02, 30a/07
ki: Bir sözü veya cümleyi diğer bir söze veya cümleye bağlayan kelime.
k. 2a/01, 2a/02, 2a/05, 2a/06, 2a/07, 2a/10, 2a/12, 2b/01, 2b/02, 2b/05, 2b/14, 2b/15, 3a/02, 3a/02, 3a/04, 3a/10, 3b/07, 3b/08, 3b/09, 3b/14, 4a/08, 4a/13, 4a/14, 4a/16, 4a/17, 4b/01, 4b/13, 4b/15, 5a/16, 5b/04, 5b/07, 5b/08, 5b/12, 5b/13, 5b/15, 6a/05, 6a/14, 6a/15, 6b/04, 6b/05, 6b/08, 6b/14, 7a/01, 7a/02, 7a/04, 7a/06, 7a/07, 7a/11, 7a/12, 7a/12, 7a/14, 7a/15, 7b/01, 7b/02, 7b/11, 7b/12, 8a/08, 8a/09, 8a/15, 8b/02, 8b/06, 8b/08, 8b/11, 8b/12, 8b/14, 8b/15, 8b/17, 9a/08, 9a/11, 9a/11, 9a/13, 9a/15, 9a/15, 9a/16, 9b/02, 9b/08, 9b/10, 9b/11, 9b/16, 10a/01, 10a/02, 10a/10, 10a/16, 10b/09, 10b/11, 11a/10, 11b/16, 11b/17, 12a/01, 12a/11, 12a/15, 12b/02, 12b/02, 12b/05, 12b/08, 12b/11, 12b/14, 12b/16, 12b/16, 13a/01, 13a/04, 13a/05, 13a/08, 13a/09, 13a/11, 13a/15, 13b/01, 13b/02, 13b/05, 13b/17, 14a/03, 14a/04, 14a/06, 21a/05, 21a/15, 24b/12, 26a/01, 27b/15, 30a/17, 31b/04, 31b/15, 31b/15, 32a/14, 32b/11, 32b/12, 33a/05, 33a/08, 33a/09, 33a/17, 33b/01, 33b/01, 33b/04, 33b/06, 33b/07, 33b/11, 34a/04, 34a/05, 34a/08, 34b/04, 35b/04, 35b/04, 35b/11, 36a/04, 36a/04, 36b/06, 37a/03, 37a/08, 37a/10, 37b/01
kibir: [*Ar.*] Kibir, büyüklük taslama, yukardan bakma, küçümseme.
k. 34a/01
ḳīl: [*Ar.*] Söz.
ḳīl ü ḳāl [Ar.] ‘dedikodu’
ḳ. 33b/13, 33b/17
kilāb: [*Ar.*] Köpekler.
k. 17a/10

kilīm: [*F.*] Kilim, oturulacak yere veya yatak altına serilen ve dervişlerin omuzlarında taşıdıkları ufak keçe veya seccade.
k. 7a/17
k.+ün 7b/01

kim: (1) Soru adılı.
k. 6b/11,7a/12, 23b/15, 29a/01, 29a/17, 33b/02, 33b/04, 33b/05
k.+de 34a/02, 35a/03
k.+durur 33a/16
k.+dür 19b/07
k.+i 31b/02, 31b/02
k.+sin 37a/01

kim: (2) "Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.
k. 4b/02, 5a/17, 6b/17, 8a/02, 10b/02, 10b/04, 10b/11, 10b/15, 11a/02, 11a/04, 11b/07, 14b/09, 16b/16, 22a/07, 22a/08, 23a/17, 25b/08, 28b/13, 31b/03, 32b/01, 33a/01, 33b/13, 33b/14, 33b/16, 34b/01, 34b/11, 36a/16, 36b/01

kimesne: Kimse.
k. 2a/08, 13b/09
k.+ler 4b/16

kimse: Kim.
k. 8b/06, 9b/06, 10a/16, 34a/14, 35b/04, 35b/04, 36a/04
k.+ler 27b/17
k.+ye 35a/05, 35a/11

kirā: [*Ar.*] Kira, bir ev, dükkân, hayvan ve benzeri malların geçici olarak kullanılmak üzere sahibi tarafından bir başkasına verilmesi.
k.+sı 4a/15, 4a/15
k.+sın 4a/16

kireç: [*F.*] Kireç, mermer, tebeşir, alçı taşı gibi birçok taşın maddesini oluşturan kalsiyum oksit türü beyaz madde.
k. 30a/02

kirli: Pis.
k.+dürler 12b/15

kişi: Kişi, soylu, asil, necip.
k. 2a/01, 2a/04, 2b/09, 3b/17, 4b/02, 6b/12, 8b/13, 9a/05, 10a/02, 10b/02, 10b/04, 10b/11, 10b/15, 11a/02, 11a/04, 11b/03, 11b/07, 12a/02, 12a/11, 12a/15, 12a/17, 12b/07, 13a/10, 13a/11, 13a/12, 13a/13, 13b/02, 13b/05, 13b/10, 19b/07, 23b/12, 24a/02, 25b/16, 26b/04, 32a/07
k.+ler 4b/16
k.+nin 13b/13
k.+ye 2a/03, 9a/06, 10a/03, 11a/08, 12a/03, 13a/11

kitāb: [*Ar.*] Yazılmış ve basılmış eser, kitap.
k. 2a/04

ḳo-: Koymak, eşyayı bir yere yerleştirmek, eriştirmek, vaz etmek.
ḳ. 7a/16

ḳ.-dı 4a/12, 5b/10, 6a/10, 7b/03
ḳ.-dılar 7b/01
ḳ.-dum 22a/02
ḳ.-n 2b/02
ḳ.-r 24a/03, 29a/04
ḳ.-rsa 19b/08
ḳ.-saydı 14a/02
ḳ.-sun 6b/09, 6b/13, 7a/13
ḳ.-ya 22a/09

ḳoḳ-: Kokmak, koku vermek, rayiha neşretmek.
ḳ.-ar 26b/17

k'ol-: Ki olmak.
k.-du 35b/07

ḳolay: Kolay, zahmetsiz, zor ve güç olmayan.
ḳ. 25b/11

ḳon-: Konmak, yolculuk sırasında mola vermek, geceyi geçirmek üzere durmak, menzil tutmak, konak etmek, ordu kurulmak.
ḳ.-duk 26b/05
ḳ.-madı 26b/05
ḳ.-madık 23a/16
ḳ.-madılar 26a/10
ḳ.-makdur 26a/14

ḳonaḳ: Konak, yolculukta gece konacak yer, menzil.
ḳ. 22a/10, 24a/12, 25b/09, 25b/11, 26b/09, 29a/04
ḳ.+da 23b/10

ḳonıl-: (1) Bir nesnenin bir yere bırakılması.
ḳ.-an 23b/03

ḳonıl-: (2) Yolculuk esnasında bir yerde mola vermek.
ḳ.-an 26b/10

ḳonuş-: Konuşmak, karşılıklı söyleşmek.
ḳ.-madan 15a/16

Ḳonya: İç Anadolu bölgesinde bir il.
Ḳ. 22b/01

ḳop-: Gürültülü veya tehlikeli bir şey zuhur edivermek.
ḳ.-a 9a/01

ḳopar-: Koparmak, kesmek.
ḳ.-ısardır 9a/05

ḳoy-: Bkz. ḳo-
ḳ.-a 33b/04
ḳ.-acak 7a/11
ḳ.-arın 4b/04
ḳ.-ayın 6b/05

ḳoyun: Yününden, sütünden ve etinden istifade etmek için beslenen evcil hayvan, koyun.
ḳ.+ları 22b/05
ḳoyun sürüsi 'koyun topluluğu'
ḳ. 24a/17

kök: Temel, esas, asıl, menşe.
k.+i 25a/03

kör: Kör, gözü görmez, âmâ.
k.+idi 8a/14

ḳuble: [*Ar*.] Öpücük, buse.

ḳuble ėt- [Ar.+T.] ‘öpmek’
ḳ.-mek 19b/13

Ḳubūr-ı Şühedā: Menzil yeri.
Ḳ. 29a/06

ḳuç-: Kucaklamak.
k.-dı 4a/10

Ḳudeyde: Menzil yeri.
Ḳ. 29b/01

Ḳudeyfe: Menzil yeri.
Ḳ. 23a/08

Ḳudsü mübārek: [*Ar.*] Mübarek Kudüs.
Ḳ.+den 1b/13

ḳudret: [*Ar.*] Kudret, güç, kuvvet, iktidar.
ḳ.+im 25a/07
ḳudreti ol- [Ar.+T.] ‘güçlü olmak’
ḳ.-an 13a/15
ḳudret vėr- [Ar.+T.] ‘güç, kuvvet vermek’
ḳ.-di 22a/01

ḳudūm: [*Ar.*] Uzak bir yerden, uzak bir yoldan gelme, ayak basma, muvasalat.
ḳ. 17b/08

kūh: [*F.*] Dağ.
kūh-ı tenhā [F.] ‘yalnız dağ’
k. 35a/17

ḳul: Kul, yaradılmış, mahluk.
ḳ. 10a/17, 10b/05, 13a/06
ḳ.+lar 8a/03, 35a/15
ḳ.+ları 2b/07, 26a/16
ḳ.+larıma 6a/16
ḳ.+larına 26a/09
ḳ.+larınun 27a/03
ḳ.+una 25a/04
ḳ.+uz 28a/09

ḳum: Kum, en ufak ve sert taneler hâlinde olan toprak.
ḳ. 14a/01
ḳ.+dur 27b/12
ḳ.+ı 29b/05

Ḳur’ān: [*Ar.*] Hz.Muhammed’e gönderilen semavi kitapların sonuncusu olan kutsal kitap. Bkz. Ḳur’ān-ı Kerīm
Ḳ. 32a/09
Ḳ.+da 2a/05
Ḳ.+ı 32a/08
Ḳ.+u 32a/10
Ḳur’ān-ı Kerīm[Ar.] Bkz. Ḳur’ān
Ḳ.+inde 5a/08
Ḳur’ān-ı Mecīd [Ar.] Bkz. Ḳur’ān-ı Kerīm
Ḳ.+inde 7b/06, 37a/12

ḳurāṭ: İhramlı iken öldürmekte hiçbir sakınca bulunmayan bir hayvan.
ḳ. 21b/04

ḳurbān: [*Ar.*] Kurban, Allah yoluna kesilip fukaraya dağıtılacak hayvan.
ḳ. 21a/05

Ḳurdḳulaġı: Menzil yeri.
Ḳ. 23a/05

Ḳureyş: [*Ar.*] Hz. Muhammed'in mensup olduğu Arap kabilesi. Bkz. Ḳureyş ḳavmi
Ḳ. 7b/16
Ḳ.+e 8b/02
Ḳ.+ün 7b/04
Ḳureyş ḳavmi [Ar.] Bkz. Ḳureyş
Ḳ. 7a/10

ḳurtıl-: Kurtulmak, tehlike veya bir sıkıntıdan çıkmak.
ḳ.-up 26b/12

ḳuru-: Kurumak, bitki kökünden nem çekmeyerek canlılığını yitirmek.
ḳ.-mış 25a/03

ḳuṣūr: [*Ar.*] Kusur, eksiklik, noksan.
ḳ.+ım 16b/17

ḳuşaḳ: Kuşak, beli sıkı tutmak için sarılan uzun ve dar kumaş.
ḳ. 30a/10

ḳut: İkbal, talih, baht.
ḳut bul- 'saadete kavuşmak'
ḳ.-maya 25b/02

Ḳuteybe: Dil, edebiyat, Kur'an ilimleri, hadis ve tarih sahalarındaki eserleriyle tanınan âlim.
Ḳ. 23b/03

ḳuṭṭā': [*Ar.*] Kesiciler.
ḳuṭṭā'-ı ṭarīḳ [Ar.] 'yol kesiciler'
ḳ. 36a/08
k.+ün 36a/10

ḳuvvet: [*Ar.*] Kuvvet, zor, güç, takat, kudret.
ḳ. 24b/17

ḳuyu: Kuyu, kazılmış, delik, çukur, hufre.
ḳ.+sına 29b/06

ḳuzġun: Pek iri kara karga.
ḳ. 22b/07

ḳuzı: Koyun yavrusu, kuzu.
ḳ.+ları 22b/05
ḳuzu sürüsi 'kuzu topluluğu'
ḳ. 24a/17

küffār: [*Ar.*] Kâfirler, Allah'ı inkâr edenler.
k. 13a/05

küfür: [*Ar.*] Allah'a inanmama, ortak koşma veya aykırı sıfatlar yakıştırma.
k.+i 33b/07

küll: [*Ar.*] Hepsi, bütünü.
k.+ü k. 24b/08, 35a/15
küll-i lisān-ı dānā [*Ar.*+*Ar.*+*F.*] 'bilgin dillerin hepsi'
k. 33b/10

kümmel: [*Ar.*] Kâmiller.
k. 36a/02
kümmel-i ehl-i ṣafā [Ar.] 'sefa ehlinin olgunları'
k. 32a/10

künh: [*Ar.*] Bir nesnenin özü, aslı, hakikisi, temeli.
k.+ini 36a/04

kürük: [*F.*] Deve yavrusu.
k. 12b/13

kütüb: [*Ar.*] Kitaplar.
k.+lerde 28b/07
kütbü eslāf [Ar.] 'eski kitaplar'
k. 19b/08

L

lā: [*Ar.*] "Yok, değil" anlamında olumsuzluk ifade eden ön edattır.
l. 32b/10
lābüd [Ar.lā+büdd: "ayrılık yok"] 'gerekli, gerek, yararlı'
l.+durur 34b/14

Ladik: Menzil yeri.
L.+le 22b/01

lāf: [*F.*] Söz.
lāf ėt- [F.+T.] 'söz söylemek'
l. -me 16b/02

lafız: [*Ar.*] Ağızdan çıkan anlamlı veya anlamsız söz.
lafẓ-ı 'ibādet [Ar.] 'ibadetin sözü'
l.+le 32b/16

laġv: [*Ar.*] Yararsız, boş.
l. 33a/15

laḥm: [*Ar.*] Et.
l. 21b/11

Lāhūt: [*Ar.*] Uluhiyyet âlemi. Allah'ın en büyük tahtı.
L.+e 34a/02

la'net: [*Ar.*] Lanet, Allah'ın korumasından, merhametinden uzak olmaya ilişkin beddua, ilenç, kargıma, kargış.
l.+e 25b/04
la'net ol- [Ar.+T.] 'Allah'ın merhametinden uzak olmak'
l.-mak 25b/02

lāşe: [*F.*] Leş, ölmüş hayvan bedeni.
l.+si 26b/17

laṭīf: [*Ar.*] Şirin, hoş, güzel.
l. 25b/06

lā-ya'ḳıl: [*Ar. lā+ya'kıl*] Kendinden geçmiş, dalgın.
l. 37b/06

lāyıḳ: [*Ar.*] Layık, yakışan, uygun düşen, münasip.
l. 25b/15

lāzım: [*Ar.*] Gerek, terki caiz olmayan.
l. 15a/14, 21a/02, 26a/13, 35a/01
lāzım gel- [Ar.+T.] 'gerekli olmak'
l.-se 8b/07
lāzım ol- [Ar.+T.] Bkz. lāzım gel-
l.-dı 18b/09
l.-maz 21b/02
l.-updur 33a/01
l.-ur 37b/10

lebbeyk: [*Ar.*] "*Buyurunuz, efendim!*" anlamında bir söz.
l. 16b/03, 17b/15
l.+idi 35a/08

lecc: [*F.*] Tepme**.**
lecc ėt- [F.+T.] 'tepmek, tartışmak'
l.-me 14b/13
lecc ol- [F.+T.] 'inat edilmek, kabul görmemek'
l.-amaz 22a/01

Lefke: Menzil yeri.
L. 22a/14

lems: [Ar.] Dokunma ile duyma.
lems ėt- [Ar.+T.] ‘el ile dokunup duymak, el ile tutmak; dokunma ile duymak’
l.-mek 19b/13

lerzān: [*F.*] Titrek, titreyen.
lerzān ol- [F.+T.] ‘titremek, korkudan titremek’
l.-ur 36b/08

lerze: [*F.*] Titreme, titreyiş.
l. 35b/01

levḥ: [*Ar.*] Arapça yazgı belgesi.
levḥ-i maḥfūẓ ol- [Ar.] ‘(korunmuş levha) Allah tarafından takdir edilen şeylerin yazılı bulunduğu kutsal levha olmak’
l.-asın 35b/17
levḥ-i ẓuhūr [Ar.] Görünen levha.
l. 35b/06

Leyṣ bin Ma‘āz: Muhaddis.
L. 3a/08

lezzet: [*Ar.*] Lezzet, tatlılık, hoşluk.
l.+inde 29b/07

li: [*Ar.*] İçin edatı.
li’l-ġurūb [Ar.] ‘güneşin batması için’
l. 17a/03
li’l-behā [Ar.] ‘kıymet için, kıymete ait’
l. 19a/17
li’l-emīr [Ar.] ‘emir için’
l. 15a/14
lil ‘umre [Ar.] ‘umre için’
l. 21a/10
li’ṭ-ṭavāf [Ar.] ‘tavaf için’
l. 17a/08

libās: [*Ar.*] Giysi, elbise.
l. 21b/12

līk: [*F.*] Lakin, amma, fakat, ancak.
l. 36b/02
l.+i 24a/13, 26b/02, 34a/14, 36a/13, 37a/03

liyāḳat: [*Ar.*] Güç, iktidar, fazilet, hüner, marifet.
l. 27b/02

loḳma: [*Ar.*] Lokma, bir defada yutulan yiyecek.
l. 28b/09

luġat: [*Ar.*] Sözlük.
l.+de 14b/06
l. 21b/08

lübs: [*Ar.*] Giyme.
lübs-i izār [Ar.] ‘peştamal giysisi’
l.+ıla 17b/13
lübs-i ḳamīṣ [Ar.] ‘gömlek’
l. 19b/15
lübs-i ṣevb [Ar.] ‘giysi’
l. 20a/01

lücce: [Ar.] Deniz, derya.
lücce-yi baḥr-ı ḥaḳīḳat [Ar.] ‘Hakikatin engin denizleri’
l.+de 37b/05

lüṭuf: [*Ar.*] İyilik, yumuşak davranış, hoşluk, güzellik.
l.+ına 28a/08
lüṭuf ėt-[Ar.+T.] ‘iyilik yapmak’
Bkz. lüṭuf eyle-
l. 18b/13
lüṭuf eyle- [Ar.+T.] Bkz. lüṭuf ėt-
l. 25b/03, 25b/04
l.-yüp 28a/01

lüzūm: [*Ar.*] Gerekli, hacet.
lüzūm-ı dem [Ar.+F.] ‘gerekli zaman’
l.+durur 17b/04

M

mā: (1) [*Ar.*] Olumsuzluk edatı.
mā-ḫılḳat [Ar.] ‘fıtratsız’
m. 32b/15
māyecibü [Ar.] ‘lazım olmayan’
m. 20b/11

mā: (2) [*Ar.*] Su.
mā’-i raḥmet [Ar.] ‘yağmur suyu’
m. 26a/04

mā‘adā: [*Ar.*] -den başka, öte.
m. 16b/08, 25b/10
m.+da 18a/05
m.+sı 15b/13

ma‘a’l-fıraḳ: [*Ar.*] Kalabalıkla birlikte, cemaatle.
m.+la 34b/01

ma‘an: [*Ar.*] Beraber, birlikte.
m. 32a/15

Ma‘ān: Menzil yeri.
M. 24b/03, 24b/04

mābeyn: [*Ar. mā+ beyn*] Evlerde ara oda veya konaklarda haremlik ile selamlık arasındaki daire.
m.+inde 12b/08

Madīk: Menzil yeri.
M. 23a/06

ma‘dūd: [*Ar.*] Sayılı, tek tek sayılmış.
m. 20a/07

mā-fevḳ: [*Ar.*] Üst taraf, yukarı.
m.+e 33a/06

maġfiret: [*Ar.*] Allah’ın günahları af buyurması, yarlıgama, rahmet.
m. 10a/05
maġfiret ėt-[Ar.+T.] ‘Allah’ın günahları bağışlaması’
m.-düm 32b/07
maġfiret vėril- [Ar.+T.] ‘af buyrulmak’
m.-ür 10a/06

maġrib: [*Ar.*] Güneşin battığı yer ve yön, batı, garp.
m.+den 34a/12
m.+ine 5a/08

maġrūr: [*Ar.*] Bir şeye güvenen, güvenli.
maġrūre ol- [Ar.+T.] ‘gururlanan olmak (kadın)’
m.-ma 24b/13
maġrūr ol- [Ar.+T.] ‘gururlanmak’
m.-asın 36b/17

maġsūl: [*Ar.*] Gusül abdesti almış, gusletmiş, yıkanmış.
m. 20a/02

maḥāl: [*Ar.*] Mahaller, yerler.
m. 29b/13
maḥāl ol- [Ar.+T.] ‘yerler olmak’
m.-dugunı 34b/06

maḥal: [*Ar.*] Yer, mekân.
m.+de 26b/04

Maḥbūb: [*Ar.*] (*Allah katında*) Hz. Muhammed.
m.+un 36b/10
maḥbūb-ı Ḫudā [Ar.+F.] ‘Allah’ın sevgilisi, Hz. Muhammed’
m. 32a/13

maḫfī: [*Ar.*] Gizli, saklı.
maḫfī ḳıl- [Ar.+T.] ‘gizli hale getirmek’
m.-armı 27b/01

māhī: (1) [*F.*] Balık.
māhī-yi baḥr-i ḥaḳīḳat ol- [F.+Ar.+Ar.] ‘Hakikat denizinde balık olmak’
m.-an 33b/09

māḥī: (2) [*Ar.*] Mahveden.
m.+yi 35b/05

maḫlūḳ: [*Ar.*] Halk olunmuş, yaratılmış, yoktan var edilmiş.
m.+ı 37a/02
maḫlūḳ ol- [Ar.+T.] ‘yaratılmak’
m.-dı 35b/11

maḥmil: [*Ar.*] Osmanlıca halifesinden her hac mevsiminde Kâbe’ye gönderilen armağan takımı.
maḥmil-i Fusṭāṭ [Ar.] ‘Kahire’den devenin sırtında gelen sepet’
m.+ı 21b/07

maḥrem: [*Ar.*] Haram, şeriatça yasaklanmış şey.
m. 12b/05, 15a/11, 15a/12

maḥṣūl: [*Ar.*] Topraktan yetiştirilen şeyler, ürünler.
m. 25b/09

maḫṣūṣ: (1) [*Ar.*] Yakışır, layık, şayan.
m. 18a/04

maḫṣūṣ: (2) [*Ar.*] Belli, ortada, aşikâr.
m. 22b/15

maḥv: [*Ar.*] Yok etme, ortadan kaldırma.
m. 36b/15
m.+a 37a/09
maḥv ėt- [Ar.+T.] ‘yok etmek’
m.-üp 37b/04
maḥv ol- [Ar.+T.] ‘harap olmak’
m.-a 11b/06, 12a/13
m.-ur 35b/08

maḫzen: [*Ar.*] Depo.
maḫzen-i kenz [Ar.] ‘hazine deposu’
m. 35b/06

mā’ide: [*Ar.*] Yemek, sofra.
m.+yi 34a/06

mā’il: [*Ar.*] Bir tarafa doğru eğilmiş.

mā'il-i cebr [Ar.] 'zorlamaya meyilli olmak'
m. 37a/03

maḳām: [*Ar.*] Makam, durulan yer, durak, mekân, mahal.
m.+a 22a/09
M.+ı 8a/14
m.+da 11b/01
Maḳām-ı İbrāhīm [Ar.] 'Hz. İbrahim'in Kâbe'yi inşa ederken iskele olarak kullandığı yer.
M. 11a/05, 11a/13, 11b/13
M.+dir 8a/15
M.+dür 8a/06
M.+ilen 8a/08

maḳbere: [*Ar.*] Mezar, kabir.
m. 9a/04
m.+lerden 9a/09
m.+leridir 9a/09

maḳbūl: [*Ar.*] Kabul olunan.
maḳbūl ḥacc [Ar.] 'olması gereken bütün şartların yerine getirildiği hac yapmak' Bkz. maḳbūl ḥacc ėt-
maḳbūl ḥacc ėt- [Ar.+Ar.+T.] Bkz. maḳbūl ḥacc
m.-mişgibidir 11a/01

maḳdūr: [*Ar.*] Kudret, irade.
maḳdūr-ı beşer [Ar.] 'insanın iradesi'
m.+miydi 35b/03

maḳṣad: [*Ar.*] Anlatılmak istenilen şey, niyet, amaç.
m.+a 18a/17
m.+ı 22a/05, 22a/12

maḳṣūd: [*Ar.*] Kastedilen, amaçlanan.
m. 30a/17
m.+ı 29b/02
m.+unı 27b/07

māl: [*Ar.*] Bir kimsenin sahibi olduğu kıymetli ve gerekli.
m. 18a/09
m.+ı 18a/11, 27b/09
m.+ıla 33a/05
m.+lar 8a/02
māl-ı cāh [Ar.] 'yüksek makam varlığı'
m. 24b/17

mā-lā-māl: [*Ar. mā+lā+māl*] Dopdolu, lebalep.
m. 26a/04, 30a/11

ma'lūm: [*Ar.*] Bilinen, bilinmiş, öğrenilmiş.
m. 28a/08, 37a/07

ma'nā: [*Ar.*] Anlam, kavram, mefhum, bir sözün ifade ettiği şey.
m. 33b/14
m.+da 17a/15
m.+sı 2a/06, 8b/12, 8b/17, 14a/04, 14a/06, 14b/10
ma'nā-yı esmā [Ar.] 'adların anlamı'
m. 34b/08

ma'nā-yı iḥrām [Ar.] 'ihramın manası'
m. 16a/13
ma'nā-yı ṣıfāt [Ar.] 'sıfatın anlamı'
m. 34b/08

mār: [*F.*] Yılan.
m. 37a/04

maraż: [*Ar.*] Hastalık.
maraż-ı ḥābis [Ar.] 'hastalık tarafından alıkonulmak'
m. 13b/06

ma'rifet: [*Ar.*] Bilme, ilim.
m. 36b/04
ma'rifet-i ṭālib [Ar.] 'talibin ilmi'
m.+e 32b/16

masbūġ: [*Ar.*] Değişik renklerle boyanmış, renkli, mülevven.
m. 20a/02

masḳaṭ: [*Ar.*] Bir şeyin düştüğü yer.
masḳaṭ-ı re's [Ar.] 'doğum yeri'
m.+im 23a/02

maṣlaḥat: [*Ar.*] Barış, güven ve huzur yolu, iyilik yolu.
maṣlaḥat ol- [Ar.+T.] 'güvenli olmak'
m.-maz 33a/01

maşrıḳ: [*Ar.*] Doğu.
m.+dan 5a/08

maṭbū': [*Ar.*] Güzel, şirin.
m. 20a/01

maṭla': [*Ar.*] Ortaya çıkacak, doğacak yer.
maṭla'-ı ḳalb [Ar.] 'kalbe Allah'ın tecelli etmesi'
m.+ine 35b/16
maṭla'-ı şems-i ḥaḳīḳat [Ar.] 'Hakikat güneşinin doğuşu'
m. 35b/06

maṭlab: [*Ar.*] İstek, istenen şey.
maṭlab ol- [Ar.+T.] 'istenmek'
m.-a 24b/08

Maṭrān: Menzil yeri.
M. 26b/06
M.+dan 26b/05

mavṭın: [*Ar.*] Oturulan yer, vatan, yurt edilen yer.
m.+ım 22b/02

maẓālim: [*Ar.*] Eziyetler, zulümler, haksızlıklar.
m.+ler 28b/08

maẓhar: [*Ar.*] Nail olma, şereflenme.
m.+ıdır 36b/06
maẓhar ol- [Ar.+T.] 'şereflenmek'
m.-ma 25b/04
maẓhar-ı esmā [Ar.] 'adların şereflisi'
m. 34b/12
maẓhar-ı ṣıfāt [Ar.] 'sıfatların şereflisi'
m. 34b/12

māżī: [*Ar.*] Geçmiş zaman.
mażiyü'l-vaḳit [Ar.] 'vakit geçmesi'
m. 31b/06

maẓlūm: [*Ar.*] Zulüm görmüş, haksızlığa uğramış.
m.+lar 4b/16

mebde: [*Ar.*] İlk, öncelik, başlangıç, ilk unsur.
m. 23b/05
mebde-i merci‘ [Ar.] ‘dönülecek yerin ilki’
m. 31b/11

mebnā: [*Ar.*] Bina yapılan yer.
m. 30a/02

mebrūr: [*Ar.*] İyi, makbul.
mebrūr ḥacc [Ar.] ‘şartlarına uygun olarak yapılan hac’ Bkz. mebrūr ḥacc ėt-
mebrūr ḥacc ėt- [Ar.+Ar.+T.] Bkz. mebrūr ḥacc
m.-mişgibidir 11a/01

mecāl: [*Ar.*] Kuvvet, takat, iktidar.
m.+in 28a/06
mecālin ḳal- [Ar.+T.] ‘gücü bulunmamak’
m.-madı 28a/06

mechūle: [*Ar.*] Bilinmeyen, bilgisi dışında olan.
m. 37a/07

meclis: [*Ar.*] Meclis, konuşmak veya bir işi müzakere etmek için bir araya gelmiş kişilerin tamamı, cemiyet, encümen.
m. 35a/10

mecmū‘: [*Ar.*] Hep, bütün.
mecmū‘-ı ḫalā’iḳ [Ar.] ‘yaratılanların hepsi’
m. 35b/07

mecmū‘a: [*Ar.*] Toplanmış, biriktirilmiş.
mecmū‘a-i maḥve’l-benān [Ar.] ‘mahvolan parmakların hepsi’
m. 36a/01

medd: [*Ar.*] Uzatma, çekme.
m.+i 26b/02

meded: [*Ar.*] Yardım.
m. 25a/07

medīd: [*Ar.*] Uzatılmış, çok uzun süren.
m. 26b/09

Medīne: [*Ar.*] Kutsal belde.
M.+nin 9a/09
Medīne-yi Münevvere [Ar.] ‘menzil yeri’
M. 27a/09
M.+den 29a/04

Mefraḳ: Menzil yeri.
M.+a 23b/09

meger: [*F.*] Meğer.
m. 20a/02

mehābet: [*Ar.*] Hürmetle karışık korku.
m. 35a/16

Mehdī: [*Ar.*] Kıyamete yakın çıkacağı söylenen ermiş kişi.
M. 28b/04, 30a/12

mehmā: [*Ar.*] Olduğu kadar.
m. 27a/12

mekān: [*Ar.*] Mekân, yer.

m. 16a/02
m.+a 26b/02, 29a/10
m.+ı 37b/06
mekān-ı ḫāṣ [Ar.] ‘özel yer’
m. 14b/09

Mekke: [*Ar.*] Kâbe’nin bulunduğu ve hac ile umre ibadetinin ifa edildiği kutsal yer.
M. 5a/11
M.+de 4a/02, 4a/03, 9b/09, 9b/10, 9b/12, 9b/13, 9b/16, 11a/10
M.+den 10a/04
M.+nin 9a/08
M.+nün 8a/01
M.+ye 3b/15, 4b/06, 5b/17
M.+yedegin 3b/12
M.+yi 4a/01, 4a/11, 4a/14, 5a/02, 5a/13
Mekke Deresi [Ar.+F.] ‘özel yer adı’
M.+ne 5b/05
Mekke-yi Müşerrefe [Ar.] ‘şereflendirilmiş Mekke’
M. 1b/08
M.+nün7b/05, 12a/08

mekrūh: [*Ar.*] Yapılması ve işlenmesi şeriat hükümlerine uymayan.
m. 18b/15, 19a/11
mekrūh ol- [Ar.+T.] ‘yapılması dine uygun olmamak’
m.-ur 16b/06

mekrūhāt: [*Ar.*] Mekruh olanlar.
m. 18b/08, 18b/12

melā’ike: [*Ar.*] Melekler.
m. 7b/12, 13a/08
m.+ye 11a/08, 12b/14, 13a/04

melek: [*Ar.*] Melek, Allah katında bulunan ve nur olarak yaratılan varlıkların her biri.
m. 11a/04, 32b/09, 34a/06

melekūt: [*Ar.*] Ruhlar ve melekler dünyası.
m. 34a/16

melūl: [*Ar.*] Boynu bükük, zavallı.
melūl ol- [Ar.+T.] ‘kimsesiz olmak, zavallı olmak’
m.-ma 5b/13

memleket: [*Ar.*] Memleket, bir ülke veya devlet toprağı.
m.+lerine 8a/13

men‘: [*Ar.*] Engelleme, savma, durdurma, yasak etme.
m.+e 15a/13
men‘ ėt- [Ar.+T.] ‘engellemek’ Bkz. men‘ eyle-
m.-e 18b/17
m.-erse 24a/01
m.-mese 13b/05
men‘ eyle- [Ar.+T.] Bkz. men‘ ėt-
m.-ridi 35a/05

menām: [*Ar.*] Uyku,düş, rüya.
m.+ın 37a/14

menāre: [*Ar.*] Minare.
m. 27b/13

menāsik: [*Ar.*] Hac sırasında yapılan törenler.
m. 30a/16

menāzil: [*Ar.*] Menziller, konak yerleri, mola verilen yerler.
m. 30a/16

mensūb: [*Ar.*] Bir şahsa veya kuruma ait olan, bunlarla ilişkisi ve bağı olan.
mensūb ol- [Ar.+T.] 'bir şahsa veya kuruma ait olmak, bunlarla ilişkisi ve bağı olmak'
m.-unuz 32a/08

menzil: [*Ar.*] Seyahat boyunca konaklanan yer, konak.
m. 26a/14, 27a/04, 27a/08, 29a/16
m.+e 26b/13, 27a/06, 29a/08
m.+in 23a/10, 23a/11
Menzil-i Āḫar-ı 'Uḳbā [Ar.] 'özel yer adı'
M.+da 33a/14
Menzil-i Cedīd [Ar.] 'özel yer adı'
M.+e 29a/05
Menzil-i Erba' [Ar.] 'özel yer adı'
M. 29b/05
Menzil-i Evvel [Ar.] 'özel yer adı'
m. 23a/15
Menzil-i Vādī [Ar.] 'özel yer adı'
m.+yi 29b/09

merām: [*Ar.*] Arzu, istek, talep.
m.+a 19b/09, 22a/10, 23a/02, 23a/10, 25a/12, 26a/15
merām eyle- [Ar.+T.] 'istemek'
m.-r 20b/14

merci': [*Ar.*] Dönülecek veya geri gelecek yer.
m.+in 31b/08

merdümek: [*F.*] Küçük adam basit kimse.
m. 32b/11

mermer: [*Yun.*] Beyaz ve renkli cinsleri bulunan ve yapı işlerinde kullanılan billurlaşmış kireç taşı.
m. 26a/06, 30a/06

mertebe: [*Ar.*] Makam, rütbe.
mertebe-yi ev ednā [Ar.] 'Ev edna mertebesi'
m. 34b/07

Merve: [*Ar.*] Kâbe'nin yakınında bulunan bir tepe.
M.+de 11a/15

merżā: [*Ar.*] Hastalar, sayrılar.
m.+a 29a/07

mesā: [*Ar.*] Akşamüstü, akşam.
m. 31b/13, 32a/11

meṣāb: [*Ar.*] Toplanılan yer.
meṣāb ol- [Ar.+T.] 'toplanılan yer olmak'
m.-dı 17a/12

mesāvī: [*Ar.*] Kötülükler, zararlar.
m. 32a/17

mescid: [*Ar.*] Camiden küçük ibadet yeri.
m. 9a/11

m.+ü 19a/05

mescid: [*Ar.*] Camiden küçük ibadet yeri.

Mescid-i Aḳṣā [Ar.] ‘Kudüs’te bulunan büyük ve kutsal cami’

M.+dur 9a/11

Mescid-i Ḥarām [Ar.] ‘Kâbe’de bulunan en büyük ibadet evi’

M.+da 12a/02, 12a/04

M.+dur 9a/12

meşelā: [*Ar.*] Mesela, örneğin, söz gelimi.

m. 32b/02

mesḥ: [*Ar.*] Temizleme.

mesḥ eyle- [Ar.+T.] ‘temizlemek, el ile sürmek, sığamak’

m.-mek 11b/15

Mesnevī: [*Ar.*] Mevlana’nın ünlü eseri.

M.+sinde 36a/10

mesrūd: [*Ar.*] Dile getirilmiş, zikredilmiş.

mesrūd ėt- [Ar.+T.] ‘dile getirmek, söylemek, zikretmek’

m.-e 21a/12

mesrūr: [*Ar.*] Şen, sevinçli, mutlu.

mesrūr ol- [Ar.+T.] ‘sevinçli olmak’

m.-dılar 26b/12

mess: [*Ar.*] Temas etme, dokunma.

m.+ü 19a/06

mess ėt- [Ar.+T.] ‘dokunmak’

m.-en 27a/13

meşaḳḳat: [*Ar.*] Acı, eziyet, sıkıntı.

meşaḳḳat ol- [Ar.+T.] ‘eziyet olmak’

m.-dı 6a/08

meşārıḳ: [*Ar.*] Doğu tarafları.

m.+da 33b/05

Meş‘ari’l-Ḥarām: [*Ar.*] Mekke’de, Arafat ile Mina arasında, Müzdelife’nin sonunda Kuzah tepesinin civarına verilen ad.

M.+da 11a/16

meşy: [*Ar.*] Adımlama, yürüme, yürüyüş.

meşy ol- [Ar.+T.] ‘adımlanılmak, yürünmek’

m.-dı 17a/08

metbū‘: [*Ar.*] Tabi olunan.

metbū‘-ı ḳader [Ar.] ‘kadere uymak’

m. 37a/06

metin: [*Ar.*] Metin, yazı parçası, bir yazıyı oluşturan unsurların her bir bölümü.

m.+i 16a/17, 16b/02

mevāni‘: [*Ar.*] Engeller.

mevāni‘-i şer‘iyye [Ar.] ‘İslam’a aykırı olan kurallar’

m.+si 13b/10

mevāni‘-i şer‘iyyesi ol- [Ar.+Ar.+T.] ‘İslam’a aykırı olmak’

m.-masa 13b/14

Mevḳıf-ı ‘Arafāt: [*Ar.*] Arafat durağı.

M.+da 11a/15

Mevlā: [*Ar.*] Tanrı, Allah.

M. 32b/01, 33b/16, 36a/16

M.+nın 34b/03

Mevlā-yı Raḥīm [Ar.] ‘yaratan Allah’

M. 27a/02

Mevlānā: Mevleviyye tarikatının kurucusu, mutasavvıf, âlim ve şair.

M. 36a/10

mevt: [*Ar.*] Ölüm.

m.+edek 16a/05

mevtī: [*Ar.mevt+ī*] Ölü ile ilgili, cenazeye özgü.

m. +yi 35b/05

mevżı‘: [*Ar.*] Yer, alan, bölge.

m.+a 26b/10

m.+da 18a/04

m.+yı 24b/01

mey: [*F.*] İçki, şarap.

m. 37b/06

meydān: [*Ar.*] Açık alan, düzlük yer, geniş saha, geniş ve düz yer.

m. 15a/17

meyil: [*Ar.*] Aslına rücu etme.

meyl ėt- [Ar.+T.] ‘aslına rücu etmek, dönmek’

m.-mese 22b/11

m.-se 6a/12

Meymūn: Menzil yeri. Bkz. Meymūn Ovası

M. 29a/14

Meymūn Ovası Bkz. Meymūn

M. 29a/14

meyyit: [*Ar.*] Ölü, cenaze.

m.+iken 34a/11

mezra‘: [*Ar.*] Ekim yapılabilecek arazi.

mezra‘tü’l-āḫiret [Ar.] ‘ahiretin tarlası’

m.+dir 31b/03

mi: Soru edatı.

m. 15a/16

midād: [*Ar.*] Yazı mürekkebi.

m. 26a/13

midād-ı ‘ulemā [Ar.] ‘âlimlerin mürekkebi’

m.+yla 32b/05

mihr: [*F.*] Güneş.

mihr-i ḥaḳīḳat [F.+Ar.] ‘Hakikat güneşi’

m. 35b/16

mih-ter: [*F.*] Çok büyük, daha iri.

mih-ter ol- [F. mih+ter+T.] ‘üstün olmak’

m.-an 24a/15

Mīkā’il: [*Ar.*] Allah’ın verdiği rızık ile ilgilenen dört büyük melekten biri.

M.+e 11a/08

mīḳātī: [*Ar. mikāt+-ī*] Hac dönemini Mekke’de bekleyen Müslüman.

m. 20a/03

miḳdār: [*Ar.*] Miktar, bütünün parçası, bir bölüm.

m. 35a/03

m.+dur 15a/07

m.+ı 12a/05, 26b/11

millet: [*Ar.*] Millet, ulus.

m. 5a/03, 5a/04

min: [*Ar.*] Eklendiği söze "den, den beri" anlamı verir.

m. 17a/02, 17a/11, 21b/10

min ḳubūr [Ar.] 'mezardan beri'

m. 29a/08

mine'l-leyl [Ar.] 'geceden beri'

m.+de 17a/04

Minā: Etrafı dağlarla çevrili bir vadi.

M. 19a/06

Minā güni [Ar.+T.] 'Zilhicce''nin sekizinci günü'

M.+ne 21a/04

minnet: [*Ar.*] Gönül borcu, şükran duyma.

minnet ėt- [Ar.+T.] 'şükran duymak'

m.-üp 8b/02

mīr: [*F.*] Baş.

mīr-i melek [F.+Ar.] 'meleklerin başı, başkanı'

m. 35a/06

mirā: [*Ar.*] İki yüzlü.

m. 32b/08, 33b/15, 34b/05

mi'rāc: [*Ar.*] Yükselme, göğe çıkma.

mi'rāc olun- [Ar.+T.] 'yükselmek'

m.-dı 5a/07

miṣāl: [*Ar.*] Örnek olarak gösterilen şey, örnek.

m. 24a/04, 31b/13

miṣil: [*Ar.*] Defa, kere.

m.+i 16b/03

Misis: Menzil yeri.

M. 23a/05

miyān-beste: [*F. miyān+beste*] İşe hazır, amade.

m.+iken 35a/07

Mīzāb: [*Ar.*] (Mizab-ı Kâbe) Kâbe'nin üzerine yağan yağmur sularının dışarıya akmasını sağlayan altından yapılmış oluk.

M. 11a/12

mu'ānaḳa: [*Ar.*] Kucaklaşmış, sarmaş dolaş olmuş.

m. 19b/14

mu'ayyen: [*Ar.*] Belirlenmiş, belirli.

m. 36a/09

m.+idi 16a/14

mu'aẓẓam: [*Ar.*] Büyük, iri, kocaman.

m. 26a/02

m.+dur 5a/03

mubāḥ: [*Ar.*] Yapılmasında dince sakınca olmayan.

m. 21b/02, 21b/14

m.+dır 23b/16

mubāḥ ol- [Ar.+T.] 'yapılmasında sakınca olmamak'

m.-an 21b/01

mūcibiyyet: [*Ar.*] Gerekli olanlar.

m.+in 37b/05

mu'cize: [*Ar.*] İnsan aklının alamayacağı, olağanüstü olay.

mu'cize-i şems-i Hüdā [Ar.] Kur'an'ın ışığının mucizesi.
m. 32a/06

mufażżal: [*Ar.*] Saygın, üstün.
mufażżal kıl- [Ar.+T.] 'üstün hâle getirmek'
m.-dugı 9b/04

Muġāyir: Menzil yeri.
M. 25b/13, 25b/14, 25b/15

muġaylān: [*F.*] Deve dikeni.
m.+a 26b/07

muḥāl: [*Ar.*] Olanaksız, imkânsız.
m. 19b/03, 19b/04, 29b/14

muḫālif: [*Ar.*] Uyumsuz, geçimsiz, muhalefet eden (kimse).
m. 36a/14
muḫālif ol- [Ar.+T.] 'uyumsuz olmak'
m.-sa 33a/15

Muḥammed: [*Ar.*] Hz. Muhammed.
M. 2b/16, 7a/15
Muḥammed Muṣṭafā 'Hz.Muhammed'
M. 7a/16

Muḥammed bin İsḥāḳ: Meğazi ilminin kurucusu.
M. 5b/11

Muḥammed Ebū'l-Fażıl Sencārī: Muhaddis.
M. 1b/07

muḥarrıḳ: [*Ar.*] Çok hararet veren, susatan.
m. 33b/08

muḥdiş: [*Ar.*] Yeniden yaratan, kuran.
m. 20b/02

muḫliş: [Ar.] Yürekten dost olan, samimi.
m. 37a/16

muḥrim: İhramlı iken, haram aylarında iken**.**
m.+e 19a/14, 21b/01
m.+iken 18b/07

muḥteşem: [*Ar.*] Görkemli, büyülü, haşmetli.
m. 1b/13

muḳābele: [*Ar.*] Cami veya ibadet yerlerinde halka açık Kur'an okuma.
m.+sinde 11a/02

muḳābil: [*Ar.*] Karşısında bulunan, yüz yüze gelen.
m. 30a/08

muḳaddem: [*Ar.*] Sunulan, takdim edilen, arz edilen.
m. 17b/14, 18b/14, 34b/02
muḳaddem ḳıl-[Ar.+T.] 'sunmak'
m.-dı 32b/01

muḳadder: [*Ar.*] Alın yazısı.
m.+dir 28b/15

muḳārin: [*Ar.*] Yakınlaşmış, bitişmiş.
muḳārin eyle- [Ar.+T.] 'bir araya getirmek, yaklaştırmak, bitiştirmek'
m. 32b/17

muḳarreb: [*Ar.*] Yaklaşmış olan yakın.

m.+dür 13a/03

muḳarrer: [*Ar.*] Kararlaştırılmış, karar verilmiş.
m. 29b/07

muḳayyed: [*Ar.*] Kayıt altına alınmış.
m. 19b/14

muḳteżā: [*Ar.*] Gereken, gerekli olan.
m.+sı 37a/05

munḳaṭı‘: [*Ar.*] Arkası kesilen, tükenen, kalmayan, biten.
m. 35b/08

muntaẓır: [*Ar.*] Dört gözle bekler ve bekleyen.
m. 29a/03

murād: [*Ar.*] İstek, arzu.
m.+a 26a/16
m.+ı 19b/10

Mūsā: [*Ar.*] Kendisine *Tevrat* adlı kitap indirilen ve Allah ile konuşan peygamber.
M.+dan 33a/05

Mūsā-yı Eş‘arī: (Ebū Mūsā el-Eş‘arī) Hakem olayında Hz. Ali’yi temsil eden fakih sahabe.
M.+den 13a/09

muṣādif: [*Ar.*] Tesadüf eden, rastgelen.
muṣādif ol- [Ar.+T.] ‘tesadüf etmek’
m.-dı 21b/17

muṣannif: [*Ar.*] Kitap telif eden, yazan.
m. 16b/02

mu‘tād: [*Ar.*] İtiyat haline getirilmiş, her zamanki gibi.
mu‘tād ol- [Ar.+T.] ‘her zamanki gibi, alışılmış, itiyat hâline getirilmiş olmak’
m.-an 20a/14
m.-madın 15b/05

muṭayyib: [*Ar.*] Gönül alan, hoşça davranan.
m. 20a/01, 20a/02

mu‘temed: [*Ar.*] Kendisine güvenilen, emin, itimat edilen.
m. 33a/14

mu‘temir: [*Ar.*] Kâbe’yi tavaf eden.
m. 18b/10

muṭī‘: [*Ar.*] Baş eğen, dinleyen, itaat eden (kimse).
m.19a/08
muṭī‘ ol- [Ar.+T.] ‘baş eğmek’
m. 6a/03

muṭlaḳ: [*Ar.*] Kayıtsız, şartsız, serbest, azade.
m. 16b/01, 24b/04
muṭlaḳ ol- [Ar.+T.] ‘ebedî olmak’
m.-a 9a/01

muvālāt: [*Ar.*] Birinin dostu, yardımcısı olma.
muvālāt ol- [Ar.+T.] ‘birinin dostu olmak’
m.-dı 18a/03

mużille: [*Ar.*] Doğruluktan saptıran.
mużille ol- [Ar.+T.] ‘azdıran, doğruluktan saptıranlar olmak’
m.-alar 33b/05

mübāhāt: [*Ar.*] Övünme, böbürlenme.
m. 12b/15
mübāhāt ėt- [Ar.+T.] ‘övünmek’
m.-üp 13a/08

mübārek: [*Ar.*] Saygın, aziz, hürmetli.
m. 3b/05, 3b/14, 6a/10, 7a/04

mübeddil: [*Ar.*] Değiştirme işini yapan, değiştirici.
m. 37b/02

mübelliġ: [*Ar.*] Tebliğ eden, bir haber veya emri yerine ulaştıran.
m. 26a/16

mübeyyet: [*Ar.*] İnşa edilmiş.
m. 17b/12

mücāhid: [*Ar.*] Din uğruna savaşan.
m. 1b/12, 4b/13, 13b/12

mücde: [*F.*] Müjde.
mücde ol- [F.+T.] ‘müjde olmak, sevinç vermek’
m.-sun 23b/13

müdām: [*Ar.*] Sürekli, kesintisiz.
m. 32a/03

müdün: [*Ar.*] Medineler, şehirler.
m.+i 26a/08

müferrid: [*Ar.*] Bir kenara çekilip kendini dine adayan (kimse).
m.+dir 8a/09
m.+ile 8a/08

müfrid: [*Ar.*] Yalnız kalan.
m. 17a/16, 17b/07
müfrid ol- [Ar.+T.] ‘yalnız olmak’
m.-ursa 21a/08

müfsid: [*Ar.*] Bozan, fenalaştıran.
müfsid-i ḥac [Ar.] ‘haccın bozulması’
m.+dur 18b/03

mükerrem: [*Ar.*] Saygın, muhterem, muazzez.
m.+dür 5a/03

mülk: [*Ar.*] Bina ve arazi gibi birinin tasarrufunda bulunan mal.
mülk ol- [Ar.+T.] ‘mala sahip olmak’
m.-maya 34b/03

Mültezim: [*Ar.*] Hacer-i Esved ile Kabe kapısı arasında kalan kısım.
M.+dir 11a/13

mü’min: [*Ar.*] Allah’ın birliğine, Hz. Muhammed’in peygamberliği ile öteki din büyüklerine inanan, iman sahibi, Müslim.
m. 10b/17, 28a/03, 33a/14
m.+ün 37a/09

mü’mine: [*Ar.*] İnancı tam olan Müslim (kadın).
m. 10b/17

mümkin: [*Ar.*] Olabilen yapılabilen.
m. 27a/11, 28a/15, 32a/02
m.+dir 28b/02, 33a/07, 36a/03, 37a/07
m.+mi 34a/05

münāfıḳ: [*Ar.*] Hz.Muhammed çağında Allah’a inanmayan, fakat kendini Müslüman gösteren (kimse).
münāfıḳ ol- [Ar.+T.] ‘Hz.Muhammed çağında Allah’a

inanmayan, fakat kendini Müslüman gösteren kişi olmak’
m.-an 14a/16

münāsib: [*Ar.*] Uygun, yakışır, yaraşır.
m. 3a/17

münker: [*Ar.*] Allah’ın hoşlanmadığı, aklın uygun bulmadığı.
m. 28b/01, 28b/02, 28b/11, 37a/13
m.+den 37a/12
m.+dir 28b/12
m.+dür 24a/09
m.+e 28b/11, 29b/13
münker ol- [Ar.+T.] ‘Allah’ı inkâr etmek’
m.-ma 36a/13
m.-mayasın 34a/14

münkerāt: [*Ar.*] İşlenmesi şeriata göre uygun görülmeyen şeyler.
m. 25a/06
münkerāt-ı ẓulm-i fisḳ [Ar.] ‘dinsizlik zulmünün münkeratı’
m.+a 25a/06

müntehā: [*Ar.*] Son, nihayet, uç.
müntehā-yı Rüsül [Ar.] ‘son peygamberler’
m. 36a/02

mürşid: [*Ar.*] Doğru yolu gösteren, kılavuz, rehber.
mürşid ol- [Ar.+T.] ‘doğru yolu gösteren kişi olmak’
m.-an 35a/02

mürūr: [*Ar.*] Geçme, bir yerden bir başka yere geçme.
m. 8a/12

müsāvī: [*Ar.*] Eşit.
m. 23b/06

müsbet: [*Ar.*] İspat olunmuş, sağlam, muhkem.
m.+durur 19b/12

müsemmā: [*Ar.*] Tesmiye olunmuş, ad konulmuş.
müsemmā ol- [Ar.+T.] ‘ad konulmak’
m.-asın 35b/17

Müslim: (1) Ravi.
M. 10a/11

Müslim: (2) [*Ar.*] Müslüman.
M. 12b/03

Müslimān: [*Ar.*] Müslüman, İslam dinine inanan kimse, Müslim.
M.+lara 10b/14

müste‘ān: [*Ar.*] Kendisinin yardımı istenmiş olan.
m.+dur 24b/04

müstecāb: [*Ar.*] Kabul görülmüş.
m. 10a/09
m.+dur 11a/11
müstecāb du‘ā [Ar.] ‘kabul olunan dua’
m. 10a/09

müsteğrık: [*Ar.*] Kendinden geçmiş bulunan.
m.+dur 33b/10

müstelzim: [*Ar.*] Bir şeyi gerekli gören.

müstelzim ol- [Ar.+T.] ‘gerekli olmak’
m.-a 34b/11

müsteṭāb: [*Ar.*] Güzel, latif, makbul.
müsteṭāb ol- [Ar.+T.] ‘güzel, latif olmak.’
m.-dı 16a/10

müşerref: [*Ar.*] Onurlu, şerefli.
müşerref ḳıl- [Ar.+T.] ‘şerefli hâle getirmek’
m.-dugı 9b/04

müşterek: [*Ar.*] Ortak olan, ortaklık.
m. 15a/08

müte‘addid: [*Ar.*] Sıkça olan.
müte‘addid ol- [Ar.+T.] ‘sıkça olmak’
m.-dı 8a/07

müyesser: [*Ar.*] Kolaylıkla elde edilen.
m. 29b/11
m.+dir 31b/15
müyesser ḳıl- [Ar.+T.] ‘kolay hale getirmek’
m. 19a/08, 26a/09, 29b/10
müyesser ol- [Ar.+T.] ‘kolay olmak’
m.-a 37a/14

müzdeḥim: [*Ar.*] İzdihamlı.
müzdeḥim ol- [Ar.+T.] ‘izdihamlı olmak’
m.-up 2b/17

Müzdelife: [*Ar.*] Mekke’de bulunan ve hacıların ziyaret ettiği kutsal yer.
M.+de 17a/05, 17b/11

Müzeyrib: Menzil yeri.
M. 23b/05
M.+den 23b/09

N

nā: [*F.*] Olumsuzluk edatı.
nā-būd-i vecd [F.nā+būd+Ar.] ‘coşkunun yokluğu’
n.+in 36b/14
nā-gāh [F.nā+gāh] ‘zamansız, vakitsiz’
n. 7a/03, 7a/14
nā-nisyān [F.+Ar.] ‘unutulmayan’
n. 18b/08

nāfile: [*Ar.*] Farz olmayıp isteğe bağlı olarak kılınan namaz veya öteki ibadetler.
n. 16a/07

nāḳa: [*Ar.*] Dişi deve.
n.+sına 35a/09

nāḳış: [*Ar.*] Eksik, tam olunmayan, yetersiz, tamam karşıtı.
n.+dur 36a/10

naḳil: [*Ar.*] Bir yerden diğer bir yere götürme, taşıma.
naḳl ėt- [Ar.+T.] ‘bir yerden başka bir yere taşımak’
n.-en 20b/02

nām: (1) [*Ar.*] Ad, san.
n. 23a/14
n.+ı 24a/06, 29a/10, 29a/10, 29a/14, 29a/14
n.+ına 26a/14, 27a/04

nām: (2) [*F.*] Adres.
n. 23a/14
namāz: [*F.*] Beş vakitte kılınması Müslümanlar için farz olan ibadet.
n. 12a/03, 12a/04
n.+a 12a/05, 12a/07
namāzı ḳıl- [F.+T.] ‘namaz ibadetini yerine getirmek’ Bkz. namāz ḳıl-
n.-maz 23b/12, 23b/14
namāz kıl- [F.+T.] Bkz. namāzı ḳıl-
n. 9a/13, 11b/09
n.-anlara 10b/10, 11a/06
n.-maz 24a/06
n.-mazuz 13b/15
n.-sa 10a/17, 10b/15, 11a/02, 11a/05, 12a/02, 12a/06, 12a/06
n.-up 3a/08
namāz vaḳti [F.+Ar.] ‘namaz kılınması gereken zaman’
n. 9a/13
nār: [*F.*] Ateş, od.
n. 24b/10
n.+ı 33b/08
nār-ı ebeden [F.+Ar.ebed+en] ‘sonsuz ateş’
n. 33a/15
nār-ı laẓā [F.+Ar.] ‘cehennem ateşi’
n. 36a/14
naṣ: [*Ar.*] Üzerinde tartışma götürmeyen Kur’an’ın delil olarak gösterilen ayetleri.
n. 14b/03
naṣṣ-ı ḳāṭı‘ [Ar.] ‘Manası açık olan Kur'an ayetlerinden delil olarak gösterilen ayet’
n.+dır 32a/16
nās: [*Ar.*] İnsanlar, adamlar, halk.
n. 19b/05, 33b/04
naṣīb: [*Ar.*] Hak, nasip, pay, kısmet.
naṣīb ėt- [Ar.] ‘Allah’ın takdir etmesi’
n.-dügi 34b/17
n.-e 32a/14
Naṣrānī: [*Ar.; Hz. İsa’nın doğduğu köy olan Nāsıra adından*] Hristiyan.
N. 13b/08
N.+ye 13b/10
naẓar: [*Ar.*] Bakma, bakış.
n. 18a/13
naẓar ėt- [Ar.+T.] ‘bakmak’ Bkz. naẓar eyle-
n. 32a/14, 33a/03
n.-di 5a/07
n.-endi 28b/10
n.-enlere 10b/11
n.-seydi 35a/16
naẓar eyle- [Ar.+T.] Bkz. naẓar ėt-
n. 25a/04, 28a/11, 31b/09
n.-n 34a/07
naẓar ḳıl- [Ar.+T.] ‘bakmak’
n.-dı 2a/15
n.-ma 34a/10
n.-mak 35b/03
naẓaru’l-‘ālim [Ar.] ‘âlimin bakışı’

n. 32a/13

naẓım: [*Ar.*] Dizme, düzene koyma, tertip, nizam.

naẓım ol- [Ar.+T.] ‘düzene konulmak, tertip edilmek’ Bkz. naẓm

n.-mak 26a/13

nāzil: [*Ar.*] Nüzul eden, inen.

nāzil ol- [Ar.+T.] ‘nüzul eden olmak’

n.-an 32b/01

n.-dugın 13a/02

naẓm: [*Ar.*] Bkz. naẓım

n.+ına 18b/13

naẓma al- [Ar.+T.] ‘düzene koymak’

n. 22a/11

naẓm ėt- [Ar.+T.] ‘düzene koymak’ Bkz. naẓm eyle-

n. 20a/12

naẓm eyle- [Ar.+T.] Bkz. naẓm ėt-

n.-sen 23a/11

n.-yüp 31b/01

naẓm ol- [Ar.+T.] ‘düzene konulmak’

n.-sun 25b/12

ne: Ne, hangi şey ve kim.

n. 1b/11, 2b/15, 3b/08, 4a/06, 4b/09, 6a/03, 6a/14, 9a/13, 11a/17, 11b/01, 13a/08, 13b/01, 13b/17, 14a/05, 14a/08, 14b/04, 15a/07, 15b/12, 17b/05, 18a/12, 19b/01, 25a/05, 26a/05, 27a/11, 27a/14, 27a/16, 28a/15, 28b/01, 28b/02, 30a/07, 31b/05, 31b/09, 32a/09, 32a/11, 32a/14, 32b/12, 33b/07, 33b/07, 33b/07, 35a/11, 37a/05

n.+durur 31b/12, 31b/12

n.+dür 14b/03, 20a/12

n.+idi 15b/02

n.+idik 31b/08

n’ėt- [T.] ‘ne etmek’

n.-ersin 2a/07

n’ol- [T.] ‘ne olmak’

n.-dı 3b/08

ne‘am: [*Ar.*] Evet, bir işi onaylama sözü.

n. 2a/04, 5b/06, 29b/04

nebāt: [*Ar.*] Bitki, yerden biten her türlü nesne.

n. 20b/08

Nebke: Menzil yeri.

N. 23a/08

Neccārī: (Habibü’n-Neccārī) Yasin suresi yirminci ayette kıssası anlatılan kişi.

N.+ı 36a/02

neden: Sebep.

n. 28b/06

neden ol- ‘sebep olmak’

n.-dı 2a/02

nefes: (1) [*Ar.*] Bir soluk alacak kadar vakit, an, dem.

n. 31b/04

nefes: (2) [*Ar.*] Nefes, ciğere alınıp verilen hava, soluk,dem.
n.+de 34a/11
nefes-i mürşid [Ar.] 'doğru yolu gösterenin nefesi'
n. 34a/11

nefiy: [*Ar.*] Sürgüne gönderme, sürme.
n.+e 23a/01

nefs: [*Ar.*] Öz, iç, ruh, can.
n. 35b/14, 36b/09
n.+i 36a/02
n.+ile 16a/06, 36a/01
n.+in 31b/09, 37a/11
nefs-i külli [Ar.] 'Ruhu'l-A'zām'
n.+ye 35b/14

nehāren: [*Ar. nehār+-en*] Gündüzleyin.
n. 17a/03, 17a/04

nehc: [*Ar.*] Yol, usul.
n. 36a/09

nehiy: [*Ar.*] Yasaklama, yaptırmama, engelleme, menetme.
n. 37a/12
nehy-i faḥşā [Ar.] 'fuhuşun yasaklanması'
n. 37a/13

nere: Yer bildirme anlamında kullanılır.
n.+de 35a/05

neseb: [*Ar.*] Nesil, soy, zürriyet, sülale.
n.+ile 24b/15

nesne: [*ne irse*] Nesne, varlık, madde, şey.
n. 9b/06, 9b/11

neşir: [*Ar.*] Dağıtma, yayma.
neşr-ü kütüb [Ar.] 'kitapların dağıtılması'
n. 32b/11

neşv: [*Ar.*] Canlının büyümesi, gelişmesi.
neşv ü nemā [Ar.] 'manevi gelişme ve ilerleme'
n. 36b/02

netf: [*Ar.*] Kıl alma, kılları temizleme.
n. 20b/06
netf ėt- [Ar.+T.] 'kılları almak'
n.-üp 20b/12

nevbet: [Ar.] Sırayla yapılan iş, sıra ile yerine getirilen görev, nöbet, keşik.
nevbet deg- [Ar.+T.] 'sırası gelmek'
n.-mez 2b/04
nevbet gel- [Ar.+T.] 'sırası gelmek'
n.-di 22b/07

nevm: [*Ar.*] Rüya.
n. 34a/03
nevm-ü 'ālim [Ar.] 'âlimin rüyası'
n. 32a/11

nezd: [*F.*] Yan, yakın, kat, huzur.
n.+in 37a/16

ni'am: [*Ar.*] Nimetler.
n. 4a/16

nice: Nasıl. Bkz. niçe
n. 6b/01, 23b/04

niçe: Bkz. nice

n. 1b/11, 5b/16, 7a/07, 7a/10, 8a/02, 8a/03, 8b/14, 20b/15, 24b/08, 27a/17, 27b/17, 29a/13, 32a/02, 33a/07, 36a/03, 36b/17, 37a/07
n.+dür 32b/02
n.+idi 2a/03

niçün: Niçin, bir olayın sebebini ve amacını anlamak için kullanılır.
n. 24a/02, 30a/09, 35a/04
n.oldı 2a/03

nidā: [*Ar.*] Haykırma, bağırma, çağırma.
nidā eyle- [Ar.+T.] 'haykırmak, bağırmak, çağırmak'
n.-rdi 35a/14

nifāḳ: [*Ar.*] Ara bozuculuk, kovculuk, fitnecilik.
n.+dan 14a/15

nifās: [*Ar.*] Loğusalık durumu.
n.+ıyla 20a/10

nihād: [*F.*] Yaratılış, huy.
nihād-i cühelā [F.+Ar.] 'cahillerin yaratılışı'
n. 32a/17

nihāyet: [*Ar.*] Nihayet, sonuç, netice, son.
n. 34b/10

nikāḥ: [*Ar.*] Nikah.
n.+en 18b/04

ni'me: [*Ar.*] Ne güzel, ne tatlı.
ni'me'l-büşrā [Ar.] 'ne güzel haber'
n. 35b/17

ni'met: [*Ar.*] Nimet, Allah'ın nimeti olan yiyecek ve içecekle ilgili nesneler ve özellikle ekmek.
n. 23b/02
n.+dir 34b/17
n.+e 22b/04
n.+in 28a/01

nisā: [*Ar.*] Kadınlar.
n.+ya 15a/10

nisbet: [*Ar.*] Oranlama, kıyas, mukayese.
nisbet olun- [Ar.+T.] 'kıyas edilmek'
n.-saydı 35b/03

niteki: Nitekim, ne var ki.
n. 3a/16, 3b/10, 6a/16, 7b/16, 8b/10, 12b/12, 13a/16

nitekim: Nasıl ki, olduğu gibi manalarıyla teşbih ifade eder.
n. 3a/06, 5a/08, 7b/06, 8b/01

niyāz: [*F.*] Dua.
n.+ım 27b/06
niyāz eyle- [F.+T.] 'dua etmek'
n. 28a/05

niye: Bir olayın nedenini sormak için kullanılır.
n. 31b/11

niyyet: [*Ar.*] Kurma, kasıt, azim, meram, maksat.
n. 16a/07, 16b/01
n.+e 14a/05, 14a/08, 16b/07
n.+i 16b/02

n.+ine 12a/16

niyyet ol- [Ar.+T.] ‘isteğin gerçekleşmesi’

n.-ur 14a/05, 14a/08

niẓā‘: [*Ar.*] Çekişme, kavga, tutuşma.

niẓā‘ ėt- [Ar.+T.] ‘çekişmek, didişmek, kavga etmek’

n.-er 7a/12

niẓām: [*Ar.*] Bir işe düzen veren ve kural koyan kimse.

niẓāmı’d-dāreyn [Ar.] ‘iki dünyayı düzene koyan’

n. 32b/11

noḳṣān: [*Ar.*] Eksilme, azalma.

n. 20b/12, 20b/13

n.+ı 20a/14

n’ol-: Ne olmak.

n.+sa 31b/08, 31b/09

Nūḥ Ṭūfānı: [*Ar.*] Hz. Nuh zamanında küfür ve dalalete sapmış olan insanoğlu için Allah tarafından ortaya çıkan şiddetli yağmur ve fırtına.

N. 6b/14

N.+nadegin 4a/03

nuḳūş: [*Ar.*] Nakışlar, işlemeler.

nuḳūş-ı siyeh [Ar.+F.] ‘siyah nakışlar’

n. 33b/14

nūr: [*Ar.*] Nur, aydınlık, ışık, ziya.

n. 35b/07, 37b/02, 37b/02

n.+ı 4a/09, 23b/14, 35b/08, 36a/04

n.+ıla 35b/07, 37b/04

n.+ına 37b/03

nūr ol- [Ar.+T.] ‘aydınlık olmak’

n.-a 31b/10

nūr-ı āyet-i medde’ẓ-ẓıllī [Ar.] ‘(Furkan 45) ayetinin nuru’

n.+i 37b/03

nūr-ı ġıdā [Ar.] ‘yiyeceğin nuru’

n. 34a/06

nūr-ı Ḥaḳḳ [Ar.] ‘Allah’ın nuru’

n.+ıla 31b/10

nūr-ı Ḫudā [Ar.+F.] ‘Allah’ın nuru’

n. 34a/04

nūrsız: [*Ar.+T.*] Nuru olmayan.

n. 24a/06

nuṣḥ: [*Ar.*] Öğüt, nasihat.

nuṣḥım tut- [Ar.+T.] ‘verilen öğüdü tutmak’

n. 25b/04

nuṣret: [*Ar.*] Yardım, muavenet, müzaheret.

nuṣret ėt- [Ar.+T.] ‘yardım etmek’

n.-sün 15b/11

nübüvvet: [*Ar.*] Peygamberlik, nebilik.

n. 32b/14, 35a/12

nümāyān: [*F.*] Görünen, ortaya çıkan.

n. 27a/16

O

o: İşaret sıfatı; uzakta olan nesneleri belirtir. Bkz. ol

o. 28a/14, 28b/12, 36a/10, 36a/16

od: Ateş.

o.+ına 13a/14

oġul: Oğul, erkek çocuk.

o.+ı 2a/02, 2b/09, 5b/07

o.+ıyla 7a/01

o.+un 5a/17

oḳ: Yayla atılan, ucunda sivri demir ve arkasında tüy bulunan ince ve kısa değnek.

oḳ demreni ‘ok, yayla atılan, ucunda sivri demir ve arkasında tüy bulunan ince ve kısa değnek’

o. 6a/01

oḳu-: Okumak, yazılmış bir şeyi gözden geçirip anlamaya çalışmak ve bunu sesli veya sessiz olarak söylemek, kıraat etmek.

o.-dum 2a/05

o.-dunmı 2a/04

o.-r 22a/02, 22a/03

o.-rduk 4b/11

o.-sun 33b/02

o.-yup 33b/07

oḳun-: Okunmak, okuma yapılmak.

o.-a 16b/05, 16b/06

o.-dı 28a/16

oḳut-: Okutmak, okumaya yönlendirmek.

o.-ur 22a/02

ol: Bkz. o

o. 2b/08, 3a/04, 3a/14, 3b/01, 3b/14, 4a/06, 4a/13, 5a/13, 5b/01, 5b/05, 6a/11, 6b/09, 6b/13, 7a/02, 7a/09, 7a/09, 7a/13, 7b/01, 7b/02, 8a/04, 8a/09, 8a/10, 9a/04, 9a/11, 9a/15, 9a/16, 10a/03, 11a/08, 12a/03, 12b/07, 13a/04, 13b/10, 14a/05, 14a/08, 14b/05, 14b/09, 16a/03, 17a/14, 18a/16, 18b/06, 22a/03, 22a/03, 23a/07, 23b/10, 26b/09, 26b/10, 27a/11, 27b/10, 27b/11, 28a/10, 29a/03, 30a/04, 31b/15, 32a/14, 33a/09, 33a/11, 33b/01, 33b/06, 34a/08, 34b/10, 34b/11, 34b/15, 34b/17, 35a/01, 35a/03, 35a/17, 35b/04, 35b/04, 35b/07, 35b/07, 35b/12, 35b/13, 35b/16, 36a/03, 36a/04, 36a/06, 36a/17, 36b/08, 36b/12, 36b/13, 37b/03, 37b/04

o.+ana 2b/01, 8b/07, 9b/11, 18a/12, 20b/12, 20b/13, 21a/02, 24b/08, 28b/02, 29b/01, 31b/04, 31b/15, 32a/11, 33a/08, 34b/05, 34b/16, 35a/03, 35a/06, 35a/06, 35a/13, 35a/16, 35a/17, 35b/01, 35b/03, 36a/05, 36a/09, 36a/13, 37a/10, 37a/13, 37b/05, 37b/06

o.+anadur 27a/03

o.+anda 5b/07, 9a/13, 14b/09, 18a/12, 18a/13, 23a/15, 23b/06, 23b/11, 23b/14, 24b/10, 33a/08

o.+andadır 22b/02

o.+andadur 9a/14

o.+andan 5b/10, 9a/12, 13b/01, 25b/09, 27a/08, 27b/15, 29a/10, 37a/10
o.+andandurur 25a/15
o.+andanevvel 31b/08
o.+andansonra 7b/01
o.+anı 2a/17, 2b/03, 4a/04, 4a/07, 11a/07, 22a/03, 22a/09, 23a/16, 24a/01, 24b/14, 28b/04, 30a/01, 31b/03, 32a/01, 32b/01, 34a/09, 34b/10, 35a/08, 36a/15, 36a/17, 37a/04, 37a/06, 37b/03, 37b/07, 37b/07
o.+anın 9b/01, 33b/13, 34b/17
o.+anlar 35b/04
o.+anlara 4b/09, 8b/03, 24a/07
o.+anlardan 4b/05, 33b/02
o.+anlardur 17a/10
o.+anları 2b/09, 4b/04, 8a/14, 23b/15, 33a/13
o.+anların 33a/17
o.+anlarun 3a/01, 3a/17
o.+anu 23b/05
o.+anun 3b/10, 6b/03, 9a/16, 11a/03, 12a/17, 12b/03, 12b/07, 13a/14, 13b/15, 16b/03, 29b/14, 32a/16, 33a/07, 33b/10, 33b/12, 35b/03, 35b/08, 36a/02, 36a/03, 36a/04, 36b/03, 36b/15, 37a/02
o.+anunçün 7a/06, 21a/10, 35b/15
o.+anunıla 4a/11
o.+anunla 11b/17, 11b/17, 12b/11, 35b/15, 36a/12
o.+dur 7b/12, 8a/09, 33a/08, 33a/08, 35a/02
o.+durur 17a/16, 36a/16, 36b/05
o.+o 15a/04, 31b/15, 33b/13, 34a/04, 34a/10
o.+odur 23a/15, 24a/09, 34b/03, 35b/07, 35b/15, 36a/04, 36a/05, 36a/16
o.+odurur 33b/01, 37a/16
o.+onlarla 13a/07

ol-: Olmak, bir durumdan bir başka duruma geçmek, yeni bir hâl oluşmak.
o. 37a/01
o.-a 10b/03, 27b/13, 30b/02, 31b/03, 31b/08, 32a/04, 32a/09, 32b/03, 33a/07, 33a/17, 33b/04, 34a/02, 34a/05, 34b/01, 34b/03, 35b/04, 35b/16, 37a/01
o.-acak 17b/05
o.-amı 32a/17
o.-amıcak 36b/17
o.-an 12b/08, 20a/11, 26b/13, 29a/10, 33a/08
o.-dı 13a/03, 17b/11, /01, 28a/14, 29a/16, 32b/08, 33b/17, 34b/02, 35b/13, 35b/14, 36b/14
o.-dılar 7a/12, 7b/04
o.-dıysa 6b/15
o.-dugımı 32b/08

o.-dugın 14b/04
o.-maga 35a/13
o.-malı 14b/09
o.-masa 13b/10, 36a/15
o.-maya 7b/11, 15a/04
o.-mayasın 37a/03
o.-maz 33b/08
o.-sa 9a/, 33a/05, 35a/05, 35b/08
o.-saydı 36a/17
o.-sun 4b/01, 13b/08, 13b/08, 29a/13
o.-up 11b/17, 36a/01
o.-updur 34a/14
o.-ur 11b/17, 13a/01, 32b/13, 33b/11, 33b/12, 34b/08, 36b/10, 37a/04, 37a/05
o.-ursa 26a/13

oldur-: Oldurmak, meydana getirmek, vuku buldurmak.
o.-ur 35a/02

on: On, dokuzdan sonra gelen sayı.
o. 11b/06, 11b/06, 11b/06, 12a/07, 19a/16, 20b/10, 23b/08, 35a/04
on altıncı ‘on altıncı’
o. 17a/12
on bėş ‘on beş’
o. 3a/10, 11a/10, 11a/16, 25b/12
o.+i 17b/17
on bir ‘on bir’
o.+i 17b/15
on birinci ‘on birinci’
o. 11a/15
o.+si 25a/02
on dört ‘on dört’
o.+i 20a/05
o.+üne 9a/06
on iki ‘on iki’
o. 25a/02
on ikinci ‘on ikinci’
o. 11a/15, 17a/09
on sekiz ‘on sekiz’
o. 20a/07, 26a/02
o.+de 19a/16
on toḳuz ‘on dokuz’
o. 16b/10, 26a/02
onuncı ‘onuncu’ Bkz.onuncu
o. 11a/15, 17a/08
onuncu Bkz.onuncı
o.+sı 24b/03
on üç ‘on üç’
o. 19a/16, 20b/03
o.+i 17a/09
on üçüncü ‘on üçüncü’
o. 11a/16, 25b/07
on yėdinci ‘on yedinci’
o. 25b/14
o.+si 17a/13

ora: O yer, o mahal.
o.+da 26b/13
o.+dan 23a/03, 26a/14, 27a/04, 29a/05, 29a/14, 29b/09

orta: Meydan, sahn, ara.
o.+sı 9a/12
o.+sında 30a/04

orūc: [*F.*] Oruç, İslam'ın beş şartından olan ve gün boyunca yiyip içmeme ve kötü davranışlardan uzak durma ilkelerine bağlı inanç.
o.+a 9b/14
orūc tut-[F.+T.] 'oruç ibadetini yerine getirmek'
o.-mak 9b/14

'Oṣmān bin Sāc: Ravi.
O.4a/12, 5a/06

'Oṣmān bin Seyyār: Ravi.
O. 3a/02

ot: Kuru olmayan ve kışın yaprak düşen bitki.
o.+ı 24b/05, 26b/07, 29a/06, 29a/11, 29a/15

otur-: Oturmak, ayakları toplayıp kıç kısmın üzerine yerleşmek.
o.-mak 28a/14
o.-mış 5b/17

otuz: Otuz, üç kere on.
o. 3b/17, 16a/10
otuz altı 'otuz altı'
o. 21b/01, 21b/14
otuz iki 'otuz iki'
o. 30a/05
otuz ikinci 'otuz ikinci'
o. 29a/16
otuz toḳuz 'otuz dokuz'
o. 23a/08
otuz üç 'otuz üç'
o. 16b/14
otuz üçünci 'otuz üçüncü'
o. 29b/01

ova: Ova, düz yer, sahra.
o.+sı 24a/13, 29a/15

Ö

ödünc: Ödemek veya geri verilmek üzere alınan.
ödünc vėr- 'ödünç vermek, geçici olarak vermek'
ö.-ür 13a/13

ökçe: Topuğun arkası.
ö.+siyle 13b/17

öl-: Ölmek, yaşamaz olmak, can vermek, vefat etmek, fevt olmak.
ö.-e 20a/02
ö.-mez 33b/09
ö.-mezdenönürdi 13b/02
ö.-miş 26b/17
ö.-se 12a/16, 12b/01, 13b/03, 13b/07, 13b/14
ö.-ürse 18b/06

öldür-: Öldürmek, ölümüne sebep olmak.
ö.-mesini 9b/06
ö.-ür 35b/05

ölüm: Ölme, vefat, mevt.
ö.+in 13b/07, 13b/08

'ömür: [*Ar.*] Ömür, yaşama, yaşayış, hayat.
ö. 12a/05, 31b/05
ö.+ine 31b/04
ö.+ini 33a/02

öŋ: Yüze gelen taraf, ileri.
ö.+ine 5b/03

ört-: Örtmek, üstüne bir şey çekip görünmez etmek, kapatmak, setretmek.
ö. 18b/13
ö.-mek 19b/16

öz: Tek, kendi, nefis, zat.
ö.+üni 15b/11, 30a/13

özge: Başka, gayrı, diğer, ahar.
ö. 12b/09, 31b/03, 37a/09

P

pādişāh: [*F. pād+şāh*] Padişah, hükümdar, büyük hükümdar, sultan.
p. 25a/09, 25a/13, 28b/04
p.+ın 35a/15

pāk: [*F.*] Saf, temiz.
p. 22b/05
pāk ėt-[F.+T.] 'temizlemek'
p. 18a/01

pāre: [*F.*] Parça, bölüm, kısım.
p.+sidir 11b/10

parmaķ: İnsanda ve bazı hayvanlarda el veya ayağın ucunda bulunan boğumlu uzunca bölüm.
p.+ların 2a/13

pās: [*F.*] Sıkıntı, hüzün, keder, iç sıkıntısı, buhran.
p. 21b/13

paşa: Osmanlı devlet düzeninde vezirlere ve yüksek rütbeli devlet memurlarına ve askerî erkâna verilen unvan.
p. 25a/15, 25a/16

Payas: Menzil yeri.
P. 22a/16, 23a/05

pāye: [*F.*] Rütbe, basamak, mertebe.
p.+müz 18a/11

pek: Çok, ziyade, gayet.
p. 22b/06, 22b/13, 33b/01, 36a/16

perde: [*F.*] Irz, namus, iffet.
perde-yi şāh-ı a'lā [F.+F.+Ar.] 'en büyük padişahın namusu'
p. 34b/05

pervāne: [*F.*] Işığın etrafında dönmeyi seven gece kelebeği.
p. 31b/13

peydā: [*F.*] Açık, görünürde olan, mevcut, meydanda olan.
p. 35b/07, 36b/10
peydā ķıl- [F.+T.] 'görünür hâle getirmek'
p.-dı 31b/07
peydā ol- [F.+T.] 'görünmek'
p.-dun 33a/04

peyġāmber: [*F. peygām+ber*] Allah adına haber getirip kullara tebliğ eden kimse, peygamber, nebi.
p. 2b/12, 4b/11, 11b/09, 11b/12, 11b/14
p.+hazreti 2b/14
p.+inin 28a/10

peyġāmbere ḥażreti [F.+Ar.] Bkz. peyġāmber
p. 10b/01
peyġāmber ḥażreti [F.+Ar.] Bkz. peyġāmber
p. 9a/10, 9a/14, 9b/15, 10a/01, 10a/15, 12a/10, 12a/15, 13a/09, 13a/17
p.+nden 9a/07

Peyġāmber Eşmesi: Menzil yeri.
P. 25b/06

peẕīr: [*F.*] Kabul eden.
peẕīr ol- [F.+T.] ‘kabul olmak’
p.-saydı 37a/11

pīr: [*F.*] Bir tarikatın kurucusu.
p.+i 33b/10
p.+im 24a/08

Pirinç Ovası: Menzil yeri.
P. 26a/06

pīrsiz: [*F.+T.*] Pirin bulunmaması.
p.+lere 24a/08

pīşvā: [*F.*] Önder, lider, başkan, reis.
p.+mız 36a/09

pür: [*F.*] Dolu.
p. 31b/10
pür-eṣām ol- [F.+Ar.+T.] ‘çok günah olmak’
p.-sa 33a/14
pür-ḥikmet [F.+Ar.] ‘çok bilgili’
p. 33b/10
pür-ḳuṣūr [F.+Ar.] ‘çok hatalı’
p.+am 28a/07

R

Rabb: [*Ar.*] Allah, Tanrı.
R.+üm 22b/08, 27a/05, 27b/04, 28a/01, 29b/08
R.+ün 20b/15

rābi‘: [*Ar.*] Dördüncü.
r. 29a/16

Rābi‘ Eşmesi: Menzil yeri.
R. 29a/16

rabṭ: [*Ar.*] Bağlama, tutturma.
rabṭ ėt- [Ar.+T.] ‘bağlamak, tutturmak’
r. 14b/04
rabṭ ol- [Ar.+T.] ‘bağlanmak’
r.-maz 16b/11

Ra‘d: [Ar.] Kur’an’ın on üçüncü suresinin adı.
R.+a 35a/16

rāh: (1) [*F.*] Yol, iz, tarik.
rāh-ı bevl [F.+Ar.] ‘idrar yolu’
r.+den 33a/04
rāh-ı tām [F.] ‘noksansız yol’
r.+a 33b/01
rāh-ı ṭullāb [F.+Ar.] ‘taliplerin yolu’
r.+a 32b/10

rāḥ: (2) [*Ar.*] Şarap.
r.+ı 36a/11

rāḥat: [*Ar.*] Rahat, dinlenme, huzur, mutluluk, asude.
r. 22b/10
r.+ın 27a/05

raḥim: [*Ar.*] Rahim, döl yatağı.

raḥm-i māder [Ar.+F.] ‘anne rahmi’
r.+de 31b/07

Raḥīm: [*Ar.*] Merhametli, acıyan, acıyıp esirgeyen. Allah’ın adlarından.
R. 26a/08, 26a/09

raḥmet: [*Ar.*] Rahmet, esirgeme, koruma, kollama, merhamet.
r. 10b/08, 19b/02, 19b/03, 23b/04
r.+i 13a/02
raḥmete bat- [Ar.+T.] ‘baştan ayağa kadar rahmetle dolmak’
r.-a 11b/08
Raḥmetu’llāh [Ar.] ‘Allah’ın merhameti’
R.+ı 16a/17

ramażān: [*Ar.*] Ramazan, oruç ayı.
r. 9b/16, 10a/02, 10a/04, 10a/14
r.+da 10a/11
r.+dan 9b/17
ramażān ayı [Ar.+T.] ‘Hicri takvimde dokuzuncu ay’
r.+na 10a/02
r.+nda 10a/14
ramażān ayları [Ar.+T.] ‘Hicri takvime göre dokuzuncu ay’
r.+nda 10a/04

raṭb: [*Ar.*] Taze, yeşil.
raṭb-i yābis [Ar.] ‘yaş ve kuru’
r. 21b/09

ravża: [*Ar.*] Ağacı, çayırı, çimeni bol olan yer, bahçe.
r.+sın 27a/17
Ravża-yı Faḫrı’l-Münā [Ar.] ‘özel yer adı’
R. 24b/07
Ravża-yı Pāk [Ar.+F.] ‘özel yer adı’
R.+i 27a/16
R.+in 27b/08, 27b/10
Ravża-yı Terk [Ar.] ‘özel yer adı’
R. 34b/08

rāżı: [*Ar.*] Rıza gösteren, boyun eğen.
rāżı ol- [Ar.+T.] ‘rıza göstermek, boyun eğmek, karşı çıkmamak’
r.-an 21a/16
r.-up 2b/05
r.-urın 4b/05
rażıya’llāhü ‘anh [Ar.] ‘Allah ondan razı olsun’
r. 3a/09, 3b/03, 6a/14, 8b/05, 9b/07, 9b/14
rażıya’llāhü ‘anhümā [Ar.] ‘Allah ikisinden razı olsun’
r. 2b/12, 4a/07, 9b/17, 13b/12

recā: [*Ar.*] Rica.
r.+mı 27b/04
recā ėt- [Ar.+T.] ‘rica etmek’ Bkz. recā eyle-
r.-er 22a/08
r.-se 35a/11
recā eyle- [Ar.+T.] Bkz. recā ėt-
r.-rse 33b/02

recl: [*Ar.*] Yaya.
recl-i aḥḳar [Ar.] ‘en aşağı yaya’
r.+ile 32b/02

redd: [*Ar.*] Geri çevirme, itip öteye atma, defetme.
r. 33a/13

redīf: [*Ar.*] Hayvanın sırtına ve sürücünün arkasına binen (kimse).
r. 35a/12

ref‘: [*Ar.*] Yükseltme, yüceltme.
r. 19a/10
ref‘ ol- [Ar.+T.] ‘yükseltmek’
r.-a 12a/13
ref‘ olun- [Ar.+T.] ‘yükseltilmek’
r.-a 11b/07

Refref: [*Ar.*] Hz. Muhammed’in Miraç gecesi bindiği dört binekten sonuncusu.
R.+ile 34b/07

refs̲: [*Ar.*] Küfretme, ahlaksızca davranma.
refs̲ ėt- [Ar.+T.] ‘ahlaksızca davranmak veya söz söylemek, küfretmek’
r.-mese 8b/13

reh: [*F.*] Yol.
reh-i şer‘ [F.+Ar.] ‘şeriat yolu’
r.+i 33b/16, 36a/07

rehā: [*F.*] Kurtuluş, özgürlüğe kavuşma.
r. 33b/07

re’is: [*Ar.*] Baş, kafa.
r. 19b/15

rek‘at: [*Ar.*] Namazın kıyam ile bir rükû ve iki secdeden oluşan bölümü.
r. 3a/07, 10a/17, 10b/15
rek‘ate’l-iḥrām [Ar.] ‘ihram rekâtı’
r. 17b/14

rek‘atān: [*Ar.*] Rekât olarak.
r.+dır 17a/08

remī: [*Ar.*] Atma, uzaklaştırma, uzağa atma.
remī ėt- [Ar.+T.] ‘atmak’
r.-mek 19a/05

remil: [*Ar.*] Kum.
r.+i 17b/09

remy: [*Ar.*] Atma, tüfek atma.
r.+i 17a/17, 20a/03
remy-i cemre [Ar.] ‘şeytan taşlama’ Bkz. remy-i cimār
r. 17a/15
remy-i cimār [Ar.] Bkz. remy-i cemre
r. 17a/06

Resūl: Peygamber, nebi.
R. 24b/11, 24b/12, 32b/02, 33b/02, 34b/02
R.+ı 27a/17, 33a/07
R.+ıla 32a/09
Resūlu’llāhuŋ kızı oglı ‘Hz. Muhammed’in kızının oğlu’
R. 2a/01, 2b/09
Resūlu’llāh ‘(Allah’ın elçisi) Hz. Muhammed’

R. 3a/09
R.+uŋ 2a/01, 2b/09

reşk: [*F.*] Gıpta ile bakma, kıskanma.
reşk ėt- [F.+T.] ‘gıpta ile bakmak, kıskanmak’
r.-er 31b/15

revā: [*F.*] Uygun, layık, münasip, caiz.
r. 31b/05, 34a/15
r.+dır 32a/11
revā ol- [F.+T.] ‘uygun olmak’
r.-a 11b/01

reyb: [*Ar.*] Şüphe.
r. 32b/08, 33b/15

rıżā: [*Ar.*] Allah’ın takdirine boyun eğme, tevekkül.
r. 34a/03, 36b/01
r.+sın 3b/02
rıżā vėr- [Ar.+T.] ‘razı olmak’
r.-mez 19a/10

rızḳ: [*Ar.*] Allah’ın verdiği nimet.
rızḳ-ı melbūs [Ar.] ‘kıyafet rızkı’
r. 34b/03

ridā: [*Ar.*] Örtü, gömlek.
r. 17b/13
r.+yı 18b/17

rīş: [*Ar.*] Sakal, tüy, kıl.
r. 20b/06, 20b/12

rivāyet: [*Ar.*] Bir haber veya olayı nakletme, hikâye.
r. 6b/14, 12a/04
r.+de 10a/13, 14a/05
r.+dir 10a/09, 11b/02, 11b/08
r.+dür 7a/07, 9a/10, 9b/01
rivāyet ėt- [Ar.+T.] ‘anlatmak, bir başkasından duyduğunu nakletmek’
r.-er 1b/12, 2b/11, 3a/02, 3b/03, 4a/08, 4b/13, 5a/06, 5b/15, 6a/13, 9a/02, 9a/07, 9b/15, 10a/01, 12a/14, 13a/09
r.-mişlerdir 10a/13, 10a/15
rivāyet olun- [Ar.+T.] ‘anlatılmak’
r.-ur 32b/05

riyā: [*Ar.*] İki yüzlülük, düşündüğü şeyin tersini söyleme veya yapma, yalandan gösteriş.
r. 34a/01

rub‘: [*Ar.*] Dörtte bir, çeyrek, bir şeyin dört kısmından biri.
r. 19a/09
r.+ı 19b/16
r.+u 19b/15
r.+udan 20a/16

rūḥ: [*Ar.*] İnsanda ve hayvandaki hayatın özü, can, nefes.
r. 35b/13
r.+ı 36a/01, 37a/11
r.+ıla 37a/01
r.+ını 35b/12
rūḥ-ı ‘aḳl [Ar.] ‘aklın ruhu’
r.+ıla 35b/17
rūḥ-ı ‘ālem [Ar.] ‘âlemin ruhu, evrenin ruhu’
r. 35b/15

rūḥ-ı ʻālem idügi [Ar.+Ar.+T.]
‘âlemin ruhu olduğu’
r. 35b/09
Rūḥu’l-Emīn: [*Ar.*] Hz. Cebrail.
R. 2b/15
ruḫṣat: [*Ar.*] Ruhsat, izin.
r. 18a/15
rūz: [*F.*] Gün.
r. 33a/02
rūz-i cezā [F.+Ar.] ‘kıyamet günü’
r. 32b/09
rūze-yi rūz-i ḳıyām [F.+F.+Ar.]
‘kıyam günü orucu’
r. 32a/13
rūzigār: [*F.*] Rüzgâr, yel.
r. 24a/15
rü’esā: [*Ar.*] Reisler.
rü’esā ol- [Ar.+T.] ‘baş olmak, başkan olmak’
r.-dı 33a/12
rükn: (1) [*Ar.*] İslām hukukunda sözleşmenin geçerli sayılması için bulunması gerekli şartlar.
rükn-i aʻẓamı ol- [Ar.] ‘en büyük şart olmak’
r.-dugın 14b/02
rükn: (2) [*Ar.*] Sütun, kolon, direk.
Rükn-i Şāmī [Ar.] ‘Kâbe’nin batı köşesi’
R. 10b/16
Rükn-i Yemānī [Ar.] ‘Kâbe’nin güney köşesi’
R 9b/13, 17b/16
R.+de 11a/12
R.+yi 11b/15
rümām: [*Ar.*] Eski, çürümüş.
r. 16b/11
rüşvet: [*Ar.*] Rüşvet, bir memura haklı veya haksız iş gördürmek için verilen para ve hediye.
r.+i 25a/11
r.+ile 30a/11
rüşvet al- [Ar.+T.] ‘rüşvet olarak verilen parayı kabul etmek’
r.-dı 25a/10
rütbe: [*Ar.*] Rütbe, sıra, basamak, derece, paye.
r. 18a/09
r.+si 18a/07, 18a/08

S

saʻādet: [*Ar.*] Saadet, mutluluk.
s. 32a/14
s.+e 36b/11
sāʻat: [*Ar.*] Saat, gündüz ile geceden oluşan bir günün tamamı olan yirmi dört parçasından biri olup altmış dakikadan ve her dakika altmış saniyeden meydana gelmektedir.
s. 2a/14, 5b/01, 23a/14, 23b/07, 24a/12, 24a/14, 24a/17, 24a/17, 24b/04, 24b/04, 25a/02, 25a/02, 25b/08, 25b/10, 25b/12, 25b/14, 25b/14, 26a/02, 26a/06, 26a/10,

26b/06, 26b/10, 26b/14, 27a/05, 27a/07, 27a/09, 29a/06, 29a/08, 29a/10

s.+dır 23a/03

şabır: [*Ar.*] Sabır, telaş göstermeyip bekleme, nefsine hâkim olma, kendini tutma.

şabır ėt- [Ar.+T.] 'sabır etmek, telaş göstermeyip beklemek, nefsine hâkim olmak, kendini tutmak'

ṣ. 30a/13

şabī: [*Ar.*] Henüz memeden kesilmemiş erkek çocuk.

ṣ. 32b/12, 35a/08

s̲ābit: [*Ar.*] Sabit, yerinde duran, hareketsiz, kımıldamayan.

s̲. 25b/02, 32b/08

şaç-: Saçmak, dağıtmak, yaymak, parça parça atmak, serpmek.

ṣ.-alar 9a/09

şadaḳa: [*Ar.*] Sadaka, Allah rızası için fukaraya verilen para veya yapılan yardım.

ṣ.+dur 37a/04

ṣadaḳa ėt- [Ar.+T.] 'Allah rızası için para vermek'

ṣ.-mek 9b/08

sāde: [*F.*] Sade, katışıksız, halis, saf, temiz.

s. 35a/12

şaded: [*Ar.*] Kasıt, niyet, tasarı ve teşebbüs.

ṣ. 26b/08

ṣad-hezār: [*F. sad+hezār*] Yüz bin.

ṣ.+ı 28a/11

ṣad-hezārān: [*F.*] Yüz binlerce.

ṣ. 29b/12

ṣadır: [*Ar.*] En baş, en ileri.

ṣadr-ı ṭavāf [Ar.] 'tavafın başı'

ṣ. 20b/02

ṣāf: [*Ar.*] Saf, temiz, katkısız, karışık olmayan, halis.

ṣ. 16a/17, 30b/02

ṣaf : [*Ar.*] Sıra, dizi, silk.

ṣ.+fı 35a/10

ṣaf yap- [Ar.+T.] 'namaz kılmak için sıraya dizilmek'

ṣ.-ardı 7a/02

ṣafā: (1) [*Ar.*] Endişesizlik, rahat, huzur, eğlence.

ṣ. 34a/02

Ṣafā: (2) [*Ar.*] Mekke dolaylarında hac ibadetinin yapıldığı yerlerden biri olup hacıların, burası Merve adı verilen bir yer arasında Hz. Hacer'in o dönemde yapmış olduğu gidiş geliş hareketini dört gidiş, üç geliş olarak aynen uyguladığı yer.

Ṣ. 17a/02

Ṣ.+da 11a/14

ṣaġ: Sağ, insan ve hayvan vücudunun işlek olan tarafı, sol karşıtı.

ṣ. 4a/12, 12b/03

ṣ.+a 20b/12

ṣ.+ında 12b/05

ṣaġla-: Sağlamlaştırmak, takviye etmek, kuvvet vermek.

ṣ. 30a/13

ṣ.-r 22b/04

ṣaḥb: [*Ar.*] Sahipler, yakın arkadaşlar.

ṣ.+e 32a/02

ṣāḥib: [*Ar.*] Sahip, bir mal, mülk ve benzeri eşyayı elinde bulunduran kimse.

ṣ. 18b/10

ṣ.+idir 36b/02

ṣ.+in 18a/14, 37a/12

ṣ.+ine 36b/13

ṣāḥib ol- [Ar.+T.] ‘elinde bulundurmak’

ṣ. 16b/08

Sa‘id bin Cübeyr: Muhaddis.

S. 5b/15

sā’ir: [*Ar.*] Başka, özge, diğer.

s. 22a/06

ṣaḳın: Zinhar, olmaya ki, iyi bak, dikkat et.

ṣ. 28b/13, 33a/03, 34a/10, 34a/15, 34b/09, 36a/07, 36b/16

ṣaḳın-: Çekinmek, kendini gözetmek, korumak.

ṣ. 33a/10

saḳız: Bazı ağaçlardan sızarak çıkan zamk gibi yağlı bir madde.

saḳız çeyne- ‘sakızı dişlerin arasında yutmadan ezmek’

s.-mek 26a/03

sākin: [*Ar.*] Oturan, ikamet eden.

sākin ėt- [Ar.+T.] ‘konuk etmek’

s. 5b/01

sākin ol- [Ar.+T.] ‘oturmak, bulunmak’

s.-a 5b/07

ṣaḳla-: Saklamak, gizlemek, görünmesini engellemek, örtmek.

ṣ.-ya 14a/10

ṣaḳlan-: Saklanmak, gizlenmek, görünmemeye çalışmak.

ṣ.-a 10b/15

ṣalavāt: [*Ar.*] Salatlar, dualar, namazlar.

s. 37a/12

s.+ı 33a/17

s.+ın 37a/11

ṣalavāt ėt- [Ar.+T.] ‘Hz. Muhammed’i anmak’

ṣ.-e 11a/04

ṣ.-mezse 37a/13

ṣāliḥ: [*Ar.*] İyi, yaralı, yakışır, elverişli.

ṣ.+dir 26a/08

sāliṣ: [*Ar.*] Üçüncü, ikinciden sonra gelen**.**

s.+i 23b/05

ṣalla’llāhü ta‘ālā ‘aleyhi ve’s-sellem: [*Ar.*] Allah onun üzerine salat ve selam eylesin.

s. 2b/14, 7a/14, 9a/07

ṣalla'llāhü 'aleyhi ve's-sellem: [*Ar.*] Allah ona salat ve selam etsin.
ṣ. 3a/09, 7a/16, 7b/02, 8b/10, 8b/15, 9a/02, 9a/10, 9a/14, 9b/01, 9b/15, 10a/01, 10a/10, 10a/15, 10b/01, 10b/04, 10b/07, 11b/02, 11b/09, 11b/12, 11b/14, 12a/10, 12a/15, 13a/10, 13a/17, 13b/16, 14a/03

ṣalli 'alā: [*Ar.*] Rahmet eyle.
ṣ. 26a/15

ṣamt: [*Ar.*] Sükût, susma.
ṣ. 34a/03

ṣan-: Sanmak, öyle algılamak, zannetmek.
ṣ.-dılar 2a/12
ṣ.-ma 16b/16

s̲ānī: [*Ar.*] İkinci, birinciden sonra gelen.
s̲. 20a/10, 23b/03
s̲.+yi 37b/09

s̲ānīyen: İkinci derecede, ikinci olarak.
s̲. 23a/16

ṣar-: Etrafını çevirip dolamak.
ṣ.-mak 19a/01

ṣarf: [*Ar.*] Çaba, gayret.
ṣarf ėt- [Ar.+T.] 'sarf etmek, harcamak, masraf yapmak, tüketmek' Bkz. ṣarf eyle-
ṣ.-en 27b/09
ṣ.-esin 31b/05
ṣ.-üp 32a/01
ṣarf eyle- [Ar.+T.] Bkz. ṣarf ėt-
ṣ.-meyen 33a/02

ṣat-: Satmak, bir malı veya mülkü para karşılığında elden çıkarmak.
ṣ.-ar 15b/15

ṣavm: [*Ar.*] Oruç.
ṣ. 37a/11
ṣ.+ı 33a/17

sa'y: [*Ar.*] Koşmak, hızlı yürümek.
s. 18a/01, 18b/13, 37a/10
s.+dur 17a/01
s.+ı 21a/10, 21a/14
s.+un 20a/05
sa'y ėt-[Ar.+T.] 'Safa ve Merve dağları arasında koşturmak' Bkz. sa'yı ėt-
s. 32b/17
s.-ene 16a/01
s.-mek 17b/09
s.-meyesin 32a/11
s.-üp 14b/09
sa'yı ėt- [Ar.+T.] Bkz. sa'y ėt-
s.-er 21a/13
sa'y-ı eşvāṭ [Ar.] 'Kâbe'yi yedi kez tavaf etmenin sayı'
s.+u 18a/03

ṣay-: Saymak, tek tek söylemek, tadat etmek.
s.-sa 10b/05

ṣayd: [*Ar.*] Av, av hayvanı.
s. 21b/05

sāye: [*F.*] Gölge.
s. 37b/02

şayf: [*Ar.*] Yaz, yaz mevsimi.
s. 36a/09

seb‘: [*Ar.*] Yedi.
seb‘-i ṭabāḳ [Ar.] ‘yedi tabak’
s. 31b/13

ş̲ebāt: [*Ar.*] Karalı olma, yerinde durma, kararlılık gösterme, sözünden veya kararından dönmeme.
ş̲ebāt ḳıl- [Ar.+T.] ‘kararlı olmak’
ş̲. 20b/10, 25b/05

ş̲ebātī: [*Ar. sebāt+ī*] Sebat gösterme, kararlılık, sözünde veya kararında durma.
ş̲. 36b/06

sebeb: [*Ar.*] Sebep, bir şeyin oluşumunu gerektiren durum.
s. 32b/11, 32b/16, 35a/02
s.+den 8a/04, 36b/13
s.+indendir 3b/09
sebeb ol- [Ar.+T.] ‘bir şeyin olmasına neden olmak’
s.-dugın 1b/11

seb‘īn: [*Ar.*] Yetmiş.
s.+in 33a/12

sefāhen: [*Ar.*] Zevk olarak, eğlence için.
s. 18b/04

sefāhet: [*Ar.*] Geleceği düşünmeyerek boş yere malını harcama ve israf etme.
s.+dir 28b/14

sefer: [*Ar.*] Sefer, yolculuk, seyahat.
s.+ine 13b/11

seḫā: [*Ar.*] Cömertlik, el açıklığı.
s. 34a/02

sehil: [*Ar.*] Kolay, asan.
sehil ėt- [Ar.+T.] ‘kolaylaştırmak’
s.-e 24b/04, 29b/03

sekiz: Sekiz.
s. 23b/08

sekizinci: Sekizinci, sekiz derecesinde olan, yedinciden sonra gelen.
s. 11a/14
s.+ye 24a/16

sekr: [*Ar.*] Sarhoşluk.
s. 37a/09
s.+ini 27b/13

sel: [*Ar.*] Çıkarma, çekme.
sell-i seyf eyle- [Ar.+Ar.+T.] ‘kılıç çekmek’
s.-di 35a/17

selām: [*Ar.*] Bir kimse ile karşılaşıldığında veya bir topluluğa girildiğinde “esenlik dileme” sözü.
selām vėr- [Ar.+T.] ‘selam vermek, sağlık ve esenlik dileğinde bulunma’
s.-di 2a/01, 6a/01
s.-mege 26a/17

selāmet: [*Ar.*] Endişe ve korkudan uzak olma.

selāmet bul- [Ar.+T.] ‘güven içinde olmak, korku ve endişeden uzak durmak’
s.-ur 25b/16
s̲elās̲īn: [*Ar.*] Otuz.
s̲. 29b/05
sem: [*Ar.*] Zehir, ağı.
s.+ü 37a/04
sem‘: [Ar.] İşitme, duyma.
s.+i 31b/12
s.+ine 7a/04
sem‘ ḳıl- [Ar.+T.] ‘duyurmak’
s. 32a/15
semā: [*Ar.*] Sema, gökyüzü.
s. 32b/11, 33a/06, 35b/08, 35b/15
semek: [*Ar.*] Balık.
s. 21b/05
semīn: [*Ar.*] Yağlı.
s. 21b/10
semt-i Merām: [*Ar.*] Meram.
s.+a 29a/02
sen: İkinci teklik şahıs adılı.
s. 2b/10, 4a/16, 4b/07, 7a/16, 18b/04, 24b/14, 28b/12, 31b/05, 31b/06, 31b/10, 37a/01, 37a/06, 37b/03
s.+de 27b/02, 31b/12, 36b/17, 37a/11
s.+dedir 27b/02
s.+i 4b/02, 4b/04, 31b/14, 34a/11, 34a/13, 36a/08, 36a/14, 36a/15
s.+in 31b/07, 35b/16
s.+sana 2a/08, 6a/03, 6b/11, 6b/12, 14b/05, 28a/08, 31b/01, 31b/13, 31b/15, 32a/12, 32a/14, 34a/12, 34b/14, 34b/17, 35a/03, 35b/13, 36b/06, 36b/17, 37b/08
s.+sin 26a/16
s.+ün 2b/15, 4b/02, 6b/16, 27b/04
sencileyin: Senin gibi.
s. 4b/03
sene: [*Ar.*] Sene, yıl.
s. 35a/04
seng: [*F.*] Taş.
s.+i 25b/17, 29a/09
seniyye: [*Ar.*] Yüksek, yüce, ulu.
s. 9a/03
ser: [*F.*] Baş, kafa.
s. 20a/16, 37b/02
ser-te-ser [F. ser+te+ser] ‘baştan başa, hep, bütün’
s. 22b/14
ser ü pā [F.] ‘baştan aşağı, tamamen’
s. 36b/12
serā: [*F.*] Büyük konak.
s. 34b/05
serāb: [*Ar.*] Ilgım.
serāb ol- [Ar.+T.] ‘ılgım olmak’
s.-sun 23b/02
sereṭān: [*Ar.*] Yengeç, çağanoz.
s. 21b/04
ses: Kulağa gelen seda.
s. 37b/02
setr: [*Ar.*] Örtme, kapama.

setr-i ʻavret [Ar.] ‘özel bölgelerin kapatılması’
s. 17a/11

s̲evāb: [*Ar.*] Sevap,bir hayırlı iş karşı Allah tarafından verilen mükâfat.
s̲. 10b/05, 16b/13
s̲.+ı 10a/08
s̲.+ın 3a/08
s̲.+ını 5a/05
s̲evāb vėr- [Ar.+T.] ‘Allah tarafından mükâfatlandırılmak’
s̲.-e 10b/01

sevād: [*Ar.*] Karalık, siyahlık, karartı.
s.+ıyla 32a/05

s̲evb: [*Ar.*] Elbise.
s̲.+i 20a/14
sevb-i neces [Ar.] ‘pis elbise’
s̲. 19a/07

sevdā: [*Ar.*] Çok kara, çok siyah.
s. 33b/14

sevḳ: [*Ar.*] Alıp götürme.
sevḳ-i ḥüsnā [Ar.] ‘daha güzelinin gönderilmesi’
s. 36a/13

seyf : [*Ar.*] Kılıç.
s.+i 35b/01

seyl: [*Ar.*] Sel.
s. 4a/05, 4b/14

seyyi’āt: [*Ar.*] Fenalıklar, kötülükler.
s.+ın 36b/08

Seyyid: [*Ar.*] Hz. Muhammed’in soyundan gelen veya Hz. Hüseyin’in soyundan gelenler (Hz. Hasan soyundan gelenlere ise *Şerif* denilir).
S. 14b/07, 19a/12, 25a/12, 28a/06
S.+i 15b/14, 18a/16, 18a/17, 19b/09, 20a/12, 21b/13, 22a/08, 29a/02, 30a/12
S.+in 22a/05
Seyyid-i z̲erre [Ar.] ‘Seyyid’in zerresi’
S. 15b/05

seyyi’e: [*Ar.*] Kötülük.
s. 12a/13

sėz-: Sezmek, dolayısıyla ve zımnen anlamak, az çok hissetmek.
s.-er 25a/05

sezā: [*F.*] Uygun, yaraşır.
sezā ḳıl- [F.+T.] ‘uygun hâle getirmek’
s.-up 32b/07

ṣıdḳ: [*Ar.*] Doğruluk, gerçeklik.
ṣıdḳ-ı iḫlāṣ [Ar.] ‘samimi, içten ibadet’
ṣ.+ıla 36a/06

ṣıfat: [*Ar.*] Sıfat, bir şahsın veya nesnenin görünen durumu, suret.
ṣ. 21b/05, 34b/13
ṣ.+larla 34a/01

ṣığın-: Sığınmak, dayanmak, iltica etmek.
ṣ. 33b/16
ṣ.-dılar 2a/13
ṣ.-sa 8b/06

şıḥḥat: [*Ar.*] Sıhhat, vücudun hastalık ve sakatlıktan salim ve sağlam olması, sağlık, afiyet.
ṣ.+i 29b/07
ṣıḥḥat bulun- [Ar.+T.] ‘sağlıklı olmak’
ṣ.-mak 15a/09

şınıf: [*Ar.*] Takım, bölük.
ṣınfı ‘ulemā ol- [Ar.+Ar.+T.] ‘âlim topluluğu olmak’
ṣ.-masa 32b/04

sırr: [*Ar.*] Sır, bilinmesi veya açıklanması istenmeyen, gizli kalan şey, giz.
s.+ın 34b/04

şıyām: [*Ar.*] Oruç.
ṣ.+ına 10a/03

sidre: [*Ar.*] En büyük makam.
s.+yi 34b/07

siḳā: [*Ar.*] Su kırbası, su tulumu.
s.+sıdır 14a/13

sīm: [*F.*] Gümüş.
s. 30a/10

sīne: [*F.*] Göğüs.
s.+den 32a/13

sīr: [*F.*] Tok, doymuş.
s.+e 35a/15

siyāb: [*Ar.*] Giyecekler.
s.+dı 17a/11

siyāh: [*F.*] Kara.
s. 25a/11, 25b/17

siyyemā: [*Ar.*] Hele, özellikle.
s. 19b/14, 29b/04

siz: Birinci kişi çokluk adılı.
s. 2a/11
s.+de 32b/07
s.+den 28a/09
s.+e 2b/02
s.+i 2b/08, 32b/06

şol: Sol, insan kalbinin bulunduğu taraf.
ṣ. 12b/03
ṣ.+ında 12b/05

şoŋ: Son, en gerideki uç, nihayet.
ṣ. 18b/15

şoŋra: Sonra, zamanca gerilik.
ṣ. 3b/06, 7a/09, 7b/14, 7b/15, 7b/15, 7b/15, 9a/16, 9a/17, 13b/02, 17b/14, 18b/17, 21a/06

şor-: Sormak, öğrenmek ve bilgi edinmek amacıyla soru yöneltmek.
ṣ. 23a/05
ṣ.-dı 2b/14
ṣ.-dukda 23b/01
ṣ.-maga 19b/08
ṣ.-sa 19b/07, 24a/02

şoru: Soru, sorma, sual.
ṣ.+dan 18a/11

şoy-: Soymak, elbisesini, eşyasını ve üstünde ne varsa çalmak, zorla almak.
ṣ.-an 24a/09

şoyla-: Sormakta ısrar etmek, inceden inceye araştırmak.

ṣ.-yup 30a/13

Sögüt: Menzil yeri.

S. 22a/15

söyle-: Söylemek, konuşmak.

s. 25b/03

s.-meye 11b/05

s.-r 11b/17, 33b/06

s.-se 11b/07

söz: Söz, kelimelerden oluşan kavram bütünlüğü, kelam.

s. 11b/05, 11b/07, 24a/10, 24b/16

s.+i 35a/08

s.+üm 21b/07

şu: Su, hidrojen ile oksijen karışımından oluşan, sıvı durumunda bulunan, bütün varlıkların yaşama kaynağı olan akıcı madde.

ṣ. 11b/08, 23b/02, 26b/04, 29b/04

ṣ.+dan 14a/16

ṣ.+yı 23a/15, 23b/13, 24a/13, 24a/14, 24a/17, 24b/05, 24b/09, 25b/06, 25b/11, 25b/13, 25b/14, 26a/01, 26a/04, 26b/03, 26b/07, 26b/11, 26b/14, 29a/06, 29a/11, 29a/15, 29a/16

ṣ.+yın 27a/05

ṣ.+yun 25a/03

su'āl: [*Ar.*] Sorma, soru, istifham.

su'āl olun- [Ar.+T.] 'soru sorulmak'

s.-sa 16b/12

şubḥ: [*Ar.*] Sabah, sabahın ilk ışıkları, sabah vakti.

ṣ. 31b/13, 32a/11

şuc: Suç, kabahat, hata. Bkz. şuç

ṣ.+ın 4b/03

ṣucın dile- 'af dilemek'

ṣ.-r 4b/03

şuç: Bkz. şuc

ṣ.+ların 2b/07

şūfī: [*Ar.*] Kendini dünya işlerinden arındırmış kimse.

ṣ. 36b/05

Şuġla: Konya'da bulunan bir göl.

Ṣ. 22b/03

sūḳ: [*Ar.*] Çarşı, pazar, alım satım yeri.

s.+a 35a/10

s.+dan 35a/11

Sulṭān-ı Cābir: İslam kimyacılarının en ünlüsü, tabiat filozofu ve çok yönlü âlim.

S. 13b/06

şunuver-: Sunmak, vermek, uzatmak, takdim, arz etmek.

ṣ.-irdi 5a/15, 6a/06

şūr: [*Ar.*] Kıyamet gününde Hz. İsrafil'in üfleyeceği boru.

ṣ.+dan 37b/07

sūre-i Kehf: [*Ar.*] Kehf suresi. (Kur'an'ın 18. suresi)

s.+i 33b/02

şūret: [*Ar.*] Suret, dış görünüş, kılık.

ṣ.+i 24a/04, 35b/03

ṣ.+in 15a/10
ṣ.+ini 31b/07
ṣūretini dürüst ėt- [Ar.+F.+T.] ‘dış görünüşünü tamamlamak’
ṣ.-di 31b/07
ṣ.+le 33a/04
ṣūret uġrusı [Ar.+T.] ‘iki yüzlü’
ṣ. 15b/04

şurre: [*Ar.*] Hac zamanlarında padişah tarafından Mekke ve Medine’ye her yıl gönderilen para ve benzeri değerli eşyayı yerlerine götüren kimse.
ṣ. 28b/05

şusızlıḳ: Suyun bulunmaması.
ṣ. 14a/10
ṣ.+ın 14a/11

süd: Bkz. süt
süd em- ‘süt içmek’
s.-erdi 5b/03

süfehā: [*Ar.*] Sefihler.
s. 36a/12

sükkān: [*Ar.*] Oturanlar.
s. 23a/14
sükkān ėt- [Ar.+T.] ‘ağırlamak, konuk etmek’
s.-erlermi 27b/13

sükūt: [*Ar.*] Susma, söz söylememe.
s. 28b/03
sükūt ėt- [Ar.+T.] ‘susmak’
s. 29b/13
s.-e 25b/01
s.-me 25b/03

sülḥafāt: [*Ar.*] Kaplumbağa.
s. 21b/04

sünen: [*Ar.*] Sünnetler.
s.+dendür 17b/07

sünnet: [*Ar.*] Hz. Muhammed’in örnek veya ders alınan sözleri ve davranışları.
s. 16b/10
s.+i 33a/12

sür-: Sürmek, dokundurarak gezmek, mesh etmek.
s.-diler 26a/10
s.-er 21a/03
s.-erdi 13a/05
s.-erlerdi 4a/06

sür‘āt: [*Ar.*] Çabukluk, çabuk olma, acele, hızlı.
s.+ile 28a/04

Sürḫ-Ser: [*F. sürh+ser*] Kızılbaş.
S. 25a/14

süri: Birçok, bir hayli, nice.
s. 22b/04

sürūr: [*Ar.*] Sevinç, mutluluk.
s. 29a/09

süt: Yavruyu besleyici insan ve hayvan dişilerinin memesinden gelen beyaz ve sıvı gıda. Bkz. süd
s.+den 4a/09

süveydā: [*Ar.*] Kalpteki gizli günah.
s.+sına 37a/16

Ş

Şa‘bu’n-Ni‘am: Menzil yeri.
Ş. 26b/10

şāh: [*F.*] En üstünü, en görkemlisi. Bkz. şeh
ş. 35a/15, 36a/17
ş.+ıola 34a/10
şāh-ı ‘uḳbā [F.+Ar.] ‘ahiretin efendisi’
ş. 33b/03
şāh-ı nisā [F.+Ar.] ‘kadınların en yücesi’
ş. 29b/09

şahādet: [*Ar.*] Şahitlik, tanıklık.
şahādet ėt- [Ar.+T.] ‘şahitlik etmek’
ş.-er 12a/01
ş.-ün 12b/15

şaḫış: [*Ar.*] Kimse, fert kişi.
ş.+a 33a/09, 34a/10

şaḫm: [*Ar.*] İçyağı.
ş. 21b/11

şākird: [*F.*] Öğrenci, talebe.
ş. 25a/17

Şaḳu’l-‘Acūz: Menzil yeri.
Ş. 26a/06

şāl: [*F.*] Şal, omuza atılmaya veya boyuna sarılmaya yarayan yünden kumaş.
ş. 30a/10

Şam: Özel yer adı.
Ş.+a 5b/11
Ş.+da 5b/16
Şam-ı Şerīf [Ar.] ‘Şereflendirilmiş Şam’
Ş.+e 23a/09

şarṭ: [*Ar.*] Koşul, yapılması bazı gerekçelere bağlı durum.
ş.+ı 16a/09, 16a/10
ş.+uŋ 15a/04
şarṭ-ı İslām [Ar.] ‘İslam’ın şartı’
ş.+dan 14b/02
şarṭ-ı ṣıḥḥat li’l-edā [Ar.] ‘yerine getirmek için doğru olmanın şartı’
ş. 15b/17

şāt: [*Ar.*] Koyun.
ş. 20a/07, 20a/08

şavṭ: [*Ar.*] Kâbe’nin etrafında dönmek.
şavṭ-ı ūlā [Ar.] ‘ilk, birinci tavaf’
ş.+da 17b/09

şāyed: [*F.*] Şayet, ola ki, olur ki, şayet.
ş. 34a/10

şāyeste: [*F.*] Uygun, yaraşır.
şāyeste-yi envār-ı ṣıfāt [F.+Ar.+Ar.] ‘sıfatın nurlarının yakışırlığı’
ş. 34a/05

şeb: [*F.*] Gece.
ş. 33a/02

şed: [*Ar.*] Sıkı bağlama.
şedd-i hemyān [Ar.+F.] ‘heybenin bağlanması’
ş. 21b/08

şedīd: [*Ar.*] Şiddetli, sert, sıkı, acımasız.
ş. 13b/04

şefā‘at: [*Ar.*] Bir suçlunun, suçlanan bir kimsenin veya âciz ya da zavallı

birinin bağışlanması için aracılık yapma, yardımda bulunma.

ş. 10a/06, 27b/02

ş.+i 9b/02

şefā'at ėt-[Ar.+T.] 'birini bağışlamak, yardım etmek' Bkz. şefā'at vėr-

ş.-e 9a/06, 19a/12, 25b/06

ş.-er 13a/10

ş.-erin 9b/03

şefā'at vėr-[Ar.+T.] Bkz. şefā'at ėt-

ş.-e 10b/13

şefā'at vėril- [Ar.+T.] 'yardım edilmek, bağışlanmak'

ş.-ür 10a/05

şeh: Bkz. şāh

ş. 32a/05

şeh-i esrār [F.+Ar.] 'sırların efendisi, şahı'

ş.+ı 34b/08

şeh-i Levlāk: [*F.*+*Ar.*] "*Levlāke levlāke lemā halakatü'l-eflāk*" (*sen olmasaydın, sen olmasaydın felekleri yaratmazdım*) hadiste geçen bu söz Hz. Muhammed'e hitaptır.

ş.+e 33a/09

şehida'llāhü: [*Ar.*] Allah şahitlik etti.

ş.+ye 32a/15

şehir: [*F.*] Şehir, büyük belde, büyük kasaba, vilayet.

ş. 11a/10

şehr-i envār-ı 'ālem [F.+Ar.+Ar.] 'kâinatın nurunun şehri'

ş.+de 28a/14

şehir: [*F.*] Büyük belde, büyük kasaba.

şehr-i Ergili 'Ergili şehri'

ş. 22b/02

şehr-i Faḫr-i Kā'ināt [F.+Ar.+Ar.] 'Hz. Muhammed'in şehri'

ş. 27a/08

şehr-i Ḳosṭanṭin 'İstanbul şehri'

ş.+den 22a/10

şehr-i nūr-ı Faḫr-i 'Ālem [F.+Ar.+Ar.+Ar.] 'Hz. Muhammed'in nurunun şehri'

ş.+den 29a/04

şehr-i Şam[F.+Ar.] 'Şam şehri'

ş.+da 23a/10

şehirler eyle- [F.+T.] 'oturulacak yer hâline getirmek'

ş.-di 3b/15

şehvet: [*Ar.*] Şehvet, aşırı istek, tutku.

ş.+le 19b/14

şek: [*Ar.*] Şüphe, kuşku, sanı, zan, tereddüt.

ş. 19b/06, 23b/16

şem: [*Ar.*] Koklama, koklanma, koku alma.

ş. 31b/12

ş.+i 19a/06

şems: [*Ar.*] Güneş, gün.

ş. 31b/13, 35b/08, 35b/09

ş.+e 27a/15

şer: (1) [*Ar.*] Yaramazlık, kötülük, iğrençlik, hayır karşıtı.

ş. 37a/02

ş.+durur 15b/12

ş.+inden 8b/01

ş.+lerinden 33b/16

şerr-i nās [Ar.] ‘insanların kötülüğü’

ş. 19b/06, 19b/07

şer‘: (2) [*Ar.*] Allah’ın emri doğrultusunda dinî inançlara göre belirlenmiş kurallar.

ş.+e 33a/15, 33b/01, 36a/14

ş.+i 24a/09, 33a/14

ş+ile 25/02

şer‘-i Muḥammed [Ar.] ‘Hz. Muhammed’in getirdiği şeriat’

ş. 15a/13, 19a/03

şer‘-i mübīn [Ar.] ‘besbelli olan şeriat kuralları’

ş.+e 33b/11, 36a/16

şer‘an: [*Ar.şer‘+ān*] Şeriata özgü, şeriat hükümlerine uygun olarak.

ş. 14b/05, 15a/12, 22b/12

şeref: [*Ar.*] Şeref, yüce mertebe, ululuk, yükseklik.

ş. 33a/03, 33a/05, 36a/02

ş.+dür 32a/09, 32b/12

ş.+in 33a/04

şerḥ: [*Ar.*] Açma, ayırma.

şerḥ-i ṣadır [Ar.] ‘kalbin açılması’

ş.+ı 37b/09

şer‘ī: [*Ar.şer‘+ī*] Şeriata özgü ve uygun olan, şeriat ile ilgili.

ş. 16b/12, 36b/03, 36b/05

şerī‘at: [*Ar.*] Kur’an’ın hükümlerine ve hadislere dayanan din kuralları.

ş. 33b/07

ş.+durur 36b/01

şer‘īsiz: [*Ar.+T.*] Şeriata uygun olmayan.

ş. 19a/02

şeş-cihet: [*F.+Ar.*] Altı yön.

ş. 34a/17

ş.+in 31b/10

şevḳ: [*Ar.*] Coşku, heyecan, şiddetli arzu, keyif, neşe, sevinç.

ş.+ıla 16b/04

şey: [*Ar.*] Nesne, madde.

ş. 16b/13, 19a/01, 20b/04, 21a/15, 27b/03

ş.+e 35b/06

ş.+i 21b/05

şey-i kem [Ar.+F.] ‘az şey’

ş. 16a/14

şeyḫ: [*Ar.*] Tarikat kurucusu, bir tekke veya zaviyede en üst makamda bulunan kimse.

ş. 36a/10, 36a/15

şeyṭān: [*Ar.*] Şeytan, kötü ruhların tipik örneği, iblis.

ş.+ı 12b/17

şifā: [*Ar.*] Şifa, hastalıktan kurtulma, iyi olma.

ş. 14a/08, 14a/09
ş.+dur 14a/07
şifā vėr-[Ar.+T.] ‘iyileştirmek’
ş.-e 14a/09
ş.-mezmi 36b/06, 36b/16

şiḳāḳ: [*Ar.*] Uyuşmazlık, anlaşmazlık, bozuşma.
ş. 21b/10

şimdi: Şimdi, şu an.
ş. 15a/15, 15a/17, 18a/09, 22b/06, 31b/15

şişir-: Şişirmek, şişkin duruma getirmek.
ş.-mek 14a/14

şitā: [*Ar.*] Kış.
ş. 36a/09

şol: O.
ş. 6b/12, 16a/13, 34b/04

şöyle: Şu şekilde.
ş. 3a/02, 4a/13, 4b/15, 22a/07, 23a/17, 24a/15, 25a/17, 25b/08, 26b/01, 32a/13, 34b/01, 35a/16

şu: Uzakta bulunan varlığı göstermek için kullanılan işaret adılı.
ş. 32b/05

şuġl: [*Ar.*] İş, uğraşacak, meşgul olacak şey; dert, gaile.
ş.+ı 32a/09

şu‘le: [*Ar.*] Alev, ateş ışığı.
ş. 4a/09
şu‘le vėr- [Ar.+T.] ‘aydınlanmak’
ş.-ürdi 4a/09

Şu‘ūr: Menzil yeri.
Ş. 23a/06

şübhe: [*Ar.*] Şüphe, zihnin herhangi bir şey hakkında kararsızlığı, kuşku.
ş. 25a/05, 26a/16
şübhe ėt- [Ar.+T.] ‘kuşku duymak’
ş.-en 18a/14
ş.-me 24a/07

şühūd: [*Ar.*] Şehitler, tanıklar.
ş. 33b/17
ş.+un 32a/15

şükür: [*Ar.*] Şükür, teşekkür.
ş. 35a/01
ş.+e 35a/01
ş.+i 34b/17
ş.+in 34b/17
şükür ėt- [Ar.+T.] ‘Allah’a minnet duymak’
ş. 29b/12

şürb: [*Ar.*] İçme, içilme.
ş.+ile 37a/14

şürū‘: [*Ar.*] Başlama, girme.
şürū‘ olun- [Ar.+T.] ‘başlanmak’
ş.-dı 1b/10

şürūṭ: [*Ar.*] Şartlar.
şürūṭı ol- [Ar.+T.] ‘şartları olmak’
ş.-maya 21a/01

T

tā: [*F.*] Dek, değin, kadar.
t. 2b/04, 2b/07, 3a/05, 3a/17, 5a/03, 6b/05, 8b/08, 12a/12, 14b/04, 22a/13, 23a/10, 25b/06, 26a/17,

27a/12, 29a/08, 30a/04, 30a/05, 30b/02, 32b/09, 33b/16

ta‘addüd: [*Ar.*] Hızlı çoğalma.
t.+i 8a/09

ta‘ālā: [Ar.] “Yüksek olsun” anlamında bir ululama sözü.
t. 9a/05, 35a/10

ta‘allüm: [*Ar.*] Ders çalışma.
ta‘allüm ėt- [Ar.] ‘öğrenmek, okumak’
t.-megile 32a/08

ṭā‘at: [*Ar.*] Allah’a ibadet etme.
t. 15a/03, 37a/10, 37a/11

Ṭaberānī: Muhaddis.
Ṭ. 10a/12, 10a/15

tābi‘: [*Ar.*] Birinin izinden giden, onu taklit eden.
t. 16b/15
t.+i 33b/12
tābi‘-i ma‘lūm [Ar.] ‘bilinenin izinden giden’
t.+a 37a/06

ṭabī‘at: [*Ar.*] Yaradılış, hilkat, mizaç.
ṭabī‘at ol- [Ar.] ‘alışkanlık olmak’
ṭ.-ana 27a/01

ṭabl: [*Ar.*] Davul.
ṭabl-āsā [Ar.+F.] ‘davul gibi’
ṭ. 33b/13

Tābūt Ḳurusı: Menzil yeri.
T. 24a/16, 24a/17

tāc: [*Ar.*] Bazı tarikat şeyhlerinin giydiği başlık, terek.
t. 33b/17

ta‘cīl: [*Ar.*] Çabuklaştırma.
ta‘cīl ėt- [Ar.+T.] ‘çabuklaştırmak, acele ettirmek’
t.-e 13a/15

ta‘dād: [*Ar.*] Sayma, sayı.
ta‘dād ol- [Ar.+T.] ‘sayılmak’
t.-madın 15b/04

tafṣīl: [*Ar.*] Ayrıntılı açıklama, detaylı olarak anlatma.
t. 17a/16
t.+in 16b/08
tafṣīl olun- [Ar.+T.] ‘detaylı şekilde açıklanmak’
t.-dı 7b/13

ṭaġ: Dağ, yeryüzünün yüksek kesimi**.**
t. 9a/16, 26b/01, 29a/09
t.+a 7a/05
t.+dan 4a/01, 5a/13
t.+lar 9a/17, 23b/11, 26b/06, 26b/09
t.+larda 6b/06
t.+lardan 5a/14
t.+ları 3b/13
ṭaġ içi ‘dağın içi, mağara’
t.+nde 23a/03

Ṭāhā: Kur’an’ın 20.suresi.
Ṭ.+yı 35b/04

taḫalluḳ: [*Ar.*] Yeni bir huy edinme, değişik alışkanlık kazanma.
t.+a 33b/17
taḫalluḳ ėt- [Ar.+T.] ‘yeni huy kazanmak’

t.-üp 35b/02

taḥallül: [*Ar.*] Hallolma.

taḥallül ėt- [Ar.+T.] ‘hallolmak, parçaları birbirinden ayırmak’

t.-e 21a/02

ṭahāret: [*Ar.*] Kötülüklerden veya pislikten arınma, temizlenme.

t. 17a/11

t.+dür 17a/09

taḥḳīḳ: [*Ar.*] Hakikati arama, gerçek olup olmadığını anlamaya çalışma, araştırma, inceleme.

t. 2a/06, 2a/11, 13a/07, 14b/05, 33a/03, 36a/05

taḥḳīḳ ol-[Ar.+T.] ‘araştırılmak’

t.-maz 36b/02

taḥlīl: [*Ar.*] Çözümleme.

taḥlīl ėt- [Ar.+T.] ‘tahlil etmek, çözümlemek, ayrıştırmak’

t.-erüz 2a/08

taḥṣīl: [*Ar.*] Elde etme, toplama.

taḥṣīl-i du‘ā [Ar.] ‘duanın tahsili’

t. 34a/17

taḥt: [*Ar.*] Aşağı, alt, fevk karşıtı.

t. 34a/07

taḥte’l-‘arż [Ar.] ‘cehennem’

t.+ın 33a/06

taḥt-ı aḳdām [Ar.] ‘ayakların aşağısı’

t.+ına 32b/10

taḥt-ı estār [Ar.] ‘örtülerin aşağısı’

t.+a 19a/02

taḳbīl: [*Ar.*] Saygıyla öpme.

t. 17b/16

taḳdīr: [*Ar.*] Kader, yazgı.

t.+ce 13b/04

t.+e 22a/01

taḳdīs: [*Ar.*] Kutsama.

taḳdīs ėt- [Ar.+T.] ‘kutsamak, kutsal saymak’

t.-erüz 2a/08

tā-key: [*F.tā+key*] Ne zamana kadar, nereye kadar.

t. 26b/16

taḳlīd: [*Ar.*] Hedy için ayrılan veya satın alınan hayvanın kurbanlık olduğunu göstermek üzere boynuna örülmüş ip veya nal gibi şeylerin asılması.

t.+ile 34b/04

taḳlīd-i ḳurbān [Ar.] ‘kurbanın boynundaki bağ’

t. 16b/04

taḳṣīr: [*Ar.*] Kısaltma, kısma.

t. 17a/07, 17b/03

ṭaleb: [*Ar.*] Talep, isteme, dileme, arama.

ṭ. 32a/01

ṭaleb ėt-[Ar.+T.] ‘istemek’

ṭ.-er 32a/12

ṭ.-üp 1b/09

ṭaleb-i ‘amel [Ar.] ‘eylem isteği’

t. 36b/15

ṭaleb-i ‘ilm [Ar.] ‘bilme isteği’

t. 36b/15

ṭālib: [*Ar.*] Talip, isteyen, arayan, talep ve arzu eden.
ṭ. 32b/09, 35b/16
ṭālib ol-[Ar.+T.] ‘istemek’
ṭ.-mayan 21b/15
ṭ.-up 31b/04

ta‘līm: [*Ar.*] Öğretme, okutma, belletme.
ta‘līm eyle- [Ar.+T.] ‘öğrenmek, çalışmak, okumak’
t.-r 32b/09
ta‘līm-i du‘ā [Ar.] ‘duanın öğretilmesi’
t. 32a/16

tām: [*Ar.*] Tam, bütün, noksansız, eksiksiz.
t. 27b/08

tamām: [*Ar.*] Tamam, bitme, son bulma, hitam, ikmal.
t. 11a/16, 12b/06, 16b/10, 16b/16, 16b/17, 17b/03, 30a/03
tamām ėt- [Ar.+T.] ‘bitirmek, sonlandırmak’
t.-dim 16b/16
tamām ol- [Ar.+T.] ‘son bulmak’
t.-acak 14b/12
t.-dı 23a/08
t.-ur 11a/17, 16b/04

tāmen: [*Ar.*] Tam olarak.
t. 16b/05

ṭa‘n: [*Ar.*] Ayıplama, kınama.
ṭa‘n eyle- [Ar.+T.] ‘ayıplamak, azarlamak, kızmak’
ṭ.-yen 33b/15

Taŋrı: Tanrı, Allah.
T.+m 6a/02, 6a/04
T.+na 6a/03
Taŋrı ta‘ālā [T.+Ar.] ‘yüce Allah’
T.+nun 6a/14

Tarḫana: Menzil yeri.
T. 23a/14
Tarḫana Ḫānı ‘menzil yeri’
T. 23a/14

tārīḫ: [*Ar.*] Tarih, bir olayın meydana geldiği, bir mektup veya bir beldenin yazıldığı vakit, gün, ay ve yıl.
t.+i 30b/01
t.+ine 21b/17

tārik: [*Ar.*] Terk eden, bırakıp giden.
t.+e 19a/12

ṭarīḳat: [*Ar.*] Allah’a ulaşmak amacıyla tutulan yol.
ṭ. 33b/07, 36b/03, 36b/05

taṣadduḳ: [*Ar.*] Sadaka verme.
t. 19a/16, 19b/01
t.+dur 20b/04

taṣarruf: [*Ar.*] Sahip olma, sahiplenme.
taṣarruf eyle- [Ar.+T.] ‘sahiplenmek’
t. 34b/03

taṣavvuf: [*Ar.*] Ruhen kendisini Allah sevgisine bağlama ve adama.

t. 33b/06

taşavvur: [*Ar.*] Zihinde kurma.

taṣavvur ėt- [Ar.+T.] ‘bellekte canlandırmak, düşünmek’

t.-e 37a/07

taşrīḥ: [*Ar.*] Düşünceyi açıkça ifade etme.

taṣrīḥ ėt- [Ar.+T.] ‘apaçık söylemek, düşünceyi açıkça ifade etmek’ Bkz. taṣrīḥ eyle-

t.-en 16b/02

taṣrīḥ eyle-[Ar.+T.] Bkz. taṣrīḥ ėt-

t.-mişdir 14b/13

ṭaş: Taş, yeryüzünü oluşturan kitlenin sert ve katı olan cismi.

t. 5a/14, 6a/06, 6a/09, 6a/10, 6a/11, 6b/04, 6b/06, 6b/15, 8a/10, 12b/04, 20b/01, 30a/02

t.+a 8a/09

t.+ı 3b/17, 6b/08, 6b/09, 6b/10, 6b/13, 24b/05, 25b/15

t.+lar 3b/17, 26b/06

ṭaşlı: Taş bulunması.

t. 23b/11, 24b/01

ṭaşsız: Taş bulunmaması.

t. 24a/13

taṭayyüb: [*Ar.*] Koku sürmek.

t. 20a/14

t.+le 20a/01

ṭavāf: [*Ar.*] Tavaf, hac usullerinden olmak üzere Kâbe’nin çevresini yedi kere dolaşma.

ṭ. 16a/16, 16b/01, 17a/07, 17a/13, 17b/07, 19a/07, 19a/09, 21a/10, 30a/06

ṭ.+a 1b/11

ṭ.+ı 16b/01, 20a/09

ṭ.+un 19a/11

ṭavāf ėt- [Ar.+T.] ‘Kâbe’nin çevresini dolaşmak’ Bkz. ṭavāfı ėt-

ṭ. 3b/10

ṭ.-diler 2a/14, 3a/01, 3b/11

ṭ.-ene 2b/04

ṭ.-enlere 10b/10

ṭ.-erdük 1b/13

ṭ.-erken 4b/09, 11b/07

ṭ.-erler 2b/03

ṭ.-erlerdi 4b/17

ṭ.-mek 2a/02

ṭ.-se 10a/17, 10b/02, 10b/05, 10b/12, 11b/03

ṭ.-ün 2b/02, 2b/06

ṭavāfı ėt- [Ar.+T.] Bkz. ṭavāf ėt-

ṭ.-er 21a/11

ṭavāf-ı neẓā’ir [Ar.] ‘aynı tavaf, denk tavaf’

ṭ.+in 17a/12

ṭavāf-ı ṣadr [Ar.] ‘Hac sırasında cemrelerin taşlanması bittikten sonra Mina’dan Mekke'ye inildiğinde yapılan tavaf’

ṭ.+ı 20a/05

ṭavāf-ı ‘umre [Ar.] ‘umre tavafı’

ṭ. 21a/10

Ṭāvūs: (Tāvūs bin Keysān) Muhaddis.

Ṭ. 13b/12

ṭay: [*Ar.*] Atlayıp geçme.

ṭay ėt- [Ar.+T.] ‘atlayıp geçmek, öte gitmek’

ṭ.-di 8a/16

Ṭayāsin Çeşmesi: Özel yer adı.

Ṭ. 26b/14

ta‘yīn: [*Ar.*] İşaretleme, gösterme.

ta‘yīn ėt- [Ar.+T.] ‘göstermek, belli etmek’

t.-di 33a/13, 35b/12

ṭayyib: [*Ar.*] İyi, hoş.

ṭ. 19a/06

ta‘ẓīm: [*Ar.*] Büyütme, saygı gösterme.

ta‘ẓīm ėt- [Ar.+T.] ‘ululamak, büyük göstermek’

t.-di 31b/14

t.-ene 35a/06

ta‘zīr: [*Ar.*] Haddini bildirme, azarlama.

t. 15a/12

teba‘iyyet: [*Ar.*] Tabi olma, boyun eğme, uyma.

t. 32a/02

teba‘iyyet ol- [Ar.+T.] ‘boyun eğen olmak’

t. 35a/03

tebdīl: [*Ar.*] Değiştirme.

tebdīl ėt- [Ar.+T.] ‘değiştirmek, başka bir duruma sokmak’

t.36b/13

tebdīl ḳıl-[Ar.+T.] ‘değiştirmek’

t.-a 36b/08

teb‘īd: [*Ar.*] Ayrılma.

teb‘īd eyle- [Ar.+T.] ‘uzaklaştırılmak, sürülmek’

t. 37b/07

tebren-: Bkz. debren-

t.-ir 19b/09

tecāvüz: [*Ar.*] Rahatsız etme, sataşma.

t.+dür 20a/04

tecāvüz ėt- [Ar.+T.] ‘rahatsız etmek’

t.-e 20a/03

t.-medi 34b/07

tecdīd: [*Ar.*] Yeniletme, tazeleme.

t. 21b/12

tecdīden: [*Ar. tecdīd+en*] Yenileyerek, tazeleyerek.

t. 28b/16

tecellī: [*Ar.*] Görünme, zahir olma.

t.+de 33b/08

tecevvü‘: [*Ar.*] Aç kalma.

t.+de 34a/04

tedārik: [*Ar.*] Araştırıp bulma.

tedārik ėt- [Ar.+T.] ‘araştırıp bulmak, elde edip hazır bulundurmak’

t.-er 13b/03

tedāvī: [*Ar.*] Kendini iyi etmeye çalışma, ilaç alma.

t. 20a/06

tedebbür: [*Ar.*] Tedbirli olma, geleceği düşünme.
t. 36b/12

tedehhün: [*Ar.*] Yağ sürünme, yağlı görünme.
t. 20a/01

tedhīn: [*Ar.*] Yağlama, güzel kokulu yağ sürme.
t. 20b/01

tefārīḳ: [*Ar.*] Ufak tefek şeyler, hediyeler.
t. 30a/10

tefekkür: [*Ar.*] Düşünme, düşünceye dalma.
tefekkür eyle- [Ar.+T.] ‘düşünmek, düşünceye dalmak’
t. 27a/16

tefriḳa: [*Ar.*] Kısımlar ayırma, bölme, tevzi, dağılma, ayrılma, ayrılık.
t. 23b/10

tefvīż: [*Ar.*] Havale etme.
tefvīż ėt- [Ar.+T.] ‘havale etmek, uhdesine vermek’
t.-dim 37b/08

te’ḫīr: [*Ar.*] Geri bırakma, geciktirme.
t.+e 20a/06
te’ḫīr ėt- [Ar.+T.] ‘geciktirmek’
t.-se 13b/02
te’ḫīr-i nüzūl [Ar.] ‘nüzul etmenin gecikmesi’
t. 19a/04

tehlīl: [*Ar.*] “*Lā-ilāhe illāllāh*” sözünü söyleme ve tekrar etme.
tehlīl ėt- [Ar.+T.] “*Lā-ilāhe illāllāh*” sözünü söylemek ve tekrar etmek’
t.-meye 12b/10

tekbīr: [*Ar.*] Allah’ın büyüklüğünü zikretme.
tekbīr ėt- [Ar.+T.] ‘Allah’ın büyüklüğünü “*Allahü ekber*” diyerek zikretmek’
t.-meye 12b/10

tekrār: [*Ar.*] Tekrar, yineleme, bir işi bir daha yapma.
t. 17b/15, 30a/08, 30a/09

tekṣīr: [*Ar.*] Artma, çoğalma**.**
tekṣīr-ü behā [Ar.] ‘güzelliğin artması’
t. 32b/03

telbiye: [*Ar.*] Hac yaparken “*Lebbeyk*” diye nida etme, bağırma.
t. 16b/01
telbiye ėt- [Ar.+T.] ‘Hac yaparken “*Lebbeyk*” diye bağırmak’
t.-e 12b/03, 12b/04, 12b/06
t.-e ėde 3a/06
t.-tükleri 3a/07

temettü‘: [*Ar.*] Kâr etme, kazanç elde etme, fayda görme.
t. 17a/16, 17a/17, 21a/08

temeyyüz: [*Ar.*] Benzerlerinden ayrılarak iyi bir yer edinme, sivrilme.

t.+le 16a/02

temīz: [*Ar.*] Temiz, lekeli olmayan, pak, kirli karşıtı.

t.+i 15b/01

temkīn: [*Ar.*] Tedbir, hazırlıklı olma.

t. 37b/05

temmet: [*Ar.*] Genellikle el yazması kitapların sonuna konulan ve "*Tamam oldu, bitti*" anlamına gelen Arapça "temm" fiilinin geçmiş zaman çekimi.

temmeti'l-menāsik-i taḥrīren [Ar.] 'ibadetler yazmasının bitişi'

t. 30b/03

ten: [*F.*] Ten, vücut, gövde, beden, cisim.

t.+i 23a/17

tenhā: [*F.*] Tenha, yalnız, tek.

t.+da 34a/14

ten-perver: [*F.ten+perver*] Kendine iyi bakan, zahmete katlanmayan, tembel.

t.+i 34a/05

ter: Derinin derinliklerinden çıkan su.

t. 27a/01

teraḳḳī: [*Ar.*] Artma, çoğalma, yukarı çıkma.

t.+si 28b/15

tercüme: [*Ar.*] Çeviri.

tercüme ėt- [Ar.+T.] 'tercüme etmek, çevirme, bir dilden başka bir dile çevirmek'

t.-mek 1b/08

tereddüd: [*Ar.*] Yapacağı işte kararsız bulunma.

tereddüd ėt- [Ar.+T.] 'tereddüt, yapacağı işte kararsız bulunmak'

t.-mesün 28b/06

terk: [*Ar.*] Terk, bırakma, koyuverme, salıverme.

t. 18a/06, 20a/06

t.+inde 20a/07

terk ėt- [Ar.+T.] 'bırakmak' Bkz. terk eyle-

t.-me 20a/05

t.-megile 12a/09

t.-mek 18a/05

t.-mekgibidir 18a/06

terk eyle-[Ar.+T.] Bkz. terk ėt-

t.-mez 19b/02

t.-ye 20a/03

terk ol- [Ar.+T.] 'bırakılmak'

t.-dı 20b/03

terk-i 'amel [Ar.] 'ibadeti terk etmek'

t. 24b/14

terk-i beytūtet [Ar.] 'gecelemeyi bırakmak'

t.+le 19a/04

terk-i 'ilm [Ar.] 'bilimin terki'

t.+i 15b/09

terk-i ḳāl eyle- [Ar.+Ar.+T.] 'konuşmayı bırakmak'

t.-r 33b/12

terk-i ṭavāf [Ar.] ‘tavafın terki’
t.+danda 20b/02
t.+ı 20b/01

tertīb: [*Ar.*] Sıralama, sırasına koyma, dizme.
t. 16b/01, 23b/07

tesbīḥ: [*Ar.*] *“Subhanallah”* diyerek Allah’ı ululama ve kutsama.
t.+den 11b/05
tesbīḥ ėt- [Ar.+T.] “Subhanallah” demek’
t.-erüz 2a/08
t.-meye 12b/10

teşbīh: [*Ar.*] Benzetme.
teşbīh eyle- [Ar.+T.] ‘benzetmek, kıyas etmek’
t-yüp 27a/15

teşebbüs: [*Ar.*] Girişimde bulunma.
teşebbüs kıl- [Ar.+T.] ‘girişimde bulunmak’
t.-dı 32a/10

teşekkī: [*Ar.*] Şikâyet etme, içinde bulunduğu durumdan yakınma.
t. 28b/17

tevāriḫ: [*Ar.*] Tarihler, zamanlar.
t.+ide 15b/02

tevāżu‘: [*Ar.*] Alçak gönüllülük, kibirsizlik.
t. 35a/14
t.+la 35a/16

tevbe: [*Ar.*] Tövbe, günah ve kabahatten Allah’a sığınma.
t.+yle 28b/08
tevbe ėt- [Ar.+T.] ‘tövbe etmek’
Bkz. tevbe eyle-
t. 15a/05
t.-sün 28a/12
tevbe eyle- [Ar.+T.] Bkz. tevbe ėt-
t. 18a/15, 24a/10
tevbe-yi ‘abd [Ar.] ‘kulun tövbesi’
t.+ile 36b/08

tevellüd: [*Ar.*] Doğma.
tevellüd ėt- [Ar.+T.] ‘dünyaya gelmek, doğmak, anasının karnından çıkmak’
t.-mezsen 34a/16

tevfīḳ: [*Ar.*] Allah’ın yardımına kavuşma.
t.+ile 26a/17
tevfīḳ ol- [Ar.+T.] ‘Allah’ın yardımına nail olmak’
t.-up 19b/07

tevḥīd: [*Ar.*] “*Lā-İlāhe illa’llāh*” sözünün telaffuz ve tekrarı.
t.+e 34b/02
t.+i 34b/01

Tevrīt: [*Ar.*] Tevrat, Hz. Musa’ya gönderilen semavi kitap.
T. 2a/04
T.+de 2b/10

teyaḳḳun: [*Ar.*] Kesin olarak bilip tanıma, anlama.
t.+la 29b/16

teyaḳḳun ėt- [Ar.+T.] ‘kesin olarak bilmek’
t. 14b/03

teyāmün: Her nesneyi sağından tutmak, sağından başlamak.
t. 17a/09

teyessür: [*Ar.*] Kolaylaşma, kolay olma.
t. 27a/12

tez̲kīr: [*Ar.*] Zikretme, hatıra getirme.
tez̲kīr ol- [Ar.+T.] ‘zikredilmek’
t.-ur 23a/13

ṭīb: [*Ar.*] Koku, güzel koku.
t. 21b/10

tīre: [*F.*] Karanlık, muzlim, bulanık.
t.+dedir 33b/14

Tirmiz̲ī: Muhaddis.
T. 10a/12

titre-: Titremek, çabuk çabuk fasılasız kımıldamak, oynamak.
t.-r 23a/17

ṭoġ-: (1) Ortaya çıkmak, hasıl olup meydana gelmek.
ṭ.-a 34a/12

ṭoġ-: (2) Doğmak, dünyaya gelmek, ana rahminden çıkmak.
ṭ.-dugı 8b/14
ṭ.-mış 10b/03, 12b/07

ṭoġrı: Doğru, yalan olmayan, gerçek.
ṭ. 3a/15, 22b/09, 36a/07

ṭoḳuz: Dokuz, tek sayıların sonuncusu olup sekizden sonra ve ondan önceki sayı.
ṭ. 12a/07
ṭ.+dur 15b/17

ṭoḳuzuncı: Dokuzuncu. Bkz. ṭoḳuzuncu
ṭ. 11a/14, 16a/09
ṭ.+sı 24b/03

ṭoḳuzuncu Bkz. ṭoḳuzuncı
ṭ.+sı 17a/07

ṭol-: Dolmak, boş yeri kalmamak, artık alamamak.
ṭ.-mazmıydı 22b/14
ṭ.-mış 26a/04
ṭ.-updur 30a/11

ṭopraḳ: Toprak, evrenin üzerini kaplayan katı madde.
ṭ.+a 4a/06
ṭopraḳ ol- ‘ölmek, toprağa karışmak’
ṭ.-ıcak 27a/13

ṭopṭolu: Büsbütün dolu.
t.+idi 19b/08

ṭoy-: Doymak, tok olmak.
ṭ.-dum 19b/04

ṭoyur-: Doyurmak.
ṭ.-a 14a/12
ṭ.-mazoldı 22b/16

toz: İnce un hâlinde toprak.
t. 3a/01
t.+a 2b/13
t.+dur 2b/15, 3a/01

tozlu: Tozu olan.

t.+durlar 12b/15

ṭuç: Tunç, bakırla kalay karışımı maden, pirinç.

ṭ.+dan 30a/05, 30a/05

Ṭūr: [*Ar.*] Dağ.

Ṭūr-ı Sīnā [Ar.] ‘Sina dağı’

Ṭ. 24b/07

Ṭ.+dır 4a/02

ṭur-: Durmak, oynamamak, hareket etmemek.

ṭ.-ma 36b/07

ṭ.-ması 25b/08

ṭ.-up 6a/09

ṭ.-urdı 4a/04

ṭurı gel-: Temiz şekilde gelmek.

t.-diler 6a/05

ṭut-: Tutmak, el ile yakalamak, elde bulundurmak.

ṭ. 6b/13, 31b/01

ṭ.-alar 7b/02

ṭ.-dı 29a/13

ṭ.-maya 22b/10

ṭutıl-: Tutulmak, el konulmak, giriftar olmak.

ṭ.-an 10a/04

ṭuy-: Duymak işitmek.

ṭ.-dukda 27b/06

ṭuyul-: Duyulmak, işitilmek, kulağa çarpmak.

ṭ.-maz 15b/06

ṭuz: Tuz, yiyecekleri korumada ve onlara tat vermede kullanılan, suda eriyebilen billursu madde.

ṭ.+ı 24a/03

tüm: Tüm, bir şeyin hepsi, bütünü.

t.+tüm 26a/07

tüy: Tüy, insan ve hayvanın teni üzerinde biten ince kıl.

t.+in 13a/14

U

u: Ve bağlacı. Bkz. ü

u. 18b/13, 19b/13, 20a/10, 27a/07, 30b/01, 30b/01, 31b/02, 31b/05, 31b/13, 32a/09, 32a/11, 32b/11, 34a/01, 34a/01, 34a/01, 34b/02, 35b/08, 35b/15, 37a/11, 37a/11, 37b/02

‘ubbād: [*Ar.*] Dinin hükümlerine hassasiyetle riayet eden insan.

‘u. 28b/06

‘ubūdiyyet: [*Ar.*] Kulluk, kölelik.

‘u.+i 34b/02, 34b/04

‘ucb: [*Ar.*] Kendini beğenmişlik, hodbinlik.

‘u. 34a/01

uçmaḳ: Cennet.

u.+a 4b/04

u.+dan 3b/04, 4a/08

‘udūl: [*Ar.*] Yoldan çıkma.

‘udūl ėt- [Ar.+T.] ‘sapmak, yoldan çıkmak’

‘u.-meye 25a/01

ufaḳ: Ufak, normalden küçük, büyük karşıtı.
u. 26a/06
‘uḳalā: [*Ar.*] Akıllılar, akıllı olanlar, bilginler.
‘u. 34a/09, 35b/12, 37a/07
‘uḳbā: [*Ar.*] Ahiret, öbür dünya.
‘u.+da 21b/15
‘u.+ya 15b/05
‘Ulā: Menzil yeri.
‘U. 26a/10, 26a/14
‘U.+ya 26a/14
‘ulemā: [*Ar.*] Âlimler, bilginler.
‘u. 32b/14
‘u.+dan 7a/07
‘u.+dır 32b/04, 32b/14
‘u.+ya 32b/06
‘u.+yı 33b/04
‘ulemā-yı ümmet [Ar.] ‘ümmetin âlimleri’
‘u. 32b/08
ulu: Ulu, büyük, iri.
u. 6b/02
u.+dur 24b/04
u.+sı 3a/13
u.+sın 8a/15
ulu günāh [T.+F.] ‘büyük günah’
u.+ları 13a/03
ulu’l-‘ilm [T.+Ar.] ‘büyük ilim’
u.+i 32a/15
‘ulūm: [*Ar.*] İlimler, bilimler.
‘u. 32a/03
‘ulūm ėt-[Ar.+T.] ‘ilim öğrenmek’
‘u.-irse 33a/06
um-: Ummak, ümit etmek, emelinde bulunmak.
u.-ar 19b/02, 23b/04
u.-mak 19b/03
‘umre: [*Ar.*] Umre, hac mevsimi dışında Kâbe’yi ve Mekke’yi ziyaret etme.
‘u. 10a/11, 10a/14, 12a/16, 12b/08, 17b/17, 18b/15, 21a/02, 21a/03
‘u.+ye 12a/11
‘u.+yi 12b/11
‘umre ol- [Ar.+T.] ‘umre ibadetini yapmak’
‘u.-madan 18b/05
‘umūmī: [*Ar.*] Herkese özgü, herkesle ilgili.
‘u. 24a/01, 24a/02
umūr: [*Ar.*] İşler, maddeler, şeyler.
u.+ın 37b/08
umūr-ı naḳl [Ar.] ‘ayet ve hadis işleri’
u.+e 14b/04
ur-: Vurmak, eldeki nesneyi yere çarpmak.
u.-dı 3b/16
u.-up 35a/11
‘urefā: [*Ar.*] Arifler.
‘u. 35a/02
urıl-: Vurulmak, vurmak fiilinin meçhul biçimi.

u.-ur 24a/11

‘urūc : [*Ar*.] Yükselme, ağma.

‘urūc eyle- [Ar.+T.] ‘yükselmek, yukarıya çıkmak’

‘u.-mege 37a/09

‘urve: [*Ar*.] Testi kulpu.

‘urve-i vuṣ̲ka [Ar.] ‘sağlam kulp’

‘u. 36a/16

‘Uṣfān: Mekke, Medine yolu üzerindeki vadi.

‘U. 29b/05

uvaḳ: Küçük, önemsiz.

u. 24b/05

uy-: Uymak, yakışmak, uygun gelmek.

u.-a 33a/09, 33b/04

u.-an 24a/11

uyan: Atın başına takılan süsler, püskül ve pullar.

u. 24a/11

uyan-: Uyanmak, uykudan kalkmak, yeni bir güne başlamak.

u. 24a/10

u.-maya 25a/13

uzan-: Uzun sürmek, boyuna gitmek, alabildiğine gitmek.

u.-mışdır 9a/16

‘uzlet: [*Ar*.] İnziva, yalnızlık.

‘u.+e 34a/03

uzun: Uzun, boyu çok olan.

u.+ı 27b/11, 30a/01

uzunluḳ: Uzunluk, bir cismin boyu, en karşıtı.

u.+ı 3b/06

‘użuv: [*Ar*.] Organ, vücudun her bir parçası.

‘u.+dan 20b/01

‘u.+ı 20a/14, 20b/08

Ü

ü: Bkz. u

ü. 18a/13, 19a/10, 19b/13, 20b/08, 21b/11, 21b/11, 21b/11, 22a/07, 22a/14, 23b/06, 24b/15, 25a/08, 25a/08, 26a/11, 26b/12, 29b/12, 30a/11, 31b/02, 31b/04, 31b/12, 31b/12, 31b/13, 32a/02, 32a/05, 32a/10, 32b/08, 33a/02, 33a/02, 33a/03, 33a/03, 33a/03, 33a/05, 33a/11, 33b/04, 33b/05, 33b/12, 33b/15, 33b/15, 33b/17, 33b/17, 34a/01, 34a/01, 34a/01, 34a/02, 34a/02, 34a/02, 34a/02, 34a/03, 34a/03, 34a/05, 34b/04, 34b/08, 34b/12, 34b/13, 35a/08, 35a/08, 35a/15, 35b/06, 35b/06, 35b/08, 35b/09, 36a/09, 36a/12, 36a/14, 36b/15, 36b/15, 36b/15, 36b/16, 36b/16, 37a/02, 37a/02, 37a/07, 37a/09, 37a/12, 37a/12, 37b/02, 37b/02, 37b/06

üç: Üç, İkiden sonra gelen sayı.

ü. 2a/14, 13a/13, 16a/16, 18a/04, 20b/01, 26b/09, 29b/17

ü.+de 19a/17

ü.+i 19b/14

ü.+ün 23b/07
ü.+ünden 20b/13
üç yüz ‘üç yüz’
ü. 27b/11
üç yüz on ‘üç yüz on’
ü.+dur 30a/01
üç yüz on bėş ‘üç yüz on beş’
ü. 27b/08

üçünci : Üçüncü.
ü. 11a/12, 17a/02

üleşdür-: Üleştirmek, paylaştırmak.
ü.-ün 12b/12

ülfet: [*Ar.*] Alışma, girişme, senli benli olma.
ülfet eyle- [Ar.+T.] ‘yakınlık göstermek, samimi olmak’
ü. 30b/02

üm: [*Ar.*] Kadın kullar.
ü.+e 35a/08

ümīd: [*F.*] Ümit, arzu edilen bir iyiliği bekleme, umma, umu, umut.
ü.+im 27b/03

ümmet: [*Ar.*] Ümmet, bir peygambere inanıp bağlanan topluluk.
ü.+e 33b/03
ü.+im 32b/04, 35a/14
ü.+ümden 9b/02, 32b/02

Ümm-i Kitāb: [*Ar.*] (*Kitapların anası*) ‘Kur’an’
ü. 35b/17

‘Üneyze: Menzil yeri.
‘Ü.+dür 24b/03, 24b/04

üns: [*Ar.*] Kalpte, özde Allah’ın insana görünmesi.
ü.tutdı 4a/11

Üsküdar: Menzil yeri.
Ü. 22a/14

üslūb: [*Ar.*] Tarz, biçim, usul, yol.
üslūb kullan- [Ar.+T.] ‘yol izlemek’
ü.ur 25a/17

üst: Üst, yukarı, bir şeyin yukarı kısmı, alt karşıtı.
ü.+ine 3a/15, 4b/14, 7b/01, 9a/03
ü.+ünde 2b/15
ü.+üne 13b/15, 31b/13

üzer: Üst, her şeyin yukarısı, alt karşıtı.
ü.+e 8a/12, 12a/04, 16b/05, 17b/10, 21a/09, 29b/17, 32b/01, 34b/02
ü.+ilerine 2a/15
ü.+ine 2a/16, 2b/17, 6a/08, 6b/03, 8a/10, 10b/09, 11a/04, 12a/17, 13a/05, 13b/13

V

vā: [*Ar.*] Acı, üzüntü, elem ve ıstırap ifade etmek için kullanılır.
vā ėt- [Ar.+T.] ‘acı, üzüntü, elem ve ıstırap ifade etmek için söylemek’
v.-sün 33a/02

vācib: [*Ar.*] Yapılması gerekli olan.
v. 17b/03, 19b/02, 20a/06, 20a/07, 20a/07, 20a/11, 20a/12, 20b/10
v.+ün 17b/04
vācib ol- [Ar.+T.] ‘gerekli olmak’
v.-an 20b/04

v.-maz 21a/05
v.-ur 20b/13, 21a/07
vācib idügin [Ar.+T.] ‘gerekli olduğu’
v. 36b/09

vācibāt: [*Ar.*] Vacip olan, yapılması gerekli olan şeyler.
v. 16b/10

vācid: [*Ar.*] Vücuda getiren, oluşturan.
v.+durur 34b/17

va‘d: [*Ar.*] Umut.
va‘d-i liḳā [Ar.] ‘buluşma, kavuşma vaadi’
v. 34a/04

Vādī’l-Ḳurā: Menzil yeri.
V. 27a/06, 27a/07

vāḥid: [*Ar.*] Tek, bir.
v. 37a/04
vāḥid idügin [Ar.+T.] ‘tek olduğu’
v. 35b/12

vaḥiy: [*Ar.*] Vahiy, bir fikrin veya emrin Allah tarafından bir peygambere bildirilmesi veya gönderilmesi.
v. 30a/09
vaḥiy ol- [Ar.+T.] ‘Allah tarafından bir emrin bildirilmesi’
v.-dı 35a/14
vaḥy-i Ḥaḳḳ [Ar.] ‘Allah’ın vahyi’
v.+ıla 27b/15

vaḳfe: [*Ar.*] Hacıların Arafat’ta durmaları.
v.+denevvel 16a/08
v.+densonra 20a/09
v.+dur 17a/05
v.+ye turmazdan evvel 18b/05

vaḳfen: [*Ar.*] Durulunca.
v. 17a/04

vaḳit: [*Ar.*] Vakit, çağ, zaman, devir.
v. 4a/09, 6a/14, 7a/02, 7a/11, 7b/02, 8a/11, 11b/12, 12a/06, 13a/04, 13b/17, 15a/03, 31b/04
v.+i 22b/03
v.+in 30a/13
v.+de 14b/05, 26a/05
vaḳt-i şürū‘ [*Ar.*] ‘başlama zamanı’
v.+ında 32b/12

vaḳtā ki: [*Ar.*] Ne vakit ki, o vakit ki, olduğu vakit anlamları olan edat.
v. 3b/03, 4a/10, 6a/07, 6b/03, 6b/14

vālideyn: [*Ar.*] Ana ile baba.
v.+inden 32b/13

vallāhi: [*Ar.ve+Allah*] “*Allah hakkı için*” anlamında bir yemin sözü.
v. 15b/04, 19b/06, 24a/10, 24b/16
v. 23b/08

var: Var, mevcut, yok karşıtı.
v. 18a/11, 19b/01, 24a/06, 24a/17, 24b/01, 24b/05, 24b/09, 24b/09, 24b/09, 26a/12, 26b/03
v.+dır 3a/14, 3a/16, 3a/17, 4a/15, 4a/16, 7a/05
v.+dur 8a/05, 25b/06

v.+ısa 25a/05, 25a/11, 28b/16, 36a/12
v.+idi 6b/02, 35a/16
v.+mı 28a/08
v.+mıdır 4a/15, 35a/12
v.+sa 28a/03
var ėt- 'oluşturmak'
v.-en 18a/12
var ol- 'mevcut bulunmak'
v.-amaz 15a/05

var-: Varmak, gitmek, yetişmek, vusul bulmak, vasıl olmak.
v. 3b/09, 5b/05, 6a/15, 6b/04
v.-dılar 2a/13
v.-gil 7a/01
v.-ıcak 37a/01
v.-ınca 12a/12
v.-up 32b/10, 36a/06, 36b/05

varaḳ: [*Ar.*] Kâğıt veya kitap yaprağı.
varaḳ-ı ma'rifet [Ar.] 'ilim kâğıtları, yaprakları'
v. 36b/01

vārid: [*Ar.*] Bir şey hakkında çıkan, söylenen, olması beklenen, olabileceği düşünülen.
v.+dür 18a/02
vārid ol-[Ar.+T.] 'tahmin edilmek'
v.-dıysa 6a/15

vāriṣ: [*Ar.*] Ölen bir kimsenin yakını veya vesayet yoluyla mal ve mülküne sahip olan kimse, miras yiyen kimse.
v.+leridir 32b/14

varlıḳ: Varlık, var olma, bulunma, mevcudiyet.
v.+ın 36b/13

vaṣıf: [*Ar.*] Nitelik, özellik, ayrıcalık, sıfat.
v.+a 27a/14
vaṣf-ı Ḳadīm [Ar.] 'Allah'ın sıfatı'
v. 28a/09
vaṣıf ol-[Ar.+T.] 'özelliğe sahip olmak'
v.-a 27a/11
v-an 20b/14

vāṣıl: [*Ar.*] Yetişen, ulaşan, vusul bulan.
vāṣıl ol- [Ar.+T.] 'ulaşmak'
v. 23a/09
v.-an 23a/10
v.-dık 29b/12
vāṣıl-ı Ḥaḳḳ [Ar.] 'Allah'a ulaşan kişi'
v.+a 36b/13
vāṣl-ı bāṭın [Ar.] 'sırra ulaşan'
v. 35a/02

vaṣıl: [*Ar.*] Ulaştırma.
vaṣl ėt- [Ar.+T.] 'bitiştirmek, ulaştırmak, birleştirmek, eklemek'
v.-er 34a/03

vāsi': [*Ar.*] Geniş, bol, engin, rahat.
v. 23a/14, 24a/14

vaṣiyyet: [*Ar.*] Bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediği şey.

vaṣiyyet ėt-[Ar.+T.] ‘öldükten sonra yapılmasını istemek’ Bkz. vaṣiyyet kıl-
v.-e 13b/04
vaṣiyyet kıl- [Ar.+T.] Bkz. vaṣiyyet ėt-
v.-dı 36a/17
vaṣiyyet tut- [Ar.+T.] ‘vasiyeti yerine getirmek’
v. 26b/16
vaż‘: [*Ar.*] Koyma, konulma.
vaż‘ ėt- [Ar.+T.] ‘koymak, konulmak’
v.-medim 32b/07
vaż‘ olun- [Ar.+T.] ‘konulmak’
v.-dı 9a/11
v.-mışdır 9a/17
v.-mışdur 9a/15
vaż‘-ı yed [Ar.] ‘bir işe veya şeye el koyma’
v. 17b/16
ve: [*Ar.*] Ve, hem, ile, dahi, de.
v. 1b/11, 2a/03, 2a/03, 2a/03, 2a/04, 2a/08, 2a/08, 2a/17, 2b/10, 2b/11, 2b/13, 3a/11, 3a/12, 3a/16, 3b/01, 3b/10, 3b/11, 3b/13, 3b/13, 3b/15, 4a/02, 4a/02, 4a/03, 4b/02, 4b/05, 4b/16, 4b/16, 5a/01, 5a/02, 5a/03, 5a/05, 5a/08, 5a/17, 5b/13, 6a/12, 6a/12, 6b/12, 6b/14, 7b/05, 7b/12, 7b/13, 7b/16, 8a/01, 8a/01, 8a/03, 8a/03, 8a/09, 8a/10, 8a/11, 8a/11, 8a/12, 8a/16, 8a/16, 8b/04, 8b/05, 8b/07, 8b/08, 8b/13, 8b/13, 8b/14, 9a/04, 9a/04, 9a/07, 9a/08, 9a/09, 9a/10, 9a/12, 9a/14, 9a/15, 9a/16, 9b/01, 9b/03, 9b/03, 9b/03, 9b/04, 9b/05, 9b/05, 9b/06, 9b/09, 9b/10, 9b/13, 10a/03, 10a/05, 10a/06, 10a/07, 10a/08, 10a/09, 10a/11, 10a/12, 10a/12, 10a/12, 10a/12, 10a/12, 10a/13, 10a/13, 10a/15, 10a/15, 10a/17, 10b/01, 10b/03, 10b/06, 10b/07, 10b/10, 10b/10, 10b/11, 10b/13, 10b/14, 10b/14, 10b/15, 10b/17, 10b/17, 11a/01, 11a/02, 11a/03, 11a/04, 11a/06, 11a/06, 11a/07, 11a/08, 11a/08, 11a/09, 11b/01, 11b/02, 11b/06, 11b/06, 11b/07, 11b/08, 11b/12, 11b/14, 11b/15, 11b/16, 11b/17, 12a/01, 12a/03, 12a/05, 12a/05, 12a/06, 12a/07, 12a/08, 12a/09, 12a/11, 12a/12, 12a/13, 12a/14, 12a/16, 12a/17, 12b/02, 12b/02, 12b/02, 12b/03, 12b/04, 12b/04, 12b/05, 12b/05, 12b/07, 12b/08, 12b/09, 12b/10, 12b/10, 12b/10, 12b/11, 12b/13, 12b/13, 12b/13, 12b/15, 12b/15, 12b/16, 12b/17, 13a/01, 13a/01, 13a/02, 13a/05, 13a/06, 13a/07, 13a/07, 13a/08, 13a/11, 13a/12, 13a/13, 13a/14, 13b/02, 13b/03, 13b/04, 13b/05,

13b/08, 13b/10, 13b/11, 13b/12, 13b/12, 14a/03, 14a/05, 14a/07, 14a/09, 14a/10, 14a/11, 14a/12, 14a/13, 14a/14, 16a/05, 19a/06, 19b/04, 19b/13, 19b/13, 20a/17, 20b/01, 22a/16, 24a/16, 26a/09, 26b/05, 26b/10, 29a/06, 31b/02, 32a/09, 32a/10, 33a/04, 33a/06, 33a/06, 33a/07, 33a/11, 33a/12, 33a/15, 33b/05, 33b/10, 34a/02, 34a/03, 34a/06, 34a/16, 34b/03, 34b/05, 34b/06, 34b/13, 36a/02, 37a/04, 37a/04, 37a/08, 37a/08, 37a/14, 37a/15, 37a/16, 37b/05, 37b/06, 37b/07

vebāl: [*Ar.*] Şiddet, ağırlık, azap.
v. 24a/05
v.+in 12a/10

vecd: [*Ar.*] Kendini kaybedecek derecesinde Allah aşkına dalma.
v. 34a/01
vecd-i ḥālāt [Ar.] 'kendinden geçme hâlleri'
v. 33b/17
vecd-i ṣafā [Ar.] 'eğlencenin coşkunluğu'
v. 36b/15

vecih: [*Ar.*] Yüz, surat, çehre.
v.+in 20a/15
vech-i re'is [Ar.] 'başın görünümü'
v.+in 19b/16

vedā': [*Ar.*] Ayrılma, ayrılış.
v. 17a/07
vedā' eyle- [Ar.+T.] 'ayrılmak'
v.-r 36a/12

vefiḳ: [*Ar.*] Büyü, tılsım.
vefḳ-i rıżā [Ar.] 'tevekkülün büyüsü'
v. 37b/08

velākin: [*Ar.*] Ama, fakat.
v. 11b/11, 15a/08, 19a/15, 20a/08, 26a/11, 26b/07, 28b/15

veleh: [*Ar.*] Şaşkınlık, sersemlik.
v. 17b/10

velī: [*Ar.*] Allah'a yakın olan zat.
v. 24a/06, 24a/07, 27a/12, 27b/17, 29b/17

veliyyu'llāh: [*Ar.*] Ermiş kimse, Allah'ın sevgili kulu.
v. 28b/07

vėr-: Vermek, sunmak, iletmek.
v. 6b/09, 6b/13, 22a/06, 37b/05
v.-di 6b/08, 6b/11, 6b/12, 15b/08, 20a/06, 27a/05, 28a/01
v.-e 10b/12, 14a/09, 20b/12, 25b/01, 27b/07
v.-eler 18b/16
v.-en 36b/02
v.-gil 19a/08
v.-mekle 36b/13
v.-mezidi 35a/11
v.-üp 35a/09
v.-ürdi 4a/09

verā: [*Ar.*] Arka, arka tarafı.

verā-yi ṭavāf ol- [Ar.+Ar.+T.] ‘tavafın ötesi olmak’
v.-a 17a/14

vėril-: Verilmek.
v.-e 10b/05, 10b/14, 12a/12
v.-ür 10a/09

ve’s-cud: [*Ar.*] Secde etme, namazda alnı, el ayalarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere getirerek dua etmek.
v. 34b/15

ve’s-selām: [*Ar.ve’s-selām*] İşte bu kadar, artık yeter, çok oldu, diyecek bir şey kalmadı, işte o kadar, son söz budur.
v. 14a/17

veyā: [*Ar.*] Veya, ya da.
v. 12a/16, 27a/14

veyāḫūd: [*Ar. ve+F.yahod*] Veya, isterseniz; iyisi.
v. 8b/09

vezin: [*Ar.*] Ölçü, tartı, tartma.
vezn ol- [Ar.+T.] ‘ölçülmek’
v.-a 32b/05

vezīr: [*Ar.*] Vezaret rütbesini almış kimse.
v. 23b/06

vuḳūf: [*Ar.*] Durma, duruş.
v. 16a/16, 16b/08, 20b/17
v.+u 16b/01
vuḳūf tur-[Ar.+T.] ‘arife günü Arafat’ta bir miktar durmak’
v.-makdır 16b/07

vuṣūl: [*Ar.*] Varma, erişme.
vuṣūl-ı emr-i maḥāl [Ar.] ‘yerlerin fermanının ulaşması’
v. 34a/01

vü: Ve bağlacı.
v. 17b/15, 18b/16, 21b/15, 23a/04, 37a/11

vücūb: [*Ar.*] Gerekli, mecburiyet, lüzum.
v.+ın 32a/12
vücūb-ı şarṭ-ı ḥacc [Ar.] ‘haccın şartlarının vacipleri’
v.+ı 15a/02

vücūd: [*Ar.*] Vücut, var olan nesnenin durumu.
v. 33b/08, 36b/17
v.+ı 34b/03
v.+ın 27a/13, 27a/15
v.+ına 18a/17
v.+un 36b/12

vürūd: [*Ar.*] Gelme, geliş, varma, yetişme.
v. 16b/05

Y

yā: Duygu ve düşünceyi güçlendirme veya seslenme amacıyla cümlenin başında kullanılır.
y. 2b/15, 2b/16, 4b/07, 5a/12, 5a/17, 6a/02, 6a/03, 6b/10, 6b/17, 7a/04, 7a/15, 11b/09, 15a/07, 16b/03, 18b/04, 19a/08, 20a/04, 21a/06,

22a/06, 24a/02, 24a/09, 25a/01, 26a/08, 26a/09, 28a/08, 28a/10, 28b/04, 28b/05, 29b/10, 37a/16

yā Rabbi [Ar.yārabb+ī] ‘Allah’ım’

y. 3a/04, 3b/07, 4a/14, 4a/17, 25a/07

yaban: [*F.*] Eğitilmemiş, ehil ve terbiyeli olmayan, vahşi, garip.

y. 21b/15

yābis: [*Ar.*] Kuru.

yābis giyāh [Ar.+F.] ‘kuru ot’

y. 26a/01

yaġ: Bazı meyve ve bitkilerden çıkarılan yapışkan, kaygan ve yanma özelliği bulunan madde.

y.+ı 24a/03

yaḫşi: Yakışık alan, iyi, güzel, yaman karşıtı.

y. 4b/07

yāḫūd: [*F.yā+ hod*] Veya, ya da, isterseniz.

y. 8a/14, 9a/01, 13b/06, 13b/06, 20a/17

yaḳ-: Yakmak, tutuşturmak yanmasını sağlamak.

y.-ar 27a/01

yaḳın gel-: Yaklaşmak, yakınlaşmak.

y.-üp 13a/07

yaḳlaşıl-: Yaklaşılmak, yaklaşmak eylemi yapılmak.

y.-dı 26a/15

yāḳūt: [*Ar.*] Kıymetli ve pek beğenilen bir taş.

y.+dur 11b/14

y.+larından 11b/13

yal: Düz, doğru.

yal eyle- ‘düz, doğru etmek’

y. 18a/15

yalın ayaḳ: Yalın ayak, çıplak ayak, ayakları çıplak.

y. 24b/02

yalıŋuz: Yalnız, kimsesiz, tek başına, münferit.

y. 33a/01, 35a/10

yalvar-: Yalvarmak, birine kendisini acındırmak, ısrarla bir şey istemek, rica ve niyaz etmek.

y. 3b/10

yan: Yan, civar, yakınlık**.**

y.+dır 24b/14

y.+ın 4a/05

y.+ına 4a/09

y.+ında 12b/03, 27b/16

y.+ındaki 12b/04

yaŋa: Yön, taraf, cihet, yan.

y. 6a/11, 23a/07, 29b/02

ya‘nī: [*Ar.*] Yani, demek, şu demek.

y. 2a/04, 2a/11, 2b/17, 8a/05, 8a/05, 8a/08, 8a/17, 12a/06, 14a/16, 26a/14, 26a/16

yap-: Yapmak, etmek, kılmak, işlemek, gerçekleştirmek.

y. 3b/09, 6a/04, 6a/15, 6b/12

y.-acagın 6b/01

y.-aldan 5a/02

y.-ar 6b/17
y.-ardı 5a/16, 6a/07
y.-arlar 5b/14
y.-dı 4a/01, 4a/14, 5a/13, 6b/03, 7a/09, 7b/14, 7b/15, 7b/16
y.-dılar 7a/08, 7a/10
y.-dugı 7a/08
y.-dukları 11b/12
y.-ıcak 4a/11
y.-ılan 5b/14
y.-ın 2b/06
y.-makiçün 5a/11

yapıl-: Yapılmak, işlenmek, imal olunmak, mamul olmak.
y.-dı 7b/17
y.-mış 27b/12, 29b/17, 30a/04

yapış-: Yapışmak, dokunduğu yere ilişip ayrılmamak.
y. 36a/16
y.-ın 33b/01
y.-mak 9b/11

yapraḳ: Yaprak, ağaç ve benzeri bitkilerin az çok yassı ve cinsine göre çeşitli olan ve genellikle kışın dökülüp baharda yine çıkan ve özellikle terleme ve solunum işlemi yapan organı.
y.+lar 9b/12

yār: [*F.*] Dost, arkadaş.
y.+e 28a/03
Yār-ı Ġār [F.+Ar.] 'Hz. Muhammed'in hicreti gerçekleştirirken düşmandan korumak için Sevr mağarasında bir süre birlikte kaldığı Hz. Ebubekir için kullanılan söz'
Y. 27b/16
Y.+ları 15b/03

yar: Yarılmış yer, uçurum.
y.+ı 3b/13

yaradıl-: Yaratılmak, yoktan var edilmek, halk olunmak.
y.-mazdanöndin 4b/08

yaraḳla-: Araç gereç temin etmek, teçhizat düzmek.
y.-yup 10a/07

yarat-: Yaratmak, yoktan var etmek, halk etmek.
y.-acagım 2b/07
y.-dı 2a/17
y.-mışdır 10b/09
y.-up 2a/07

yarın: Yarın, bugünden sonra gelecek gün, ferda.
y. 18a/12, 37b/01

yārī: [*F.*] Dostluk.
y. 27b/15

yarlıġa-: Acımak, rahmetmek, affetmek.
y.-dıgım 2b/08
y.-dım 12b/16
y.-duın 13a/03
y.-rın 2b/09
y.-yup 10b/06

yarlığan-: Bağışlanmak.
y.-a 11a/05
Yāsin: Kur'an'ın 36. suresi.
Y.+ile 35b/04
yaş: Yeşil, taze, körpe.
y. 9b/05
y.+otı 26a/01
yaş aġaç 'taze ağaç'
y.+ı 9b/05
yaş ot 'taze ot'
y.+ın 9b/05
yat-: Yatmak, yere uzanmak, uyurken yatakta alınan vaziyeti almak.
y.-ır 27b/16
y.-maya 22b/10
yavrı: Yavru, insan veya hayvanın küçüğü.
y.+m 22a/02
yay: [*Ar*.] Ok atmak için alet.
yay-ı şühūd [T.+Ar.] 'şahitlerin yayı'
y. 33b/10
yaya: Yaya, ayaklarıyla yürüyen, piyade.
y.+n 4b/06
Yayla: Menzil yeri.
y. 23a/04
yaz-: Yazmak, kalem ve mürekkeple kâğıt üzerine veya diğer bir aletle her tür yüzeyin üzerine okunacak bir şey çizmek.
y.-a 10b/07, 12a/03
y.-dılar 15b/17
yazıl-: Yazılmak, kaleme alınmak, tahrir olunmak.
y.-a 11b/06
y.-mışıdır 28b/07
y.-ur 10a/04
yė-: Yemek, ağızda çiğneyerek yutmak.
y.-meden 19b/04
y.-r 22a/02
yed: [*Ar*.] El.
y.+inde 25a/11
yėdi: Yedi, altıdan sonra gelen aded.
y. 3a/12, 5a/13, 10a/16, 10b/04, 10b/12, 11b/03, 15a/04
y.+si 3a/11, 3a/11, 3a/12
yėdinci: Yedinci, altıncıdan sonra gelen, yedi derecesinde olan.
y. 11a/13, 24a/14
y.+sidür 17a/06
yėg: İyi.
yėg ol- 'iyi olmak'
y.-a 32a/11
Yehūdī: [*Ar.yehūd*+*-ī*] Yahudi.
Y. 13b/07
Y.+ye 13b/10
yėl: Yel, hareketli hava, rüzgâr.
y. 6b/01
yelken: Yelken, geminin rüzgâr gücüyle hareket etmesine yol açan ve direklere gerilen kalın bez.
y.+dir 14a/15
yėn: Elbise kolu.

y.+iile 5a/15

Yeŋiḫan: Menzil yeri.

Y. 23a/02

yėr: Yer, arz, gök karşıtı.

y. 9a/16, 9b/08, 9b/10, 11a/14

y.+de 2a/06, 5b/07, 5b/10, 6b/05, 6b/09, 9a/11, 9b/17, 11a/10, 11a/17, 15b/10, 19a/16, 20b/10, 32a/07, 32b/06

y.+den 30a/03

y.+dir 7b/17

y.+e 3a/05, 3b/04, 3b/14, 4a/04, 4a/08, 4a/17, 6b/13, 9a/15, 9a/16

y.+edek 12b/04

y.+i 3b/12, 3b/16, 4a/05, 4b/14, 5b/05, 18b/15, 22a/12, 33a/15

y.+idür 9a/15

y.+in 5a/11

y.+ine 5a/04, 6b/02, 6b/04, 7a/02, 7a/11, 7a/13, 7a/16, 7b/03, 10b/07, 12a/12, 28a/15

y.+ini 5b/13

y.+lerde 16b/03

y.+lerden 4b/17

y.+lere 31b/05

y.+leri 3b/14

y.+ün 5a/08

yėr altı ‘toprağın altında kalan kısım’ Bkz. yėr dibi

y.+nadegindir 3a/13

y.+ndan 26b/03

yėr dibi Bkz. yėr altı

y.+nden 3b/16

yėre geçür- ‘yeryüzüne indirmek’

y.-di 4a/04

yėr üsti ‘toprağın üstü’

y.+ndeidi 3b/06

yėryüzi ‘yaşam, dünya’

y. 29a/07

y.+nde 2a/09, 2b/06, 2b/07, 3a/03, 5a/10, 5a/12, 5b/14, 7b/11, 9b/08, 9b/09, 11a/09

y.+ndeki 3a/05

ye’s: [*Ar.*] Ümitsizlik, elem, keder.

y. 37a/08

yet-: Yetmek, kâfi olmak, elvermek. Bkz. yėt-

y.-er 15b/14

yėt- Bkz. yet-

y.-ecek 26b/11

y.-mezmi 36b/17

yetiş-: Yetişmek, ulaşmak, ermek, vasıl olma.

y.-di 3a/02, 5b/12, 7a/03, 7a/04

y.-irse 21a/04

yetişdir-: Yetiştirmek, ulaştırmak.

y. 26a/08, 29b/08

yėtmiş: Yetmiş, yedi kere on.

y. 4b/06, 9a/05

yėtmiş biŋ ‘yetmiş bin’

y. 2b/03, 9a/06, 10b/12, 10b/13, 10b/16, 11a/04

yėtmiş üç ‘yetmiş üç’

y. 33a/10

yevm: [*Ar.*] Gün, ruz.
yevm-i ma'rifet [Ar.] 'marifet günü'
y. 18a/04
yevmi'l-Minā [Ar.] 'Mina günü'
y. 19a/07
yevmü'l-Mine [Ar.] 'Mina günü'
y. 17b/12
yevm-i naḥr [Ar.] 'kurban kesme günü'
y. 17b/02
yevm-i sebt [Ar.] 'cumartesi günü'
y. 29b/11
yevmü'l-mīzān [Ar.] 'hesap günü'
y. 32b/05

yez: [*F.*] Bağ, bahçe, tarla ve çayır etrafına çekilen dikenli çalı.
y. +e 36a/09

yıġ-: Yığmak, toplayıp küme etmek, birikirmek.
y.-dı 14a/01

yıḳıl-: Yıkılmak, düşmek, devrilmek.
y.-dı 7a/08, 7a/09, 7a/10

yıl: Yeryüzünün güneşin etrafını bir kere dönmesiyle geçen zaman, sene on iki aydan ibarettir, sene.
y. 4b/08, 12a/07, 16a/03, 21a/06
y.+dır 9a/13, 16b/14

yıprat-: Yıpratmak, eskitmek, yıpranmış duruma getirmek.
y.-salar 27b/17

yırt-: Yırtmak, bezden kâğıt gibi şeyi çekip paralamak, yarmak.
y.-mışdı 4a/05

yigirmi: Yirmi, on dokuzdan sonra gelen aded, iki kere on.
y. 12a/05
y.+si 10b/10
yigirmi bėş biŋ 'yirmi beş bin'
y. 12a/04
yigirmi dört 'yirmi dört'
y. 18b/12
yigirmi iki 'yirmi iki'
y. 16b/10, 17b/03

yigirminci: Yirminci, yirmi sırasında olan.
y. 26a/08
y.+si 17b/01

yine: Tekrar, bir daha, yeniden.
y. 4b/01, 5b/11, 7a/08, 17b/11, 24a/06, 26b/08, 26b/09, 32b/06, 33a/08, 34b/14, 35a/01, 35a/16, 35b/01, 35b/11, 36a/11, 37a/05

yitir-: Yok olmak, değersizleşmek.
y.-mek 28a/15

yoḳ: Olmayan, var karşıtı.
y. 16b/12, 19b/06, 20b/04, 21b/07, 22b/04, 23a/12, 23a/14, 23a/15, 23b/14, 24b/05, 25a/05, 25a/07, 25b/09, 25b/11, 25b/13, 26a/01, 26a/16, 26b/01, 26b/02, 26b/07, 26b/07, 26b/15, 27b/03, 28b/03, 28b/17, 29a/07, 29a/12, 29a/17, 29b/07
yoḳa yoḳ 'yok'

y. 16b/17
y.+dur 11a/10, 12b/03, 12b/05, 12b/09, 15b/01, 15b/01, 18b/08, 23b/16, 24b/06, 27b/05, 29a/11, 29a/15, 29b/13, 33b/15, 34b/10, 37a/03
y.+durur 27b/02, 31b/02
y.+ıdı 9a/04
y.+ıken 31b/07
y.+ise 18a/08

yol: Yol, insan ve hayvanların her zaman basıp geçtiği ve yürümeye elverişli yer, hat, çığır.
y.+da 12a/16
y.+dan 36a/07, 36a/09
y.+ına 8a/02, 10a/07
yoldan çık- 'doğru yoldan ayrılmak'
y.-mayuk 27a/12

yuḳaru: Yukarı, yüksek, yüksekte bulunan, üsündeki, aşağı karşıtı.
y. 6a/12, 7b/02, 8a/11
y.+da 6a/08

yum-: Yummak, kapamak, sıkıp kapamak.
y.-ar 30a/10

yumşaḳ: Yumuşak, sert olmayan, dayanmayan, katı karşıtı.
y. 27b/12

yumşat-: Yumuşatmak.
y.-dugıdır 8a/10

yumuġrık: Elin yumulmuşu, kapalı elin aldığı şekil.
y. 24a/13

yumuş: İş, görev.
y.+a 3a/03
yumuşa gönder- 'işe göndermek'
y.-se 3a/03

yücel-: Yücelmek, yükselmek.
y.-diise 6a/08

yüksek: Yüksek, yüce, bülent.
yüksek ol- 'yüksek olmak'
y.-dukda 8a/11

yürek: Yürek, insanda duygu merkezi, gönül.
y.+ine 4a/11
yüreğine bas- 'sarılmak'
y.-dı 4a/11

yüri-: Yürümek, ayakları kullanarak hareket etmek.
y. 6b/08
y.-dügi 12b/04
y.-ye 11b/08

yürü-: Bkz. yüri-
y.-mek 17b/10
y.-mesi 25b/11, 25b/11
y.-r 28a/04
y.-ye 20a/15

yüsür: [*Ar.*] Kolaylık, rahat.
yüsr-i beḳā [Ar.] 'kalıcılığın kolaylığı'
y. 37b/10

yüz: (1) Yüz, çehre.
y.+i 29b/02
y.+im 27b/05

y.+ini 28a/04
y.+leri 9a/05
y.+lerin 4a/06
y.+lerkarası 23b/12
yüzi aḳ ol- ‘tertemiz, dürüst olmak’
Bkz. yüzün aḳ ol-
y.-ur 25a/11
yüzlerin sür- ‘aşırı sevgi göstermek için yere eğilmek’
y.-erlerdi 4a/06
yüzün aḳ ol- Bkz. yüzi aḳ ol-
y.-sun 22a/11, 25b/12
yüzi ḳara ‘ayıplanacak kötü şeyler yapmış olmak’
y. 26b/06, 29a/01

yüz: (2) On kere on, doksan dokuzdan sonra gelen sayı.
yüz biŋ ‘yüz bin’
y. 9b/14, 10a/04, 27a/17
y.+e 9b/09, 9b/10
yüz on ‘yüz on’
y.+dur 30b/01
yüz yigirmi ‘yüz yirmi’
y. 10b/08
yüz yėtmiş yėdi ‘yüz yetmiş yedi’
y. 12a/07

Z

żabb: [*Ar.*] Kertenkele, keler.
ż.+ü 21b/04

żabṭ: [Ar.] Ele geçirme, yakalama, hâkim olma.
ż.+a 14b/11
ż.+ına 16a/01
żabṭ ėt- [Ar.+T.] ‘ele geçirmek’
Bkz. żabṭın ėt-
ż. 29a/08
ż.-endir 16a/10
żabṭın ėt-[Ar.+T.] Bkz. żabṭ ėt-
ż. 16b/11

zād: [*Ar.*] “Çok olsun, artsın, ziyade olsun!” anlamında dilek sözü.
zād eyle- [Ar.+T.] “Çok olsun, artsın, ziyade olsun!” anlamında dilek sözünü söylemek’
z.-di 33a/06

z̲āhib: [*Ar.*] Bir düşünceye uyan ve bağlanan.
z̲āhib ol- [Ar.+T.] ‘bir düşünceye bağlanmak’
z̲.-dı 8b/05

z̲āhil: [*Ar.*] İhmalci, ihmal eden, savsaklayan.
z̲. 28b/01
z̲.+ün 15b/01

ẓāhir: [*Ar.*] Görünen, aşikâr ve meydanda olan.
ẓ. 8a/05
ẓ.+dür 8a/02

ẓahīr: [*Ar.*] Arka çıkan, destek olan, hami.
ẓ.+ine 35a/11
ẓahīr ol- [Ar.+T.] ‘destek olmak’
ẓ.-a 14b/07, 33a/08
z.-ur 18a/12, 23b/10

zaḥmet: [*Ar.*] Sıkıntı, eziyet, mihnet, rahatsızlık.
zaḥmet çek- [Ar.+T.] ‘sıkıntı yaşamak’
z.-ermi 26b/04
zaḥmet vėr- [Ar.+T.] ‘rahatsızlık yaşatmak’
z.-diler 26a/11
z.-ir 27a/01

zā’ir: [*Ar.*] Ziyaret eden, ziyaretçi.
zā’ir ol- [Ar.+T.] ‘ziyaretçi olmak’
z.-malı 14b/08

żalālet: Yoldan azmak, sapmak, doğruluktan şaşmak.
ż.+ine 33b/15

ẓālim: [*Ar.*] Haksızlık yapan ve zulmeden, haksız, gaddar, kıyıcı, merhametsiz.
ẓ.+e 22b/08, 22b/11

żalle: [*Ar.*] Doğru yoldan sapmış, günaha girmiş kimse.
żalle ol- [Ar.+T.] ‘yoldan çıkmak’
ż.-alar 33b/05

zamān: [*Ar.*] Zaman, vakit, çağ.
z. 4a/13, 16a/02, 33b/04
z.+dansonra 5b/16, 7a/07, 7a/10
zamān-ı ḫāṣ [Ar.] ‘özel zaman’
z.+da 14b/08

ẓann: [*Ar.*] Sanı, sanma.
ẓann ėt- [Ar.+T.] ‘zannetmek, sanmak, öyle kabul etmek’
ẓ.-er 36b/05
ẓ.-erler 18a/09
ẓann eyle- [Ar.+T.] Bkz. ẓann ėt-
ẓ.-me 34b/02
ẓ.-r 37b/03

ẓarīf: [*Ar.*] Zarif, zeki, kavrayışlı.
ẓ. 14b/05

żarūrī: [*Ar.zarūr+ī*] İster istemez olan, mecburi.
ż. 13b/06
żarūrī ol- [Ar.+T.] ‘mecburi olmak’
ż.-up 8b/08

z̲āt: [*Ar.*] (1) Kimse, kişi.
z̲.+a 34b/13
z̲āt-ı pāk [Ar.+F.] ‘mübarek kişi’
z̲.+iyle 32a/15
z̲āt-i eşref [Ar.] ‘şereflendirilmiş kişi’
z̲. 27a/11
z̲āt u ḥayvān [Ar.] ‘kişi ve hayvan’
z̲. 27a/07

z̲āt: [*Ar.*] (2) Kendi, bizzat kendi.
z̲.+ına 35b/03

Z̲āt-ı Ḥacc: [*Ar.*] Menzil yeri.
Z̲.+a 25b/07, 25b/08

żāyi‘: [*Ar.*] Kaybolmuş, telef olmuş.
żāyi‘ ėt- [Ar.+T.] ‘kaybetmek, yitirmek’
ż.-engibi 18a/14

zeberced: [*Ar.*] Zümrüte benzer yeşil renkli eski bir tür kıymetli taş.
z.+den 2a/16

z̲ebḥ: [*Ar.*] Boğazlama, kesme.

z. 21b/05
z.+i 17b/02
zebḥ-i ḳurbān ol- [Ar.+Ar.+T.] ‘kurbanın boğazının kesilmesi’
z.-dı 17b/01

zekā: [*Ar.*] Saf, temiz, iffetli ve namuslu olma.
z. 34a/12

Zemzem: [*Ar.*] Kâbe yakınındaki kuyunun kutsal suyu.
Z. 14a/06, 14a/12
Z.+dir 11a/14
Z.+e 29b/08
Zemzem şuyı [Ar.+T.] ‘mübarek su’
Z. 13b/17, 14a/04, 14a/07
Z.+la 14a/14
Z.+nun 13b/15

Zenbakiye: Menzil yeri.
Z. 23a/06

zer: (1) [*F.*] Altın, zehep.
z. 30a/10, 35a/13

zer‘: (2) [*F.*] Çile, sıkıntı.
zer ‘ena’l-cehennem [Ar.] ‘cehennem hakkında sıkıntı’
z.+deki 33a/16

zerrāt: [*Ar.*] Zerreler.
zerrāt-ı cihān [Ar.] ‘dünyanın zerreleri’
z. 34b/12

zerre: [*Ar.*] Zerre, bir nesnenin en küçük parçası.
z. 27b/03, 34b/07
z.+ce 27b/01
z.+sin 35b/10

zevḳ: [*Ar.*] Eğlenme, alay, keyif ve sefa.
zevḳ ėt- [Ar.+T.] ‘eğlenmek’
z.-meyesin 34b/01

zevvār: [*Ar.*] Ziyaretçiler.
z.+a 24b/06

żıdd: [*Ar.*] Bir şeyin aksi, karşıt, karşılığı, muhalifi.
ż. 34b/02
ż.+ı 17b/10

ẓıllī: [*Ar.zıll+ī*] Gölge ile ilgili.
ẓ.+yi 37b/04

zikir: [*Ar.*] Zikir, anma, hatıra getirme, yâd.
z.+e 19a/10
z.+i 8a/16, 35a/01, 36b/09
zikir ėt- [Ar.+T.] ‘anmak, sözünü söylemek’
z.-di 8a/15, 32a/15
zikir ol- [Ar.+T.] ‘söylenmek’
z.-an 19a/15
zikir olun- [Ar.+T.] ‘söylenilmek, anılmak’
z.-dı 7b/16
zikr-i envā‘-i du‘ā [Ar.] ‘dua çeşitlerinin zikri’
z. 18a/02

zīnet: [*Ar.*] Ziynet, süs, güzelleştirme.
z. 25a/08

zinhār: [*F.*] Aman, sakın.

z. 13a/15, 26b/16, 28b/13

zīrā: [*F.*] Çünkü, şundan dolayı ki.

z. 8a/04, 27b/15, 34b/16

zirve: [*Ar.*] Uç, doruk.

zirve-yi taḳvā [Ar.] ‘haramdan kaçınmanın en uç noktası’

z.+yadur 18a/13

ziyy: [*Ar.*] Kılık, kıyafet.

z.+e 34a/08

żiyā: [*Ar.*] Aydınlık, ışık, nur.

ż. 35b/16

ziyād: [*Ar.*] Çok, fazla, bol.

ziyād ol- [Ar.+T.] ‘çok olmak, fazla olmak’

z.-a 17a/13

z.-sa 16b/05

ziyāde: [*Ar.*] Artma, çoğalma.

z. 26a/03

ziyāde ėt- [Ar.+T.] ‘artırmak’

z.-ün 4b/12

ziyāret: [*Ar.*] Ziyaret, kutsamak veya dua etmek maksadıyla mübarek bir yere gitmek.

z. 20b/03, 28a/01

ziyāret ėt- [Ar.+T.] ‘bir yeri görmeye gitmek’ Bkz. ziyāret ol-

z.-dim 2b/16

z.-er 3a/07, 4b/03

z.-erlerdi 5a/05

z.-eyin 3a/05

z.-üp 4b/17

ziyāret ol-[Ar.+T.] Bkz. ziyāret ėt-

z.-dıçün 20a/10

ziyāret-gāh ‘[*Ar.ziyāret+F.gāh*] Ziyaret yeri, türbe’

z.+i 30a/14

z̲ū: [*Ar.*] Başına eklendiği sözlere “sahip” anlamı verir.

Z̲ū’l-Celāl [Ar.] ‘ulu olan, azamet sahibi, Allah’

Z̲. 18a/10, 24b/15

z̲ū’l-ḥāne [Ar.+F.] ‘ev sahibi’

z̲. 25a/05

z̲ū’l-ḥilm [Ar.] ‘sabır sahibi’

z̲.+i 15a/02

żuḥā: [*Ar.*] Kuşluk vakti.

ż.+dan 35b/09

ẓuhūr: [*Ar.*] Meydana çıkma.

ẓuhūr eyle- [Ar.+T.] ‘ortaya çıkmak, görünmek, oluşmak’

ẓ.-ye 34a/12

ẓulām: [*Ar.*] Karanlık, bulanık.

ẓ. 23a/09

ẓulmet: [*Ar.*] Karanlık. Allah’ın nurundan mahrum olma.

ẓ. 37b/04

ẓulüm: [*Ar.*] Zulüm, haksızlık, eziyet.

ẓulm-ı żalāl [Ar.] ‘yoldan çıkmışın eziyeti’

ẓ. 15b/09

zümre: [*Ar.*] Cemaat.

zümre-yi mürde [Ar.+F.] ‘ölülerin topluluğu’

z. 32a/17

zürriyet: [*Ar.*] Nesil, soy. z.+inden 4b/02

SONUÇ

Hicri takvime göre 23 Şevval 1121 yılında Muḥammed Ebu'l Fażıl Sencārī tarafından istinsah edilen, müellifi bilinmeyen Menākıb-ı Mekke dinî konuda bilgi vermek amacıyla yazılmıştır.

Türkçe olmayan kelimelerin yazımında yapılan hatalar nedeniyle, müstensihin Arapça ve Farsçaya yeterince hâkim olmadığı düşünülmektedir.

Metinde bazı örnekler dışında kalınlık incelik uyumu bulunmaktadır. Düzlük yuvarlaklık uyumu ise bulunmamaktadır.

dėnilür 36b/13

bilüp 33a/16

İkinci tekil kişi iyelik eki olarak kullanılan damak n'sinin yanında n sesinin de kullanıldığı görülmüştür.

gözüŋ 28b/08

üstünde 2b/15

Metinde ver-, et- gibi fiiller /i/ ile yazılırken '*yer*' kelimesi bazen /i/ bazen /e/ ile yazılmıştır.

Osmanlı Türkçesi döneminde istinsah edilen bu eserde, dönemi gereği Arapça ve Farsça kelimelere çok sık olarak yer verilmiş, uzun tamlamalar kurulmuştur. Bu bakımdan, döneminin özelliğini tam olarak yansıtmaktadır.

Eski Anadolu Türkçesi döneminde gelecek zaman eki olarak kullanılan -IsAr, metinde yalnızca bir kez kullanılmıştır.

1709 yılında istinsah edilen bu eser, hem dönemi olan Osmanlı Türkçesinin özelliklerini yansıtırken hem de yaklaşık olarak iki yüz yıl önceki dil dönemi olan Eski Anadolu Türkçesinden izler taşımaktadır.

KAYNAKÇA

Akalın, Ş. H. (2007), "Eski Anadolu Türkçesinde Çün, Çünki, Çünkim Cümle Başı Edatlarıyla Kurulmuş İsim Cümleleri", *IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri – I (24-29 Eylül 2000)*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, s. 57-65.

Armağan, L., (2000). "XVIII.Yüzyılda Hac Yolu Güzergahı ve Menziller(=Menāzilü'l-Hacc)", *OSMANLI ARAŞTIRMALARI*, İstanbul, 73-108.

Banguoğlu, T., (1995). *Türkçenin Grameri*. Ankara: TDK Yayınları.

Clauson, S. G., (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-thirteetnth Century Turkish*. Oxford: Oxford University.

Derleme Sözlüğü, (2009). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları .

Devellioğlu, F., (2005). *Osmanlıca-Türkçe Lûgat*. Ankara: Aydın Yayınları.

Dilçin, C., (2009). *Yeni Tarama Sözlüğü.* Ankara: TDK Yayınları.

Duman, M., (1999). Klāsik Osmanlı Türkçesi Döneminde i/e Meselesine Dair, *İlmī Araştırmalar 7*, İstanbul, 65-104.

Ercilasun, A. B., (2004). *Türk Dili Tarihi: Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Ergin, M., (2004). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım.

Erten Bayraktar, N., (2016). "+sIz Ekinin İşlevleri Üzerine Bir Değerlendirme ve Dede Korkut Hikâyelerinde +sIz Eki", *STAD*, Ankara , 47-53.

Gülsevin, G., Boz, E., (2004). *Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Gülsevin, G., (2011). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Hamilton, J. R., (2011). *İyi Kötü Prens Öyküsü*, (Çeviri: Vedat Köken). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları .

Johnson, F. (1852). *Dictionary, Persian, Arabic, and English*, Honourable East-india Company, London.

Kanar, M., (2008). *Farsça - Türkçe Sözlük*. İstanbul: Say Yayınları.

Kanar, M., (2010). *Arap Harfli Alfabetik Osmanlı Sözlüğü*. İstanbul: Say Yayınları.

Kanar, M., (2011). *Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü.* İstanbul: Say Yayınları.

Keleş, E., (2009). *Umre Rehberi*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Kocaoğlu, T., (2003). Tarihi Türk Lehçeleri Metinlerinin Transkripsiyonlanmasında Kapalı e/i Meselesi, *Türk Kültürü* (Ankara), Sayı: 483-484, 266-281.

Korkmaz, Z., (1995). *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Korkmaz, Z., (2010). *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kurtoğlu, O., (2013). "18. Yüzyıla Ait Yazarı Bilinmeyen Bir Hac Seyahatnamesi: Menâzilü'l-Haremeyn", *Prof. Dr. F. Tulga Ucak'a Armağan*, Ankara, 205-217.

Mansuroğlu, M., (1998). *Eski Osmanlıca*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.

Özkan, M., (1995). *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*. İstanbul: Filiz.

Parlatır, İ., (2006). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Yargı Yayınevi.

Redhouse, S. J. W., (1992). *Turkish and English Lexicon*. İstanbul: Çağrı Yayınları.

Steingass, F., (1947). *Persian- English Dictionary*. Londra.

Şahin, H., (2013). *Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Şemsettin, S., *Kâmûs-ı Türkî*, (2010). (Hazırlayan: Paşa, Yavuzarslan). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Timurtaş, F., (1974). *Klasik ve Eski Osmanlı Türkçesi Metinleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.

Timurtaş, F., (1994). *Eski Türkiye Türkçesi: XV. Yüzyıl, Gramer- Metin- Sözlük*. İstanbul: Enderun.

Timurtaş, F., (2015). *Osmanlı Türkçesi Grameri*. İstanbul: Alfa Yayınları.

User, H., (2006). *Başlangıcından Günümüze Türk Yazı Sistemleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Yazır, M. H., (2011). *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meāli Kelime Altı Anlamlı*. Ankara: Sefa Yayıncılık.

Yelten, M., (2009). *Eski Anadolu Türkçesi ve Örnek Metinler*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.

Yılmaz, E., (1997). "Çuvaşçada Eklenme Sırasında Oluşan Değişiklikler", *Türk Dilleri Araştırmaları 7*, 123-139.

Yılmaz, E., Demir, N., (2012). *Türk Dili El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.

Yılmaz, O., (2014). "Toprak Başa, Baş Toprağa" Tarihî Bir Türk Kargışının Klasik Türk Şiiri'ne Yansımaları", *MİİLİ FOLKLOR* 101, 171-181.

Yücel, İ., (1993). *Hac Rehberi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Ek 1. Orijinal Metin

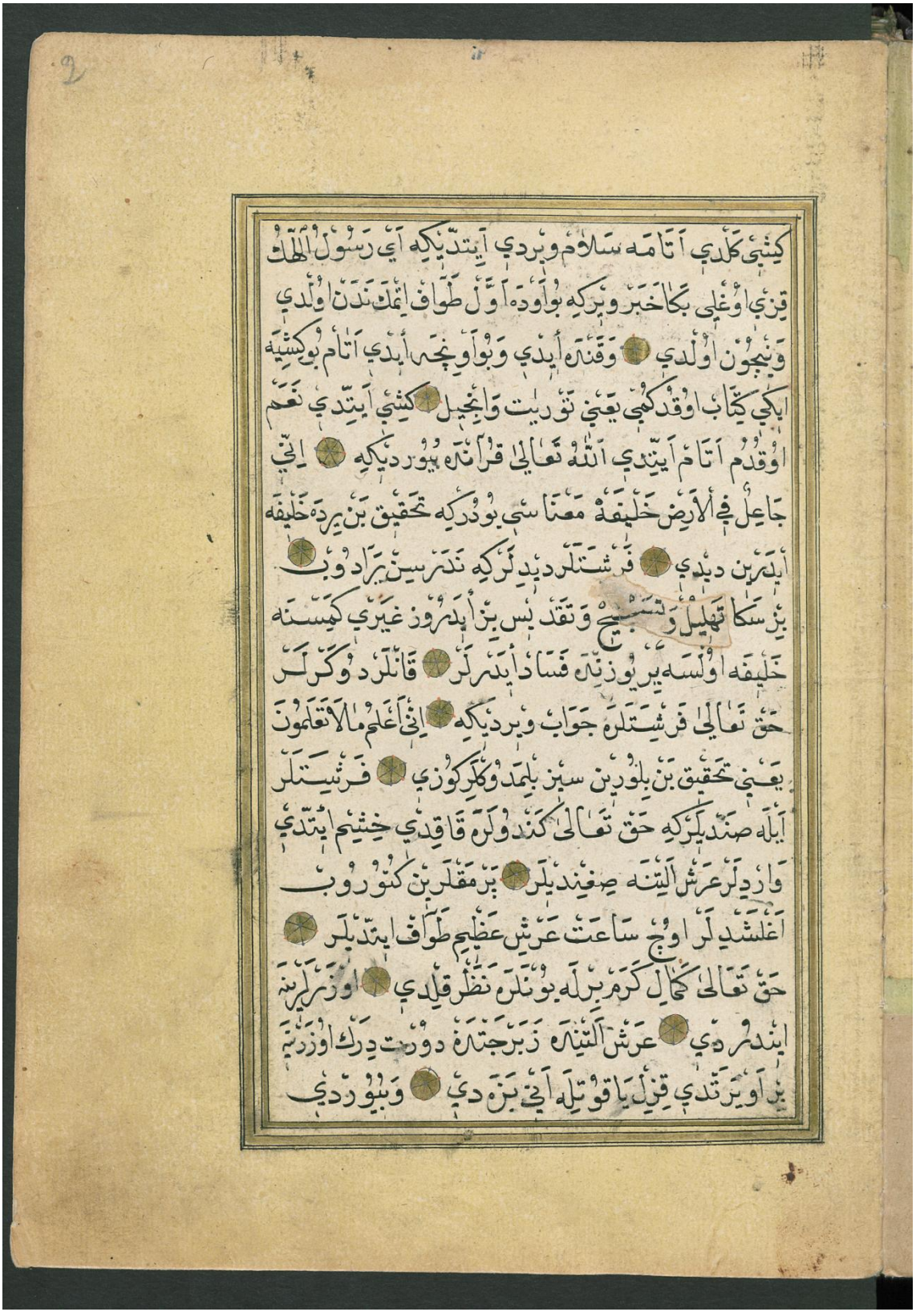

كيشي كلدي اتامه سلام ويردي ايتدي كه اي رسول الله
قزي اوغلي بكا خبر ويركه بواوده اول طواف ايمك ندن اولدي
وينجون اولدي ❁ وقدنه أيدي وبواوينجه أيدي اتام بوكشيه
ايكي كتاب اوقدكمي يعني توديت وانجيل ❁ كشي ايتدي نعم
اوقدم اتام ايتدي الله تعالى قرآنده بيورديكه ❁ اني
جاعل في الأرض خليفة معناسي بودركه تحقيق بن يرده خليفه
أيدرين ديدي ❁ فرشتلر ديدلركه ندن سين يراده وب
يز سكا تهليل وتسبيح وتقديس يز أيدروز غيري كيمسنه
خليفه اولسه يريوزنده فساد أيدرلر ❁ قالدرد وكرلر
حق تعالى فرشتلره جواب ويردي كه ❁ اني أعلم مالا تعلمون
يعني تحقيق بن بلوردين سيز بلمدوكلركوزي ❁ فرشتلر
أيله صندي لركه حق تعالى كندولره قادري خشيم ايتدي
وارديلر عرش التينه صغيندي لر ❁ پر مقلرين كتوروب
اغلشدي لر اوچ ساعت عرش عظيم طواف ايتدي لر ❁
حق تعالى كمال كرمي يرله يوتلره نظر قلدي ❁ اوزريزينه
ايندردي ❁ عرش التينه زبرجدنه دوشت درك اوزريزينه
يز اويرتدي قزيل ياقوتيله اني بزه دي ❁ وبيوردي

بَيْتُ ٱلصُّرَاحْ دِيُوا اَكَا آدُوبِرْدِي فَرْشِتَلَرَ بُيُورْدِيكِهِ
عَرْشِمِي قُوْتْ بُوَاوِي طَوَافْ ايدُوكِهِ سِنِزَهْ كَاكَزْ بُودُرْ بُونِمْ
بَيْتُ ٱلْمَعْمُورِمْدِيرْ هَرْكُونْ يَتْمِشْ بِيكْ فَرْشِتَهْ آيْنِي طَوَافْ
ايدَرْلَرْ تَاقِيَامَتَهْ دَكِينْ اَوَّلْ ايدَنَهْ نَوْبَتْ دَكْمَزْ
ٱللّٰهْ تَعَالَى فَرْشِتَلَرِكْ بُوَاشِ نِدَنْ رَاضِي اُولُوبْ بُونَلَرَهْ اَيْتَدِيكِهِ
اِينِكْ بَيْتْ يُوزِنْدَهْ بُوَاوِكِي بُونْكْ بَرَابَرِنْدَهْ بِرْ اَوْيَا بِكْ طَوَافْ
اِيدُوكْ تَابَيْتْ يُوزِنْدَهْ يَرَادَجَغِمْ قُولْلَرِي صُوجْلَرِنْ بِلُوبْ
كَلْسَهْ لَرْ اُولْ اَوِمِي طَوَافْ اِيتْسَلَرْ سِزِي يَارْلِغَدِيغِمْ كِبِي
اَنْلَرِي دَخِي يَارْلِغَرْ دِيدِي بُوكِنِي اَيْتَدِي اَيْ رَسُولْ
اَللّٰهْ قَرِنِي اُوغْلِي تُورَيْتَدَهْ وَاِنْجِيلَدَهْ دَخِي سَنْ دِيدِكْ كِبِي
بُولْدُمْ دِيدِي وَهَبْ رِوَايَتْ اِيدَرْ عَبْدُ ٱللّٰهِ بْنِ عَبَّاسْ دَنْ
رَضِيَ ٱللّٰهُ عَنْهُمَا اِيدَرْ حَضْرَتِ جَبْرَائِيلْ بِرْكُونْ پَيْغَمْبَرْ حَضْرَتِي
عَلَيْهِ ٱلسَّلَامْ كَلْدِي عَصَابَيْلَهْ بَاشِينِي بَغْلَمِشْ وَتُونِهْ غَرَقْ
اُولْمِشْ پَيْغَمْبَرْ حَضْرَتِ صَلَّى ٱللّٰهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمْ صُورَدِيكِ
يَا رُوحَ ٱلْاَمِينْ بُونَهْ تُوزْدُرْكِهِ سَنْكْ اُوسْتَكْدَهْ كُورُورْ دِيدِي
جَبْرَائِيلْ عَلَيْهِ ٱلسَّلَامْ اَيْتَدِي يَا مُحَمَّدْ كَعْبَةُ ٱللّٰهِ زِيَارَتْ اِيتْدِمْ
فَرْشِتَلَرْ حَجَرِ اَسْوَدْ اُوزَرِينَهْ فُرْدَخِمْ اُولُوبْ يَعْنِي چُوقْ اِلْغِلَهْ

طَوَافْ

طواف ايتمك بلر بو توز انلروك قندلرندن چقان توزدر ديمك
عثمان بن سنيار روايت ايدركه خبر شويله يتشمش كه
بحق حق تعالى بر فرشته بر يوز نيه يوميه كوندرسه
اول فرشته دستور ديلر ايدركه يارب بكا دستور
ويرتا بر يوز نيه كي اوك زيارت ايده بن ديمش كوكدن يره
اينركن تلبيه ايده ايده اينرنيته كم حاجيلر احرام طوتوب
ايتمك وكعبي كبي كلوب بيت الله زيارت ايدر ايكي ركعت
نماز قلوب نوابن ايمان اهلنه يغشلر ليث بن معاذ
رضي الله عنه ايدر رسول الله صلى الله عليه وسلم
ايتمكه اشبو حق تعالى اولرنين اون بش اودن بر سيدر
ديدي يدشي دنيا كوكدن عرشه دكين در ويدشي
دنيا كوكدن عرشه دكين در ويدشي بوكوكدن يدي
قات يرالتنه دكين در غايتده اولوشي عرش التنده
بيت المعمور در هر اوك بو اوكبي حرمي وار در اكر اول
اولردن بر شي دوشيدي طوغري بو اوك اوستنه دوشيدي
ودخي هر اوك اهلي وار در نيكه بو اوك اهلي آدم اوغلنر در
انلروك دخي كندولره مناسب اهلي وار در تا قيامت

قوبخه یه دکین اول اولری عمارت طوتمز کیجه وکوندوزه
حق تعالی لینک رضاسین استرلر انشاء الله تعالی قبول اولور
ابن عباس رضی الله عنه روایت ایدر وقتاکه الله تعالی
آدم پیغمبری علیه الصلوة والسلام اوچماقدن یره اندردی
ایسه مبارک باشنی دنیا کوکینه برابر ایدی ابکی ایقلری
بیر اوستنده ایدی صکره اوزونلغی قیصلدی التمش ارشون
دکین آدم پیغمبر علیه الصلوة والسلام ایتدیکه یارب
بکا نولدی کیه فرشتلر آوازین ایشیدیرلر اولدم الله تعالی
ایتدیکه کناهک سببیندندر وادی بخم ایچون یر اویاپ
انک چوره سیندن طواف ایت بتخاک وبکا یلوار تیکه
فرشتلر عرشمه وبیت المعمورمه ایتدیلر دیدی الله تعالی
آدم پیغمبره هیچ شتاندن مکیتیه دکین یرکی آیاغی التینده
درددی هر بر دکن وهر بر یاری وطغلری برآدم ایدردی
هر یره که مبارک آیاغین بصمدی اول یرلری حق تعالی عمارتلر
وشهرلر ایلدی چونکه مکیتیه ایرشدی جبرئیل حضرتی
علیه السلام یره قنادی ایله اوردی یر دبندن بنیاز اجلدی
فرشته لرطاشلر کتوردیلر دی هر بر طاشی اوتوز کشی

کتوردمز

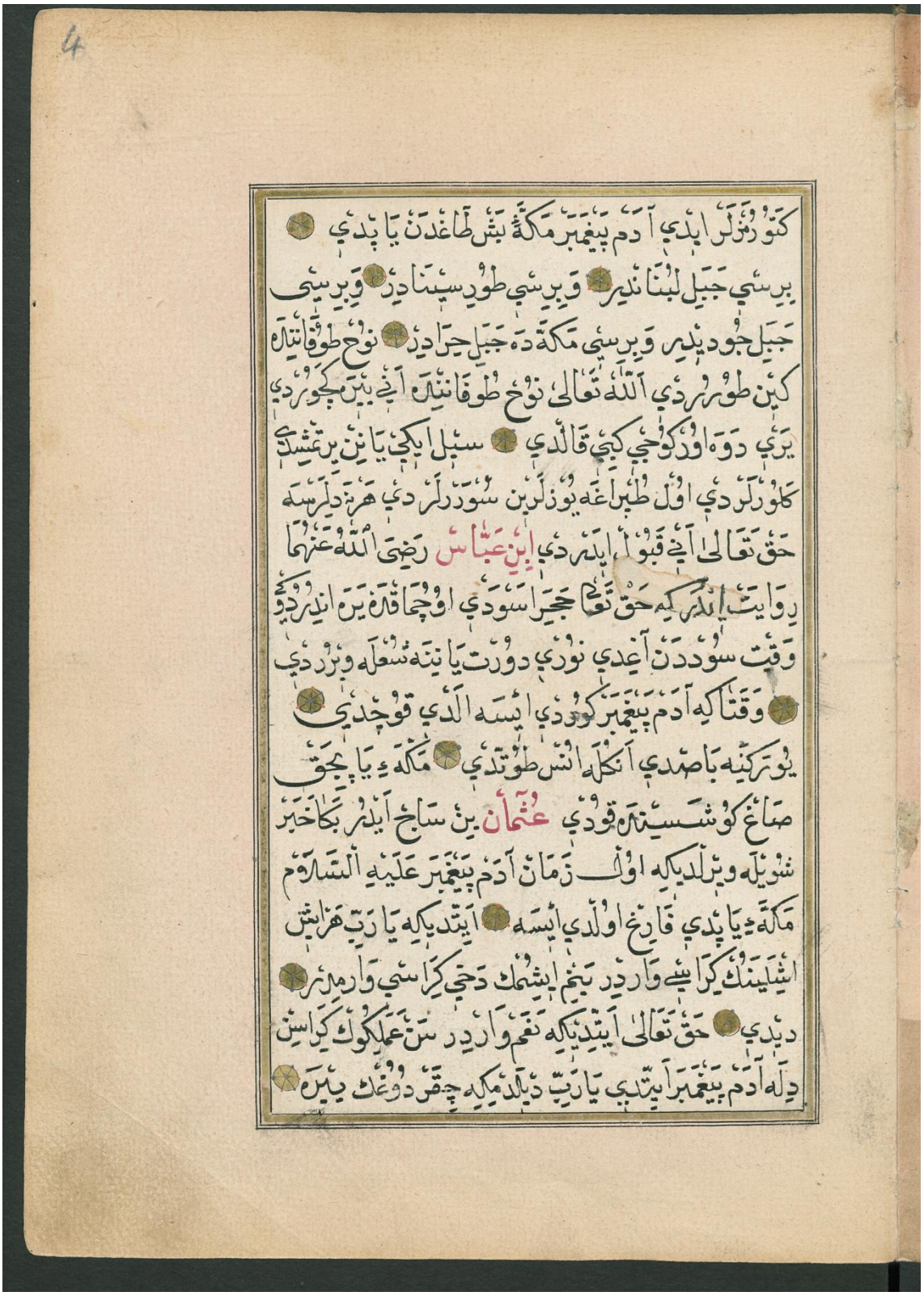

كتورلر ايدي آدم پيغمبر مكة بش طاغدن يا پدي
برسي جبل لبنان در وبرسي طور سينادر وبرسي
جبل جوديدر وبرسي مكة ده جبل حرادر نوح طوفانيله
كين طورلردي الله تعالى نوح طوفانيله آنى بتن يوكورردي
يرده اودكوجي كيي قالدي سيل ايكي يانن برتشدي
كلورلردي اول طبراغه يوزلرين سورورلردي هرنه دلرسه
حق تعالى آنى قبول ايدردي ابن عباس رضى الله عنهما
روايت ايدركه حق تعالى حجر اسودي اوچ قاته يرايندردي
وقت سوددن آغدي نوردي دورت يانينه شعله ويردي
وقتاكه آدم پيغمبر كودي ايسه الدي قوجدي
يوتركيه باصدي انكله انس طوتدي مكه يا بحق
صاغ كوشسينده قودي عثمان بن ساج ايدر بكا خبر
شويله ويرلديكه اول زمان آدم پيغمبر عليه السلام
مكه يا پدي فارغ اولدي ايسه ايتديكه يا رب هرايش
اشليمنك كرايسه واردر بنم ايشمك دخى كراسي وارمدر
ديدي حق تعالى ايتديكه نعم واردر سن عملكوك كراسن
دله آدم پيغمبر ايتدي يا رب ديلدمكه چقردوغك يرين

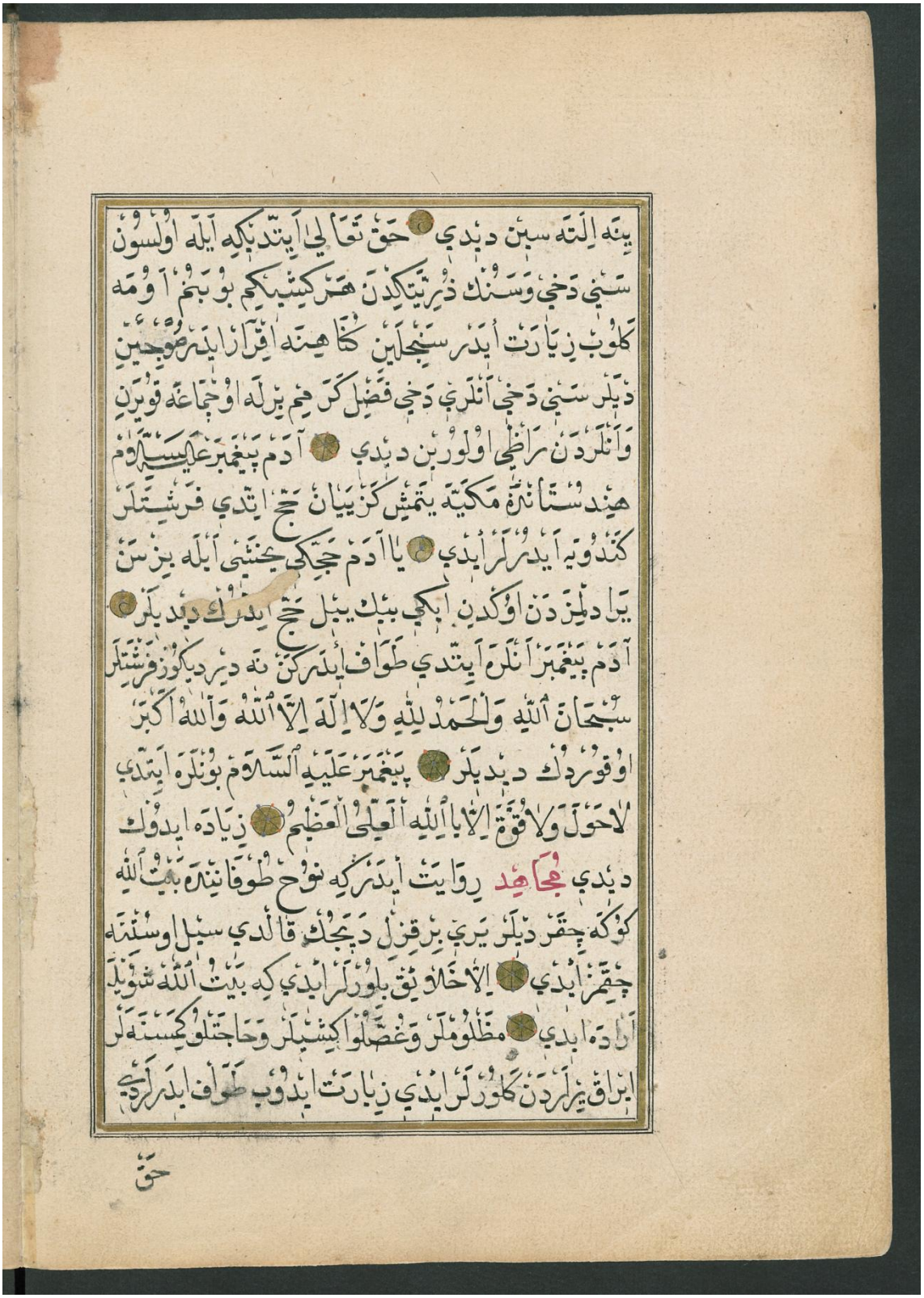

يِنَه اِلَتَه سِبِن دِيدِي ۞ حَقّ تَعَالَى اَيتدِكِه اَيلَه اُولسُون
سَنِي دَخِي وَسَنُك ذُرِّيتَكِدَن هَر كِشِيكِم بُو بَنُم اُومَه
كَلُوب زِيَارَت اِيدَر سَنجلَايِن كَنَاهِنَه اِقرَار اِيدَر صُوجِين
دِيَلَر سَنِي دَخِي اَنلَرِي دَخِي فَضل كَرَم بِرلَه اُوچمَاغَه قُوِيَرِن
وَاَنلَردَن رَاضِي اُولُورِن دِيدِي ۞ آدَم پَيغَمبَر عَلَيهِ السَّلَام
هِندِسْتَانَدَه مَكِيَه يَتمِش كَز يَيَان حَج اِيتدِي فَرِشتَلَر
كَندُويَه اِيدُرلَر اِيدِي ۞ يَا آدَم حَجكِي يَخشِي اَيلَه يِزسَن
يَا دِلَزدَن اُوكدِن اِيكِي بِيك يِيل حَج اِيدَرسِك دِيدِيلَر ۞
آدَم پَيغَمبَر اَنلَر اَيتدِي طَوَاف اِيدَركَن نَه دِيَر دِيكُوز فِرِشتَلَر
سُبحَانَ اللّٰه وَالحَمدُ لِلّٰه وَلَا اِلَه اِلَّا اللّٰه وَاللّٰه اَكبَر
اُوقُورُدُك دِيدِيلَر ۞ پَيغَمبَر عَلَيهِ السَّلَام بُونلَرَه اَيتدِي
لَا حَولَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰه اَلعَلِيِّ العَظِيم ۞ زِيَادَه اِيدُوك
دِيدِي مُجَاهِد رِوَايَت اِيدَر كِه نُوح طُوفَانِنده بَيتُ اللّٰه
كُوكَه چِقَر دِيلَر يَرِي بِر قَزِل دَيَجُك قَالدِي سِيل اُوسَتِنَه
چِقمَز اِيدِي ۞ اِلَاخَلَائِق بِلُورلَر اِيدِي كِه بَيتُ اللّٰه شُوَيلَه
اَرَادَه اِيدِي ۞ مَظلُومِلَر وَغُصَّه اَكِشِيلَر وَحَاجَتلُو كِمسَنَه لَر
اِبرَاق يِرلَردَن كَلُورلَر اِيدِي زِيَارَت اِيدُوب طَوَاف اِيدَرلَر اِيدِي

حق تعالى كرمبله دعالرين وحاجتلرين قبول ايدر ديو
فرشتلر مكه يه يلدن آدمه دكين وآدمدن خليل الله
دكين تا قيامت كونينه مكرم ومعظم در اكرچه برملت
كيدوب برينه برملت دخي كلور ايسه فرشتلر خود
آدمدن آول زيارت ايدرلر ديو ثوابني وآجرني ايمان
آهلينه بغشلرلر ديو عثمان بن ساج روايت ايدر ابراهيم
خليل الرحمن معراج اولندي كوكلردن يكا نظر ايتدي
بروك مشرقدن ومغربينه نيتكيم الله تعالى قرآن كريمنده بيورد
وكذلك نري ابراهيم ملكوت السموات والارض وليكون
من الموقنين الآيه ابراهيم عليه السلام يوزنده
مكه يرن اختيار ايتدي يا مغفجون فرشتلر ايتدلر
يا خليل الله يوزنده الله حرمن اختيار ايتدوك ديدلر
خليل الله مكه يه ديو طاغدن يا بدي فرشتلر اول
طاغلردن طاشي كتورورلر ديو اسمعيل عليه السلام
بيتي ايله كتورووب آتسنه صنوبر ديو اسمعيل عليه السلام
پيغمبر بيت الله يا بردي امما قصه سي بودركه الله تعالى
ابراهيمه دخي ايتدبكم يا ابراهيم اوغلك اسمعيل ونا

هاجرى ايلت بنخ اومده ساكن ايت اول ساعت قرس
حيات كوندر يوب حاضر اولدى ابراهيم عليه السلام
كندوا بنوب اسمعيل اوكينه الدى هنوز سود امردى
انا بنى هاجرى اردنه بندردى جبرائيل بيوردى كه
مكه دره سنه وارديكى اول كونلر بيت الله يرى بر قزل
دجك كبيدى ابراهيم جبرائيل ايتدى نعم ابراهيم
هاجر بيوردى كه بويرده اوغلى ايله ساكن اولله اندن
ابراهيم عليه السلام ايتدى كه ربنا اني اسكنت
من ذريتي بواد غير ذي زرع عند بيتك المحرم الاية
اندن بو ايكيسنى بو استيزلق يرده قودى كيتدى كندو
بنه شامه كلدى محمد بن اسحاق ايدر بكا خبر
يتشديكه بر فرشته الله تعالى اذ بنله حاجره كلدى
ايتدى كه ملول اولمه بو قزل دجك بر بنى ابراهيم واسمعيل
يابرلر حق تعالى بنك يرينه اول يا بلاني اوى بودد
سعيد بن جبير روايت ايدر ابن عباس دن ايدركه
ابراهيم عليه السلام شامدن اكلندى بر بجه زمان صكره
مكيته كلدى اسمعيل كوردى اوتورمش

دَوْحَه اَلتِيْنَه اوْق دَمَرِنِي بِنْلَر ۞ ابْرَاهِيم اِيسْمَعِيْلَه سَلَامْ
وِيرْدِي ابْرَاهِيم اَيْتَدِي يَا اِيسْمَعِيْل تَكْرِيم بَكَا بِرْ اَيْش بِيُوْرْدِي
اِيسْمَعِيْل اَيْتِدِي يَا اَتَا تَكْرِيْكَه مُطِيْع اوْل سَكَا نَه بِيُوْرْدِي اَيْسَه
دِيْدِي ۞ ابْرَاهِيم اَيْتَدِي تَكْرِيم بَكَا بِرْ اَوْ يَاپْ دِيْدِي ۞
طُوْرِي كَلْدِيلَر اِيكِسِي بِلَه كَعْبَه نِك بُنْيَادِين قَزْدِيلَر ۞ اَيْدُرْدِيلَر
رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا اِنَّكَ اَنْتَ اَلسَّمِيْعُ اَلْعَلِيْم ۞ اِسْمَعِيْل طَاشْ صُنُوْ
وِيرْدِي ابْرَاهِيم يَا بِرْدِي ۞ وَقْتَا كِه كَعْبَه نِك دِيوَارْلَرِي
يُوْجَلْدِي اَيْسَه ابْرَاهِيمْك اوْزَرِيْنَه مَشَقَّتْ اوْلْدِي يِقَارُوْدَه
طُوْرُوْب آشْغِدَن طَاشْ اَلْمَقْدَن اِسْمَعِيْل آتَه سِنْك
آيَاغِي اَلْتِنَه بِر طَاشْ قُوْدِي ۞ ابْرَاهِيم پِيغَمْبَرْك مُبَارَكْ
اَيقَلْرِي خَمِيْن بَاتْمَغَه بَاشْلَدِي اوْل طَاشْ اِيجِنَه بَاتْدِي ۞ هَرِيكَا
مِيْل اِيْسَه آشْغَه وِيُوقَارُوْ بِلَه سِنْجَه اِيْنَرْدِي وَچِقَرْدِي
خَالِدِبْن عَرْعَرَه ۞ رِوَايَتْ اِيدَرْ عَلِيّ اِبْن اَبِي طَالِبْدَن
رَضِيَ اَللّٰهُ عَنْه اَيْدَرْ تَكْرِي تَعَالَيْنِك نَه وَقِيت كِه اَمْرِي
وَارِدْ اوْلْدِيْسَه ابْرَاهِيم پِيغَمْبَرْكِه وَارْ بِتِم اِيجُون بِرْ اَوْيَاب
قُوْلْلَرِيمَه چَاغِرْ ۞ نِتِكِه كَلَامِ قَدِيمْدَه بِيُوْرْدِي ۞ وَاَذِّنْ
فِي اَلنَّاسِ بِالْحَجِّ يَاتُوكَ ۞ ابْرَاهِيم عَلَيْهِ اَلسَّلَامْ عَاجِزْ

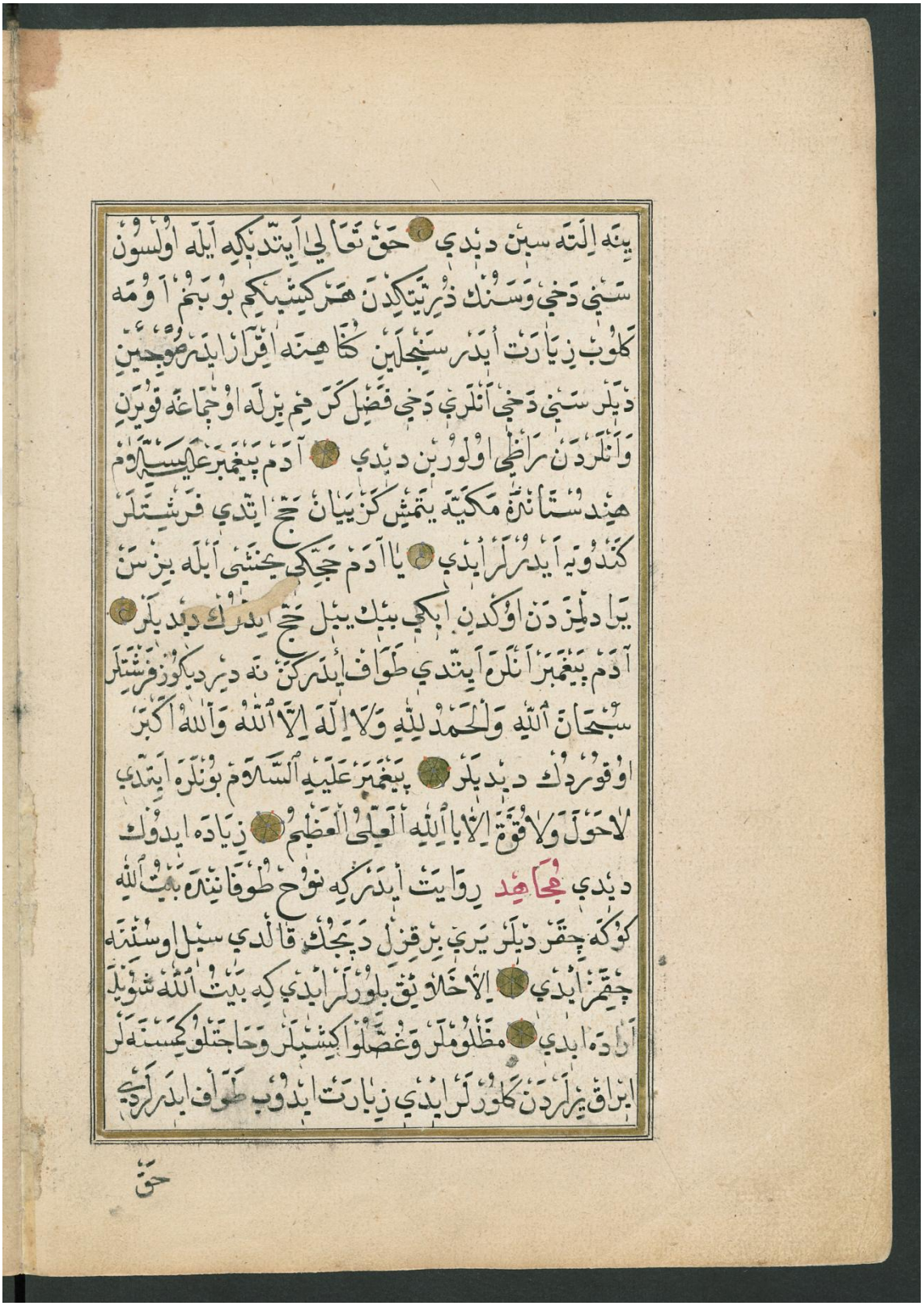

يتمه الله سبن ديدي ۞ حق تعالى ايتدكده ايله اولسون
ستي دخي وسنك ذريتكدن هر كيشيكم بو بخم اومه
كلوب زيارت ايدر سنجه اين كناهنه اقرار ايدر صوجين
ديلر ستي دخي انلرى دخي فضل كرم ايرله اوجماغه قويمن
وانلردن راضى اولور بن ديدي ۞ آدم پيغمبر عليه السلام
هندستانده مكيده يتمش كز ييان حج ايتدي فرشتلر
كندويه ايدر لر ايدي ۞ يا آدم حجكى يحنيى ايله بزسن
يرا دلزدن اوكدن ايكي بيك ييل حج ايدرك ديدلر ۞
آدم پيغمبر انلره ايتدي طواف ايدركن نه ديرديكوز فرشتلر
سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله والله اكبر
اوقورديك ديدلر ۞ پيغمبر عليه السلام بونلره ايتدي
لا حول ولا قوة الا بالله العلى العظيم ۞ زياده ايدوك
ديدي مجاهد روايت ايدركه نوح طوفانيندن بيت الله
كوكه چقمديلر يرى برقزل دجك قالدي سيل اوستنده
چقمز ايدي ۞ الاخلاق بلورلر ايدي كه بيت الله شويله
اراده ايدي ۞ مظلومدلر وغصه لو اكيشيلر وحاجتلو كمسنه لر
ايراق يرلردن كلورلر ايدي زيارت ايدوب طواف ايدرلر ايدي

حق

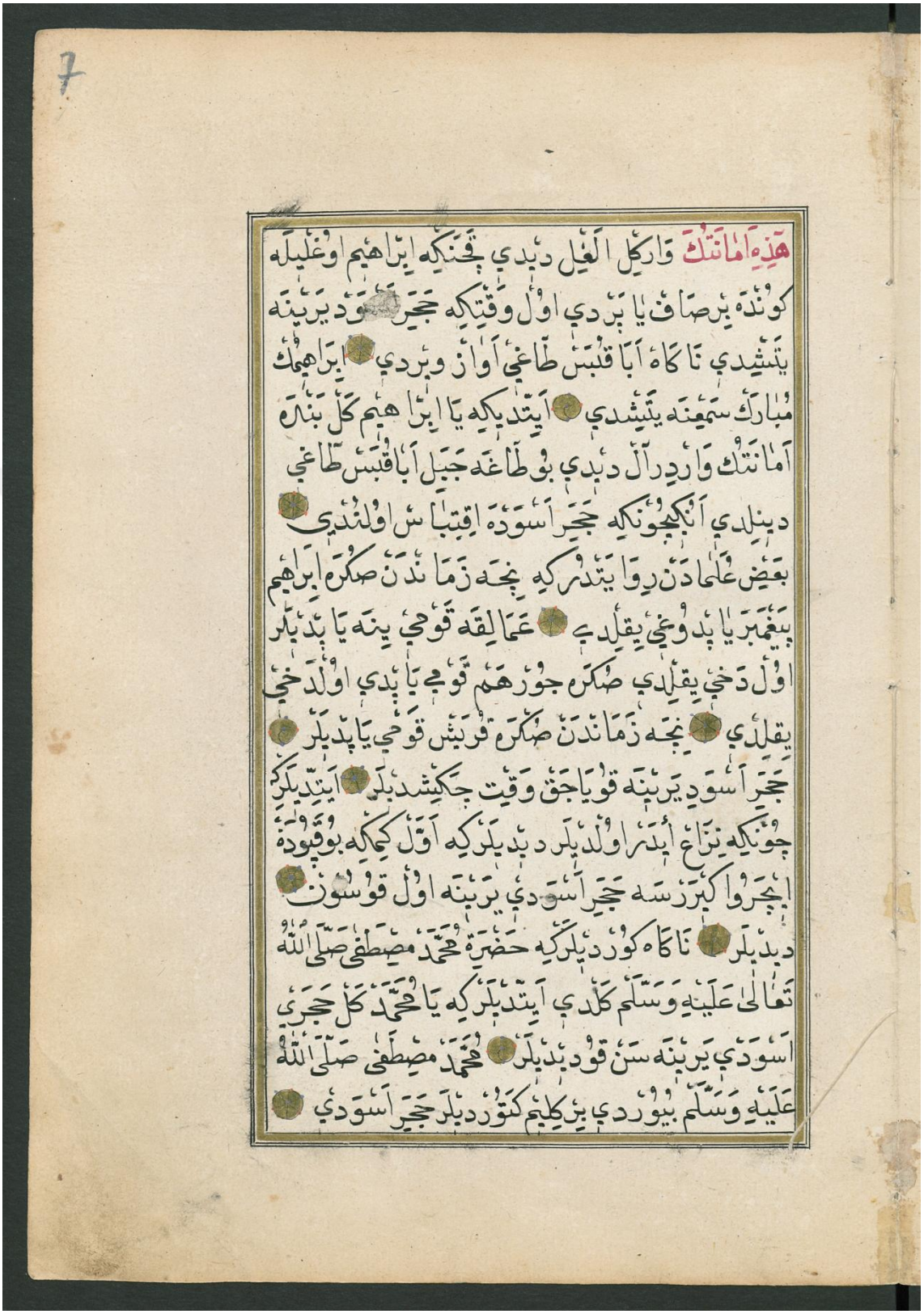

هَذِهِ اَمَانَتُكَ وَارْكِل اَلغِل دِيدِي چُنكِه اِبرَاهِيم اوغلِيلَه
كُونْدَه يُرصَاف يَا بَرْدِي اوّل وَقتِيكِه حَجَر اَسوَد يَرِينَه
يَتَشِيدِي نَاكَاه اَبَا قُبَيس طَاغِي اَوَاز وِيرْدِي اِبرَاهِيمُك
مُبَارَك سَمِعِنَه يَتَشِدِي اَيتَدِيكِه يَا اِبرَاهِيم كُل بَنَاه
اَمَانَتُك وَارِدِر اَل دِيدِي بُو طَاغَه جَبَل اَبَا قُبَيس طَاغِي
دِينِلِدِي اَنَكِچُونكِه حَجَر اَسوَدَه اِقتِبَاس اولُنْدِي
بَعضِ عُلَمَادَن رِوَايَتْدُر كِه بِنجَه زَمَانْدَن صُكرَه اِبرَاهِيم
پِيغَمبَر يَا پَدُوغِي يِقلِدِي عَمَالِقَه قَومِي بِينَه يَا پَدِيلَر
اوّل دَخِي يِقلِدِي صُكرَه جُورهَم قَومِي يَا پَدِي اولَدخِي
يِقلِدِي بِنجَه زَمَانْدَن صُكرَه قُرَيش قَومِي يَا پَدِيلَر
حَجَر اَسوَدِي يَرِينَه قُويَاجَق وَقِت چَكِيشدِيلَر اَيتَدِيلَر كِه
چُونكِه نِزَاع اِيدَر اولَدِيلَر دِيدِيلَر كِه اَوّل كِمَسِنَه بُو قَبُودَه
اِنجَرُوا كِيرَرسَه حَجَر اَسوَدِي يَرِينَه اوّل قُوسُون
دِيدِيلَر نَاكَاه كُورْدِيلَر كِه حَضرَتِ مُحَمَّد مُصطَفَى صَلَّى اللهُ
تَعَالَى عَلَيهِ وَسَلَّم كَلْدِي اَيتَدِيلَر كِه يَا مُحَمَّد كَل حَجَرِي
اَسوَدِي يَرِينَه سَن قُوْدِيدِيلَر مُحَمَّد مُصطَفَى صَلَّى اللهُ
عَلَيهِ وَسَلَّم بِيُورْدِي بِر كِلِيم كَتُورْدِيلَر حَجَر اَسوَدِي

قلدي بنجه يا پنجغين بلمدي ۞ حق تعالى يرينه كوندردي
سكينه آ[illegible]باشي وارايدي كلدي كعبه نك يرينه
چوكدي ابراهيم انك اوزرينه يا بدي ۞ وقتاكه حجر
اسود يرينه كلدي اسمعيله ايتديكه وار يرطاش
ايسته اشبو يرده قويايين تاكه خلايق اقتدا ايله لر
هدايت بولالر ديدي ۞ اسمعيل طاغلرده كزوب طاش
ايسترديي جبرائيل عليه السلام حجر اسودي كتوروب
اسمعيله ويردي ۞ ايتديكه يوريي بوطاغي اتاكه
ويراول يرده قوسون ديدي ۞ اسمعيل طاشي الوب
ابراهيمه كتوردي ۞ ابراهيم ايتدي يا اسمعيل بوطاشي
سكاكه ويردي قندن الدوك ديدي اسمعيل ايتدي
شول سكا وبكا اويا پ ديو اخبر ويرن كشي ويودي ديدي
طوت بوطاشي آتكه ويراول يره قسون ديدي ۞
ويرد ايتدي بودركه وقتاكه نوح عليه السلام طوفاني
اولديسه حق تعالى آبا قبس طاغينه ايتدي بوطاش
سنك قاتكده امانت اولسون ۞ هر قنكم كورسك بنم
دوستم ابراهيم بنم اوغلمي يا پر ايتكم يا ابراهيم ۞

هين

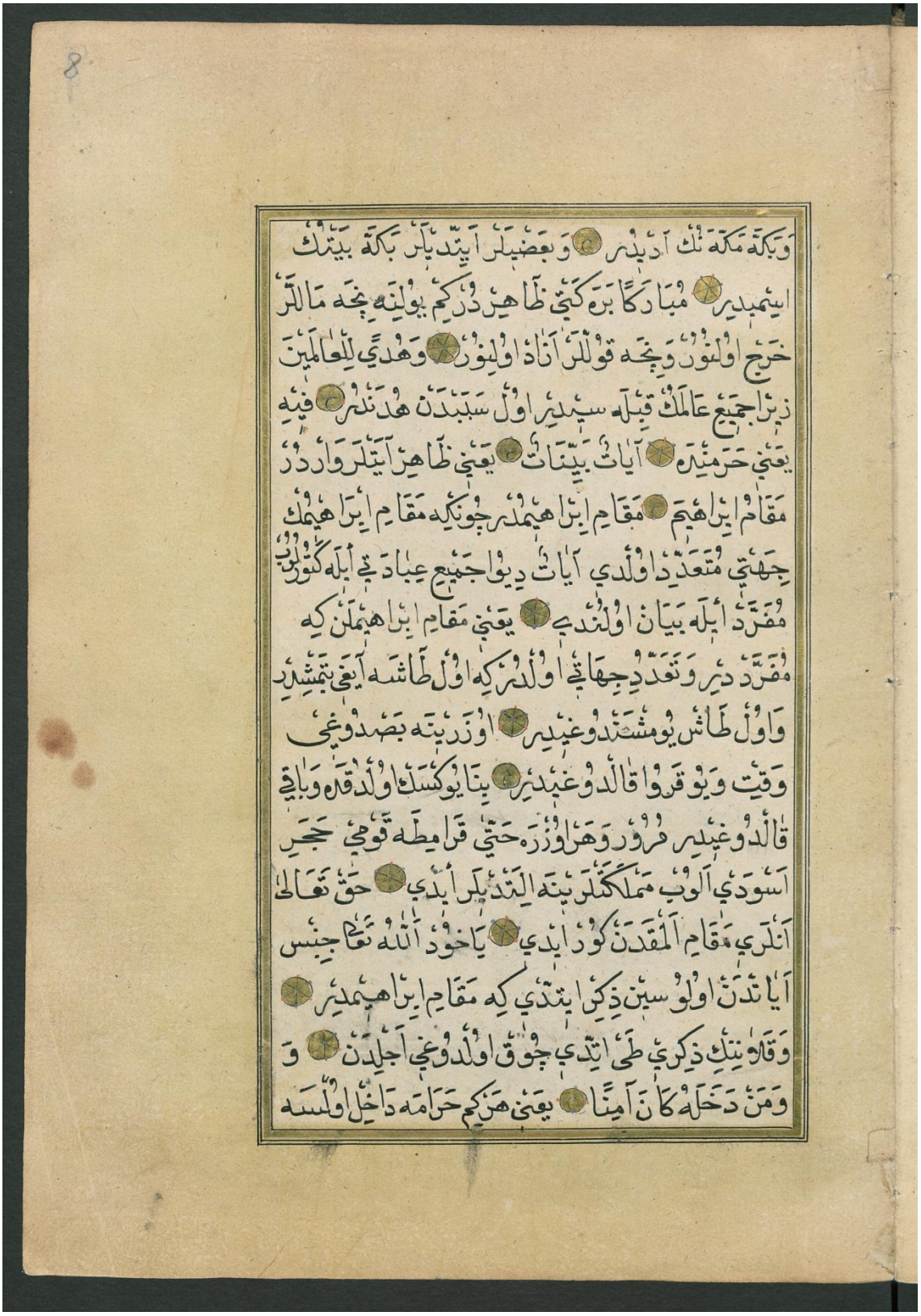

وَبَكَّةَ مَكَّةَ تُك اَدْيُدُر ۞ وَبَعْضِيلَر اَيْتِدْيلَر بَكَّةَ بَيْتُك
ايْتِمِيدِر ۞ مُبَارَكًا بَرَكَتِي ظَاهِرْ دُرْكِم يُولِنِه يِخِه مَالَر
خَرْج اُولْنُورْ وَيِخِه قُولْلَر اَنَادَ اُولْنُورْ ۞ وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ
زِيرَا جَمِيعْ عَالَمُكْ قِبْلَه سِيدِر اُولْ سَبَبْدَنْ هُدَنْدُر ۞ فِيهِ
يَعْنِي حَرَمِنْدَه ۞ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ ۞ يَعْنِي ظَاهِرْ آيَتْلَر وَارْدُرْ
مَقَامُ اِبْرَاهِيمَ ۞ مَقَامِ اِبْرَاهِيمْدُرْ چُونْكِه مَقَامِ اِبْرَاهِيمُكْ
جِهَتِي مُتَعَدِّدْ اُولْدِي آيَاتْ دِيُوا جَمِيعِ عِبَادَتِي اَيْلَه كُتُورُبْ
مُفْرَدْ اَيْلَه بَيَانْ اُولْنْدِي ۞ يَعْنِي مَقَامِ اِبْرَاهِيمْلَرْ كِه
مُفْرَدْ دِيرْ وَتَعَدُّدِ جِهَاتِي اُولْدُرْكِه اُولْ طَاشَه اَيَغِي تَمَشِّي
وَاُولْ طَاشْ يُومُشَتْدُوغِيدِر ۞ اُوزَرِيَنَه بَصْدُوغِي
وَقْتِ وَيُوقَرُوا قَالْدُوغِيدِر ۞ بِنَا يُوكْسَكْ اُولْدُقْدَه وَبَاقِي
قَالْدُوغِيدِر فُرُوزْ وَهَرْ اُوزَرَه حَتِّي قَرَامِطَه قَوْمِي حَجَرِ
اَسْوَدِي اَلُوبْ مَمْلَكَتْلَرِيَنَه اِلْتْدِيلَر اَيْدِي ۞ حَقْ تَعَالَى
اَنْلَرِي مَقَامِ اَلْمَقْدَنْ كُورْ اَيْدِي ۞ يَاخُودْ اَللّٰهُ تَعَالَى جِنْسِ
اَيَاتْدَنْ اُولُوسِينْ ذِكْرِ اِيتْدِي كِه مَقَامِ اِبْرَاهِيمْدِر ۞
وَقَالَ اِنِّي ذَاهِبٌ اِلَى رَبِّي سَيَهْدِينِ اُولْدُوغِي اَجِلْدَنْ ۞ وَ
وَمَنْ دَخَلَه كَانَ آمِنًا ۞ يَعْنِي هَرْكِمْ حَرَامَه دَاخِلْ اُولْسَه

دنیاده آمین اولور فتنه لر شر بندن ❁ نتکیم حق تعالی
قرآن شه متت ایدوب دیر که ❁ اولم یمکن لهم حرما آمنا
ویتخطف الناس من حولهم ❁ آیا بن اللر حرمی آمین
ویر مدمی ❁ وحال بوکه اطرافیندن بری برین قاپر دیی
وبو اجلدن امام ابو حنیفه رضی الله عنه بوکه ذاهب
اولدیکه ❁ بر کمسه قان اتسه قچوب ارض حرمه صغنسه
واکا لازم کلسه قصاص ایلمک ارض حرمده اتمسه لر ❁
تاکید ضروری اولوب ارض حرمدن چیقه وارض حله
قصاص اولنه ❁ ویا خود آخرت عذابندن آمین ❁
اولور ❁ نتکیم حضرت رسول صلی الله علیه وسلم
بیورد رکه ❁ من حج ولم یرفث ولم یفسق خرج من
ذنوبه کیوم ولدته امه ❁ معناسی بودر رکه
برکسنی حج اتسه ورفث وفسوق اتمسه کناهندن چقر
بنجه کیه آنا سیندن طوغدوغی کون کبی اولور ❁ ودخی
حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلم بیورد رکه
من مات فی احدی الحرمین بعث یوم القیمة آمنا ❁
معناسی بودر رکه هر کیم حرمین شریفینک برسنده

اولسم

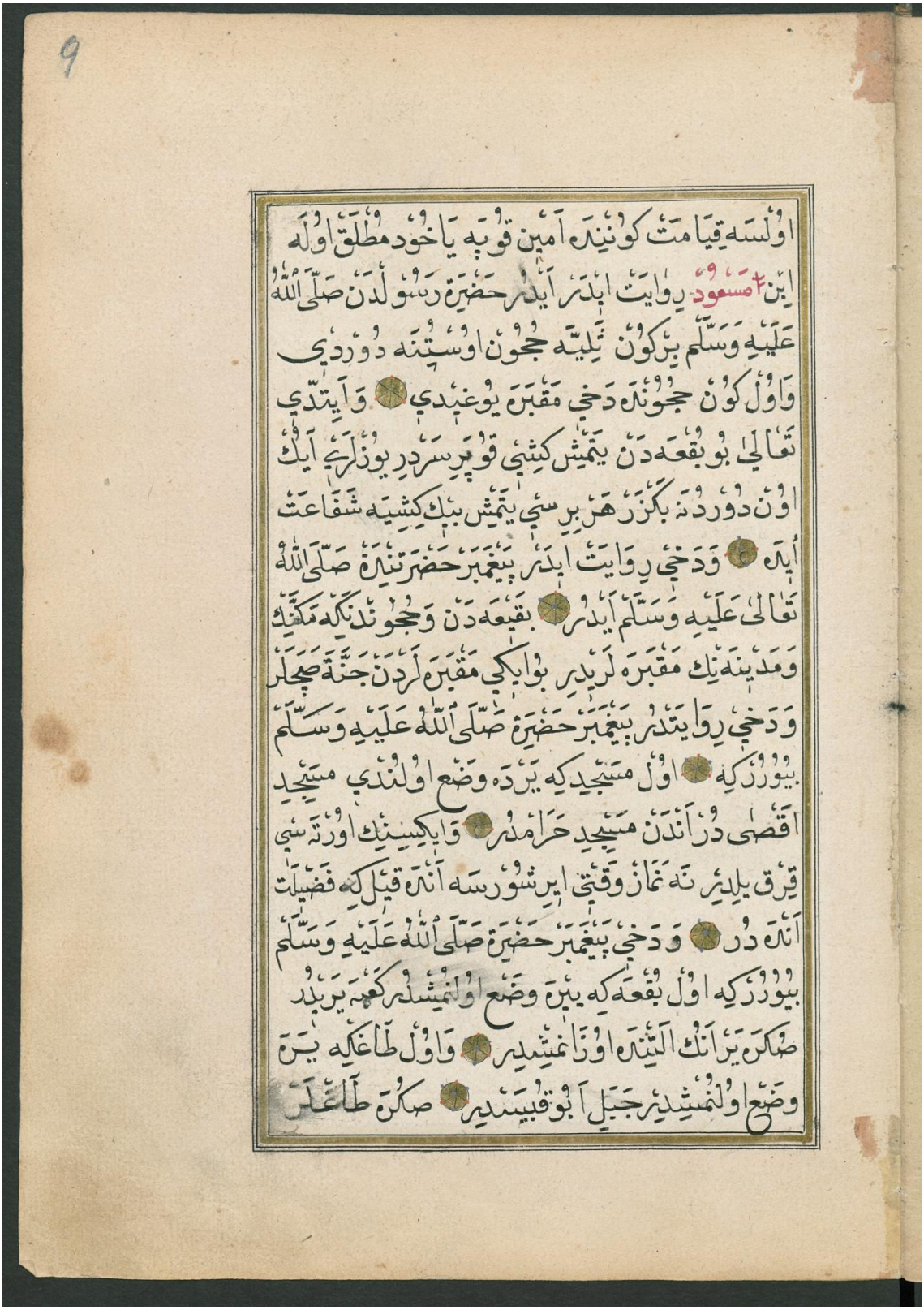

اولسه قيامت كونينده امين قوبه ياخود مطلق اوله
ابن مسعود روايت ايدر ايدر حضرة رسول دن صلى الله
عليه وسلم بركون ثليثه حجون اوستنده دوردي
واول كون حجونده دخي مقبره يوغيدي ◉ وايتدي
تعالى بو بقعه دن يتميش كشي قوبرسردر يوزلرى ايك
اون دوردده بكزر هر بر سي يتميش بيك كشيه شفاعت
ايده ◉ ودخي روايت ايدر پيغمبر حضرتلرنه صلى الله
تعالى عليه وسلم ايدر ◉ بقيعه دن وحجونكده مكه ك
ومدينه نك مقبره لرينه بوايكي مقبره لردن جنة صحلر
ودخي روايتدر پيغمبر حضرة صلى الله عليه وسلم
بيورركه ◉ اول مسجد كه يرده وضع اولنمش مسجد
اقصى دركه اندن مسجد حرامدر ◉ وايكسينك اورته سي
قرق يلدرنه نماز وقتي ايرشورسه انده قيلكه فضيلت
انده دور ◉ ودخي پيغمبر حضرة صلى الله عليه وسلم
بيورركه اول بقعه كه يرده وضع اولنمشدر كعبه يرينه
صكره يرانك التنده اوزانمشدير ◉ واول طاغكه يرده
وضع اولنمشدير جبل ابو قبيسدير ◉ صكره طاغدر

انك التينه ❁ ودخي روايت در حضرة پيغمبر صلى الله
عليه وسلم بيوردركه اول شفاعتي بن امتمدن اهل
مدينه واهل واهل طائفه ايدرين ديدي ❁ ودخي
الله تعالى بوادي مشرف ومفضل قيلدوغي اجلدن
ياش اغاجي وياش اوتن كسمك حرام ايتدي وجانورلرين
اولدرمسيني حرام ايتدي ❁ وبركسه برنسنه بولسه
كتورميه الاجغز تنبيه حسن بصري رضي الله عنه
ايدر بلمزم بر يوزنده بر بركه براچه صدقه ايتمك
يوز بيكه كچه الامكه ده ❁ ودخي بلمزم بر يوزنده
بر بركه برحسنات يوز بيكه كچه الامكه ده ❁ ودخي
بلمزم برنسنه كه اكا يا پشمق جميع كناهلر كفارت
اولوب بيراقلر اچلردن دوكولور كبي الامكه ده ❁
حجر اسود ايله ركن يماني استيلام ايتمكدر ودخي مكه
برکون اورج طمق يوز بيك اوروجه كچر ❁ ابن عمر
رضي الله عنه روايت ايدر پيغمبر حضرتي صلى الله
عليه وسلم بيوردركه مكه ده بر رمضان افضلدر
بيك رمضان مكه غيريه يرده ❁ ابن عباس رضي الله

عنهما

عنهما روايت ايدركه پيغمبر حضرتي صلى الله عليه وسلم
بيورمشدركه بر كيشي رمضان آينه بر شيشه اولنديغ
آخر بنه دك صيامنه وقيامنه بر شيشه اول كيشيه
يوز بيك آي يا زيلور مكدن غيري ده طوقسان رمضان
آيلرنده ۞ وهر كون ايجون بر مغفرت بر شفاعت
وبر بلور ۞ وهر كيجه ايجون بر شفاعت بر مغفرت
وبر بلور وهر كون ايجون بر آيت يرا قلوب الله تعالى
يولنده جهاده كوندرمك ثوابي حاصل اولور ۞ و
هر كون ايجون بر مستجاب دعا وبر بلور ۞ ودخي روايتده
حضرت پيغمبر صلى الله عليه وسلم بيورمشدركه ۞ ر
رمضان ده بر عمره حجه برابر در بوحديثي بخاري ومسلم
وابو داود وابن ماجه وترمذي وطبراني وامام احمد
وعبد الرزاق روايت ايتمشلردر ۞ وبر روايتده ايدر
رمضان آينده بر عمره بنمله بر حج ايتمك كبيدر بوحديث
طبراني وخطيب روايت ايتمشلردر ۞ ودخي پيغمبر حضرتي
صلى الله عليه وسلم بيورمشدركه بر كيسه بليته يدي كز
طواف ايتسه وايكي ركعت نماز قيلسه بر قول آزاد ايتمشجه

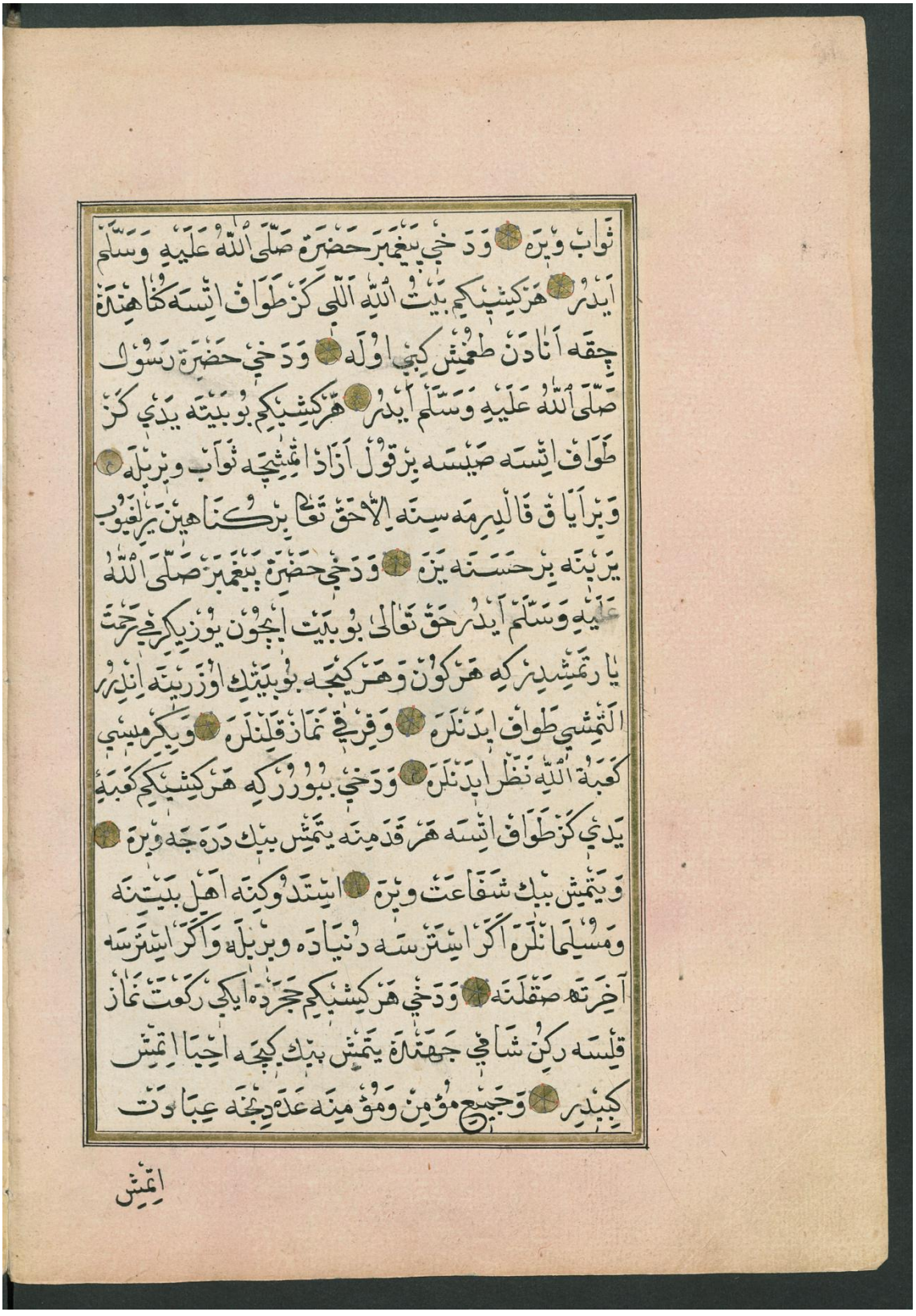

ثواب ویره ❁ ودخی پیغمبر حضرتی صلی الله علیه وسلم
ایدر ❁ هر کیشیکم بیت الله الی کز طواف ایسه کناهنه
چقه انادن طغمش کبی اولر ❁ ودخی حضرت رسول
صلی الله علیه وسلم ایدر ❁ هر کیشیکم بو بیته یدی کز
طواف ایسه صیسه بر قول ازاد ایتمش کبی ثواب ویرلر ❁
ویر ایاق قالدیرمه سینه الاحق تعالی بر کناهین یازوب
بر ینه بر حسنه یازه ❁ ودخی حضرتی پیغمبر صلی الله
علیه وسلم ایدر حق تعالی بو بیت اینجون یوز یکرمی رحمت
یاراتمشدر که هر کون وهر کیجه بو بیتی اوزرینه ایدر
التمش طواف ایدنلره ❁ وقرقی نماز قلنلره ❁ ویکرمیسی
کعبة الله نظر ایدنلره ❁ ودخی بیورمشدر که هر کیشیکم کعبه
یدی کز طواف ایسه هر قدمنه یتمش بیک درجه ویره ❁
ویتمش بیک شفاعت ویره ❁ استدوکینه اهل بیتینه
ومسلمانلره اکر استرسه دنیاده ویرلر واکر استرسه
آخرتده صقلنه ❁ ودخی هر کیشیکم مجرده ایکی رکعت نماز
قیلسه رکن شامی جهتنده یتمش بیک کیجه احیا ایتمش
کبیدر ❁ وجمیع مؤمن ومؤمنه عدد نجه عبادت

ایتمش

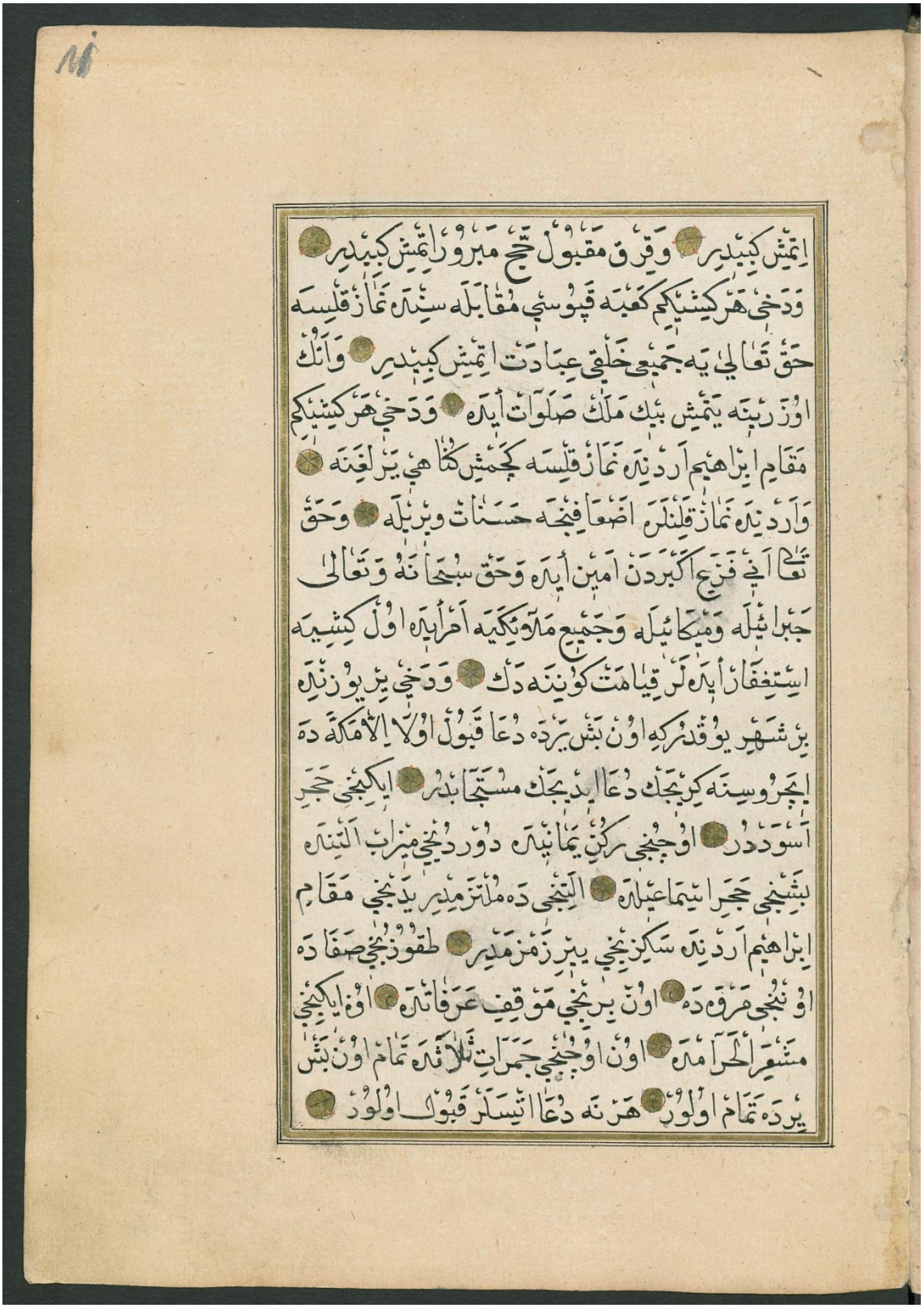

اِتمش کبیدیر ۞ وقرق مقبول حج مبرور اِتمش کبیدیر ۞
ودخی هر کیشینکم کعبه قپوسنی مقابله سنده نماز قلسه
حق تعالی یه جمیع خلقی عبادت اتمش کبیدیر ۞ وانک
اوزرینه یتمش بیک ملک صلوات ایده ۞ ودخی هر کیشینکم
مقام ابراهیم اردنده نماز قلسه کچمش کناهی یرلغنه ۞
وارد نده نماز قلنلر اضعافیجه حسنات ویریله ۞ وحق
تعالی انی فزع اکبردن امین ایده وحق سبحانه وتعالی
جبرائیله ومیکائیله وجمیع ملائکیه امر ایده اول کیشیه
استغفار ایده تا قیامت کونینه دک ۞ ودخی یز یوزنده
یز شهر یوقدرکه اون بش یرده دعا قبول اولا الا مکه ده
ایکی وسنه کریجک دعا ایدیجک مستجاب در ۞ ایکینجی حجر
اسود در ۞ اوچنجی رکن یمانیده دوردنجی میزاب التینده
بشنجی حجر اسماعیلده ۞ التنجی ده ملتزمدیر یدنجی مقام
ابراهیم اردنده سکزنجی یدی زمزمدیر ۞ طقوزنجی صفا ده
اونجی مروه ده ۞ اون بریجی موقف عرفاتده ۞ اون ایکینجی
مشعر الحرامده ۞ اون اوچنجی جمرات ثلاثه تمام اون بش
یرده تمام اولور ۞ هر نه دعا ایتسکز قبول اولور ۞

وهر نه حاجت دلسه لر روا اولة ۞ بو مقامده حق
حق دعا ايده لر ۞ ودخي روايتده حضرة پيغمبر صلى الله
عليه وسلم ايدر بر كشي يدي كز طواف ايتسه سبحان
الله والحمد لله ولا اله الا الله والله اكبر ولا حول
ولا قوة الا بالله ۞ بو تسبيحدن غيري سوز سويلمية
اون كناهي محو اولة واون حسنه يازيلة واون درجه جهي
رفع اولنه ۞ وهر كشينكم طواف ايدركن سوز سويلسه
رحمته بتة ايا غيلة صوا جنة يورويه ۞ ودخي روايتده
پيغمبر صلى الله عليه وسلم ايدر يا عا پشه حجرده نماز
قبل بيتيته كرمك ايسترسك ۞ بر حجر بيتك بر پاره سيدر
ولكن قومك استقصار ايدوب بونى چقردلر ۞ كعبة
يد قدرى وقيت ۞ ودخي پيغمبر صلى الله عليه وسلم
ايدر حجر اسود له مقام ابراهيم ايكيسى جنت ياقوتلرندن
ايكي ياقوتدر ۞ ودخي پيغمبر صلى الله عليه وسلم ايدر
حجر اسودي وركن يمانى مسح ايلمك كناهلرى دوكر
ودخي بيورور لركه بو حجر اسود قيامت كونينه كلور
ايكي كوزى اولوب انكله كورر ودلى اولور كه انكله سويلر

شهادت

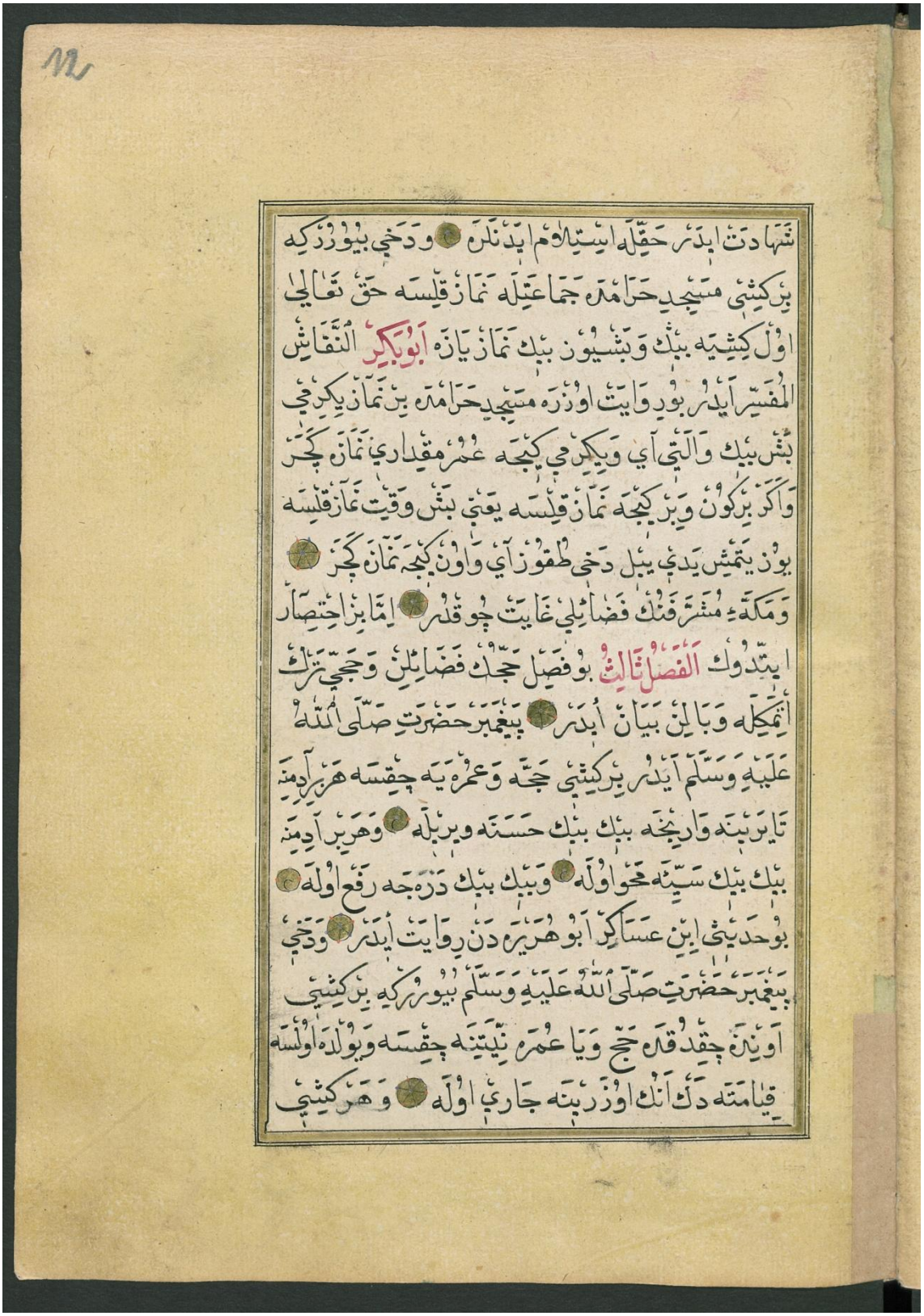

شهادت ايدر حقله استيلام ايدنلر ❁ ودخي بيورمشكه
بر كشي مسجد حرامده جماعتله نماز قيلسه حق تعالى
اول كشيه بيك وبشيوز بيك نماز يازه ابوبكر النقاش
المفسر ايدر بو روايت اوزره مسجد حرامده بر نماز يكرمي
بش بيك والتي آي ويكرمي كيجه عمر مقداري نماز كجر
واكر بركون وبر كيجه نماز قيلسه يعني بش وقيت نماز قيلسه
يوز يتمش يدي بيل دخي طفوز آي واون كيجه نماز كجر ❁
ومكه شرفنك فضائلي غايت چوقدر ❁ امابز اختصار
ايتدوك الفصل الثالث بو فصل حجتك فضائلن وحجي ترك
اتمكله وبالجمله بيان ايدر ❁ پيغمبر حضرتي صلى الله
عليه وسلم ايدر بركشي حجه وعمره يه چقسه هر بر ادمنه
تا برينه وارنجه بيك بيك حسنه ويرير له ❁ وهر بر ادمنه
بيك بيك سيئه محو اولنه ❁ وبيك بيك درجه رفع اولنه ❁
بو حديثي ابن عساكر ابو هريره دن روايت ايدر ❁ ودخي
پيغمبر حضرتي صلى الله عليه وسلم بيورمشكه بر كشي
اوينه چقدقده حج ويا عمره نيتينه چقسه ويولده اولسه
قيامته دك انك اوزرينه جاري اولنه ❁ وهر كشي

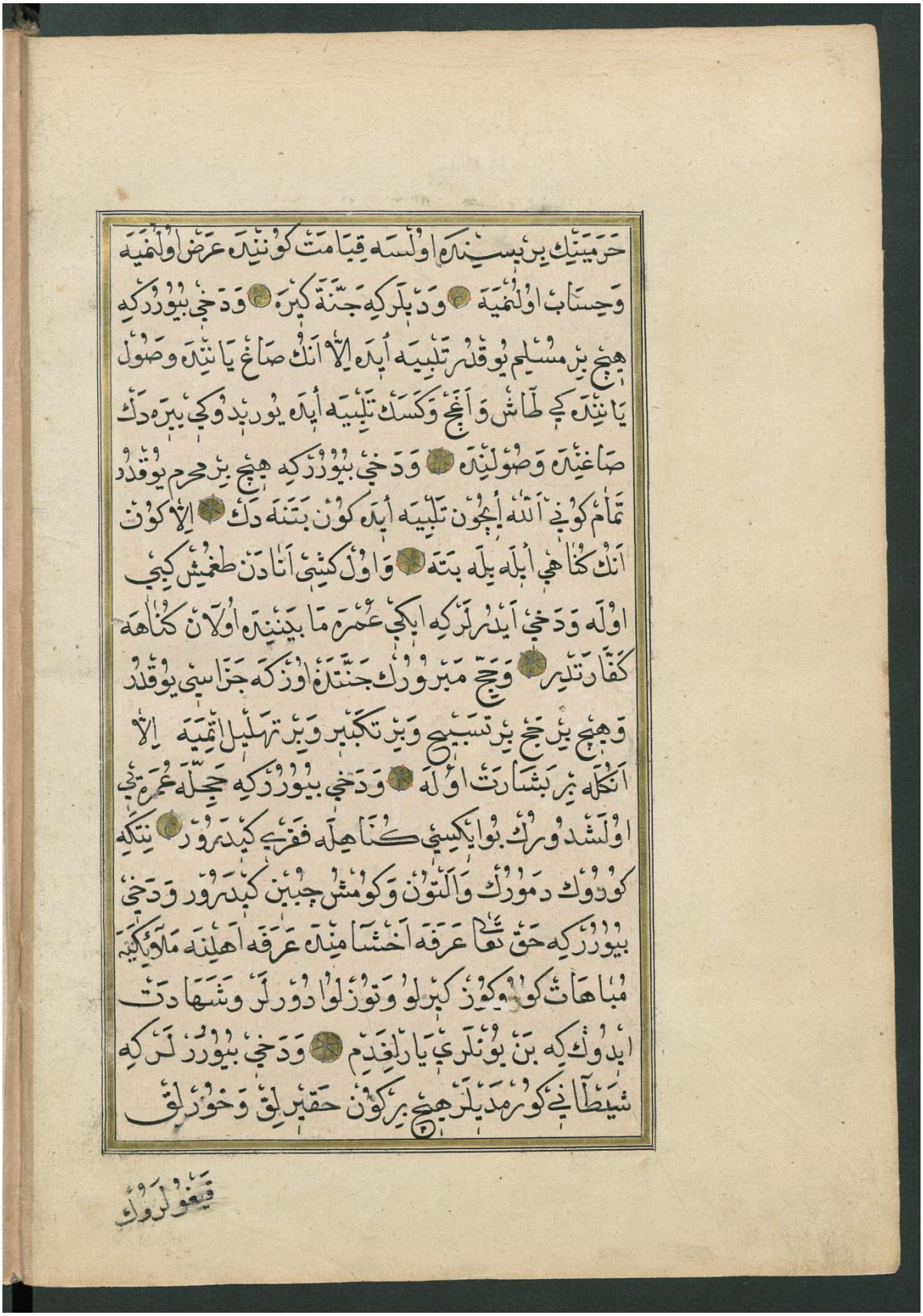

حرمينك بر بسنده اولسه قيامت كونينده عرض اولنميه
وحساب اولنميه ☸ ودخي بلركه جنة كيره ☸ ودخي بيورمشدركه
هيچ بر مسلم يوقدر تلبيه ايده الا انك صاغ يانده وصول
يانده كي لحاش وانج وكسك تلبيه ايده يورييدوكي بيره دك
صاغنده وصولنده ☸ ودخي بيورمشدركه هيچ بر محرم يوقدر
تمام كونى الله ايجون تلبيه ايده كون بتنه دك ☸ الا كون
انك كناهي ايله يله بتنه ☸ واول كشي انادن طغمش كبي
اولمه ودخي ايدر لركه ايكي عمره ما بينينده اولان كناهه
كفارت تلير ☸ وحج مبرور دك جنتده اوزكه جزاسي يوقدر
وهيچ بر حج بر تسبيح وبر تكبير وبر تهليل اتميه الا
انكله بر بشارت اولمه ☸ ودخي بيورمشدركه حجله عمرتي
اولشدورك بوايكسي كناهله فقريي كيدروب ☸ نتكه
كوروك دموركي والتون وكوميش جبين كيدروب ودخي
بيورمشدركه حق تعالى عرفه اخشامنده عرفه اهلينه ملايكيه
مباهات كوستروب كوركلو وتوزلو دورلو وشهادت
ايدوكه بن يونلري يارلغدم ☸ ودخي بيورمشدركه
شيطانك كورمديكي هيچ بر كون حقير ليق وخوارليق

قيغولروك

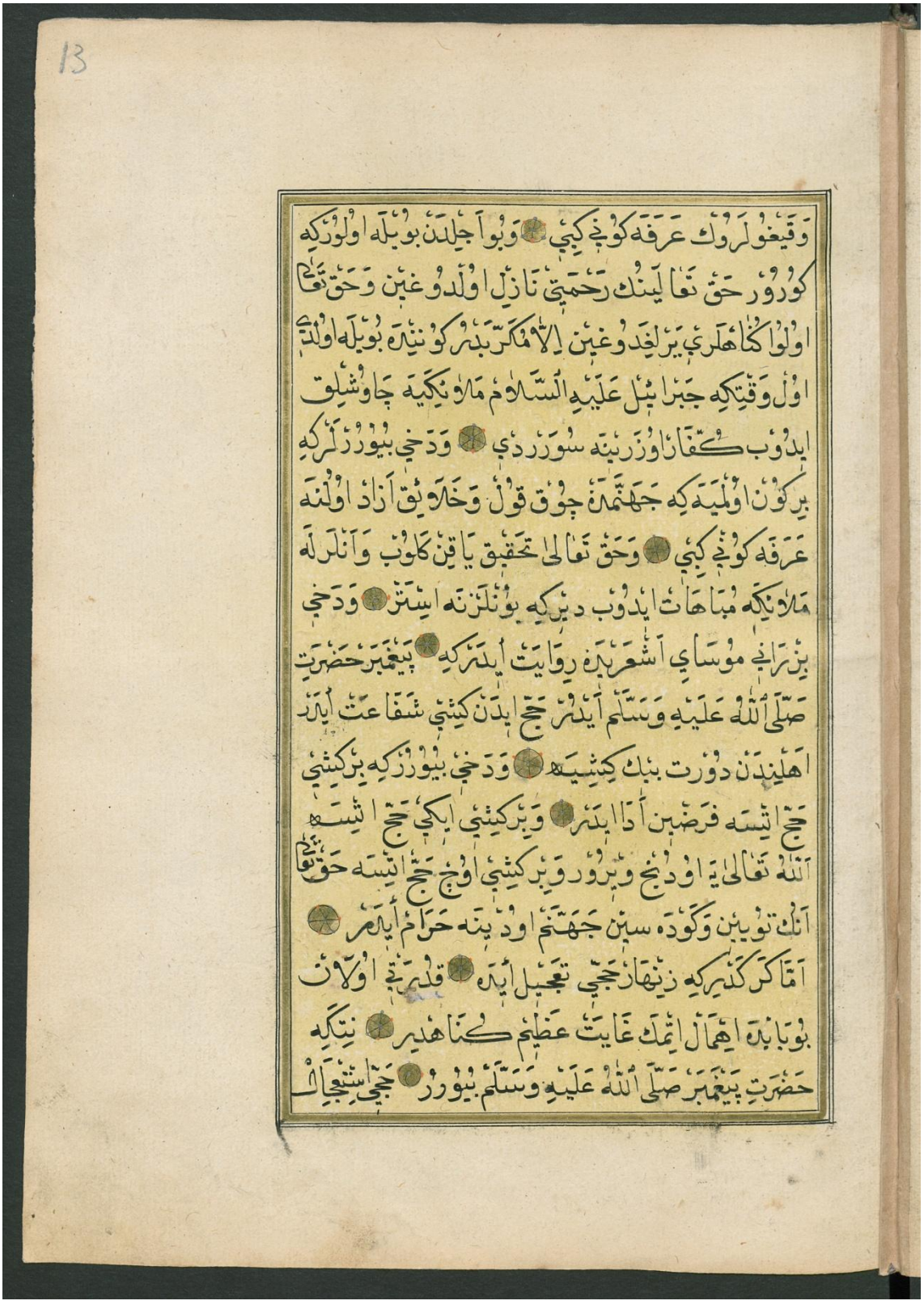

ایدوك هیچ برنكون بلمز كه كندویه عارض اولور اندن
برکیشینکه تاخیر ایتسه وصکره حج ایتسه اولمزدن اوکودیه
فوت اولانی تدارك ایدر واکر ایتمدن اولسه کرکدرکه
وصیت ایده ایتدوکی تقدیرجه امرنی شدید وکناهی
اکبددر ودخی بیوردرلرکه برکیشی حجدن منع ایتسه
برضروری حاجت یاخود برمرض حابس یاخود برسلطان
جابر حج ایتمیوب اولسه ایسترایسه یهودی اولومن
اولسون واسترایسه نصرانی اولومن اولسون
بوحدیث شریف اشارت ایدر هرکیسنه حجه کوجی یتسه
موانع شرعیه سی اولمسه اول کیشی یهودیه ونصرانیه
بکزمش اولور حج سفرینه همت ایتمیوب خود وکاکثر
طوثمق لقمه ابوحذیفه ومجاهد وطاوس رضی الله
عنهما اتفاق ایدوب ایتدیلر اکر برکیشینك اوزرینه حج
فرض اولسه موانع شرعیه سی اولسه حج ایتمدن اولسه
برآنك ارسالنه غاذ قلمزون دیدیلر خاتمه بوخاتمه زمزم
صویینك فضائلین بلدررر حضرت رسول صلی الله علیه وسلم
ایدر جبرائیل علیه السلام نوقیتکه اوکسیله قعوب زمزم

صویی

صوبی چقدیسه ایسمعیلك انا سیی اطرافنه قوم یقدیی
اگر کندی حالنه قوسیدی اقرعین اولوب اقردی
ودخی حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلم بیوردکه
ماء زمزم لما شرب له معناسی بودرکه زمزم صوبی
نه نیتله ایچلور اول نیت اولور ودخی بیر وایتده
زمزم شفاء من کل داء معناسی بودرکه زمزم
شفادر هر درده وبر حدیث آخرده زمزم صوبی
نه نیتله ایچلورسه اول نیت اولور اگر شفا ایچون
ایچرسه حق تعالی شفا ویرر واگر استعاذه ایچون
ایچرسه حق تعالی صقلیه واگر صوسیزلق ایچون
ایچرسه حق تعالی صوسیزلغین کسه واگر آچلق
ایچون ایچرسه حق تعالی طویره وبو زمزم
جبرائیل هر مسی واسمعیلك سقاسیدر
وبر حدیث آخرده زمزم صویله قرینه
شبشیرمك نفاقدن بریدر کفدر
یعنی منافق اولان بو صوی
قدر قدینه ایچمیه والسلام

بسم الله الرحمن الرحيم

شرط اسلام مدن برينك ركن اعظم اولدوغين

نص خبر ويردي تيقن ايت ندر حج شريف

هر امورى نقله ربط ايت تابله سن نه اولدوغين

اول وقتده سكا شرعاً دينلر تحقيق ظريف

حجه لغتده قصده ديرلر اصطلاحسين بيان

ايله سيد جمله اخوانه اوله ظاهر عيان

فعل خاص ايله زمانى خاصده زائر اوله لى

اول مكانى خاص كيم سعى ايدوب آنده اوله لى

حضرت حج شرفك اصطلاح معنا سى بوا

ضبطله عزم ايله عمل ايت بوله سن جنتده بوا

بش كون ايچره تام اوله حق جمله افعال حج

بعض فاضل بويله تصريح ايلمشدير اتمه لج

فى بيان

مناسك منظوم

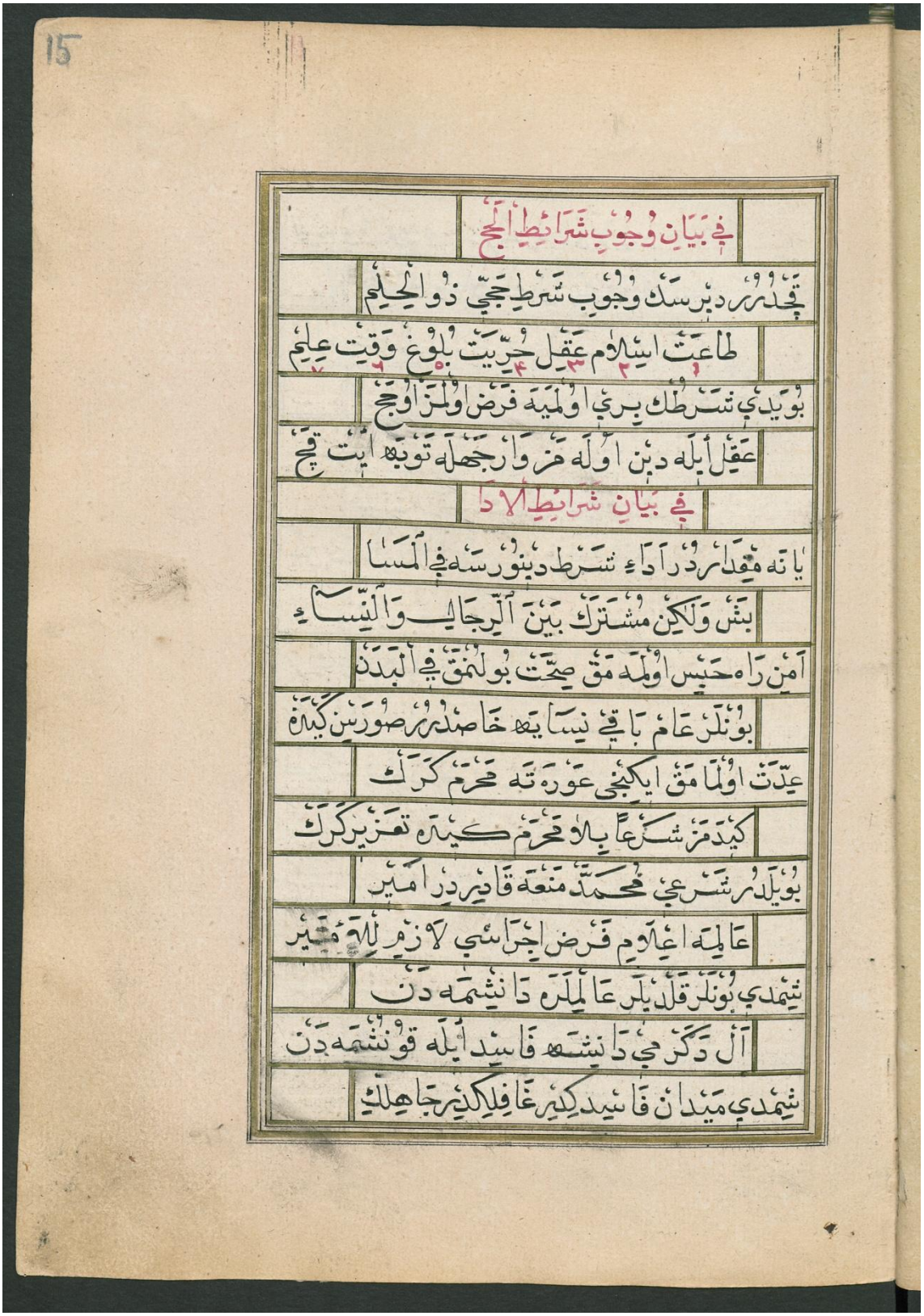

في بيان وجوب شرائط الحج

تحقيق در بيرسنك وجوب شرط حجي ذو الجلم

طاعت اسلام عقل حريت بلوغ وقت علم

بويدي شرطك بري اولمية فرض اولز اوچ

عقل أيله دين اوله مز وار جهله تويه ايت قچ

في بيان شرائط الاداء

يا نه مقدار در اداء شرط دينور سنه في المسا

بش ولكن مشترك بين الرجال والنساء

امن راه حبس اولمق صحت بولمق في البدن

بونلر عام باقي نسايه خاص در صورتين كيده

عدت اولما مق ايكينجي عورته محرم كرك

كيدمز شرعاً بلا محرم كيده تعزير كرك

بويله در شرعي محمد منعه قادير در امير

عالمه اعلام فرض اجراسي لازم للة مقير

شمدي بونلر قلديلر عالملرده نشمه دن

آل دكرمي دانشمه فاسيد أيله قونشمه دن

شمدي ميدان فاسيد كيمر غافل كيمر جاهلك

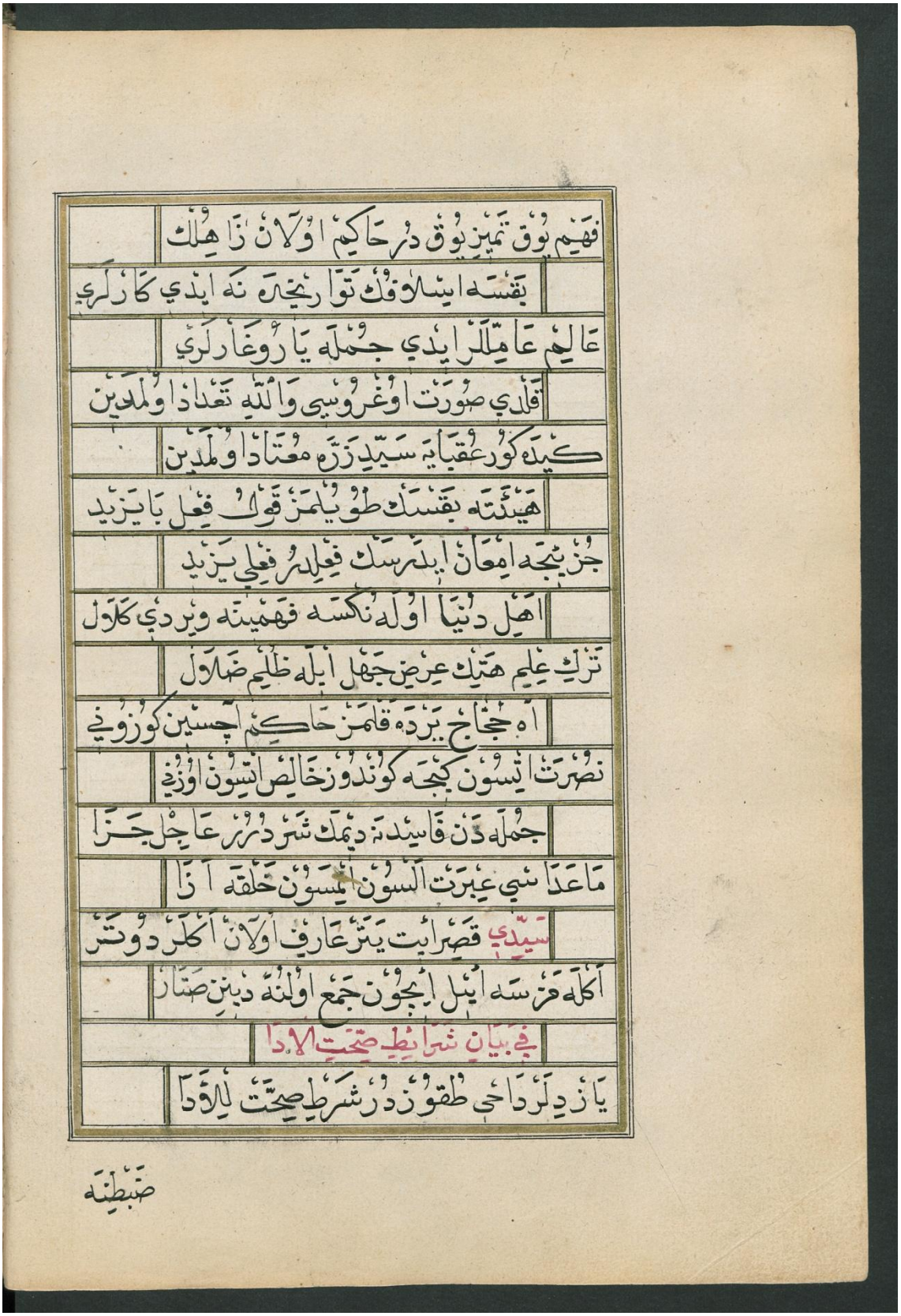

فهيم بوق تميز يوق در حاكم اولان زا هلك
بقسه ايشلاوك توارنجه نه ايدي كارلري
عالم عاملرايدي جمله يا روغارلري
قلدي صورت اوغروسي والله تعداد اولمدين
كيمه كور عقبايه سيد زره معتاد اولمدين
هيئته بقسك طوغيلمز قول فعل بايزيد
جزئيجه امعان ايدرسك فعلرك فعلي يزيد
اهل دنيا اوله نكسه فهمينه ويردي كلال
ترك علم هتك عرض جهل ايله ظلم ضلال
اه حجاج يرده قلمز حاكم اچسين كوزوني
نصرت ايسون كيجه كوندوز خالص ايسون اوزني
جمله دن فاسيدة ديمك شر در عاجل جزا
ماعدا شي عبرت السون ايسون خلقه آزا
سيدي قصر ايت يتر عارف اولان اكلر دوتر
اكله فرسه ايكل ايجون جمع اولنه دين صتار

في بيان شرائط صحت الاداء

يا زد لر داخي طقوز در شرط صحت لاداء

ضبطنه

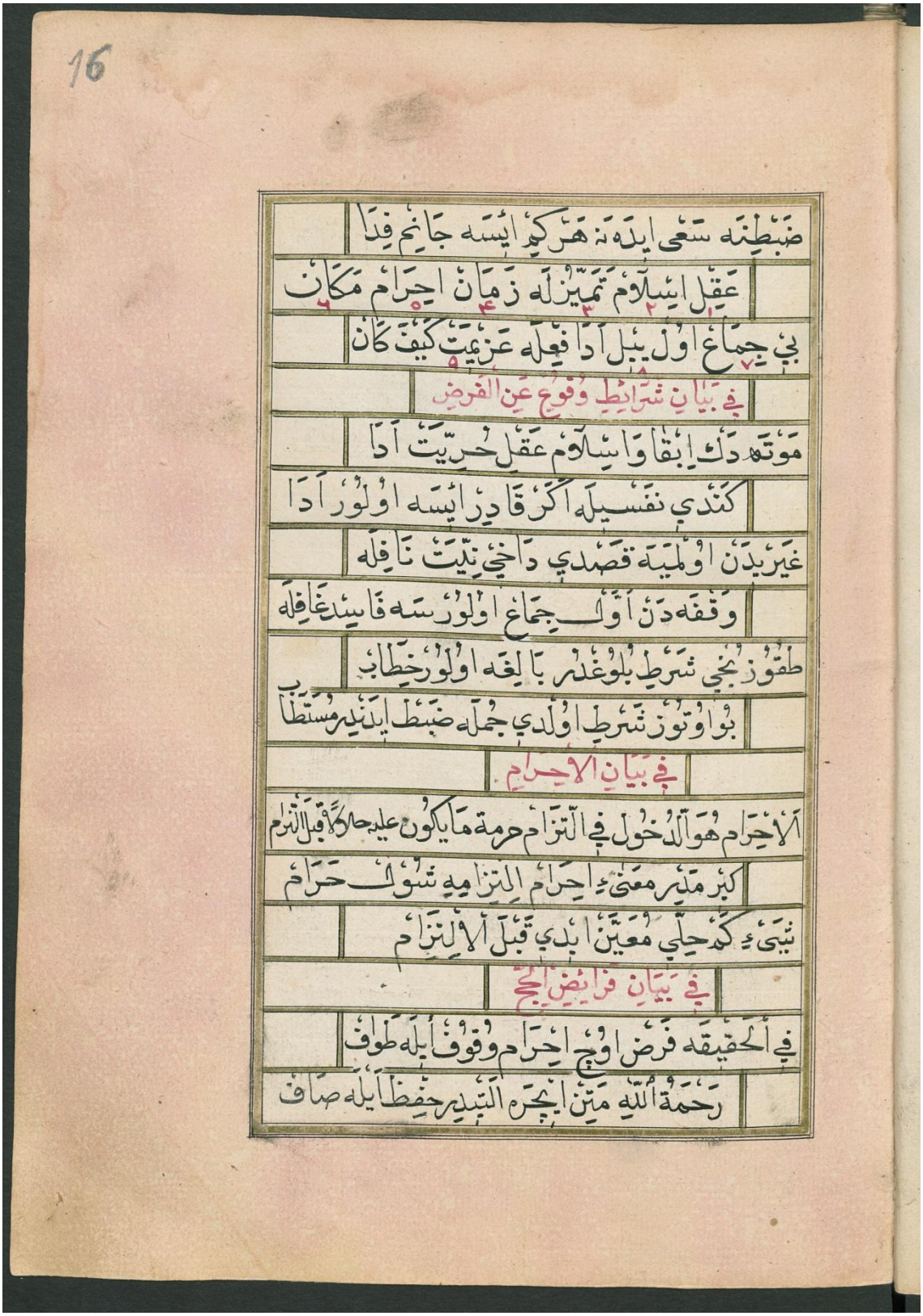

16

ضَبْطِنَه سَعْي ايدَه نَه هَرْكِم ايسَه جَانِم فِدَا
عَقْل اِسْلَام تَمْيِيز لَه زَمَان اِحْرَام مَكَان
بِي جِمَاع اَوْل يِيل اَدَا فِعْلَه عَزِيمَت كَيْف كَان
فِي بَيَانِ شَرَائِطِ وُقُوعِ عَنِ الفَرْضِ
مَوْتَه دَك اِبْقَا وَاسْلَام عَقْل حُرِّيَّت اَدَا
كَنْدِي نَفْسِيلَه اَكَر قَادِر ايسَه اَوْلُور اَدَا
غَيْر يِدَن اَوْلَمِيَه قَصْدِي دَاخِي نِيَّت نَافِلَه
وَقْفَه دَن اَوَّل جِمَاع اَوْلُورسَه فَايِدَه غَافِلَه
طَقُوز بُخِي شَرْط بُلُوغ دَر بَالِغَه اَوْلُور خِطَاب
بُو اُوتُوز شَرْط اَوْلَدِي جُمْلَه ضَبْط ايدَنْلَر مُسْتَطَاب
فِي بَيَانِ الاِحْرَام
اَلاِحْرَام هُوَ الدُّخُول فِي الْتِزَام حُرْمَة مَا يَكُون عَلَيْه حَلَالًا قَبْل الْتِزَام
كَبِّر مَدِّر مَعْنَى اِحْرَام اِلْتِزَامِه شُوك حَرَام
شَيْء كَم حِلِّي مُعَيَّن اَيْدِي قَبْل الاِلْتِزَام
فِي بَيَانِ فَرَائِضِ الحَجِّ
فِي الْحَقِيقَه فَرْض اُوچ اِحْرَام وُقُوف اَيْلَه طَوَاف
رَحْمَة اللّٰه مَتِن اِيچْرَه التَّبْدِير حِفْظ اَيْلَه صَاف

تلبیه نیت وقوف ترتیب طواف مطلق طواف
نیتی تصریح ایدن متن مصنف اتمه لاف

فرض اولان یرلرده لبیک یا انک مثلی ایله
فرض تمام اولور دخی تقلید قربان شوقله

اوقنه تاما وروده اوزره زیاده اولسه حسن
بوندن اکسک اوقنه مکروه اولور اولمز حسن

نیته قصد دیدیلر جزئیجه طور مقدار وقوف
ماعدا تفصیلن امعان ایله اول صاحب وقوف

فی بیان الواجبات

واجبات یکرمی ایکی اون طقوز سنت تمام
حاجتک سه ضبط ایت جهل ایله ربط اولمز مرام

حاجیم دیرسک سؤال اولنسه یوق شرعی جواب
جهل ایله شیئ حاصل اولمز قنه بولورسن ثواب

اوتوز اوچ یلدیر اشیم حقه بوخلقی حق ایله
دعوت امثا بولدم آز حقه تابع حق ایله

ضمه کد کندم تمام ایتدم ابشم بولدی تمام
یوغه یوق جرمی قصوریم حد کمشدر تمام

اولی

17

اَوْلِي مِيقَاتِدَنْ اِحْرَامْ سَعْيِدُرْ بَيْنَ الصَّفَا
وَالْمَرْوَه اوْجُنْجِي اِبْتِدَاسِي مِنْ صَفَا

اِسْتِدَامَتْدُرْ نَهَارًا لِلْغُرُوبْ فِي الْوُقُوفْ
اوْلَمَيَه وَقْفًا نَهَارًا جُزْءٌ مِنَ اللَّيْلِ دَه وُقُوفْ

مُزْدَلِفَه دَه وَقْفَه دُرْ بَعْدَ الطُّلُوعْ فَجْرِ نَهَارْ
بُودُرْ اَلْتِنْجِسِي يَدِنْجِسِي دُرْ رَمْيِ جِمَارْ

حَلْقْ تَقْصِيرْ طَقُوزْ نَجْسِي وَدَاعْ اِيْجُونْ طَوَافْ
فِي الطَّوَافْ مَشْيِ اوْلْدِي اوْنِنْجِي رَكْعَتَانْدُرْ لِلطَّوَافْ

اوْنِ اِيكِنْجِي طَهَارَتْدُرْ تَيَامُنْ اوْنِ اوْچِي
عَكْسِ اِيدَرْ بَعْضِ كِتَابْ اَنْلَرْدُرْ رِوَايَتِكْ اَرْدِچِي

سَتْرِ عَوْرَتْ قَدْرِ مَا يَسْتُرْ طَهَارَتْ مِنْ ثِيَابْ
دِي اوْنِ اَلْتِنْجِي طَوَافِ نَزَائِرِنْ اوْلْدِي مَثَابْ

اوْنِ يَدِنْجِسِي طَوَافْ اَكْثَرْ اوْلَه زِيَادْ
اوْلْ طَوَافْ اوْلَه وَرَاءِ فِي الْخَطِمْ اِيتْ اِعْتِيَادْ

قَبْلَ خَلْقِ رَمْيِ جَمْرَه فِي النَّحَرْ مَعْنَى دَه عَامْ
مُفْرِدِ قَارِنْ تَمَتُّعْ اَوْلْدُرُرْ تَفْصِيلِ عَامْ

رَمْيِ حَلْقْ بَيْنِدَه قَارِنْ لَه تَمَتُّعْ چُونْ جَزَا

ذبح قربان اولدي يكرمنجسي كسرا تمه اذا

بو ايكينك ذبح يوم نحر ايجنده در امام
حلق تقصير في الحرم يكرمي ايكي واجب تمام

واجبك حكمي لزوم دم در رابت اجتزاز
نه اولمق ديمكدر حيا ايدر اولان اهل اجتزاز

في بيان سنن المؤكدة

مفرد بالحج ايجون دينده سنندر طواف
قارن افاقيه در اول قدوم بر اختلاف

شوط اولميه رمل سعي ايجره اتمك هرولة
هيئت اوزره يورمك باقيده ضد هرولة

مزدلفه ده اولدي بشنجسي بيتوتت ينه
اولدي التنجي منيت جائم ايشت يوم المنه

عند الاحرام غسل ايله لبس ازار ايله رد
ركعت الاحرام مقدم صكره احرام ايت ادا

اون برده تكرار لبيك ايتمك واستلام
وضع يد تقبيل ايله ركن يماني استلام

في طواف الحج عمره اضطبا عدر اون بشي

استلام

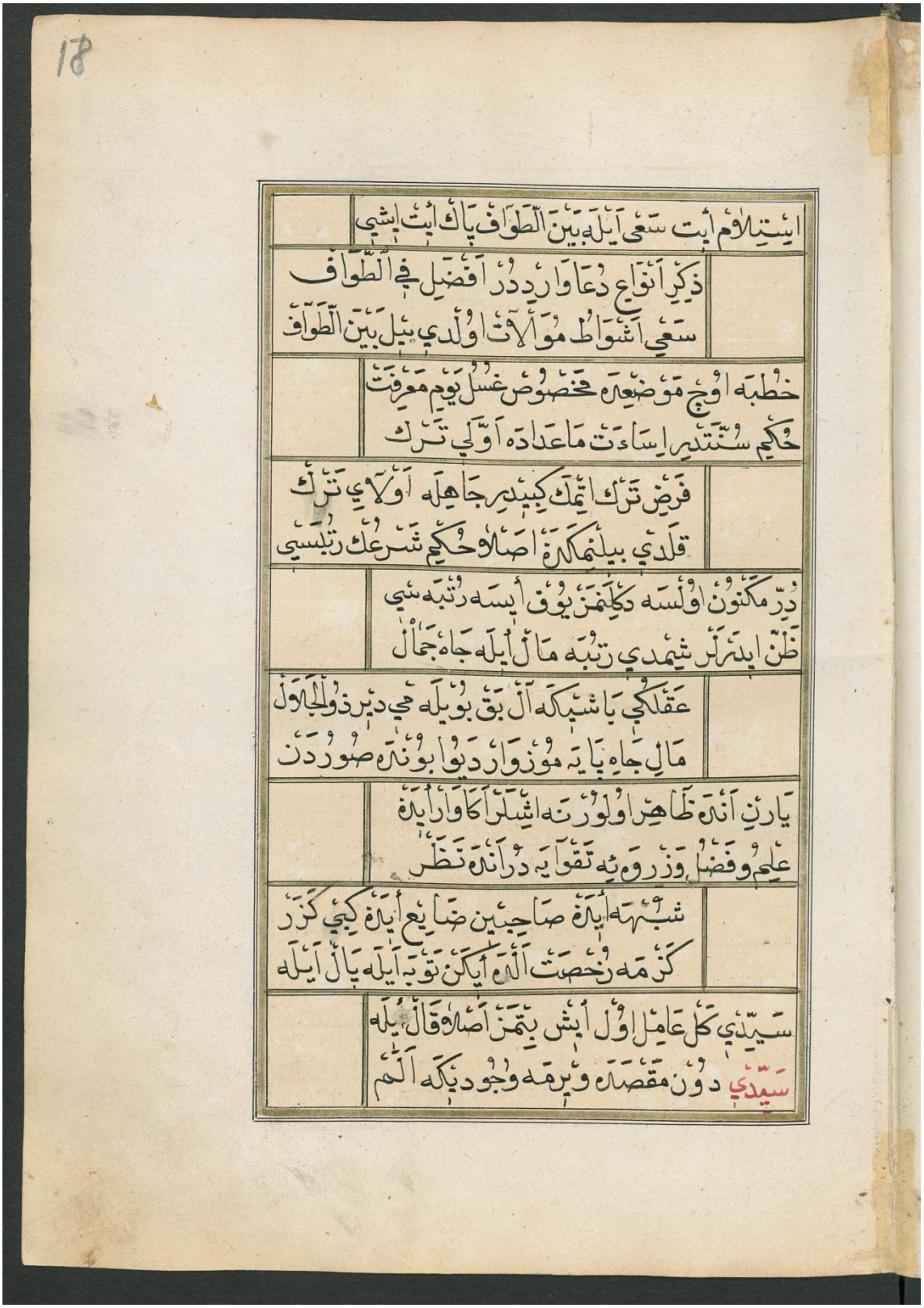

اِسْتِلَامُ اَيْت سَعْي اَيْلَه بَيْنَ اَلطَّوَافْ پَاكْ اَيْتْ اِشِي

ذِكْرِ اَنْوَاعِ دُعَا وَارِدْ دُرْ اَفْضَلِ فِي اَلطَّوَافْ

سَعْيِ اَشْوَاطْ مُوَالَاتْ اُولْدِي بِيلْ بَيْنَ اَلطَّوَافْ

خُطْبَه اُوجْ مَوْضِعَه مَخْصُوصْ غُسْلْ يَوْمِ مَعْرِفَتْ

حُكْمِ سُنَّتْدِر اِسَاءَتْ مَاعَدَاده اَوْلِي تَرْكْ

فَرْضْ تَرْكْ اِتْمَكْ كَبِيرْ جَاهِلَه اَوْلَايِ تَرْكْ

قَلْدِي بِيلْمَكَارَه اَصْلَا حُكْمِ شَرْعْكْ رَتْبَسِي

دُرِّ مَكْنُونْ اُولْسَه كِلْمَزْ يُوزْ اِيسَه رُتْبَه شِي

ظَنِّ اِيدَرْسَزْ شِمْدِي رُتْبَه مَالْ اَيْلَه جَاهْ جَمَالْ

عَقْلَكِي يَاشِيكَه اَلْ بَقْ بُويْلَه مِي دِيرْ ذُو الْجَلَالْ

مَالِ جَاهِ يَايَه مُوزَوَارْ دِيوَا بُونَه صُورْدَنْ

يَارِنِ اَنَه ظَاهِرْ اُولُورْ نَه اِشْلَرَا كَاوَارْ اَيَه

عِلْمْ وَفَضْلْ وَزْرُوَه ثِه تَقْوَايَه دُرْ اَنَه نَظَرْ

شُبْهَه اَيَه صَاحِبِينْ ضَايِعْ اَيَه كِبِي كَزَرْ

كَزْمَه رُخْصَتْ اَلَه اَيْكَنْ تَوْبَه اَيْلَه يَالْ اَيْلَه

سَيِّدِي كُلْ عَامِلْ اُولْ اَيْشْ بِيتْمَزْ اَصْلَا قَالْ اَيْلَه

سَيِّدِي دُونْ مَقْصَدَه وَيْرْمَه وُجُودِيكَه اَلَمْ

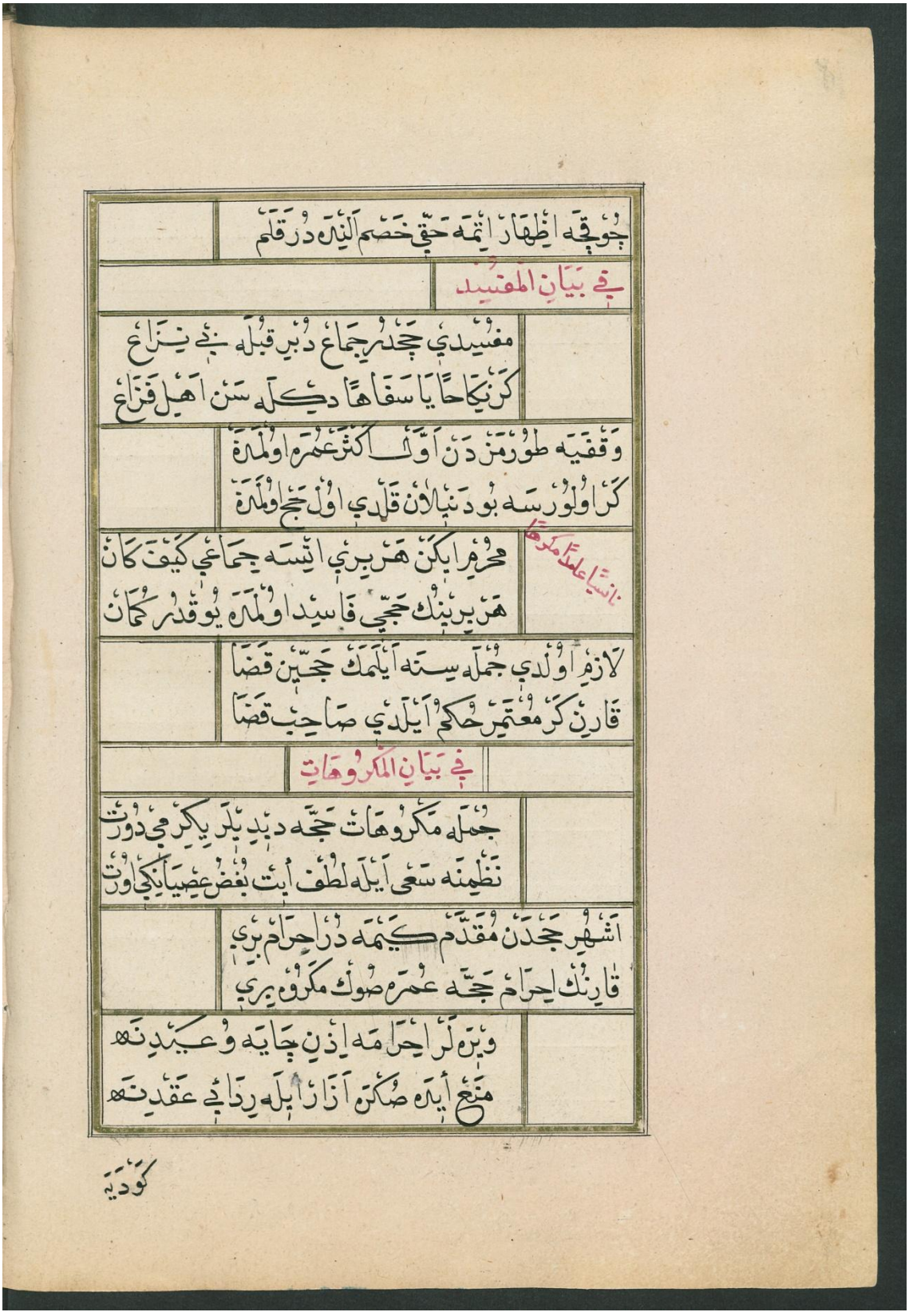

جُوبِقَه اِظْهَارْ اِتْمَه حَقِّي خَصْم اَلِيَنَه دُرْ قَلَم

فِي بَيَانِ الْمُفْسِد

مُفْسِدِي حَجْدُرْ جِمَاعْ دُبُر قَبْلَه بَنِي نِزَاعْ
كَرْ نِكَاحًا يَا سَفَاهًا دِكَلَه سَنْ اَهْلِ فَزَاعْ

وَقْفِيَه طُورْ مَنْ دَنْ اَوَّلْ اَكْثَرْ عُمْرَه اُولَمَدَه
كَرْ اُولُورْ سَه بُودَنِيَالَانْ قَلْدِي اُولْ حَجِّ اُولَمَدَه

مَا شَيْءٌ عَلَى مَنْ كَرَّرَهَا

مُحْرِمْ اِيكَنْ هَرْ بِرِي اَنِّسَه جِمَاعِي كَيْفَ كَانْ
هَرْ بِرِينِكْ حَجِّي فَاسِدْ اُولَمَه يُوقْدُرْ گُمَانْ

لَازِمْ اُولْدِي جُمْلَه سِتَّه اَيْلَمَكْ حَجَّيْنْ قَضَا
قَارِنْ كَرْ مُعْتَمِرْ حُكْمِ اَيْلَدِي صَاحِبِ قَضَا

فِي بَيَانِ الْمَكْرُوهَاتِ

جُمْلَه مَكْرُوهَاتْ حَجَّه دِيدِيلَرْ يَاكِرْ مِي دُوتْ
نَظْمِينَه سَعْي اَيْلَه لُطْفْ اَيْتْ بُغْضْ عِصْيَانِكِي اُوتْ

اَشْهُرِ حَجْدَنْ مُقَدَّمْ كِيمَه دُرْ اِحْرَامْ بَرِي
قَارِنْكْ اِحْرَامْ حَجَّه عُمْرَه صُوكْ مَكْرُوهْ بَرِي

وَيْرَه لَرْ اِحْرَامَه اِذْنِ جَايَه وَعِيدِنَه
مَنْعْ اَيْلَه صُكْرَه اَزَارْ اَيْلَه رِدَائِي عَقْدِنَه

كَوْدِيَه

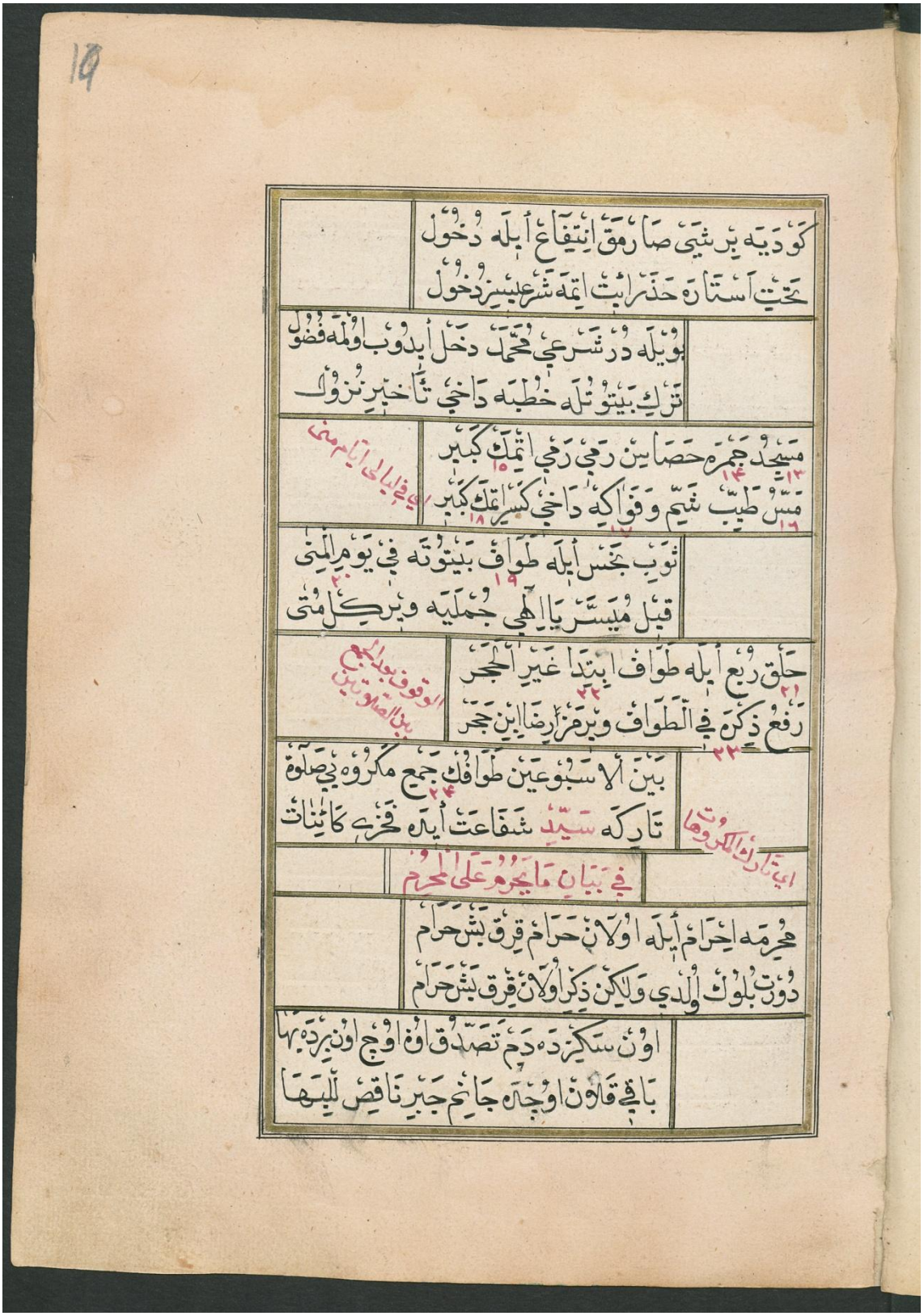

کودیه پر شیئی صارمق انتفاع أیله دخول
تحت استاره حذرایت ائمه شرعیسیز دخول

بویله در شرعی محمل دخل ایدوب ولمه فضول
ترک بیتوتله خطبه داخی تأخیر نزول

مسجد جمره حصاین رمی رمی ائمك کبیر
مس طیب شیم وفواکه داخی کسر اعتك کبیر

ثوب بخس أیله طواف بیتوته فی یوم المنی
قیل میسر یا الهی جمله یه ویرکل متی

حلق ربع أیله طواف ابتدا غیر الحجر
رفع ذکر فی الطواف ویرمزارضا ابن حجر

بین الأسبوعین طوافك جمع مکروه بی صلوة
تارکه سید شفاعت أیده فخر ی کائنات

فی بیان ما یحرم علی المحرم

محرمه احرام أیله اولان حرام فرق بش حرام
دورت بلوك ولدی ولکن ذکر اولان فرق بش حرام

اون سکز ده دم تصدق افه اوچ اون بر ده بها
باقی قاون اوچده جانم جبر ناقص للبها

دم تصدق قيمت ايله جبر نقصان هرزه واد
جمله واجب جمليه ترك ايلمز رحمت اومادد

رحمت اوممق اجتناب اتمك سزين دينده محال
ايجمه دن قندم وطويدم يمدن دينمك محال

بابه آنه دينلره اكلمقدن قلدي ناس
باعثي والله شك يوق دينلو رسه شر ناس

شر ناس كيمدر ديو اتو فيق اولوب صورسه بر كشي
كتب اسلاف طوبطلو ايدي صورمغه قورسه بري

كل مرامه سيدي دبر تمه دردك تبره نر
جز بيجه فهمي اولان اكلر مرادي دبره نر

حق بلنمز خلق ايله يل خلق بيلير حق ايله
بويله درحكمي سلف مثبت دردر بو حق ايله

اولا اتمك جماع ولمس و قبله عانقه
اوچي شهوتله مقيد سيما معانقه

قيص لحيه ربع راس حلقله لبس قميص
وجه راسك ربع كلن كامل اورتمك دسيس

في بحر آخر

تطبيله

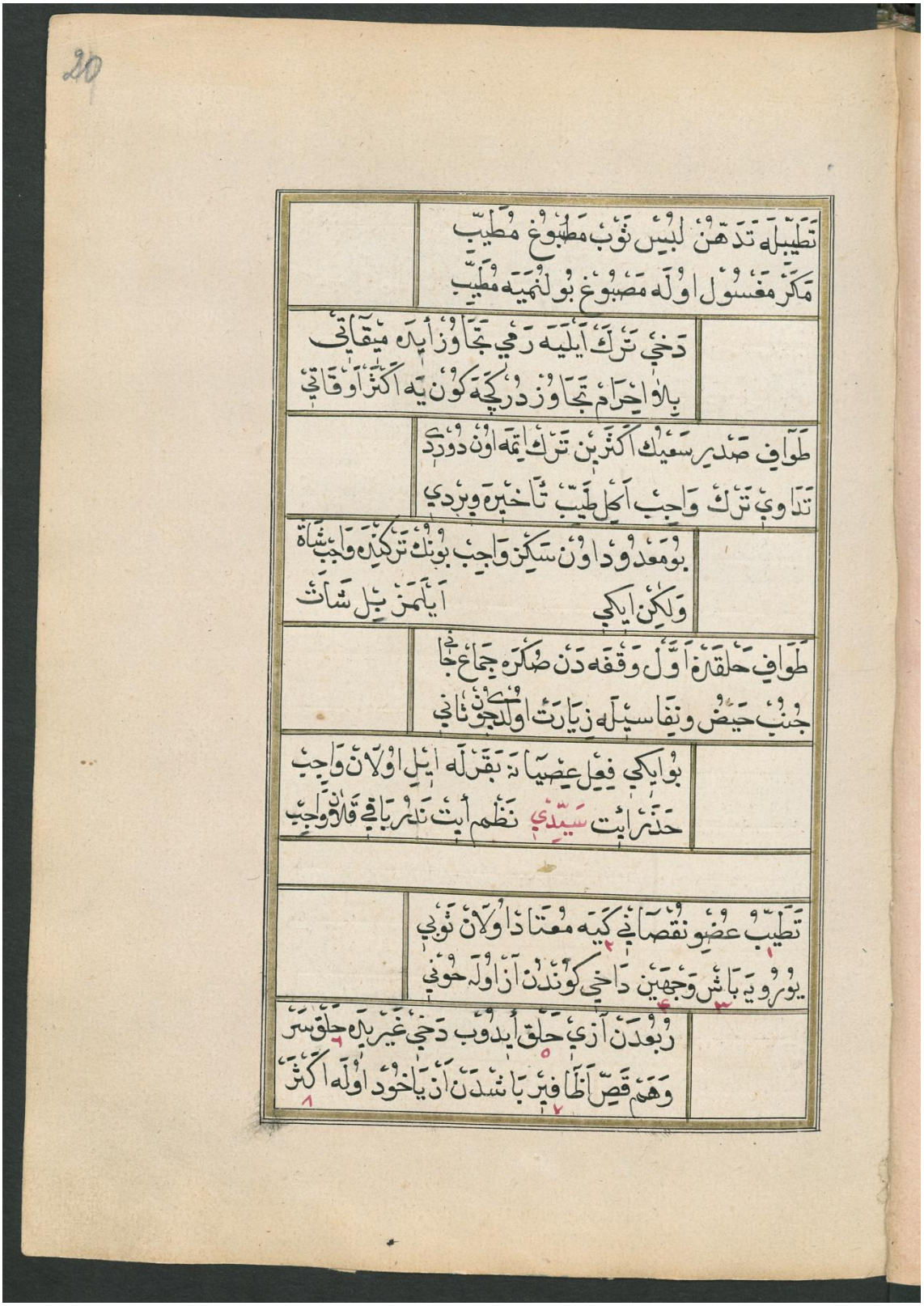

تطيبله تدهن لبس ثوب مطبوغ مطيب
مكر مغسول اولمه مصبوغ بولنميه مطيب

دخي ترك ايليه رمي تجاوز ايده ميقاتي
بلا احرام تجاوز دركه كون يه اكثر اوقاتي

طواف صدر سعيك اكثرين ترك اتمه اون دوردي
تداوي ترك واجب اكل طيب تاخيره ويردي

بو معدود اون سكز واجب بونك تركنده واجب شاة
ولكن ايكي ايلمز بل شات

طواف حلقدن اول وقفه دن صكره جماع جنب حيض ونفاسيله زيارت اولنجون ثاني

بو ايكي فعل عيضيانه بقرله ايل اولان واجب
حذر ايت سيدي نظم ايت نذر يا في قال واجب

تطيب عضو نقصانيه كيه معتاد اولان ثوبي
يورويه باش وجهين داخي كوندن آز اولمه حوني

ربعدن آزي حلق ايدوب دخي غير يله حلق سر
وهم قص اظافر باشدن آز ياخود اولمه اكثر

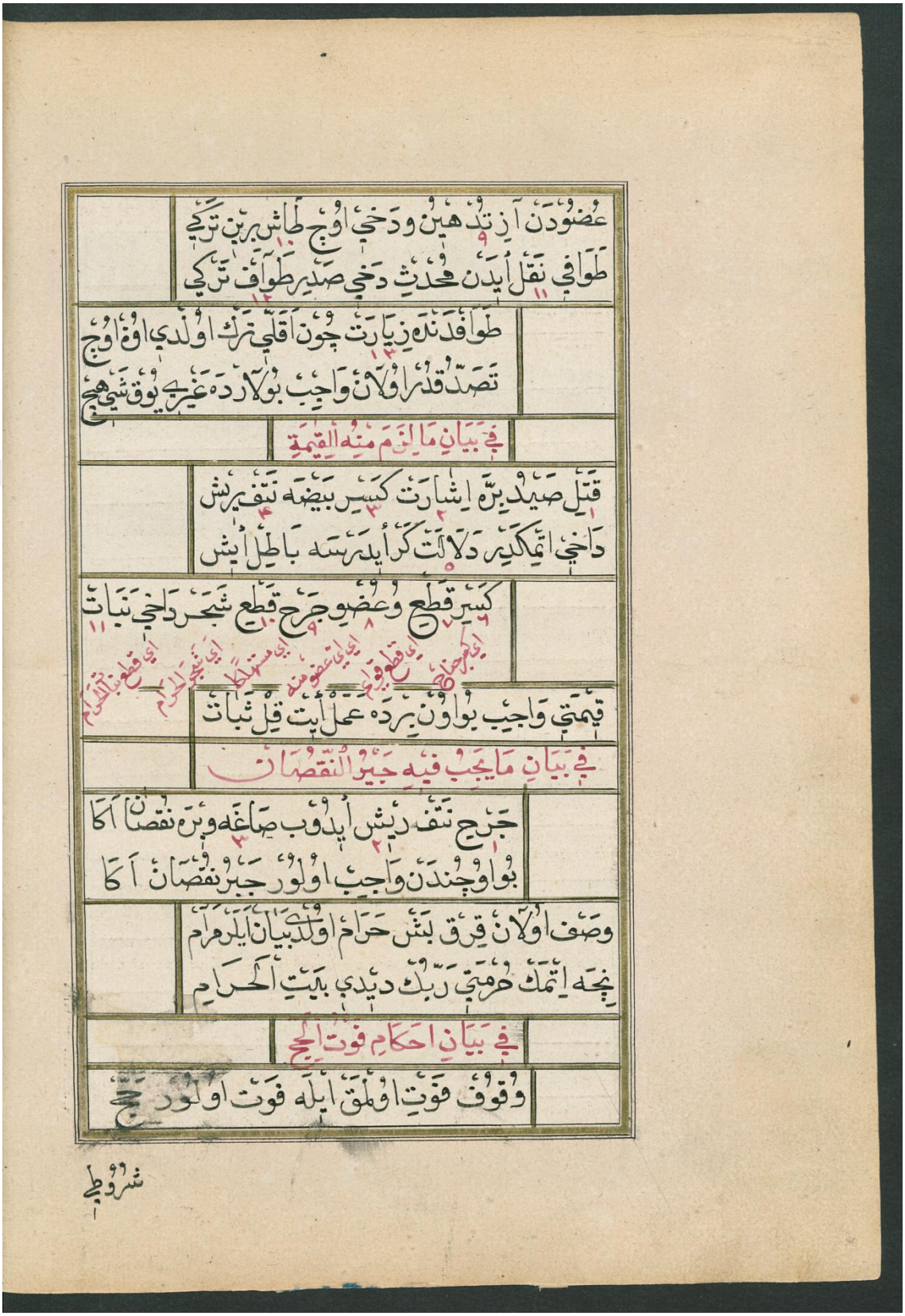

عضودن آزتد هین ودخی اوچ طاش برین ترکی
طوافی نقل ایدن محدث دخی صدر طواف ترکی

طواف دنه زیارت چون اقلی ترک اولدی اوه اوچ
تصدق قدر اولان واجب بولارده غیری یوق شی هیچ

فی بیان ما لزم منه القیمة

قتل صید برّه اشارت کسر بیضه تنفیر ش
داخی اتمکدر دلالت کر ایدرسه باطل ایش

کسر قطع وعضو جرح قطع شجر داخی نبات
ایجاب قیمتی واجب بولاون برده عمل ایت قل ثبات

فی بیان ما یجب فیه جبر النقصان

جرح نتف ریش ایدوب صاغه وبره نقصان اکا
بولوچندن واجب اولور جبر نقصان اکا

وصف اولان قرق بش حرام اولدی بیان ایلرم
بنجه اتمک حرمتی ربک دیدی بیت الحرام

فی بیان احکام فوت الحج

وقوف فوت اولمق ایله فوت اولور حج

شروطی

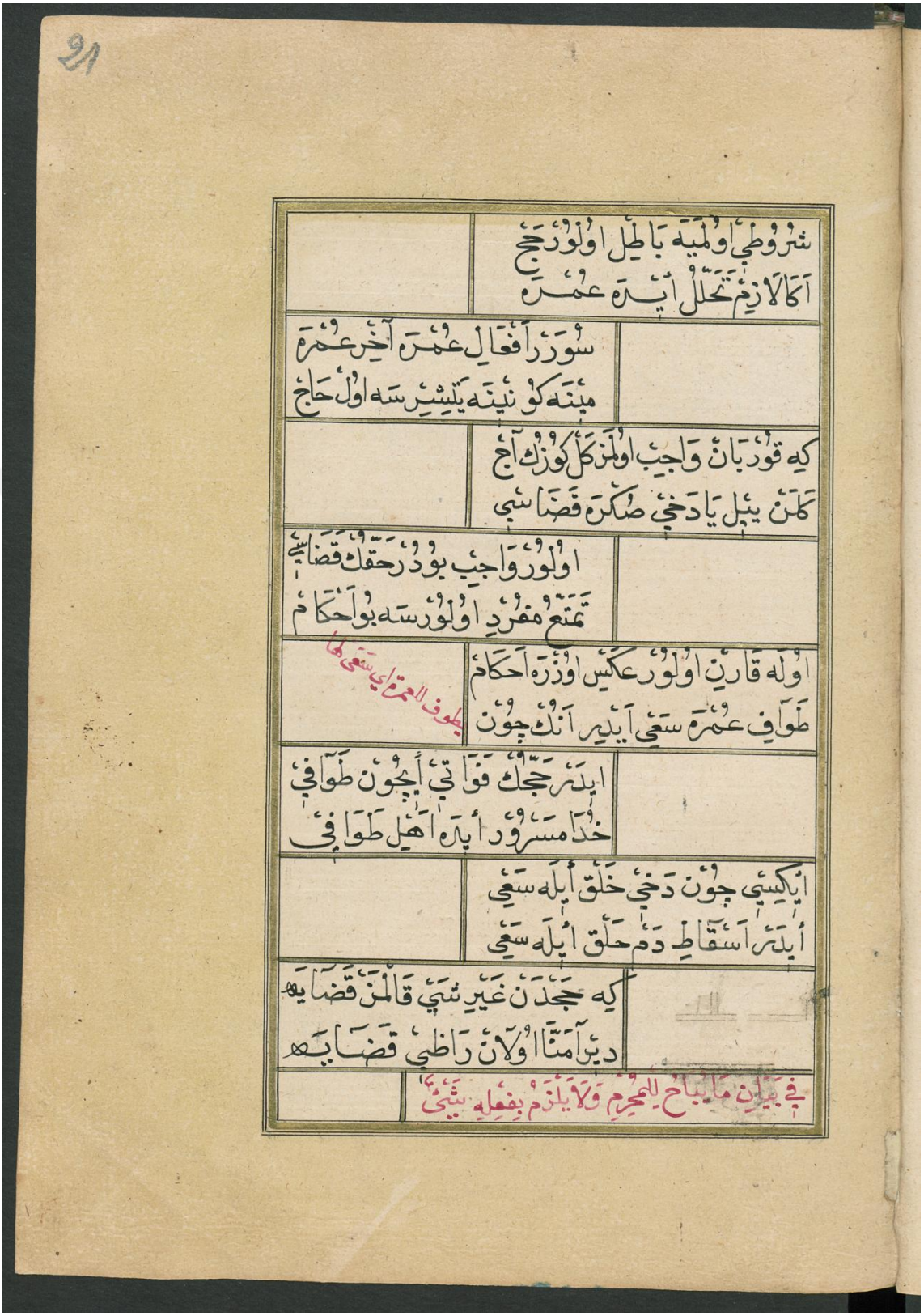

شروطی اولمیه باطل اولور حج
اکا لازم تحلل ایده عمره

سورر افعال عمره آخر عمره
مینه کونینه یکیشیر سه اول حاج

که قوربان واجب اولمز کل کوزك آج
کلمز ییل یادخی صکره قضا سنی

اولور واجب بودر حقك قضا سنی
تمتع مفرد اولورسه بو احکام

اوله قارن اولور عکس اوزره احکام
طواف عمره سعی ایدر انك چون

ایدر حجك فواتی ایچون طوافی
خدا مسرور ایده اهل طوافی

ایکیسی چون دخی خلق ایله سعی
ایدر اسقاط دم حلق ایله سعی

که حجدن غیر شی قالمز قضا یه
دیر امنا اولان راضی قضا یه

في بيان ما يباح للمحرم ولا يلزم بفعله شيء

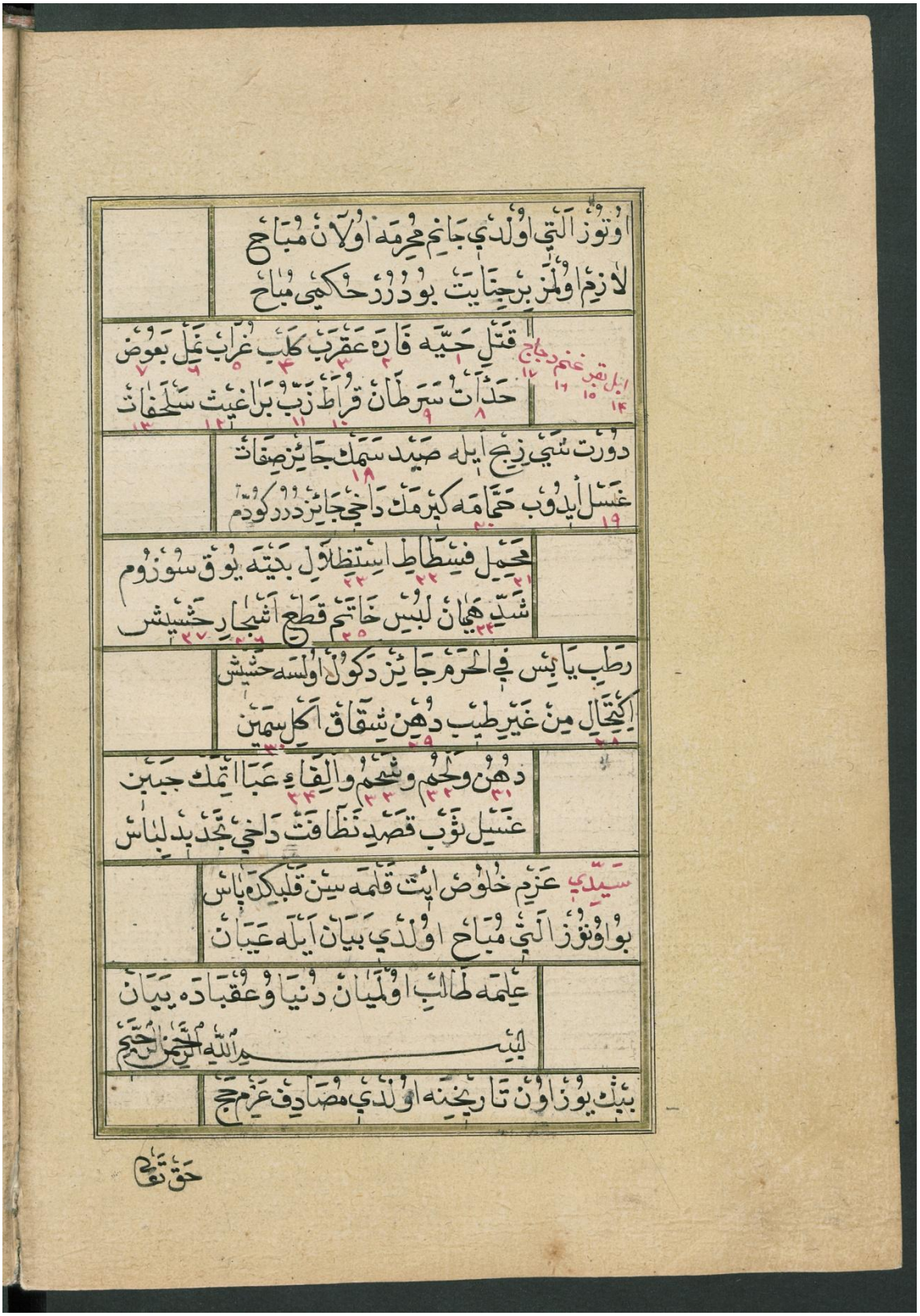

اوتوز الّتی اولدی جانم محرمه اولان مباح
لازم اولمز بر جنایت بودرد حکمی مباح

قتل حیّه فاره عقرب کلب غراب غمل بعوض
حدأت سرطان قراط زنبور براغیث سلحفات

دورت شی ذبح ایله صید سمک جائز صفات
غسل ایدوب حمامه کیرمک داخی جائز در کودم

محمل فسطاط استظلال بدیته یوق سوزوم
شدّ همیان لبس خاتم قطع اشجار حشیش

رطب یابس فی الحرم جائز دکول اولسه حشیش
اکتحال من غیر طیب دهن شقاق اکل سمین

دهن وحم وشحم والقاء عبا ایتمک جبین
غسل ثوب قصد نظافت داخی تجدید لباس

سیدی عزم خلوص ایت قلمه سین قلبکده پاس
بو اون نوز الّتی مباح اولدی بیان ایله عیان

علمه طالب اولمیان دنیا وعقباده یبان

بسم الله الرحمن الرحیم

بیک یوز اون تاریخنه اولدی مصادف عزم حج

حق تعالی

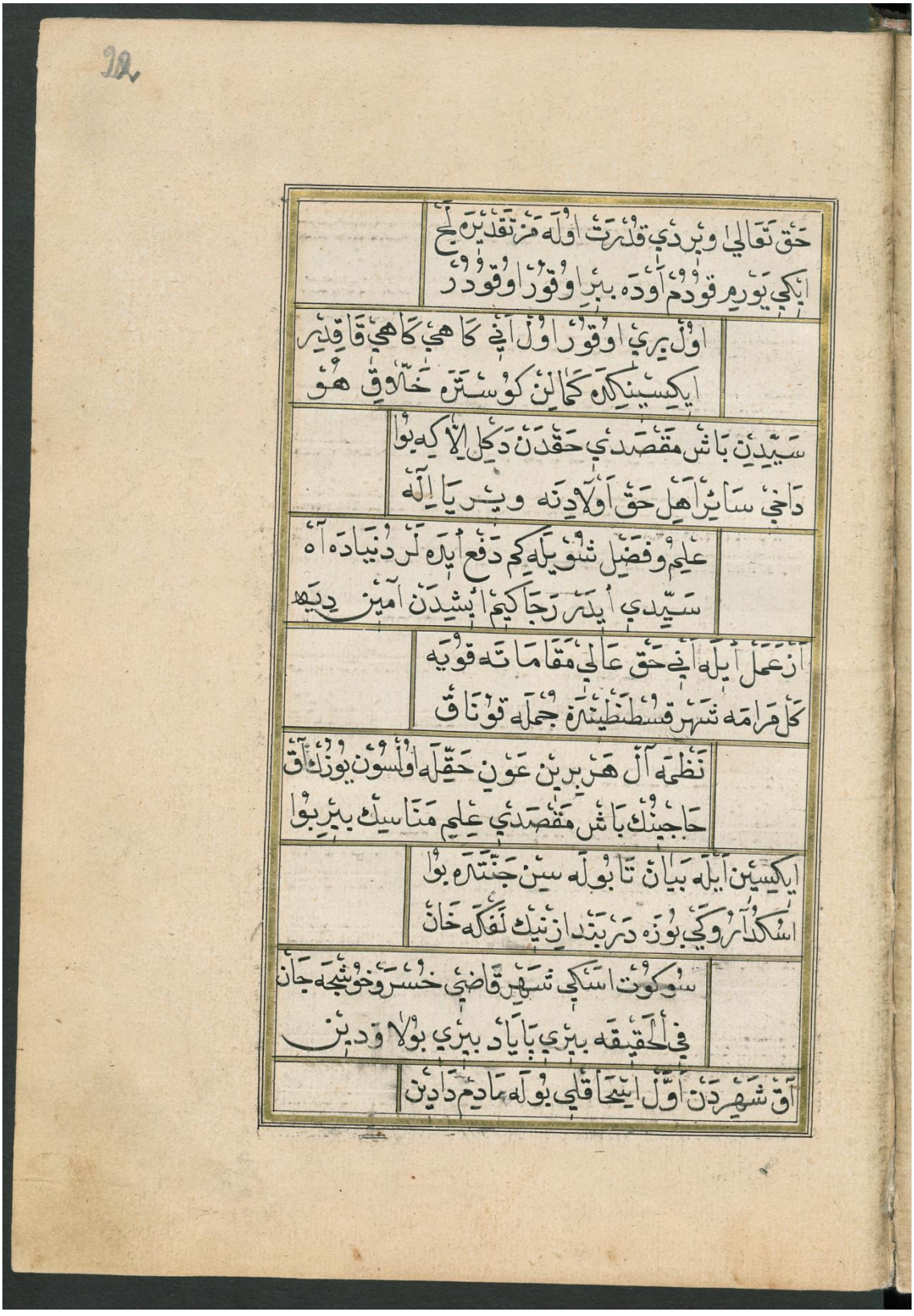

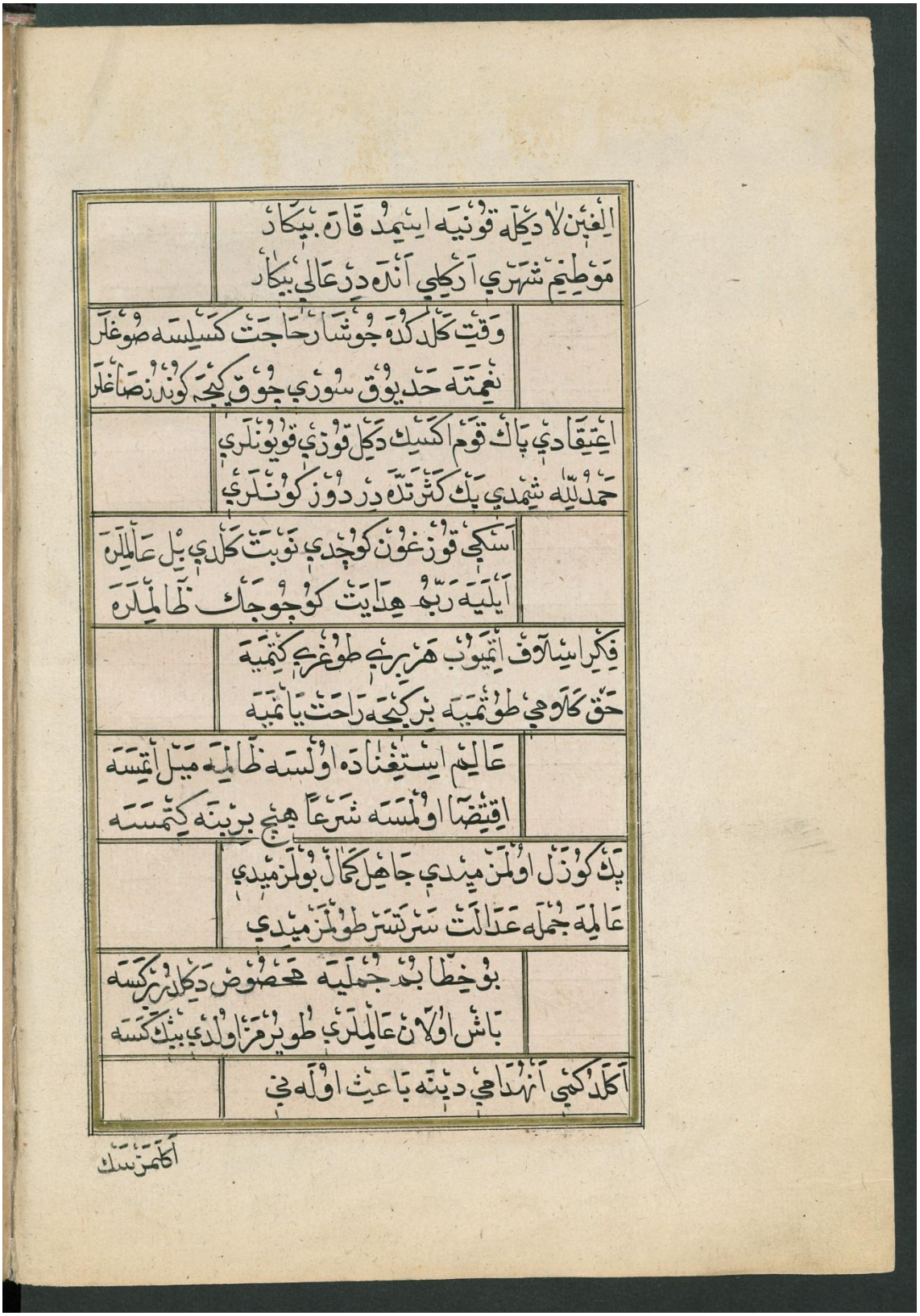

الغين لا دكله قونيه ايشمد قاره بيكار
موطنم شهري آركلي آنده در عالي بيكار

وقت كلدكده جوشار حاجت كسيلسه صوغار
نعمته حد يوق سوري جوق كچه كوندز صاغار

اعتقادي پاك قوم اكسيك دكل قوزي قويونلري
حمد لله شمدي پك كثرتده در دوز كوزلري

آسكي قوزغون كوچدي نوبت كلدي بل عالملره
آيليه ربه هدايت كوجوجك ظالملره

فكر اسيلاوف ايميوب هر بري طوغري كتمه
حق كلوي طوتمه بر كيچه راحت يا تمه

عالم ايستغناده اولسه ظالمه ميل ايتمسه
اقتضا اولمسه شرعا هيچ برينه كتمسه

پك كوزل اولمز مبدي جاهل كمال بولمز مبدي
عالمه جمله عدالت سر تسطر طولمز مبدي

بو خطابده جمليه مخصوص دكلدر كسه
باش اولان عالملرك طويرمزاولدي بيك كسه

آكلدكجه آنهدامي دينه باعث اولمه بي

آكلمز تسك

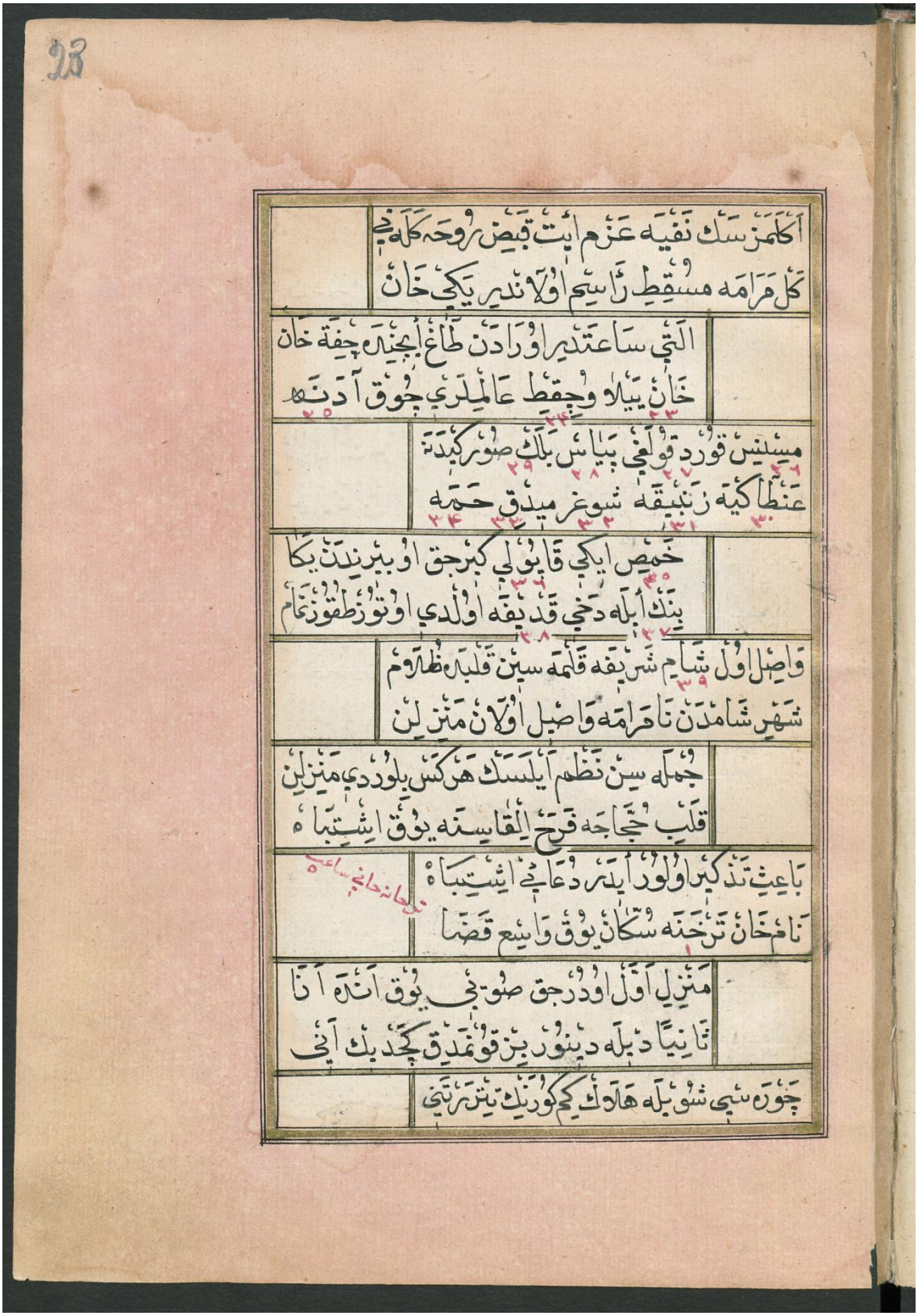

حکمتین صود دقده دیدیلر عرب ایتدی هلاک
بن دیدم بولمیه نعمت کورسته صو ایله سراب

قونیلان ثانی کتیبه ارض نعمت بی شمار
بویله بن باد ایلین حقدن بخه رحمت اومار

ثالثی انک مزیرب مبتدا چول بی نظیر
جمله خلق آنده مساوی کر فقیر و کر وزیر

بو اوچک ترتیب ایله ساعات قچ دیرسک جواب
بش اون ایکی ستکز والله اعلم بالصواب

داخی دود دنجی مزیریده قالقیجه مفرقه
ظاهر اولور کونه کونه اول قوناقده تفرقه

دوه اوتی چوقدر آنده طاشلی طاغلر آره سی
چوق کیشی قلمز نمازی داخی یوزلرقاره سی

مجتمع اولسون عین زمزمه دیرلر بی چوق
آنده قلمز نمازی دینسزلک هیچ نوری یوق

حاکمک کورمز کوزی کم بیله بویله آنلری
دورت مذاهب ایچره شک یوقدر میاحدیر قانلری

حاجیلرک دین آکلیانی آه ایلرهر کونده بیک

24

آنی منع ایدرسه اگر آرتر غموغی کونده بیك
یانجون آرتر غموغی دیو صورسه بر کیشی

طوزی جوق قور یاغی دوکر ایریق چالر تیمز ایشی
ایشیم عکام صورتی انسان کزر حیوان مثالك

بونلر یکیر بو بلاه حاکم درك جمله وبال
بعض نورسیز وار نمازن قیلمز دینه نامی ولی

شبهه ایتمه انلره دیمز ولی الا دیلی
خرسیزه خیر لو دیوب پیرسیزلره پیرم دیمز

شرع منکر در یاجاهل دیرلر اود خلقی صویان
سوزبودر والله جاهل توبه ایله کل اویان

باکه کتم الوبرمز اتیسم اورپلود اغزه اویان
عین زرقه دیر قوناق التنجیدیر بلق اووسی

بلق اووسی ساعت ۱۲

صوتبی یو مفرق کیبدیر لیدك طاش سیز اووسی
خان قطران دیر بنی صوتبی خوش واسع فضا

قطران خان ساعت ۱۲

شویله اسدی زوکار مهتر اولان چکدی اداسی
سکن بنی یه خصادغش وتا بوت قورسی

تابوت قورسی ساعت ۱۲

ایکی ساعت صوتبی وارجوق قوزو قویوه سورسی

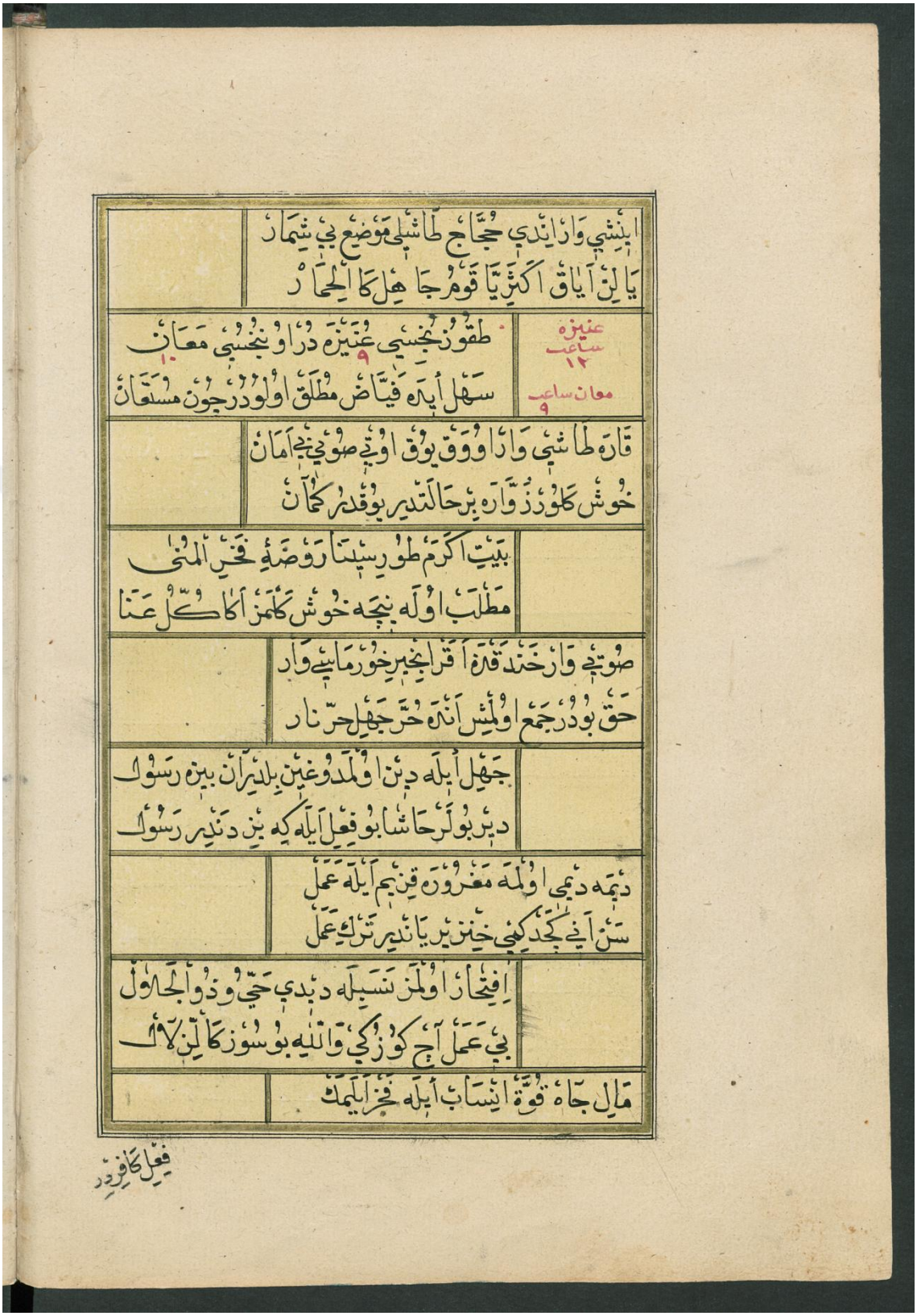

اینشی وار ایدی حجّاج طاشلی موضع بی شمار
یالن آیاق اکثر یا قوم جاهل کا الحمار

عنیزه ساعب ۱۲ — معان ساعب ۹

طقوز نجسی عنیزه ۹ در او نجسی معان ۱۰
سهل ایله فیاض مطلق اولور جون مستعان

قاره طاشی وار اووق یوق اوتی صوی بی امان
خوش کلور ذوّاره بر حال تدبیر بوقدر کما آن

بیت اکرم طور سیلتار روضهٔ فخر المنی
مطلب اوله بنجه خوش کلمز اکا کل عنا

صوی بی وار خندقده اقر انجیر خورما بیی وار
حق بودور جمع اولمش انده حرّ جهل حرّ نار

جهل ایله دین اولمدوغین بلدیر آن بینه رسول
دیر بولر حاشا بو فعل ایله کیم دنیر رسول

دیمه دیمی اولمه مغرور ه قین بم ایله عمل
سن آنی کجدکینی خنزیر یا نیر ترک عمل

افتخار اولمز نسبله دیدی حیّ وذو الجلال
بی عمل آج کوزکی والله بوسوز کا لن لاک

مال جاه قوّة انساب ایله فخر ایلمک

فعل کافر در

95

فعل كافر در عدول امتيه قيلج يا كورك
اون يرنجسي بلا باشي جغيمان اون ايكي

عقبه باشي ساعت ۱۸
جغيمان ساعت ۱۴

ابتلا در بو ايكيده قورومش صويك كوكي
عاجز زرهيم بو حجاج قولكه ايله نظر

شبهه يوق ذوالحانه دارنده وارسه سزر
منكر آيت ظليم فسقه قلمه مش اصلا عدد

دفعنه يوق قدر رحيم عفو ايله يا رب مدد
زينت وهاي حشم حاكملري قلمش غريق

پادشاه چكسين عذابين قلدي ايقاه غريق
رشوة الدي برو بحري بتمه قلدي كياه

آق اولور يوزي يدنده وارسه رشوة سياه
كل مرامه جوشمه سيد درد يكه اره علاج

پادشاه اويا نميه بر درده بولنمز علاج
سرخ سراتدي احاطه عالمي باشدن بشا

دقت ايتسك غالبا اندندرر بك پاشا
قنده بك پاشا خواص عدا ولنانده بي شمار

شويله اوسلوب قولاغنور شاكردي كل اهل قمار

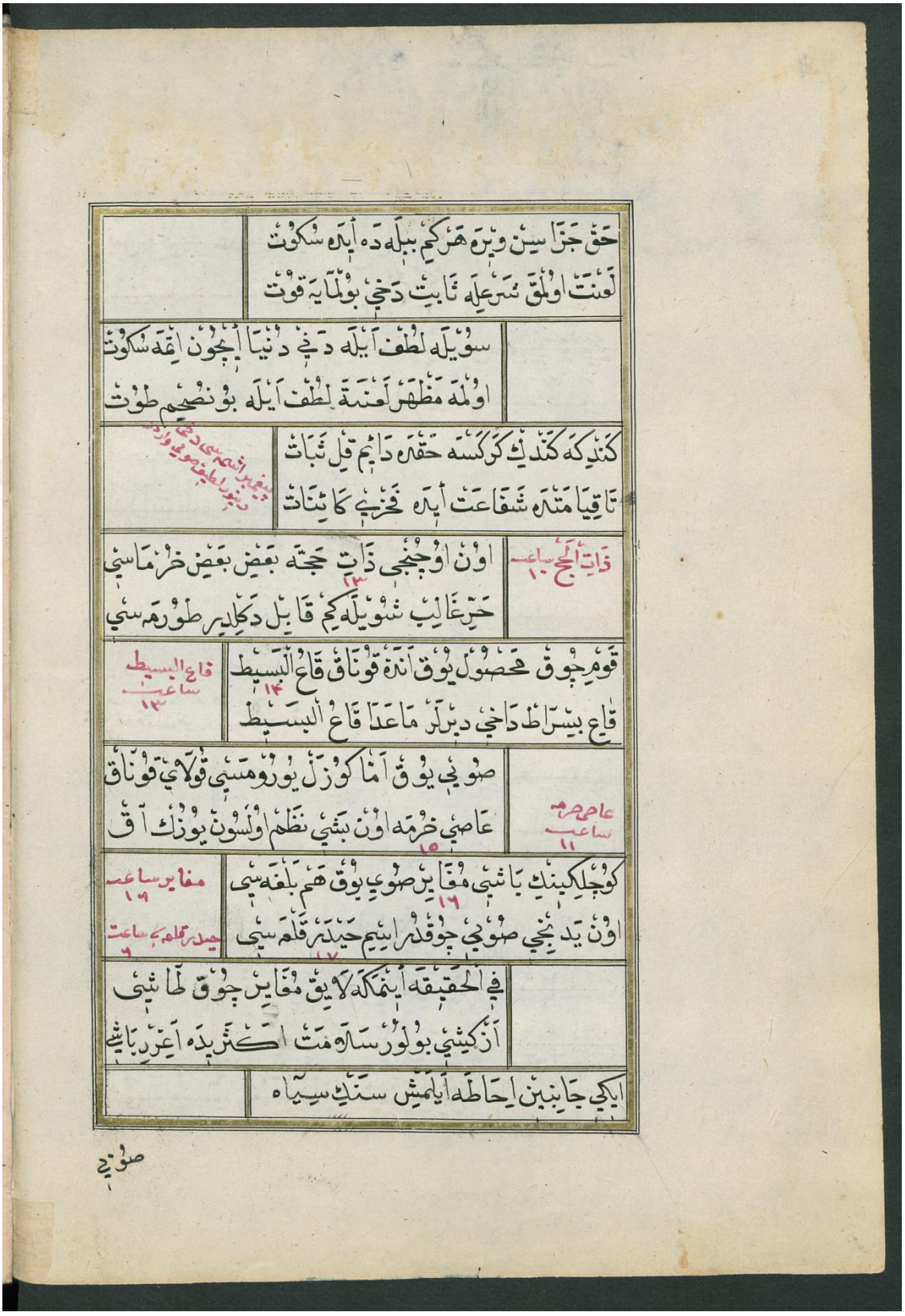

حق جزا سین ویره هر کم بیله ده ایده سکوت
لعنت اولمق سر علیه ثابت دخی بو لایه قوت

سویله لطف ایله دخی دنیا ایچون اقه سکوت
اولمه مظهر لعنة لطف ایله بو نصیحم طوت

کندوکه کندوک کرکسه حقده دایم قیل ثبات
تا قیامتده شفاعت ایده فخریه کائنات

ذات الحج ساعت ۱۰

اون اوچنجی ذات حجته بعض بعض خرماسی
حر غالب شویله کم قابل دکلدر طورمه سی

قاع البسیط ساعت ۱۳

قوم جوق محصول یوق اندن قوناق قاع البسیط
قاع بیسراط داخی دیرلر ماعدا قاع البسیط

عاصی حرمه ساعت ۱۱

صویی یوق اما کوزل یورومسی قولای قوناق
عاصی خرمه اون بشی نظم اولسون یوزک آق

مغایر ساعت ۱۶

کوجلکینک باشی مغایر صویی یوق هم بلغه سی
اون یدنجی صویی جوقدر اسیم حیدر قلمسی

حیدر محله سی ساعت ۶

فی الحقیقه اینمکه لایق مغایر جوق لما شی
آز کیشی بولور ساده مت اکثریده اغر باشی

ایکی جانبین احاطه ایلمش سنک سیاه

صویی

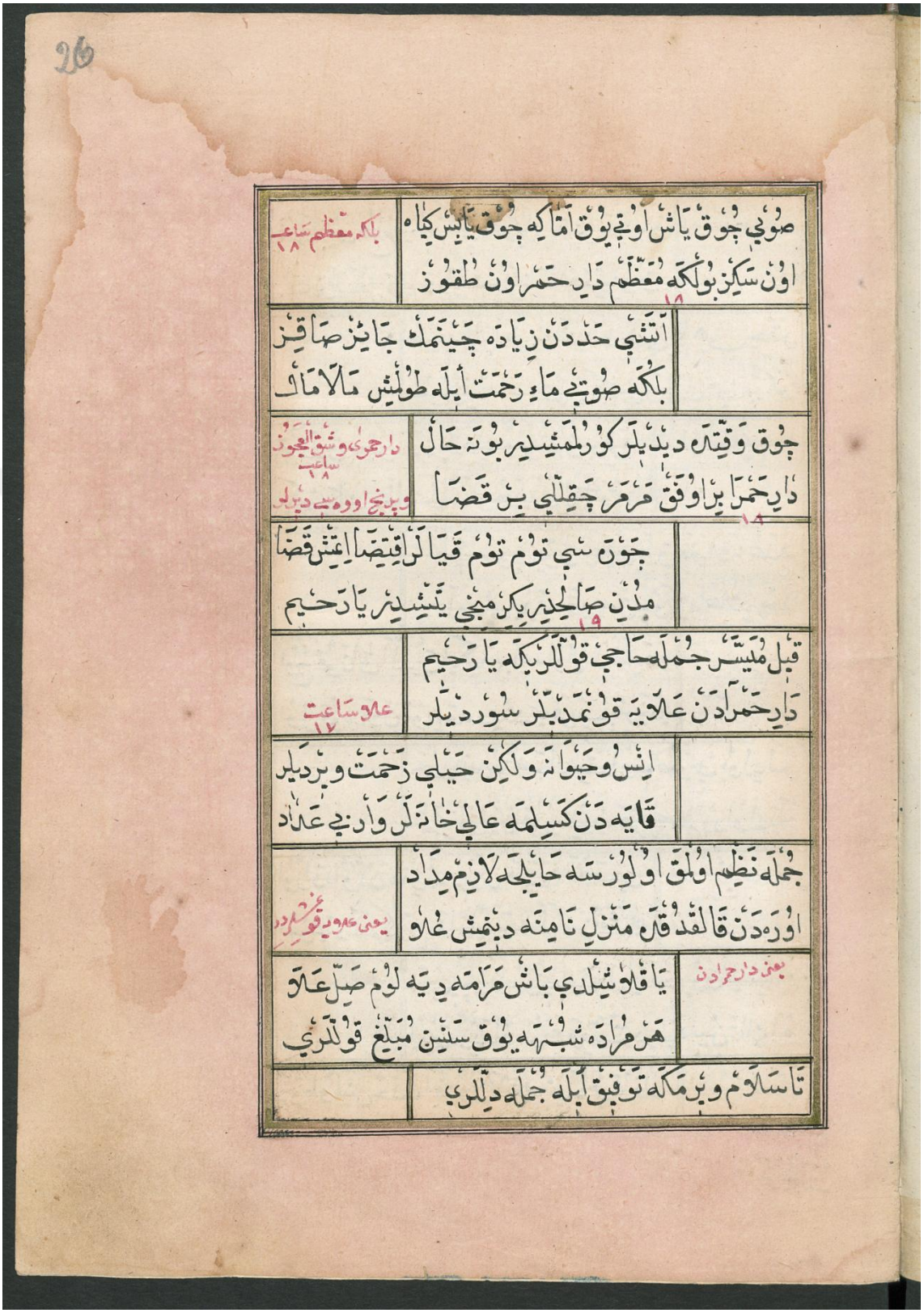

صوبي چوق ياش اوبته يوق آماكه چوق ياشلي كاه
اون سكز بولكه معظم دار حمراون طقوز

بلكه معظم ساعت ۱۸

آتشي حد دن زياده چيخمك جائز صاقز
بلكه صوبته ماء رحمت ايله طولمش مالامال

چوق وقتده ديدكلري كورلمشدير بوته حال
دار حمرا برا وقق مرمر چقللي بر قضا

دار حمرا و شق القمر ساعت ۱۸ و پرنجاووه سي ديرلر

چون شي توم توم قيامت اقتضا اعتش قضا
مدن صالحلر بكر مبني يتشدير يا رحيم

قبل ميسر جمله حاجي قولكه يا رحيم
دار حمراد ن علاوه قونمدقلري سوردقلر

علاوه ساعت ۱۷

انس وحيوانه ولكن حيلي زحمت ويردقلر
قايه دن كسلمه عالي خانه لر وار بي عداد

جمله نظم اولمق اولور سه حايلجه لازم مداد
اوره دن قالقدقده منزل نامنه دينمش علاوه

يعني علاوه يوكلمشدر

يعني دار حمرادن

يا قلاشلدي باش مرامنه ديه لوم صل علاوه
هر مراده شبهه يوق سنين مبلغ قولكري

تا سلام ويرمكه توفيق ايله جمله دللري

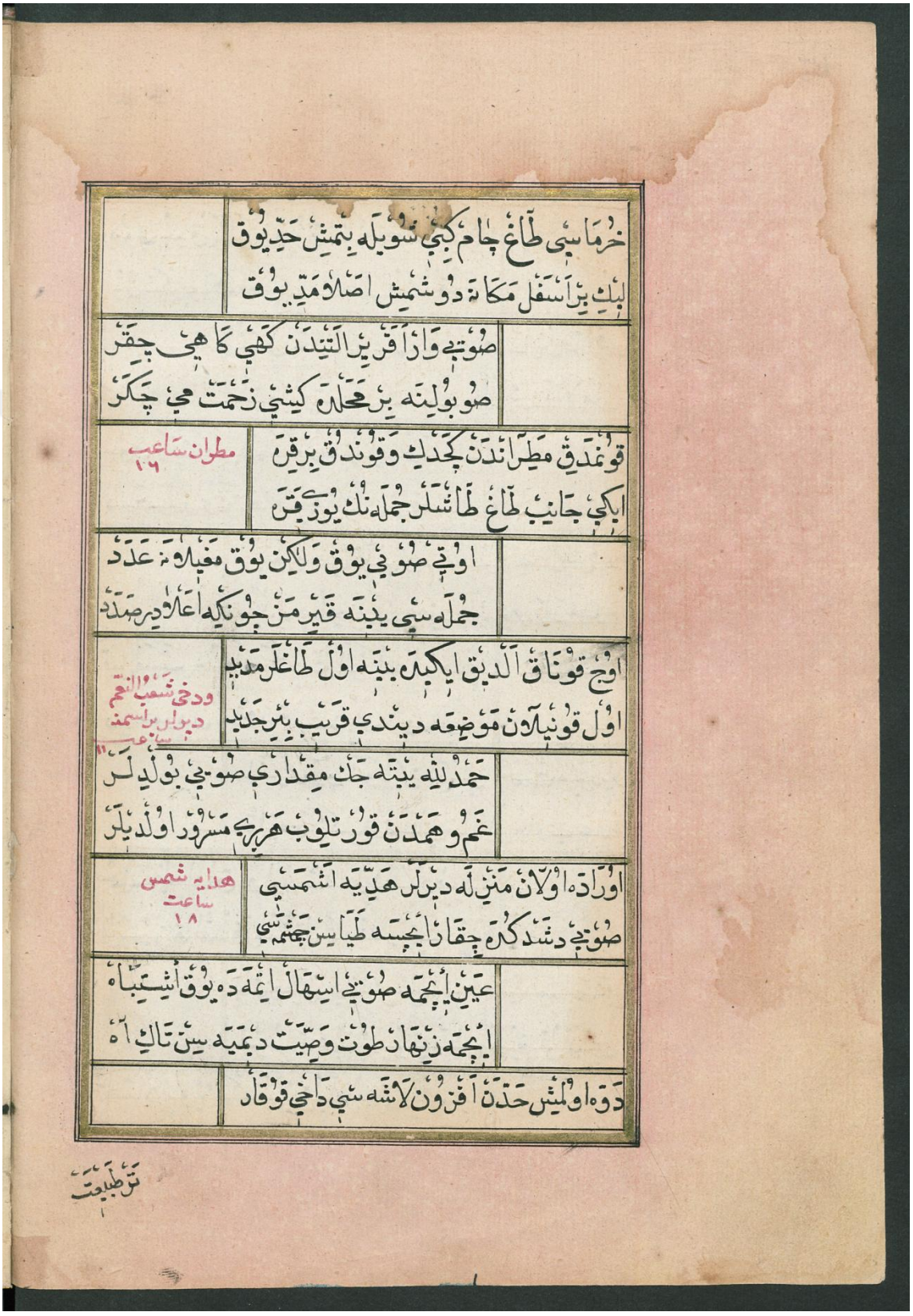

خرمانی طاغ چام کبی شویله بتمش حدیوق
لبك بر آسفل مکانه دوشمش اصلا مدیوق

صوبی وارا قریر التیدن کهی کاهی چقر
صو بولنه بر محلده کیشی زحمت می چکر

قونمدق مطرانلدن کچدك وقوندق برقریه
ایکی جانب طاغ طاشلر جمله نك یوزی قره

مطران ساعت ۱۶

اوتی صوبی یوق ولکن یوق مغیلانه عدد
جمله سی یکنه قیرمزی جونکیله اعلا دیرصمد

اوج قوناق الدیق ایکیده بکنه اول طاغلر مدید
اول قونیلان موضعه دیندی قریب بئر جدید

ودخی شعب النعم دیولر براسمه ساعت ۱۱

حمد لله یتمه جك مقداری صوبی بولدیلر
غم و همدن قورتلوب هریی مسرور اولدیلر

اورادہ اولان منزله دیرلر هدیه اشمسی
صوبی دشدکده چقار ایچسه طیاسین چشمه سی

هدایه شمس ساعت ۱۸

عین ایچمه صوبی استعمال ایتمه ده یوق اشتباه
ایچمه زنهار طوت وصیت دیمیه سن تاکی آه

دوه اولمش حدن افزون لاشه سی داغی قوقار

تر طبیعت

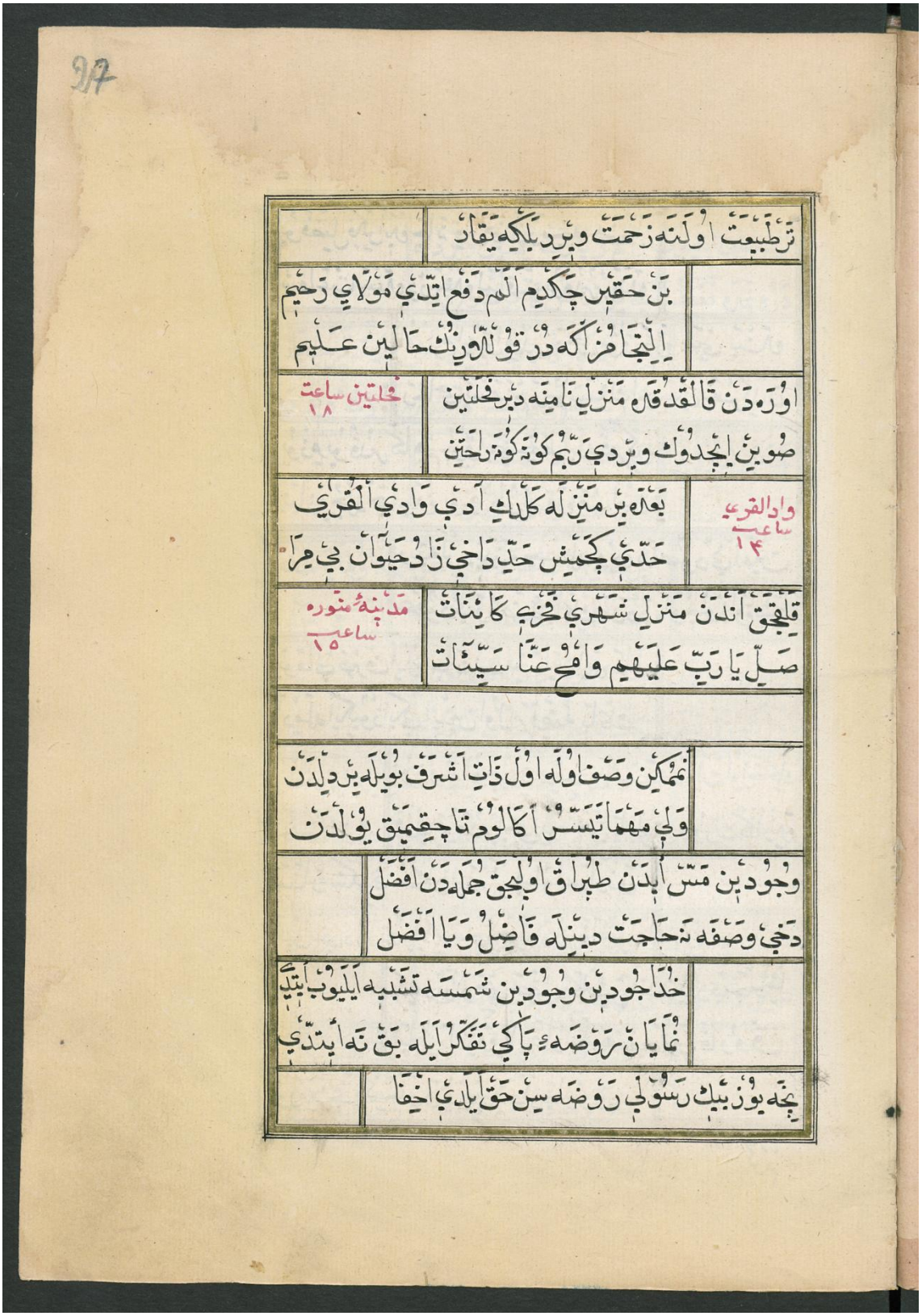

97

ترطبیعت اولنه زحمت ویرد یکه یقاد

بن حقیر چکدم الم دفع ایدی مولای رحیم
التجا مزاکه در قولاریک حالین علیم

اوره دن قالقدقده منزل نامنه دیر فلتین
صوین ایچدوک ویردی ربم کوندی راحتین

فلتین ساعت ۱۸

واد القری ساعت ۱۴

بعاته یه منزله کلدک ادی وادی القری
حدی یکمیش حدیداخی زار حیوان بی مرا

مدینه منوره ساعت ۱۵

قلیقق اندن منزل شهری فخری کاینات
صل یا رب علیهم وافی عنا سیئات

نمکین وصف اوله اول ذات اشرف بویله یر دلدن
ولی مهما تیسر اکا لوم تا چقمیق یولدن

وجودین مس ایدن طبراق اولیجق جمله دن افضل
دخی وصفه نه حاجت دینله فاضل ویا افضل

خدا جودین وجودین شمسه تشبیه ایلیوب ایتدی
نما یان روضه یاکی تفکر ایله بقنه ایتدی

یخه یوزیبک رسولی روضه سین حق ایلدی اخفا

بو فضل فکر ایده جانه قلرمی ذره جه مخفا
شفاعت سنده درسنده لیاقت یوقدر بنده

امیدم اعتبار فیضدر دخی یوق ذره شیی بنده
رجامی کسمزم ربم سنك احسانی بحر کدن

یوزمر یوقدر کناهم چوق بنی حفظ ایله قهر کدن
نیازم جمله حاجاتمه بونی طویدقده هب امین

دیه لر دیلینه جمله وبر مقصود نی امین
عمودی روضه پاکك عددده اوچیوزاون بش تام

بو مالی صرف ایده جانه خدا احسانی ایده عام
آدمله ایکیوزایکی اینبن اول روضه پاکك

اوزونی اوچیوز آدمدر بشیمده دولت اول خاکك
قزل قومدر ایچی یومشق یاپلمش دورت کناری

مناره سکزنی سکان ایدر لرمی اوله دارنده
قپوسی دورتدر الابرسی جمله دن فاضل

که زیبا وحی حقله کلمشدن اندن یاربی جبرائیل
یا ثریا نیده یا رغار ایله همم حضرة فاروق

کوره مزنجه کیملر ولی یرتملر جاروق

کرم

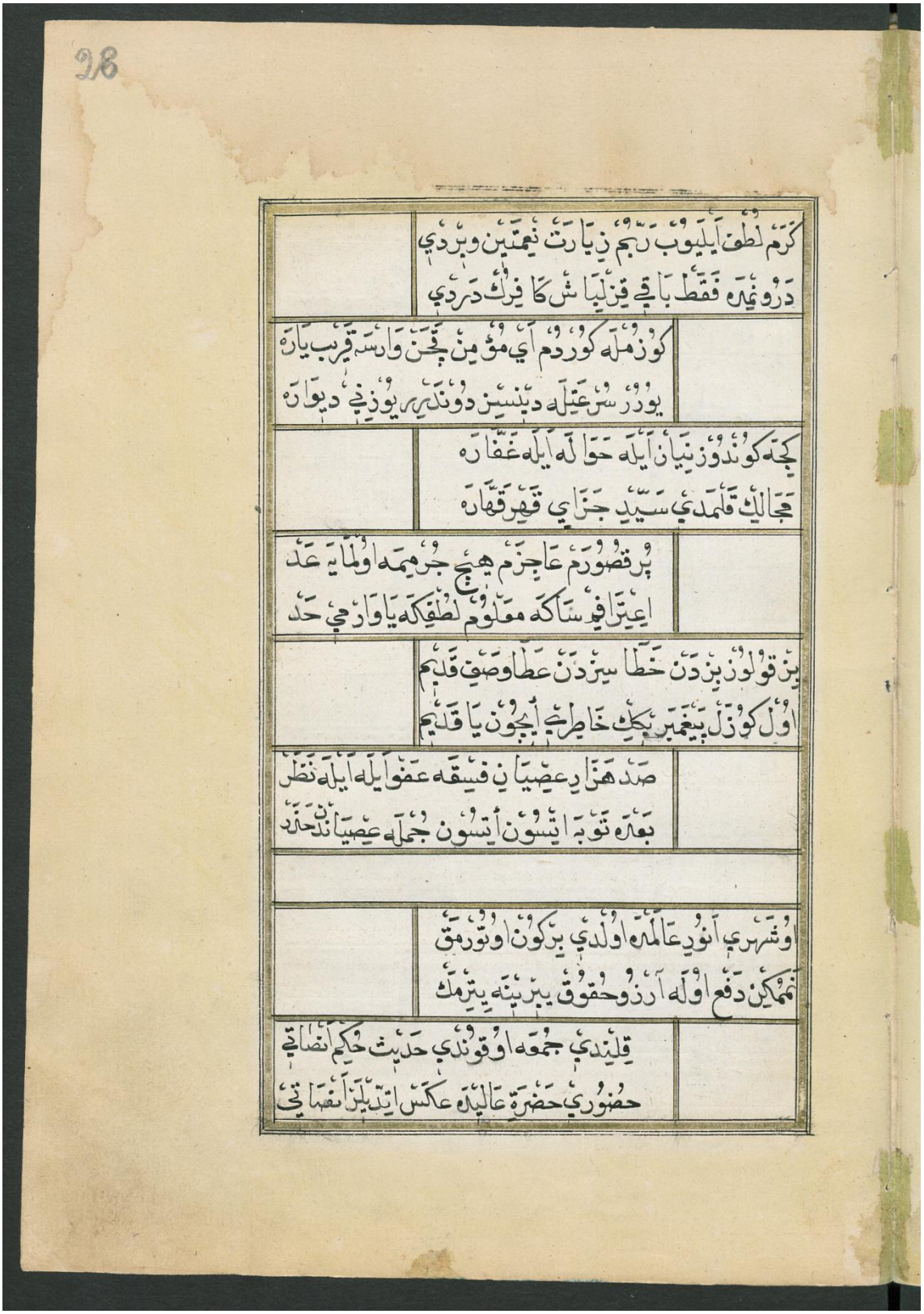

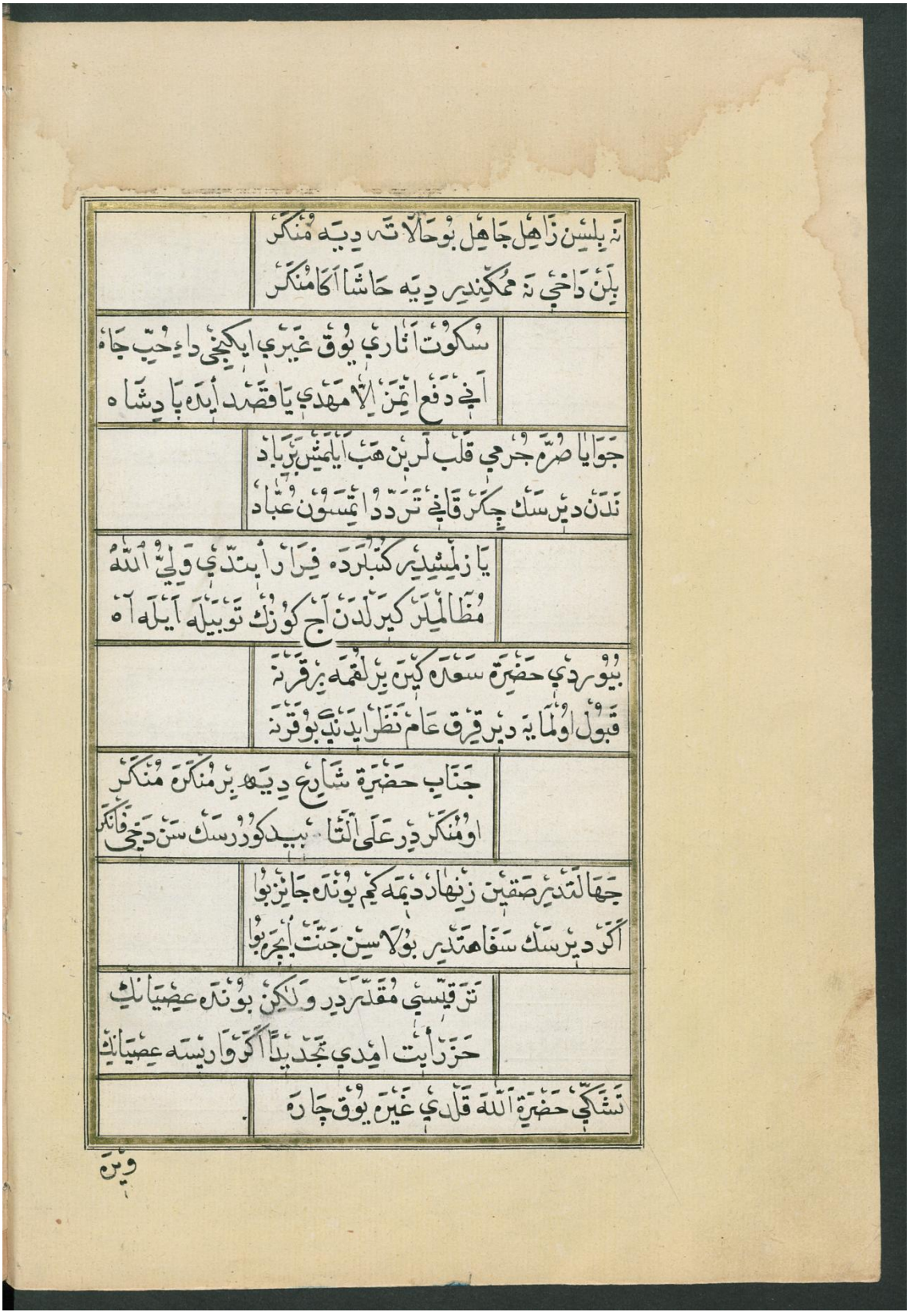

نه بلسین زاهل جاهل بوحالاته دیه منکر
بلن داخی نه ممکندیر دیه حاشا کا منکر

سکوت اتاری یوق غیری ایکنجی داء حب جاه
آنی دفع ایتمز الا مهدی یا قصد ایده پادشاه

جوابا صرمه جرمی قلب لرین هب آیلمش برباد
ندن دیر سک چکر قانی تردد ایتسون عباد

یا زلیشدیر کتبلرده فرار ابتدی ولی الله
مظالملر کیرلدن آچ کوزک توبیله آیله آه

بیوردی حضرة سعاد کین بر لقمه بر قرنه
قبول اولمایه دیر قرق عام نظر ایدنک بوقرنه

جناب حضرة شارح دیه بر منکره منکر
او منکر دیر علی الثنا بیدکودرسک سن دیمی فانکر

جهالتدیر صقین زنهار دیمه کم بوندہ جاین بوا
اکر دیرسک سفاهتدیر بولاسین جنت اچره بوا

ترقیسی مقدر در ولکن بوندہ عصیانک
حزر ایت امدی تجدیدا اکر وارسه عصیانک

تشکی حضرة الله قلدی غیری یوق چاره

وین

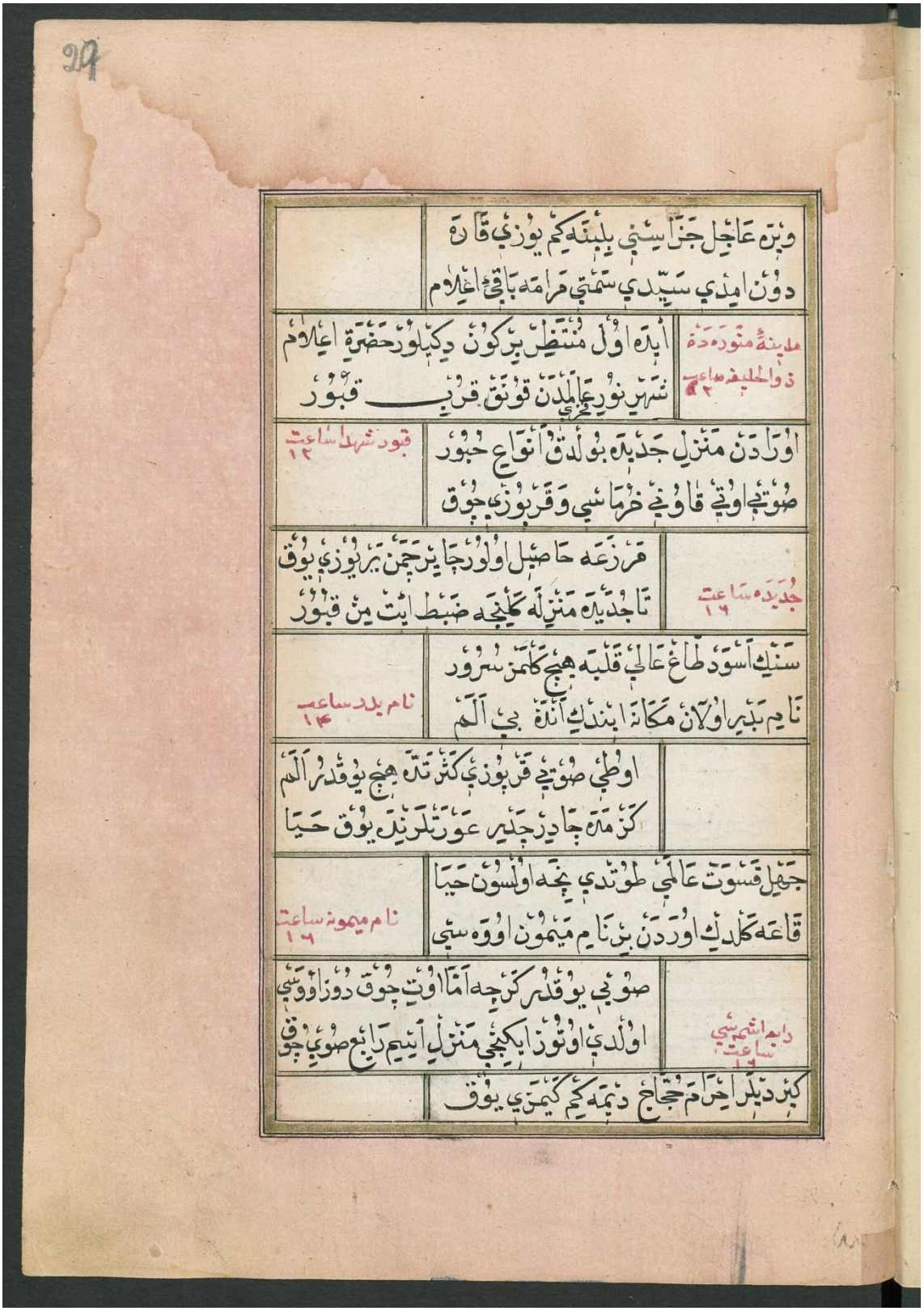

وبره عاجل جزا سنى بلبنه كم يوزى قاره
دون امدى سيدى سمتى مرامه باقى اعلام

مدينة منوره ذو الحليفه ساعت ٢

ايده اول منتظر بركون دكيلور حضرة اعلام
شهر نور عالمدن قونق قريب قبور

قبور شهدا ساعت ١٢

اورادن منزل جديده بولدق انواع حبور
صوتى اوتى قاوغى خرماسى وقربوزى چوق

جديده ساعت ١٦

مرزعه حاصل اولور چايرچمن بر يوزى يوق
تا جديده منزله كلنجه ضبط ايتمن قبور

نام بدر ساعت ١٤

سنك اسود طاغ عالى قلبه هيچ كامز سرور
نام بدر اولان مكانه ايندك آنده بى الم

اوطى صوتى قربوزى كثر تده هيچ يوقدر الم
كزمه چادر جدير عور تلر نده يوق حيا

نام ميمونه ساعت ١٦

جهل قسوت عالمى طوتدى بنجه اولسون حيا
قاعه كلدك اوردن بر نام ميمون اووه سى

دايم اشهر سى ساعت ١٦

صوبى يوقدر كرچه اماوتى چوق دوزاووسى
اولدى اوتوز ايكبنى منزل اينيم رابع صوبى چوق

كبر دكلر احرام حجاج دينمه كم كيمزى يوق

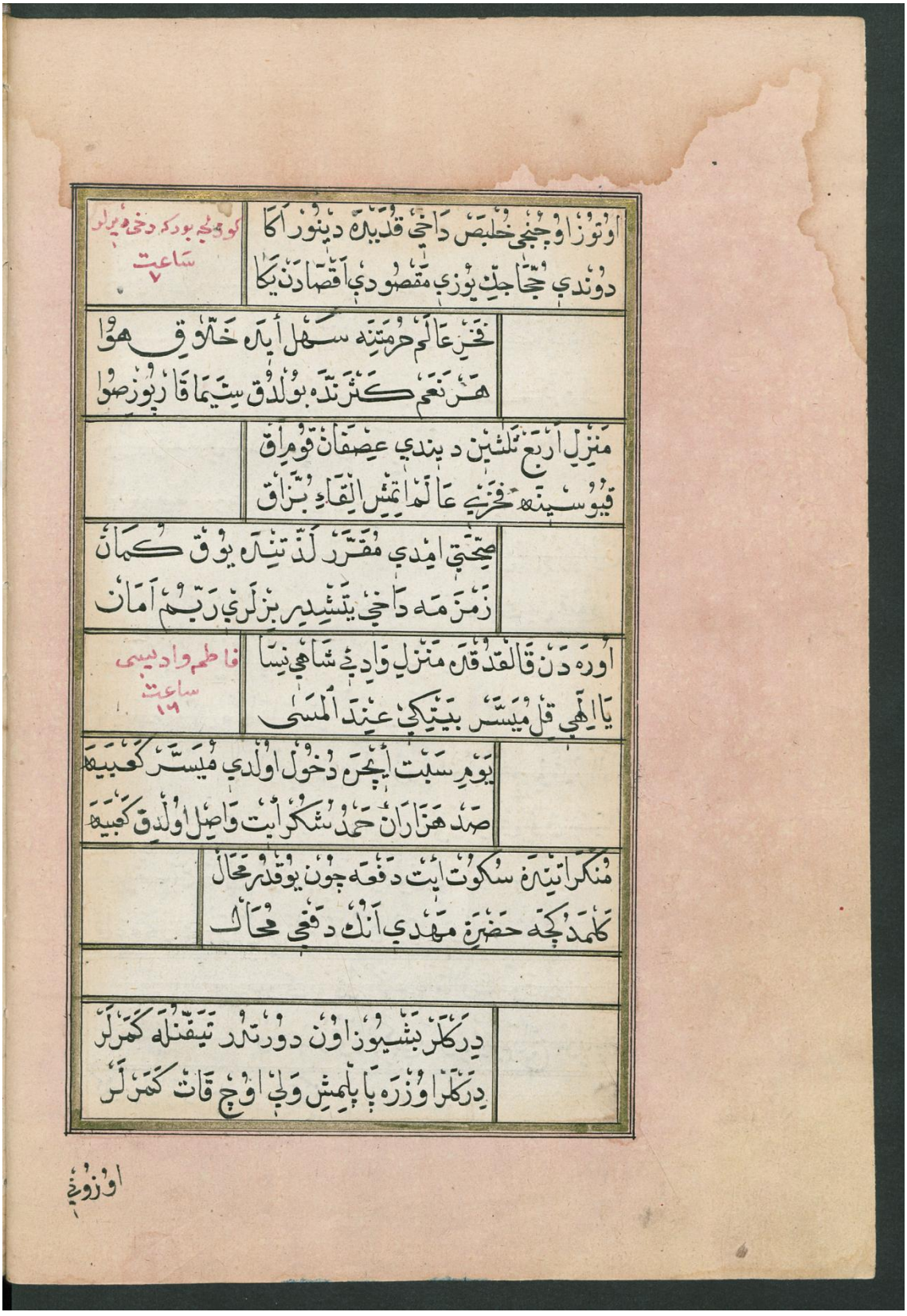

اوتوزاوچنجی خلبص داخی قدیمه دینور اکا
دوندی حجاجدن یوزی مقصودی اقصادن یکا

کوهیجه بوردکه دخی ویرلو ساعت ۷

فخر عالم حرمتنه سهل ایله خلق هوا
هر نعم کثر تنده بولدق شیما قاریوزصوا

منزل اربع تلثین دیندی عصفان قومراق
قیوسینه فخرنی عالم امش القاء بزاق

صحتی امدی مقرر لذتنه یوق کمان
زمزمه داخی یتشدیر بزلری ربم امان

فاطمه وادیسی ساعت ۱۶

اوره دن قالقدقدن منزل وادی شاهی نسا
یا الهی قل میسر بیتیکی عند المسا

یوم سبت ایچره دخول اولدی میسر کعبیه
صد هزار ان حمد شکرایت واصل اولدق کعبیه

منکراتینه سکوت ایت دفعه چون یوقدر محال
کلمدکه حضرة مهدی انک دفعی محال

درکلر بشیوز اون دورتدر تیقنله کمرلر
درکلر اوزره پالمش ولجی اوچ قات کمرلر

اوزونی

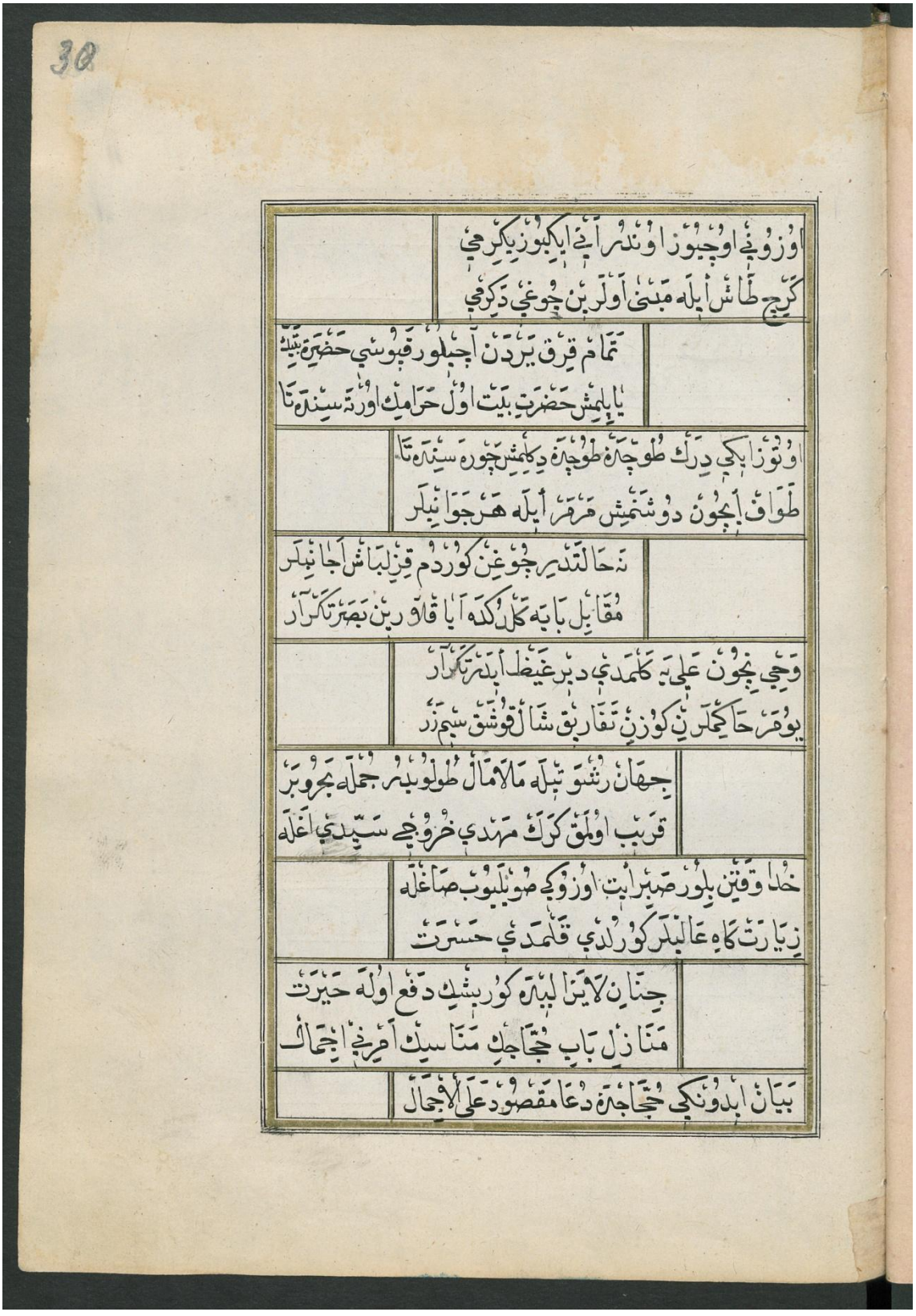

اوزوبنی اوچیوز اوندر آیتی ایکیوز یکرمی
کره طاش ایله مبنی اولرین چوغی دکرمی

تمام قرق یردن آچیلور قپوسی حضرت بیتک
یانلمش حضرت بیت اول حرامک اورته سیندن تا

اوتوز ایکی درک طوچه طوچه دکلمش چوره سیندن تا
طواف ایدیجون دوشنمش مرمر ایله هر جوانبلر

نه حالتدر چوغن کوردم قزلباش اجانبلر
مقابل بایه کلدکده آیا قاورین بصره تکرار

وحی یجون علی یه کلمدی دیر غیظ ایدر تکرار
یومر حاکملرین کوزین تفاریق شال قوشق سیمزر

جهان رشوتبله مالامال طولو بدر جمله بحر و بر
قریب اولمق کرک مهدی خروجی سیدی اغله

خدا وقتین بلور صبر ایت اوزوکی صو یلیوب صاغله
زیارت کاه عالملر کوردی قلمدی حسرت

جنانین لایزال بیله کور بشک دفع اوله حیرت
منازل باب حجاجک مناسک امرینی اجماک

بیان ایدونکی حجاجه دعا مقصود علی الاجمال

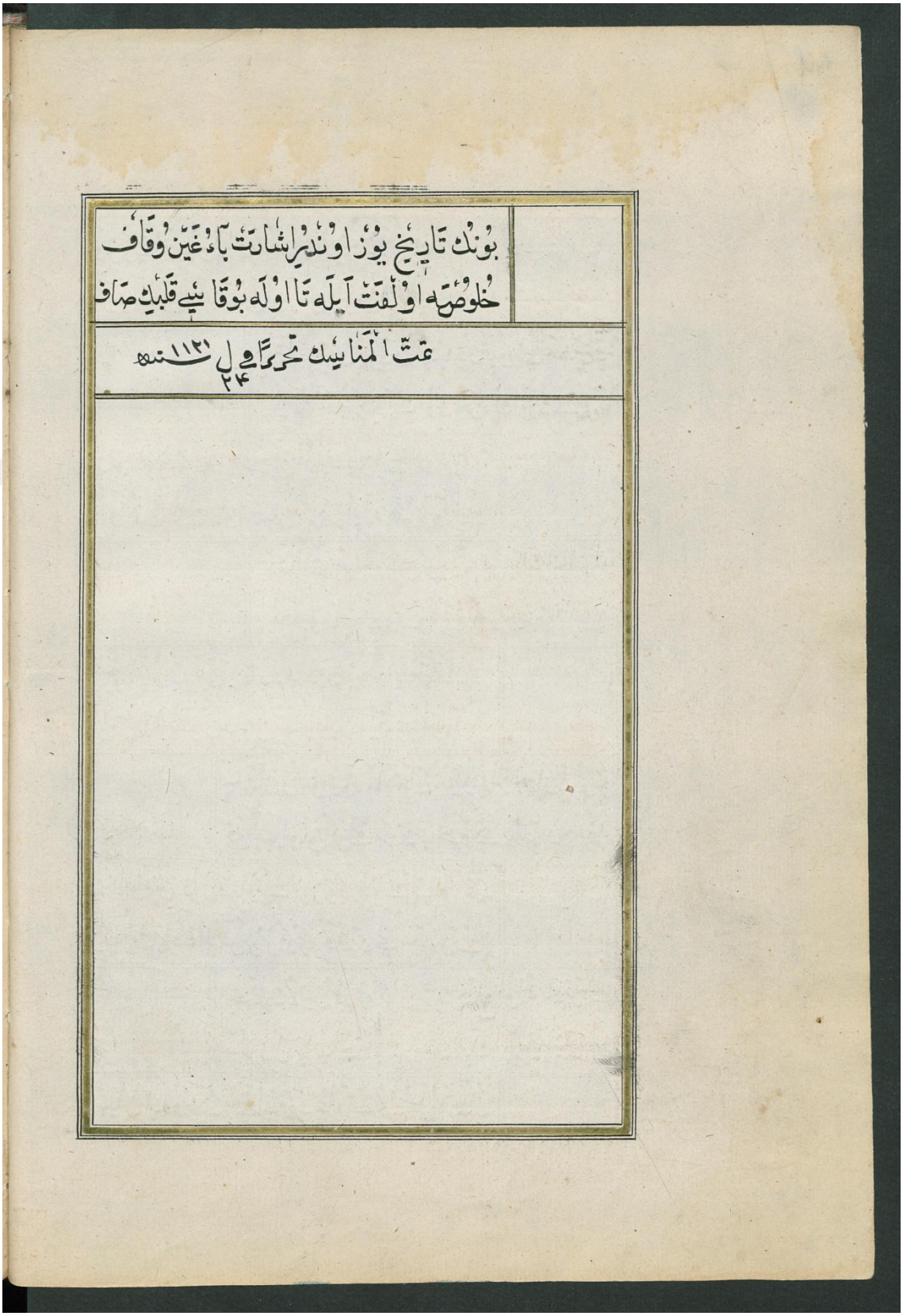

بونك تاريخ يوز اوندر اشارت باء غين وقاف
خلوصه اولفت ايله تا اوله بوقا بيسي قلبك صاف

عفت المنانيك تحريراً في ٢٤ ل ١١٢١ سنه

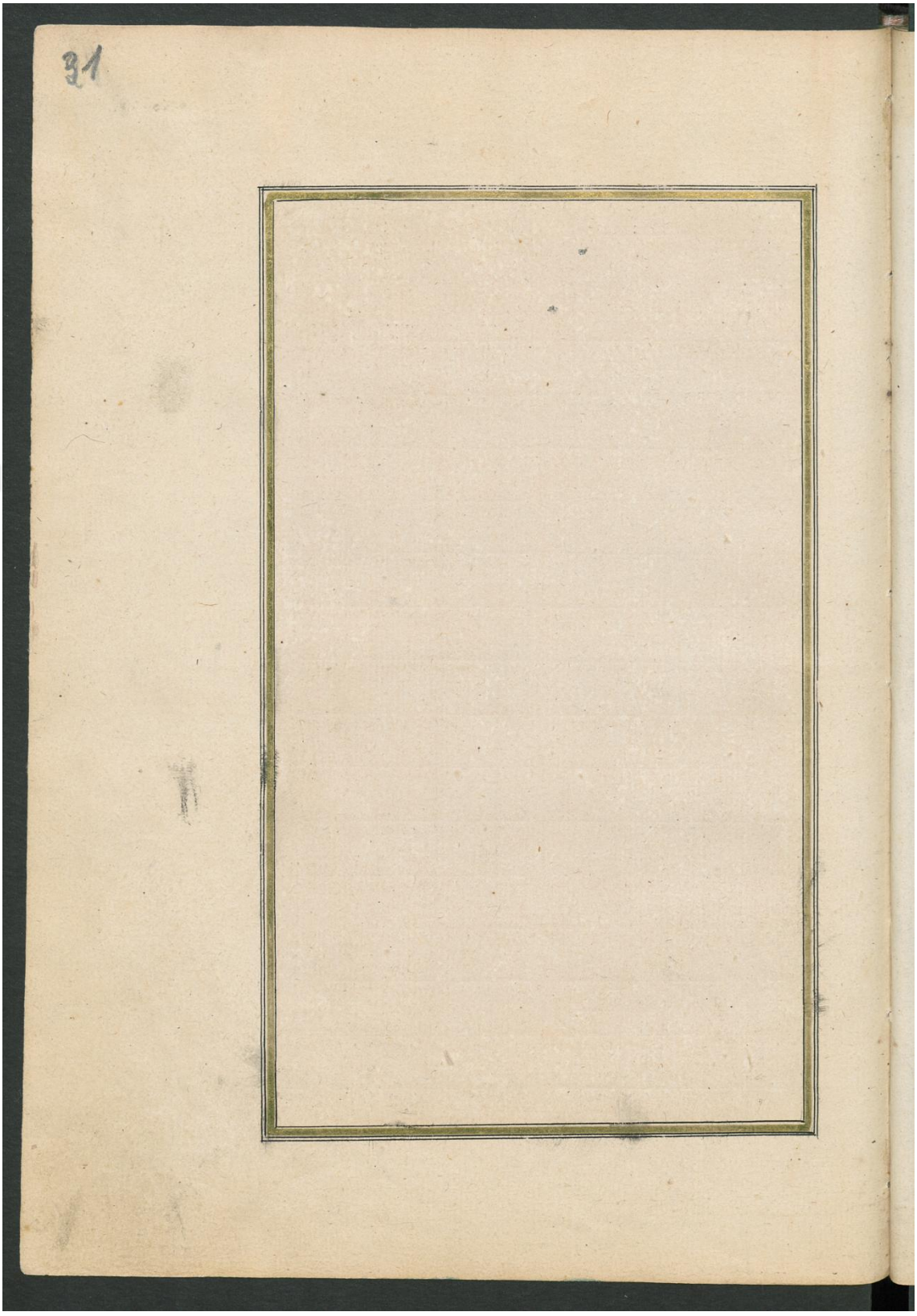
31

اخلاق رسول الله منظوم

کوش هوشك طوت آیا جوهر حکمت جویا
سکا بودر لری نظم ایلیوب ائدم اهدا

کمی آیات و حدیث و کمی اخبار کرام
یوقدر بونده بحث کندو کلامم قطعا

دنیه کم فرصت عاقبت آخرت دیر قلمه هبا
اوزکه فرصت دیر آنی بولمیه سن بر دم اولا

بن نفس عمر تیکه خور بقمه کحشر اولدی بغی وقت
انس و جن طالب اولوب بولمیه لر فرصت اکا

نه روا بو بخلین عمر کرانمایه کی سن
ایده سن هزل و عبث یولنده صرف اوفتا

ان الانسان لفی خسر نی کوش ایتمسن
اعظم الخسر مضی الوقت بهزل و هوا

رحم ما درده ستك صورتیکی ائتدی درست
خبرك یوخ یوغیکن قلیکه غیبانه پیدا

انده اول نه ایدیك خاطرکه کلدی یوخ
مرجعك نولسه کرك کندیکی بلدك اولا

بصر قلبك آچوب کورنه دیر اول نفسك
بعده ایله نظر نولسه کرکدیر دنیا

نور حق ایله جهان پر نور اولا بین کورمیه
کیده سن بویله همان شش جهتك غفلت اولا

نیه کلدك یر یوزه عالمه فکر ایتمیه سن
کلمیه خاطرکه مبدء مرجع قطعا

نه در سمع بصر شم و کلام ستده
اکلدکمی تدبر عالم نوم و رویا

دور ایدر سبع طباق اوستکه بر وانه مثال
سکا خدمت ایده یور شمس و قمر صبح و مسا

سنی نی احسن تقویم ایله تعظیم ایدی
کلدی حق اکا ده کلام ولقد کرمنا

اول غنیمت کی اکا رشك ایدر اصحاب قبور
حمد لله کی میسر در او دم شیمدی سکا

طلب

طلب علم اینچه صرف ایدوب اول جهد ایت
قلدرك العلم امام العمله جوده اصفا
اقتدا ایدرعمل آیات وحدیثه صحبه
بلمیجه نچه مکین تبعیت ایا
دقق ابواب قرادیس
علوم ایله مدام
ادخلوها بسلام
دیه لزبر کوف اولا
کوز سواد یله بیاضی زیاده اشد اقرب
جهل الی الکفر خبر ویرد شه اوادنا
علمیله چون بیلنور حضرة قرآن عظیم
بونکیله بیلنور معجزء شمس هدا
بونکیله بولور اللهی هر یرده کشی
بونکیله کورد اوصاف خدای بیتا
علم قرآن یی تعلم دخی درس ایمکیله
بکا منسوب اولکوز بونلر یله دیدکخطا
نه شرف در بوکه قرآن وحدیثك شغلی
کلمات ایلمك الله ورسولیله اولا
حبل الله قرآن واحادیثه تشبث قلدی
کمل اهل صفا خلص اصحاب وفا
نوم عالم یك اوله جاهلك احیا سیان
نه روادر اکا سعی ایقیه سن صبح ومسا
اطلبوا العلم من المهد الی اللحد دخی
طلب علمك ایدرساکه وجوبن انها
روزه روز قیام شبله برسنه دن
نظر العالم خیر دیدی محبوب خدا
اول سعادت سکا بسدیرکه ایده حق علم
نه دعا کدر نظر ایت یلهمه للرشدا
ذات پاکیله اولو العلم معاذکرا تدی
شهد الله یه قل سمع شهودك القا
رب زدنی عملا کلمدی تعلیم دعا
نص قاطعدر انك فضلنه زد نی علما
زمره مرده نیاد جهلا و عالم ایله
هیچ مساوی اولمه دیدکلامنده خدا

اولا نازل اولان آیت اقرا در کیم
شیم رب اوزره آنی قلدی مقدم مولا

فضل علمی پنجه در عابد ایله دیدی رسولی
امتمزه رجل اجقرا یله بن هتالا

دیدی اعمال کثیره اوله جهلیله قلیل
عمل جزئی بولور علمیله تکثیر بها

یا عیسی عصمت امت علما در دیدکلری
امتیم هالك اولور املسه ضیع علما

هم روایت اولنور وزن اوله یوم المیزان
شو مداد علما یله دماء شهدا

دخی بیر ده بیور دی علمایه دیه حق
سیزی اول بولوب ایدم بینه علیم اعطا

سیزده وضع ایدم علیکی عذاب الیم
جملکوزه مغفرت ایدم قلوب احسان تنا

اولدی آثار له ثابت علمای امت
اشرف اهل بهشت اولدوقی بیریت ومرا

بعث اولور ایکی ملك قبرده تعلیم ایدر
فوت اولان طالب علمه دیدکلری تار وزجرا

تحت اقدامنه فرش ایلیه لر اجنحه رش
راه طلاب وارود خیل ملك لا یحصی

که علمدیر سبب خلق نظام الدارین
باعث نشر کتب مرد مك ارض وسما

نه شرف در که صبی
والد یدنده اولور

وقت شروعنده اکا
جملة آثام جدا

علما در چو نبیون بنی اسرائیل
انبیا انك دیدی وارثلر یدرهم علما

ما خلقت آیته قل بکم امعان نظر
یعرفون یله بیان اولدی عبادات امتا

یعرفونی دیمیوب لفظ عبادت له غرض
سبب معرفتی طالبه ایلر ایما

امدی علمك عمل ایله مقارن سعی ایت
ایکیسی له بولنور اینه ذات خدا

ایکیسی

ایکیسی بر بینه لازم اولوب اوکرم
بر سیله یا لکوز مصلحت اولمز جدا

عمرنی علم و عمل جمعینه صرف ایلمه‌مین
حاک بر سر قلوب آتسون شب روز واها

باعث و عز و شرف علم و عمل در تحقیق
کنت کنز نظر ایت قلم صقین چون و چرا

شرفی کامل در هیکل و صورتله ایسه
ایکی کز راه بولنه حقوب اولدک پیدا

مالله اولسه شرف احمد و موسی دن اعز
که ابو جهلیله فرعون اولور دیو خاشا

بخش زاد ایلدی قاروته وادی درس علوم
بر یی تحت الارضین و بری ما فوق سما

حاصلی ما دنی الله و رسولی اوله چون
بخه ممکندر انک فضلینی اتمک انشا

عالم اولدرکه آکا ظاهرا و له عین قدیم
بوندن اعمی اولان اولدر بیه اندن اعما

دنی جاهل دیمه اول شخصه که قولی فعلی
اعتقادیله خصالی شه لولاکه اویا

اعتقادک صقین آنا رنی قلدی بیان
بیتمش اوچ فرقه دن آنجق بری در اهل

بن اول فرقه یه بلدر دیکه فعلی و قولی
اعتقاد و عملی خط شرع اوجره اولا

دنی اشتین و سبعینک ایچنده شتی
فرقه ضالدنک خیلنه اولدی بروسا

فهو رد خبری آنلری تعیین ایتدی
الحذر هر بری عالم اولوب قلم خطا

مؤمن معتمد شرع پر انام اولسه
منزل آخری عقباده جنان علیا

اعتقادی سنن شرعه مخالف اولسه
کندی کافر عملی لغو و بری نار ابدا

قد ذرأنا لجهنم ده کی اسراری کودن
کیمدر بل هم اضل بلوب اغرافشا

بر قبیله کله که ایمانه قریب اولمیه لر
آنلرک صوی صلوتی دیدیکی حق اولا

وجد و حالة بو صفتلر له وصول اقبال
کبر و بغض و حسد و غرض و جهل و حب ریا

حرم عالم لاهوته ابرد کیمسه اولا
علم و حلم و ادب خلق و سخا وجد و صفا

وصل ایدر عالم قدسه بو خصال اخمسه
قلت اکل و نوم عن لذته صمت و رضا

بطن جایغده درر حکمت او نور خدا
هم ایشیتدیکی کبی تجوعه درد و عیدلقا

هیچ بو ممکنیی کی تن پرور ارحتمال خمس
اوله شایسته انوار صفات و آسیما

اهل قاروده و آنجاس بو امثالی اولیمز
چونکه ملک جانه قیلور مایده نور خدا

نظر ایلدیکی لایعرفهم غیری
اولیا تحت قبابی اخبرنی اولور لی اخفیا

کبر و دا اول زیتکیه عقلا بو ایمش ایچنده قدنه
هیچ قیاس اولیه‌سن قالو یدر حمقا

ایمدی هر شخصه صقین قیلم حقارتله نظر
شاید اقلیم بقانک اوده بر شاهی اولا

بر نفسده ستی میت ایکن احیا ایدر
نفس مرشد کامل دیر انفاس خدا

سکا اظهار ایدر احوالی قیام حشری
چونکه ظهور ایلیه عیسی طوغه مقربزه دکا

داخل جنت فردوس ایده دنیاده سنی
چونکه احیا اوله بن بعده قیام الولی

لبک بونده حشر ایت منکر اولیه‌سن
قتی چوق کیمسه بو تبهاده اولیلر هلکا

هر بری آیتنه دیر آخره ایزعان ایله
بر بن انکار ایدوب الحاد صقین کورمه‌دوا

ملکوت فلک و ارضه دخول ایزبسک
دفعتیله تولد اکر ایزسک اخا

شش جهت حمله فیوضات الهیه در
قبل هذا ان اخذ فیوض اکه تحصیل دعا

شویله کم جمع مع الفرقه ذوق اقیمسن
وله توحید قیاس ایتدوکدن الحاد هوا
باب توحیده عبودیتی ظن ایلمه ضد
عبده اولدی رسول اوزره مقدم ایتما
عیداود رکانده تصرف ایله ملک اولیهج
رزق ملبوس ووجودی دخی مولانک اولا
شویلکه تقلید ایله قال ایلر انا الحق سرین
هم عبودیتی کندیده ایدر دور وجدا
بی ادبدر اکابی شک ومرا اولدکحرام
حرم خاص سرا پرده شاهی اعلا
بوانا ایتیت وعقیله محال اولدوغنی
خر موسی صعقا ایمی ایلر انها
اتمدی سیدره یی یرزره تجاوز جبریل
ظفر فیله بولنور مرتبه اوادنا
شیه اسرار معنایی صفات واسما
دوضه ترک دوعالمده اولور حجر کشا
عالم بریی کجوب بحر دخول ایلر سیک
صفتین امواج قیاس ایلمه عین دریا
چونکه اول بحر نهایت دخی غایت یوقدر
عین دریادن انی بل دکل عینی خاشا
اتحاد یله حلوله حذر ایت اولمه قریب
اول دکل کم اوله مستلزم اثبات سوا

جمله ذرات جهان
عینی وغیری دکل

مظهر اسما وصفات
ذاته صفات واسما

چون بقایه ایره مین یه فنادن صکره
سکا لابد درر البته بقا ایچره فنا
واسجد ایله عمل ایت بوندن دولی خوف عظیم
ان الانسان لیطغی ان راه استغنی
ان شکرتم لازیدنکم ایغا مندن
بهره دار اول اکا اظهار عجزدن دیو
سکا اول شکری نصیب ایتدوکی یرنعمتدن
شکرین انیه دخی واجب در اتمک ابقا

لازم

35

لازم اول شکره بنه شکر ذکر ثم فتح
واصل باطن حضرت اولان اولدر مرشد
سکا اخلاوق رسولی دیه یم بر مقدار
بوهریره بیورر اوه سنه خدمت ایدم
ایکی کیسیه اوپدر مکی منع ایلر ایدی
اکا تعظیم ایده نه دیر ایدی انا ابن امراة
بونجه اشراف میان بسته یکن خدمتنه
هر کیسک خدمتین ایدوب سوزیسک ایدی
علفن ناقه یسنه کندی ویروب یدیردی
مجلس کلسه قلوب صفی تعالی برجیح
سوقدن حملنی ظهرینه اوروب حامل ایدی
هم نبوت ساده جماره دخی ایلردی ردیف
اکا زاد اولغه عرض اولدی جبال مکه
امتیم هیچ بر بیسی بیرنه لحن ایله سون
افتخار ایلمکوز المؤمن کل اخوه
بوتواضعله ینه شویله مهابت واریدی
قصد ایدوب بحث ایله کلمیشدی اکابر کافر

عرض عجز ایلدوکنه سبب اولدر عرفا
چشمنه فاتبعونی بی قله کل جلا
کیمده اول خلقی بولورسک تبعیت اول اکا
بنجون ابتدا بوایشی ذمدی بر کره بکا
نره ده اولسه جلوس ایلردی بی پروا
دکلم میر ملک بلکه بر عبد خدا
خرقه کندی دیکوب غسل ایدوب ایزدی ابا
دعوت ایتی اصحاب وصبی عبد و امنا
اکل ایدوب خادمله ایلردی کنس فنا
یالکوز سوقه چقوب ایلردی بیع شرا
کیسیه ویرمز ایدی هر نقدر ایسه رجا
بر بیسی یزده بونک وارمیدی ابو در دا
دخی دستنده ایکن جمله غنایم جمعا
بکا وحی اولدی تواضع دیو ایلردی ندا
جمله بر پادشاهک قولی لرسه شاه وگدا
رعده اخذ ایلدیکی کم نظر ایتسه اکا
سل سیف ایلدی اول حضرتی ترکوفتها

کیمی شریعت دررا عضا نی طریقت دیدی
غصنی اوراق غزبی شجر اولمان تحقیق

وزنی معرفت اثمار حقیقیله رضا
جملیه لیك ویرن صاحبینه نشوئما

باطن شرعی طریقت
معرفت اجره حقیقت

انك اجره عرفان
بولنی بل امته خطا

ظن ایدرسن اهل طریقت کایده شرعی اجرا
جملتك مظهر بدیع حضرة قرآن عظیم
امتثال ایله بوکون ایت فلیبکوا ایله
سیئاتك حسنات تبدیل قیله اول آن
فاذکروا الله قیاما و قعودا امر ایچون
کوزه چك فاعتبروا کلینی محبوبك اولور
عامل اول من یتوکل ایله سعادتدر بس
اذ رمیت آیتی ایله تدبر هر آن
وارلغك صاحبینه ویرمکله تبدیل ایت
اولدی لاحول ولا قوة الا بالله ها
طلب علم و عمل جمله انك احسانی
غره اولمه عمل و علم و کرامات صفین
بیچه مغرور اولمه سن سنده وجود اولمیجق

اولدر اهل طریقت کایده شرعی اجرا
کیه الی سبعة ابطن سکاویرمزمی شفا
کلمك ایسترسك اکر طوره همان ایدبکا
توبة عبد ایله لرزان اولور عرش علا
ذکری واجب ایدوکن هر نفس ایلر اعا
جمله یی فکر ایت فی انفسکم دن بیدا
فارغ اول قد جعل الله لکل شیء قدرا
چك وجودك ارادن آلت حق اول سر ویلا
اول سببدن دینلور واصل حقه بدلا
عدم قدیرنا بود وجدك کویا
جزبه و وجد صفا کشف عطا محو و بقا
امر ابلیس ایله ویرمزمی شفا با عورا
ما زکی من احد آیتی یتمز فی سکا

عملك

كه يارين جنتي عدن ايجره اولور كشوعطا

نورشمس بوجهان سايه وهمسايه نور
قيل بوهمسايه كه انواره مبدل سرور با

بلدي سن نوري آيت مد الظلي
دكل اول نوركه ظن ايلدانك اهل غطا

محو ابدوب ظلمت ظلي كوزنه دور آيت
غرقه نور ابدوب اول نور يله اولسون بينا

جمع وتمكين ايله موجبتين افنا ايله
لجه بحر حقيقتده ويرر اسايش اكا

مي بي جرميله لا يعقل وهشيار ايله
يزم بي وقت ومكان اكا قيل حاي صفا

درغزاء صورتدن انك تبعيد ايله
دريم بي صورت وبي رنكله انك قيل القا

جملة فضل امورين سكا تفويض ايتدي
اختيار ايله ارادتي قيل وفق رضا

ثاني عشر صلة آيت
فان مع العسر
فان في الله اولنه

ايله شرح صدر آيت
لادنم اولور يسير بقا

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Türk Dili ve Edebiyatı **ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA**

Tarih: 18/06/2018

Tez Başlığı / Konusu: Menâkıb-ı Metke (İnceleme – Metin – Dizin)

.....

Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 251 sayfalık kısmına ilişkin, 18/06/2018 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 3. 'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
2- Kaynakça hariç
3- Alıntılar hariç/dâhil
4- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orjinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

18.06.2018

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Ebru KARAMAN
Öğrenci No: N14129894
Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı
Programı: Türk Dili
Statüsü: ☒ Y.Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

(Unvan, Ad Soyad, İmza)

Prof. Dr. Nesrin Bayraktar Erten

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Türk Dili ve Edebiyatı ..... **ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA**

Tarih: 18/06/2018

Tez Başlığı: Menâkıb-ı Mekke (İnceleme – Metin – Dizin)

.....

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmam:

1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır,
2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir.
3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir.
4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, mülakat, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir.

Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullar ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kurul/Komisyon'dan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

18.06.2018

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Ebru KARAMAN
Öğrenci No: N14129894
Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı
Programı: Türk Dili
Statüsü: ☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Doktora

DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI

(Unvan, Ad Soyad, İmza)
Prof. Dr. Nesrin Bayraktar Erten

Detaylı Bilgi: http://www.sosyalbilimler.hacettepe.edu.tr
Telefon: 0-312-2976860 **Faks:** 0-3122992147 **E-posta:** sosyalbilimler@hacettepe.edu.tr